

❖ **เจ้าของ**

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

❖ **สำนักงาน**

179/30 ถนนประชาสโมสร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-246537 ต่อ 625 โทรสาร 043-246539

www.cas.ac.th

❖ **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ และผลงานวิจัย
ที่เกี่ยวกับ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขา
วิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม สาขาปรัชญา
สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสน
ศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขา
เทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์ สาขา
การศึกษา ในแนวทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์
ทางวิชาการ
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์
วิชาการ และประสบการณ์วิชาชีพ ในสาขา
วิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และ
อุตสาหกรรม สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขา
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์
สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และ
นิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา รวมถึงเป็นแหล่ง
เผยแพร่ผลงานของสมาชิกวารสารวิทยาลัยบัณฑิต
เอเชีย

❖ **ที่ปรึกษา**

นายกสภาวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

อธิการบดีวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองอธิการบดีวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

❖ **บรรณาธิการ**

ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์

❖ **บรรณาธิการผู้ช่วย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลลา ปุริสาร

❖ **กองบรรณาธิการ**

ศาสตราจารย์ ดร.กนกกร สมปราษฎ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จันทร์จรัส

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ ศรีปัดดา

อดีตข้าราชการบำนาญ กรรมการสภา

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ วิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ นฤมล สีนสุพรรณ

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวินท์ เนื่อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

❖ กองบรรณาธิการ (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ สิริสุทธิ์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ นัยพินิจ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์นิตย์ จันทร์จรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง
วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์
วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ บุริสาร
วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

ดร.นิกัญชา ลั่นเหลือ
ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์

ดร.ดาวรรณ ฤทธิการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

❖ ฝ่ายจัดการและเลขานุการ

อาจารย์กฤษมา ดำรงชัย
อาจารย์ชัยวัฒน์ วัลลภา
นางสาวอัญชลี มุลทิพย์
นางสาวกัญญาลักษณ์ กว่างสวัสดิ์
นางสาวพรรณนิภา อุตรนคร
นายธีรทัช มีมาก

❖ กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

❖ การส่งเรื่องลงตีพิมพ์

<https://casjournal.cas.ac.th>

❖ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ เค.ปรินท์
เลขที่ 12/27 ถ.ศรีจันทร์ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 081-6611883
E-mail kprint999@gmail.com

- บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง จากภายในและภายนอก วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย
- การตีพิมพ์และเผยแพร่ของวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเซียนี้ เนื้อหาบทความ วรรณคดีและข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารถือว่าเป็นของผู้เขียน โดยเฉพาะทางกองบรรณาธิการวารสาร หรือวิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอ่านบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ประจำปี 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2564)

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬารักษ์ โสตะ	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ ศรีปัดดา	อดีตข้าราชการบำนาญ
รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ วิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพล เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ เพาพาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศารัตน์ โชติเชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ บุริสาร	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติรัตน์ เลิศวิทยากุล	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.สายัณห์ ผาน้อย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.ชีวัน ทองสอดแสง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น
ดร.นิกัญชา ลั่นเหลือ	ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียฉบับนี้เป็น ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2564) เป็นวารสารที่มีคุณภาพ ฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) กลุ่มที่ 2 โดยมีเป้าหมายมุ่งมั่นเพื่อขึ้นสู่ฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) กลุ่มที่ 1 ให้ได้ในปี 2565 อีก 1 ปีต่อไป บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียฉบับนี้ เป็นบทความที่ผ่าน กระบวนการคัดกรองตรวจสอบคุณภาพอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา ทางกอง บรรณาธิการและบรรณาธิการผู้ช่วยได้ร่วมกับเจ้าของบทความแก้ไขปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน สำหรับฉบับนี้ผลงานภายใน สถาบัน 14 เรื่อง และภายนอกสถาบัน 7 เรื่อง รวม 21 เรื่อง ผลงานทุกเรื่องล้วนได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยมีเกณฑ์การ พิจารณาบทความเชิงวิชาการในด้านความถูกต้องของกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบ สามารถนำผลวิจัยไปใช้อ้างอิงและ ใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้รับการยอมรับด้านคุณภาพจากสถาบันและ หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงนักวิจัย และนักวิชาการในแต่ละสาขาวิชา กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงมาตรฐานคุณภาพของ วารสารจึงทุ่มเทแรงกาย แรงใจ แรงสติปัญญา เพื่อพัฒนาให้วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นวารสารคุณภาพสามารถใช้เป็น แหล่งค้นคว้าอ้างอิงทางวิชาการในระดับชาติและนานาชาติ อันจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคม และวงพหุวิทยาการได้อย่าง หลากหลาย สำหรับฉบับนี้มีผลงานวิจัยจากหลากหลายสหสาขาวิชา อาทิ สาขาการศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ การพยาบาล สาขาศิลปศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ และกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจใฝ่เรียนรู้จะได้ใช้เป็นแหล่งสารสนเทศในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยสามารถประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาสังคม วงวิชาชีพและประเทศชาติต่อไป

กองบรรณาธิการมีความยินดีรับบทความในกลุ่ม สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และ อุตสาหกรรม สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคม วิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ จากทุกองค์กรทั้ง ภาครัฐ และเอกชน บทความทุกเรื่องจะได้รับการพิจารณาตรวจสอบประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานของ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมาตรฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) ที่กำหนดไว้

ท้ายที่สุดนี้กองบรรณาธิการวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีความมุ่งมั่นในการสรรค์สร้างผลงานวิจัย บทความ วิชาการที่หลากหลายศาสตร์เพื่อเผยแพร่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับนักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้อ่านอย่างเต็ม ความสามารถ และขอขอบคุณเจ้าของบทความทางวิชาการ และบทความวิจัยทุกเรื่องที่ท่านได้ให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพ และ สนใจส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ตลอดจนขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจติดตามวารสาร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มาอย่างต่อเนื่องตลอดมา และทางกองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ที่จะพัฒนามาตรฐาน คุณภาพให้สูงขึ้น เพื่อก้าวสู่ฐาน TCI กลุ่ม 1 และมุ่งมั่นพัฒนาเพื่อเข้าไปสู่ฐานระดับนานาชาติต่อไปในอนาคต พบกันใหม่ฉบับหน้า ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 ปี 2564 ในเดือนกันยายนนี้ และท่านผู้อ่านสามารถติดตามบทความวารสารทุกฉบับได้ โดยได้ Up load ไว้ใน Website ของวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้ที่ <https://casjournal.cas.ac.th> ขอขอบคุณท่านผู้อ่านทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

ด้วยความปรารถนาดี

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด พิชญธมภ์ เพ็ญมาศ, เพียงพิศ ศรีประเสริฐ, นัตติกานต์ สมนึก	1
นวัตกรรมภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผัน วุฒิชัย โยธา, กษม ชนะวงศ์, จุฬารณย์ โสตะ, อำนาจ ชนะวงศ์, สนใจ ไชยบุญเรือง	11
แนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน สุภารัตน์ แก้วสมบัติ, เสาวณี สิริสุขศิลป์, วัลลภา อาริรัตน์	19
การรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก รุ่งฤดี ต่ายโพ, อรุณี นุสสิทธิ์, รัตนา สิทธิอ่วม	27
การฝึกสติมีผลต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาฮอโมนต่อความเครียดและความกล้าแสดงออก ธรรณวิฐ วัฒนาเศรษฐ์, สุพิศ ผ่องศิริ	35
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนดมมอนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 สิทธิพันธ์ ฦ หนองคาย, อภิสิทธิ์ สมศรีสุข, วาโร เฟ่งสวัสดิ์	46
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ภัทรวุฒิ วัฒนศัพท์, เสาวณี สิริสุขศิลป์, ประกฤติยา ทักซิโณ	57
การเรียนรู้การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก : บทบาทผู้เรียน และบทบาทครู เสาวลักษณ์ แยมตรี	67
ผลของกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ ต่อความสามารถ ในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กิริติกา ขูลีดี, จุฬามาศ จันท์ศรีสุคต	75
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี จักรกฤษ หินวิเศษ, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, นพดล มั่งมี	83
ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาหรือไม่อย่างไร อรนุช ยังเจริญ, ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์	97
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พีระยุทธ ศิลพรหม, บุญเหลือ บุบผามาลา, สุรัชย์ ชูคง, วณิดา ณ ลำพูน	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครู ประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)	121
ธนาศักดิ์ ศิริบุญนนท์	
การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรค พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	138
คมสันต์ หลาวเหล็ก, อีรัชย์ เนตรนอมศักดิ์, มณฑา ชุ่มสุคนธ์, ธิดารัตน์ บุญมาศ	
ชีวิตวิถีใหม่กับการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ	151
กษมา ชนะวงศ์, วิทยา จันทร์ศิลา, สติพร เขาวนชัย	
การแสวงหาความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลสองแห่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในพื้นที่	158
นริศรา บุญรักษา, พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์	
พลวัตการสื่อสารในภาวะวิกฤตผ่านภาพอินโฟกราฟิกของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.) กับการรับรู้ข่าวสารของคนในสังคมจากโรคระบาดโควิด -19	167
เกศินี บัวดีศ	
กลยุทธ์การตลาดบริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น	176
นพดล มั่งมี, อติศรา แยมโกสม, ประมินทร์ นวลอินทร์, สวิตา อ่อนละอ, ศิริพร น้อยวงศ์, ทรรติกา จารุกำจร	
ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ ย่า ตา ยายและหลาน	189
สุธาสนี ศรีภา, พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์	
การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียน	197
สนใจ ไชยบุญเรือง, กวิสรา นิลมงคล	
การพัฒนาการเรียนการสอนในคลินิกโดยใช้แผนผังความคิดในกรณีศึกษารายวิชาปฏิบัติการ พยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์	208
กัลยา ปังประเสริฐ, สุภาพร สิทธิกร, จุฑามาศ นาไชยภูมิ, วันวิสาข์ ศิริวาท	

การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด
The Development of Distribution Channels Online for Local Fabrics through Market
Mechanism of The University

พิชญธมภ์ เพ็ญมาศ¹,
เพ็ญพิศ ศรีประเสริฐ²,
นัตติกานต์ สมณี³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด และเพื่อออกแบบระบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด โดยทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการกลุ่มสินค้าวิสาหกิจชุมชนจำนวน 4 กลุ่ม และกลุ่มผู้บริโภคสินค้าจำนวน 200 ราย นำผลวิเคราะห์มาออกแบบและพัฒนากิจการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ ภายใต้ชื่อ PHUMPHAT

ผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นที่มีการซื้อผ่านระบบออนไลน์โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นตลาดนั้น ได้แก่ เนคไท ผ้าขึ้น เสื้อโปโล และกระเป๋า ตามลำดับ และผลการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น ผ่านช่องทางแฟนเพจ เฟสบุ๊ก มีจำนวนผู้เข้าถึงและรู้จักสินค้าเพิ่มมากขึ้น และเมื่อมีการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ภายใต้ชื่อ PHUMPHAT ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมร้อยละ 20%

คำสำคัญ : ช่องทางจำหน่ายออนไลน์ ผ้าพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยเป็นตลาด

Abstract

The research aims to study Promote Channels Online for Local Fabrics through Market Mechanism of The University and to design Distribution Channels Online for Local Fabrics through Market Mechanism of The University. By conducting a survey of 4 groups of entrepreneurs, community enterprise products and 200 consumer groups, the results were analyzed to design and develop online sales under the name PHUMPHAT.

The results of the study found that local cloth products purchased online with the university as the market were neckties, polo mats and bags, respectively, and the results of the promotion of local cloth products. Through the fan page, Facebook has a growing number of people reaching out and knowing the product. And when the products are sold through online channels under the name PHUMPHAT, community enterprises have increased their income from 20%.

Keywords: online channel, Local Fabrics, Market Mechanism of The University

¹⁻³หลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนเพื่อบริหารจัดการความเป็นอยู่ของชุมชนด้วยการพึ่งตนเองซึ่งส่วนใหญ่มีกรรมร่วมกันทำกิจกรรมจากจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง เช่น ภูมิปัญญาที่สืบสานจากบรรพบุรุษ วัตถุดิบที่อยู่ในท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น (Sriwichailamphan, 2012) ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคือ ชุมชนมีศักยภาพในการผลิต และการบริการ แต่ช่องทางการจัดจำหน่ายยังมีศักยภาพอย่างจำกัด ส่งผลให้หลายกลุ่มต้องประสบปัญหาในการจัดจำหน่าย ทำให้ขาดรายได้ และนำมาสู่ความมั่นคงของกลุ่มและอาจต้องล้มเลิกไปในที่สุด ปัจจุบันรัฐบาลจึงได้มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนที่สามารถพึ่งพาตัวเองให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ผ่านระบบกลไกสารสนเทศซึ่งการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านแนวคิด “ดิจิทัลเพื่อวิสาหกิจชุมชน” (digital OTOP) โดยส่งเสริมให้กลุ่มผู้ผลิตสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าพื้นถิ่นที่มีศักยภาพสามารถทำการตลาดด้วยสื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ โดยกำหนดเป้าหมายที่กลุ่มรักษภูมิปัญญาที่มีศักยภาพในการเข้าสู่ตลาดระดับสากลเพื่อนำเสนอวัฒนธรรม อัตลักษณ์และภูมิปัญญา ที่นำมาใช้สร้างสรรค์และออกแบบผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้นสอดคล้องกับผลวิจัยของต่างประเทศที่ว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องให้ความสำคัญกับการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้ง่ายขึ้นและสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น (Moertini, 2012)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งมีพันธกิจบริการวิชาการเชิงบูรณาการ ที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และสืบสานโครงการมาจากพระราชดำริเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับเครือข่ายผู้ประกอบการสินค้าวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดย

มหาวิทยาลัยเป็นตลาด เพื่อให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อรองรับการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้ยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด
2. เพื่อออกแบบระบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตลาดออนไลน์

กลุ่มลูกค้าในตลาดออนไลน์ว่าเป็นกลุ่มคนที่พึ่งพาการตลาดออนไลน์โดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ตนั้นมักอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีฐานะดี มีความรู้และการศึกษาดี และส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย กลุ่มวัยหนุ่มสาวนิยมอินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงและการพบปะสังสรรค์กัน ในขณะที่กลุ่มวัยกลางคนนิยมใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการลงทุนหรือเพื่อกิจกรรมที่มีความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะสนใจเนื้อหาของข้อมูลและไม่ชอบการสื่อสารที่เน้นแต่จะขายเป็นหลัก ในการตลาดออนไลน์เราถือว่าผู้ใช้หรือผู้บริโภคเป็นผู้อนุญาตและควบคุมการติดต่อเพราะ เขาสามารถเลือกได้ว่าตนเองจะติดต่อขอข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์แบบใดภายใต้เงื่อนไขอย่างไร (Kotler & Armstrong, 2011 อ้างถึงในวารุณี ดันติวงศ์วานิช และคณะ, 2554)

ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ผู้ใช้ในอินเทอร์เน็ตมีขีดความสามารถในการติดต่อสื่อสาร มากขึ้นในหลาย ๆ ด้านเนื่องด้วยลักษณะหรือคุณสมบัติเหล่านี้ (1) อินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ใช้สามารถหาข้อมูลที่ต้องการจากหลาย ๆ แหล่งหลาย ๆ ตลาดผลิตภัณฑ์ได้ด้วย ข้อมูลครบถ้วนทั้ง ด้านราคา คุณภาพ คุณสมบัติโดยไม่ผูกพันกับผู้ขายรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ (2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทำหน้าที่เป็นผู้เริ่มต้นร้องขอโฆษณาและข้อมูลจากผู้ผลิตเอง (3) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สามารถกำหนดข้อเสนอในการแลกเปลี่ยนด้วยตัวเอง เช่น ข้อเสนอด้านราคา

หรือคุณสมบัติ (4) ผู้ซื้ออินเทอร์เน็ตสามารถขอความช่วยเหลือจากคนกลางใน อินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อถือให้ บรรดาผู้ขาย เข้ามาร่วมประมูลหรือเสนอขายได้โดยที่ผู้ผลิตเองไม่สามารถติดต่อกับผู้ซื้อได้โดยตรง จะเห็นได้ว่าการตลาดออนไลน์สามารถเปลี่ยนทิศทางการควบคุมการสื่อสารจากผู้ขาย ให้มาอยู่ในมือผู้ซื้อ โดยให้ผู้ซื้อเป็นผู้เริ่มต้นทำการตลาดก่อน และผู้ขายสามารถควบคุม การตลาดได้โดยสิ้นเชิง

ลักษณะพิเศษของการตลาดออนไลน์

นอกจากประโยชน์ที่จะได้รับแล้วการตลาดแบบออนไลน์ยังมีจุดเด่นพิเศษหลายประการ ที่ทำให้การตลาดรูปแบบนี้ได้รับความนิยมมากขึ้น

1. การตลาดออนไลน์สามารถดำเนินการได้ทั้งกิจการขนาดเล็กและขนาดใหญ่
2. การตลาดออนไลน์ไม่มีขอบเขตใด ๆ ในการจำกัดการโฆษณาซึ่งต่างกับสื่อกระจายเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป
3. การตลาดออนไลน์มีความเร็วในการรับและส่งข้อมูลมาก
4. การตลาดออนไลน์สามารถเข้าถึงตลาดทุกประเทศทั่วโลก
5. ในการเลือกซื้อผ่านช่องทางออนไลน์สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีความเป็นส่วนตัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัตนกมล รัตนเศรษฐกุล (2555) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการภูมิปัญญาสมุนไพร ความงามเพื่อเสริมสร้างธุรกิจชุมชน มีกระบวนการจัดการภูมิปัญญาสมุนไพรความงามเพื่อเสริมสร้าง ธุรกิจชุมชนในภาคกลาง มีการจัดการ 7 ด้าน คือ การจัดการด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านบุคลากร ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และอาคารสถานที่ และมีปัญหาอุปสรรคได้แก่ ราคาวัตถุดิบผันผวน วัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ บุคลากรเขาออกบ่อย วัตถุดิบที่ปลูกไม่มีคุณภาพ ขาดอุปกรณ์ เทคโนโลยี ผู้บริโภคติดยึดถือสินค้าของต่างประเทศ การกระจายผลิตภัณฑ์สู่ลูกค้ายังไม่กว้างขวาง จึงจัดทำยุทธศาสตร์ 4 แนวทาง 1) การสืบสานภูมิปัญญาสมุนไพรความงามด้วยภูมิปัญญาไทยและ เครือข่ายภูมิปัญญาทั้งในและนอกชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพและ

ปริมาณการผลิตตามความ ต้องการของตลาด 3) การเพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาด พัฒนาขีดความสามารถด้านการตลาด ในเชิงธุรกิจ 4) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการธุรกิจสมุนไพรความงามในชุมชน ดำเนินการให้เป็น

ปานศิริ พูนผล และทิพวรรณ พรหมลาย (2560) ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1-5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1-5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 51 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (2) ลักษณะของผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการฯ เป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชน รวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชน ดำเนินธุรกิจมาแล้ว 1-5 ปี ประเภทผลิตภัณฑ์ตามการคิดสรรเป็นประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคิดสรรในระดับ 4 ดาว โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท (3) ประเด็นปัญหาทางการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP ในด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าผู้ประกอบการยังขาดเงินลงทุนสนับสนุนเพื่อการผลิตและขยายกิจการปัญหาด้านราคา พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารต้นทุนในการผลิตให้เกิดความคุ้มค่าคุ้มทุน ปัญหาด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าผู้ประกอบการมีความต้องการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) และปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตสื่อ Social Media ประเภทต่าง ๆ อาทิ เว็บไซต์ เว็บเพจ เฟซบุ๊ก ไลน์ หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อการเข้าถึงและขยายฐานลูกค้าให้กว้างและสะดวกที่สุด การศึกษาปัญหาทางการตลาดในภาพรวม พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ถือเป็นปัญหาหลักของผู้ประกอบการ รองลงมาคือ ปัญหาด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา ตามลำดับ

อัญชัญ จงเจริญ (2554) ศึกษาเรื่องพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจ ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง เป็นการศึกษาพฤติกรรมในการเลือกซื้อ สินค้า OTOP ในงานจะเห็นได้ว่า

ผู้ผลิตเน้นการพัฒนาที่ตัวสินค้าเป็นหลัก ทางด้านการผลิต การศึกษาสนใจเรื่องของส่วนประสมการตลาด มีการบริหารจัดการด้านการผลิตโดยมีผลิตภัณฑ์ที่มี ลักษณะที่คล้ายกัน เกือบทุกร้าน คือ เม็ดมะม่วงหิมพานต์ กะปิและอาหารทะเลแห้ง จุดเด่นของ ผลิตภัณฑ์อยู่ที่ความสดใหม่และความสะอาดของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิตที่ผู้ประกอบการร้านจำ หน่ายสินค้าเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบรรจุ ภัณฑ์และการออกวางจำหน่ายด้านราคาผู้ประกอบการมีการตั้งราคาสินค้าที่มีความเหมาะสมด้านการ จัดจำหน่าย ร้านจำหน่ายสินค้า สะอาด มีการจัดวางสินค้าได้อย่างเหมาะสม และสะดวกในการเลือก ซื้อสินค้าของลูกค้า ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการให้ความเป็นกันเองกับลูกค้ามีการสื่อสาร แนะนำผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดีเนื่องจากผู้ประกอบการเป็นผู้ขายสินค้าหน้าร้านด้วยตนเอง

ลักษมี งามมีศรี และคณะ (2552) ศึกษา เรื่อง การศึกษาการตลาดสินค้า OTOP สู่แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดสินค้าOTOP ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์ ผลการวิเคราะห์ สภาพปัญหา อุปสรรค พบว่า กลุ่ม OTOP มีเงินทุนน้อย ด้านผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ผลิตจะผลิต ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม ๆ ด้านราคานั้นการตั้งราคาขึ้นอยู่กับความยากง่ายและระยะเวลาในการผลิตแต่ส่วนใหญ่แล้วสินค้า OTOP จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือ ส่งผลให้ต้องกำหนดราคาสูง ด้านการจัดจำหน่ายเนื่องจากผู้ผลิตบางรายต้องสั่งซื้อวัตถุดิบจากกรุงเทพฯ ทำให้กระบวนการผลิตล่าช้าไม่สม่ำเสมอ และการกระจายสินค้ายังไม่ทั่วถึงเพราะการนำสินค้าไปวางจำหน่ายต้องให้เครดิตแก่ผู้ จำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาดเนื่องจากมีการจัดการโฆษณา หรือการประชาสัมพันธ์น้อย และ ไม่ต่อเนื่อง สินค้าจึงไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ยกเว้นผู้ผลิตบางรายได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานของรัฐ จึงได้มีเอกสารเผยแพร่ มีเว็บไซต์ ทำให้มีลูกค้าสั่งซื้อ สินค้าได้โดยตรงขาดแคลน แรงงานบุคลากรไม่มีความรู้หรือความสามารถในการผลิตสินค้าเท่าที่ควร อีกทั้งความไม่เข้มแข็งของกลุ่ม OTOP ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ขาดระบบในองค์กร ทำให้บุคลากรหรือแรงงานที่มีอยู่ในกลุ่มเริ่มทยอยลาออก

จากกลุ่มเพื่อไปหาอาชีพอื่นทำ ส่วนแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดพบว่า มีการวางแผนดำเนินงานด้านการจัดการรายเดือน วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าควรเป็นผลผลิตทางการเกษตรหรือ ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญกับวัตถุดิบทาง ธรรมชาติที่ไม่เจือปนสารเคมี ให้ความสำคัญกับการวางแผนการตลาด โดยเน้นด้านผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก การประชาสัมพันธ์และโฆษณา เพื่อต้องการให้ลูกค้าเข้าใจในผลิตภัณฑ์และเกิดความ ต้องการผลิตภัณฑ์ โดยผ่านสื่อต่าง ๆ การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย กระจายสินค้าให้ครอบคลุม พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย โดยจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในช่องทางต่าง ๆ การจัดให้มีผู้แทนจำหน่ายอิสระใน ลักษณะผู้ค้าส่งแบบเลือกสรรเพียง 1 ราย ให้เป็นผู้กระจายสินค้าในแต่ละจังหวัด ด้านราคา โดย กำหนดราคาส่ง ณ ศูนย์ผลิตรายการจากการคำนวณราคาต้นทุนบวกกำไรอย่างน้อยร้อยละ 10 ด้านการให้บริการ ควรจัดให้มีพนักงานแนะนำสินค้า ด้านลักษณะทางกายภาพควรให้ความสำคัญกับการ จัดเรียงสินค้าให้สวยงาม หรือจัดระเบียบของสินค้าภายในร้าน

จงจิตร จิตร์แจ้ง (2552) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตัดสินใจซื้อ สินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบผู้บริโภคกับผู้บริโภคบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่าศึกษาปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์ ต้องมีความปลอดภัย ราคาควรมีราคาถูกกว่าช่องทางอื่น ช่องทางจัด จำหน่ายเป็นเว็บมีความน่าเชื่อถือ การส่งเสริมการขายสนใจส่วนใหญ่ชอบการแจกสินค้าตัวอย่าง ลักษณะทางประชากรศาสตร์ จำแนกเป็นเพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และซื้อเครื่องสำอางเพื่อตกแต่ง มากกว่าการบำรุงผิว อายุ คือกลุ่มผู้มีอายุน้อยและปานกลางซื้อเพื่อตกแต่ง อายุมากซื้อเพื่อบำรุงผิวที่นาสนใจคือในส่วนของการขายได้นั้นไม่มีผลต่อการซื้อเครื่องสำอาง แต่มีผลต่อความถี่ในการซื้อ อาชีพ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพแม่บ้านหรือว่างงานมีพฤติกรรมตัดสินใจซื้อด้วยตนเองน้อยกว่าอาชีพอื่น เจ้าของธุรกิจส่วนตัวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น สถานภาพสมรสสำหรับผู้ที่มีสมรสแล้ว และหม้ายซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงสูงกว่ากลุ่มคนโสด และ

กลุ่มคนโสดซื้อเครื่องสำอางเพื่อตกแต่งสูง กว่ากลุ่มคนสมรส การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ คือกลุ่มที่มีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม ออนไลน์มาก จะมีสัดส่วนการซื้อมาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้มีการดำเนินงาน 2 ส่วนหลัก คือ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดจำหน่ายและการซื้อสินค้าวิสาหกิจชุมชนและเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด 2) เพื่อออกแบบระบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย 4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคือ กลุ่ม 4 ป บาดิก 2) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) กลุ่มทอผ้าตรอกแค และ 4) กลุ่มสวนตาหน่ง

เครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้การโดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการกลุ่มสินค้าวิสาหกิจชุมชนจำนวน 4 กลุ่มโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มผู้บริโภคสินค้าจำนวน 200 รายโดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจ สำหรับการหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยการตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาครอนบาช (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละประเด็นและค่าความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่างค่าไม่น้อยกว่า 0.80 ตามเกณฑ์ที่วางไว้จึงสามารถยอมรับได้ สำหรับแบบสอบถามที่สร้าง

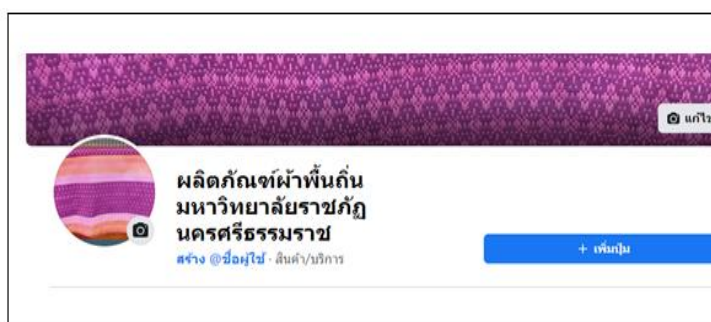
ขึ้นจะมีการผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามที่ได้มาจากการสร้างขึ้น สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าร้อยละ ของการสำรวจตัวอย่างผู้บริโภคที่สนใจซื้อสินค้าออนไลน์โดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด และการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวน 4 กลุ่ม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการนำผลมาวิเคราะห์

ผลการศึกษาหรือผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด และ 2) เพื่อออกแบบระบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด สามารถสรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด ซึ่งผลการวิจัย ทางมหาวิทยาลัยได้จัดทำช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊ก โดยใช้ชื่อว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชซึ่งจากการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดังกล่าวมีผู้เข้ามาชมสินค้าดังภาพที่ 1 แฟนเพจเฟซบุ๊ก ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 แฟนเพจเฟซบุ๊ก ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 2 การประชาสัมพันธ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดผ่านช่องทางแฟนเพจเฟซบุ๊ก

จากภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นกลุ่ม 4 ป. บาดิก พบว่าการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด ผ่านช่องทางแฟนเพจเฟซบุ๊ก ของกลุ่ม 4 ป. บาดิก มีจำนวนคนเข้าถึงเพื่อชมผลิตภัณฑ์จำนวน 11,752 และมีจำนวนการมีส่วนร่วม 1,419 ครั้ง สำหรับภาพที่ 3 กลุ่มการทอเงี้ยวเวียงเกษตรกรพบว่าการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดมีจำนวนคนเข้าถึงเพื่อชมผลิตภัณฑ์จำนวน 8,571 คน และมีจำนวนการมีส่วนร่วม 710 ครั้ง ภาพที่ 4 กลุ่มทอผ้า

บ้านตรอกแค มีจำนวนคนเข้าถึงเพื่อชมผลิตภัณฑ์จำนวน 6,704 และมีจำนวนการมีส่วนร่วม 502 ครั้ง และภาพที่ 5 กลุ่มสวนตาดแห่ง มีจำนวนคนเข้าถึงเพื่อชมผลิตภัณฑ์จำนวน 6,110 และมีจำนวนการมีส่วนร่วม 543 ครั้ง ตามลำดับ

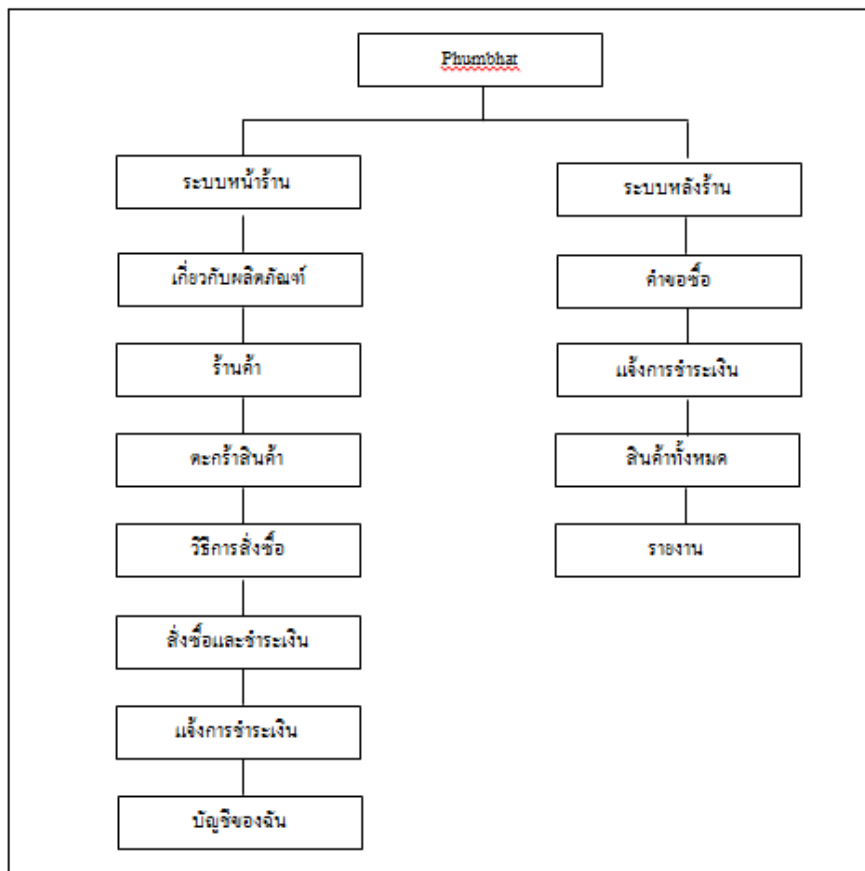
สำหรับการออกแบบระบบช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดเพื่อเป็นช่องทางการจัดจำหน่าย โดยคณะผู้วิจัยได้รับโลโก้จากมหาวิทยาลัยฯ ภายใต้ชื่อ PHUMPHAT ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โลโก้ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด

สำหรับการออกแบบช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด โดยแบ่งการ

ออกแบบระบบการขายออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบหน้าร้าน และระบบหลังร้าน ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ระบบหน้าร้าน และระบบหลังร้าน

จากภาพที่ 4 เป็นการออกแบบระบบช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดได้แบ่งเป็นสองระบบคือ

1) ระบบหน้าร้าน ประกอบด้วย เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์, ร้านค้า, ตะกร้าสินค้า, วิธีการสั่งซื้อ, สั่งซื้อและชำระเงิน, แจ้งการชำระเงิน และบัญชีของเงิน

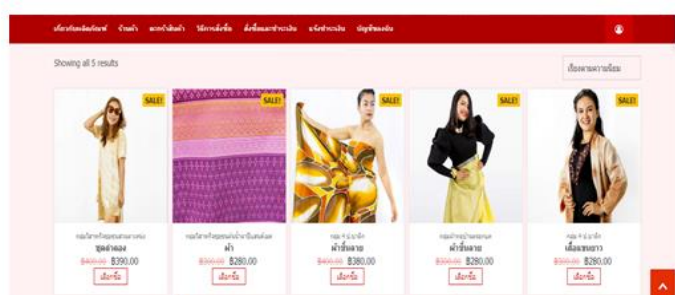
2) ระบบหลังร้าน ประกอบด้วย คำขอซื้อ, แจ้งการชำระเงิน, สินค้าทั้งหมด และรายงานการออกแบบ ส่วนบนของระบบช่องทางการจัดจำหน่ายประกอบด้วย ชื่อโดยใช้ชื่อว่า “ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น” และโลโก้ Phumbhat และสามารถค้นหากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการหาผลิตภัณฑ์แบบเฉพาะเจาะจงได้อย่างรวดเร็ว และแถบเมนูแสดงขั้นตอนของการสั่งซื้อสินค้าดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การออกแบบส่วนบนของระบบช่องทางการจัดจำหน่าย

การออกแบบส่วนกลางของระบบช่องทางการจัดจำหน่ายประกอบด้วยรายการสินค้า ตะกร้าสินค้าสำหรับแสดงให้ผู้ซื้อได้รับทราบ รวมถึงวิธีการสั่งซื้อ การสั่งซื้อและชำระเงิน การแจ้งการชำระเงินและบัญชีของฉัน สำหรับผู้ซื้อสามารถสมัครสมาชิกไว้ในระบบเพื่อเป็นข้อมูลและการรับส่วนลดในการซื้อครั้งต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของสินค้าที่นำมาจำหน่ายผ่านระบบช่องทางการจัดจำหน่ายโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดนั้น ได้พิจารณาจากสินค้าของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 กลุ่ม และสินค้าที่ทางมหาวิทยาลัยพัฒนาภายใต้โลโก้ Phumbhat และได้ดำเนินการต่อโดย

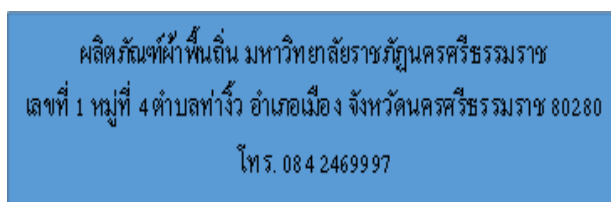
การจัดทำถ่ายภาพประกอบให้เกิดความน่าสนใจ ดึงดูดลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกิจ โคกทอง และคณะ พบว่า การถ่ายภาพสินค้าเพื่อส่งเสริมการขายมีผลทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อสินค้าและจงใจให้เกิดความสนใจติดตามข่าวสารของร้านมากขึ้น โดยการถ่ายภาพสินค้าที่ดีควรมีความสวยงาม เห็นรายละเอียดของสินค้าชัดเจน และกลุ่มลูกค้ามีความพึงพอใจผลงานถ่ายภาพใหม่ที่มีความงาม มีการจัดแสงด้วยแสงประดิษฐ์และแสงธรรมชาติมากกว่ารูปแบบเดิม (Koktong, Suwannawaj, & Soodsang, 2014)

ภาพที่ 6 การออกแบบส่วนกลางของระบบช่องทางการจัดจำหน่าย

สำหรับส่วนสุดท้าย เป็นการออกแบบส่วนล่างของระบบช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นที่อยู่ในการติดต่อ

ของผู้ต้องการสั่งซื้อสินค้า การออกแบบส่วนล่างสามารถแสดงได้ในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การออกแบบส่วนล่างของระบบช่องทางการจัดจำหน่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาด ผลการสำรวจผู้บริโภคพบว่าสินค้าวิสาหกิจชุมชนที่ผู้บริโภคสนใจที่จะซื้อผ่านระบบออนไลน์ พบปัญหาส่วนใหญ่คือสินค้าอาจไม่ตรงกับที่โฆษณา และการไม่เห็นสินค้าจริงก่อนการสั่งซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย ที่กล่าวถึง

ข้อจำกัดในการค้าออนไลน์ ได้แก่ ต้องมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ ประเทศของผู้ซื้อและผู้ขายจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับอย่างมีประสิทธิภาพผู้ซื้อและผู้ขายจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นต้น (Thai e-Commerce Association, 2014) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คือต้องหาสินค้าราคาถูกกว่าช่องทางการจัดจำหน่ายอื่น มีส่วนลดและการส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง และสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ มิ่งขวัญ วิมลสันติโรจน์ (Wimonsantiroj, 2000) ที่กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการ ธุรกิจควรมีส่วนประสบการณ์การตลาดจำนวนมากขึ้นเป็น 7 ประการหรือ 7Ps ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด ซึ่งมีข้อที่สอดคล้องกันคือ กระบวนการ ได้แก่ ต้องมีนโยบายต่าง ๆ ขั้นตอนการบริการ วิธีการซื้อขาย การเคลื่อนของกิจกรรมต่าง ๆ และหรือหมายถึงการส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจลูกค้า (Saenkasame, 2002)

ผลการทดลองประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นผ่าน Fan page Facebook และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดยมหาวิทยาลัยเป็นตลาดภายใต้ชื่อ PHUMPHAT ทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้น เนื่องจากทั้งสองช่องทางการให้ความสะดวกแก่ลูกค้า รวมไปถึงจนถึงการเข้าถึงการใช้งาน การแชร์ข้อมูล และการสั่งซื้อ ทั้งให้ความสะดวกกับผู้ดูแลระบบที่สามารถนำเสนอข้อมูลที่ทันสมัย การเข้าถึงลูกค้า การตอบคำถามได้สะดวกและรวดเร็ว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ สมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย (Thai e-commerce Association, 2014) กล่าวถึงประโยชน์ของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นช่องทางที่น่าสนใจทำการค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง ขายสินค้าได้ทั่วโลก ข้อมูลมีความทันสมัยอยู่เสมอ ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการประชาสัมพันธ์ ทำงานแทนพนักงานขาย เพิ่มประสิทธิภาพการขาย ทดแทนหน้าร้านหรือบูทแสดงสินค้า เทคโนโลยีช่วงส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เพิ่มโอกาสทางธุรกิจมีสินค้าและบริการให้เลือกทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง รู้และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ทันที่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้ความรู้กับผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการให้ช่องทางการจัดจำหน่าย
2. ควรมีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายโดยนอกเหนือจากมหาวิทยาลัยเป็นตลาดแล้ว ควรให้กลุ่มนักธุรกิจภายนอกเป็นตลาดด้วย เพื่อขยายฐานลูกค้าในอนาคต
3. ควรพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์อื่นที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

ควรเพิ่มการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่นให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น วิสาหกิจชุมชนประเภทอาหาร วิสาหกิจชุมชนประเภทเครื่องถัก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

1. ปานศิริ พูนผล และทิพวรรณ พรหมลาย. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1-5ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 7 ฉบับพิเศษ** (เดือนตุลาคม 2560).
2. Koktong, Tanakit, Suwannawaj, Suparug & Soodsang, Nirat. (2014). The creation of digital photography art for the Promotion of fashion goods on facebook. **Art and Architecture Journal Naresuan University, 5(1)**, 26-40. (in Thai) Dissertation/Thesis
3. Moertini, V.S. (2012). **Small medium enterprises: on utilizing business-tobusiness e-commerce to go global**. In International Conference on Small and Medium Enterprises Development with a Theme. *Procedia Economics and Finance*. 4(1). 13-22.
4. Pansap, Sutthiluck. (2011). **Attitude and intention of the consumer in Bangkok when buying products on the internet**. Research Report. Phitsanulok: Naresuan University. (in Thai).
5. Rataphol Sangkhasuk. (2017). Development of E-Commerce Channel Among Community Enterprises Network. **Phranakhon Rajabhat Research Journal Humanities and Social Sciences, Year 12 No. 1** (January-June).

6. Saenkasame, Jirapa. (2002). **Business research**. Bangkok: Rongphim Pituck akson. (in Thai).
- a. Sriwichailamphan, Thanes. (2012). **Teaching academic community economic development**. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai).
7. Wimonstiroj, Ming Kwan. (2000). **Marketing mix factors affecting consumers purchasing decision on wooden furniture in Chiang Mai**. Master of Business Administration Program in Business Administration. Faculty of Business Administration. Chiang Mai University. (in Thai).
8. Yasamut, Komkrit & Nantapeechakun, Numphol. (2004). **Management system web commercial electronic Processing plant tamarind Sarach Marketing Company Limited**. Master of Business Administration Program in Business Administration. Faculty of Business Administration. Naresuan university. (in Thai).
9. Thai e-Commerce Association. (2014). **Introduction to e-Commerce**. Retrieved February 6, 2014, from <http://www.thaiecommerce.org/index.php?lay=show&ac=article&Id=538636758&Ntype=6>. (in Thai).

นวัตกรรมภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผัน

Leadership Innovation with Disruption World

วุฒิชัย โยธา¹, กษม ชนวงษ์²,
จุฬารักษ์ โสตะ³, อำนาจ ชนวงษ์⁴,
สนใจ ไชยบุญเรือง⁵

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอภิปรายถึงความสำคัญและความเข้าใจถึงนวัตกรรมภาวะผู้นำต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผัน เพื่อพัฒนาและบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านภาวะผู้นำในระดับต่าง ๆ ทั้งภายในองค์กรและชุมชน และมีแนวทางพัฒนาผู้เข้าศึกษาให้เข้าใจทฤษฎีและตัวอย่างของตัวแบบบุคคลจากหลากหลายคุณวุฒิ วัยวุฒิ และวิชาชีพต่าง ๆ ในด้านนวัตกรรมภาวะผู้นำที่ต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์ภาวะผู้นำให้มีคุณประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเป็นพลเมืองดี ที่คิดและปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และมีคุณค่า โดยสามารถค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนด้วยวิธีการที่นุ่มนวลและยั่งยืน และมีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการเป็นนักวิชาการที่สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมอย่างพอดีและยั่งยืน

คำสำคัญ : นวัตกรรมภาวะผู้นำ, การเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผัน

Abstract

The purpose of this article is to discuss the importance and understanding of leadership innovation in global change to develop and integrate the knowledge of leadership at different levels, both within the organization and the community and guidelines for developing students to understand theories and examples of personal models from various qualifications, ages, and professions in leadership innovation to be applied to gain concrete benefits and awareness of coexistence with the social environment and the rapidly changing economy, thereby leading to being a good citizen who thinks and acts creatively, being modernized, and having values, being able to conduct research to create new knowledge, solve complex problems in a gentle and sustainable way and are ready to develop themselves, families, society, and the nation amid the disruption world, morals and ethics Including being an academic who can communicate effectively using appropriate and sustainable technologies and innovations.

Keywords: Leadership Innovation, Disruption World

¹อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. / อธิการบดี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³รองศาสตราจารย์ ดร. / คณบดี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. / ประธาน หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. / ประธาน คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruption world) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายอย่างไม่คาดคิด เช่น การเกิดโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19) ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมากมาย การเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจและสังคม ในยุคโลกแห่งการพลิกผัน (Chandua S.R., Swapnil Chandu G.S., 2020) เป็นทั้งเหตุปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาประเทศและสังคมให้ทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ตรงประเด็น เพื่อให้สามารถแข่งขันแก้ไขปัญหา และประสานงานร่วมมือกับอารยประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เป็นการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ร่วมกับการสร้างนวัตกรรมผู้นำได้แก่ ด้านเศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มข้นและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น (Amri Y.A. et.al., 2018) ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น จากสถานะ Disruptive world ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเหมือนเป็นเรื่องราวธรรมดาๆ บางครั้งเราเรียกว่า “VUCA world” หรือ “The New Normal” จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าและผู้นำในองค์กร เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศพร้อมกับการสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำ การวิจัยและส่งเสริมการวิจัย ต้องสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างศักยภาพ ความสามารถ และพัฒนา

พนักงานให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดจนการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นในสังคมยุค Disruptive world

วัตถุประสงค์นวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world

เพื่อให้เข้าใจและมีความสามารถในการวางแผน วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาพัฒนาตนเองและองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมอย่างสร้างสรรค์ แสดงออกถึงความโดดเด่นในการเป็นภาวะผู้นำ โดยใช้นวัตกรรมความเป็นผู้นำที่มีคุณค่า มาประยุกต์ใช้ในองค์กร โดยสอดคล้องกับหลักทฤษฎี และกลยุทธ์ที่จะสามารถแสดงออกในบทบาทพฤติกรรมในองค์กร พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมภาวะผู้นำให้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Sota C., 2021) โดยต้องคำนึงถึงชีวิตวิถีใหม่ ทั้งในวงการวิชาการ วิชาชีพ และสังคม และสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world ในการจัดการเรียนรู้

การสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำ เป็นหัวใจหลักในยุคของ Disruptive world ไม่ว่าจะเป็นทุกวงการทางวิชาการ ด้านศึกษา, ด้านบริหาร, ด้านเศรษฐกิจ, ด้านสาธารณสุข และด้านการปกครอง เป็นต้น สำหรับการจัดการเรียนรู้ก็เช่นเดียวกันหากไม่มีนวัตกรรมภาวะผู้นำก็ไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุค Disruptive world ได้ด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรมภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพมีความต่อเนื่อง (Zhang Y., et.al., 2018) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่น ไม่ตายตัว เปรียบเทียบกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมภาวะผู้นำ

ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความหมายของนวัตกรรมภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership)	นวัตกรรม (Innovation)
การสื่อสารที่ดี (Good Communication)	ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
ความรับผิดชอบ (Responsibility Positioning)	สร้างนวัตกรรมที่ทันสมัย (Modernization)
ทักษะการจัดการกับสิ่งต่างๆ (Management Skill)	สร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่า (Value Creation)

ที่มา : (Navedo Adro Joao J.F., Carlos Correia Leitao C.C., 2020), (Suhana S., et.al., 2019), (Morell L., 2020), (Nuaimia K.B., Singhb K.S., Harney B., 2021)

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ผู้นำ (Leader) ต้องมีการสื่อสารที่ดี (Good Communication) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ผู้นำที่ดีต้องสื่อสารให้ถูกกาลเทศะ การสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลรวมถึงแต่ละระดับ ตลอดจนการเข้าใจวิธีการสื่อสารที่ดี จะทำให้เกิดการเข้าใจกันได้ดี เข้าใจสารที่ต้องการจะสื่อ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และไม่ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร เพราะบ่อยครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกลับไม่ได้มาจากเรื่องงานหรือเรื่องคนเป็นหลัก หากผู้นำมีการสื่อสารที่ดีจะสามารถเชื่อมทุกคนให้อยู่ร่วมกันได้ดี สร้างความน่าเชื่อถือได้ สร้างความเคารพนับถือต่อกันได้ และทำให้ผู้ตามยินดีที่จะเป็นลูกน้อง ร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ (Responsibility Positioning) สูง ทั้งในส่วนของงานที่ตนเองต้องทำและงานของลูกน้องที่ตนดูแล เมื่อเกิดความผิดพลาดก็ต้องกล้าที่จะรับผิดชอบ ในขณะเดียวกันก็ต้องรับหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้ไวที่สุด การเป็นคนมีความรับผิดชอบจะทำให้เราทำงานได้อย่างมีวินัยด้วย และทำให้งานนั้นราบรื่น ประสบความสำเร็จ และทักษะการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ (Management Skill) ซึ่งต้องบริหารจัดการให้เหมาะสม การมีวิสัยทัศน์ที่ดีและกว้างไกลนั้นจะทำให้สามารถนำทีม ตลอดจนพาลูกน้องไปในทิศทางที่ดีเหมาะสมได้ เห็นอนาคตที่ไกลกว่าการทำให้ทีมก้าวหน้าได้ไกลกว่าตามแนวคิดของ Navedo Adro Joao J.F., Carlos Correia Leitao C.C., (2020) และ Suhana S., et.al., (2019). การเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ก็ทำให้เราค้นพบวิธีการทำงานใหม่ ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ผู้นำที่รักการค้นหาลองสิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา

เปิดรับความรู้แบบไม่จำกัด รักที่จะเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ก็ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาตัวเองช่วยบริหารจัดการงานได้อย่างดี

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง คิดสร้างสรรค์ได้ (Creative Thinking) และคิดนวัตกรรม (Innovative Thinking) ได้ จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทุกองค์กรต้องการให้ผู้บริหารและบุคลากร มีแต่ในความเป็นจริงบุคลากรก็คิดสร้างสรรค์ได้มากที่สุด เพื่อให้มั่นใจว่าเขาสามารถใช้การคิดสร้างสรรค์ในการทำงานได้แน่นอนทันทีและคิดสิ่งใหม่ๆ ได้ พร้อมสร้างนวัตกรรมที่ทันสมัย (Modernization) ให้เหมาะสมกับยุคชีวิตวิถีสมัยใหม่ (New normal) โดยต้องมีการดำเนินไปในทั้งด้านสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่า (Value Creation) และมีประโยชน์ต่อผู้อื่น เศรษฐกิจและสังคมและสอดคล้องกับ Morell L., (2020) และ Nuaimia K.B., Singhb K.S., Harney B., (2021) เพื่อแก้ปัญหาและตอบโจทย์ของกลุ่มเป้าหมายได้ พร้อมกับการพัฒนาสังคมให้ทันสมัยในยุค Disruptive world ต่อไป

การสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการค้นพบแนวทางใหม่ในการพัฒนาองค์กร และการสร้างสรรค์ในด้านบริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและเป็นผู้ไปในองค์กรที่มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี สร้างสรรค์นวัตกรรม ความเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบในบทบาทของตนเองพร้อมทั้งช่วยสามารถในการจัดการกับสิ่งต่างๆ โดยสร้างกลยุทธ์ความเป็นนวัตกรรมอันทรงคุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะนวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world ในการจัดการเรียนรู้

นวัตกรรมภาวะผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์เหล่านี้เรียกว่า “ยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างพลิกผัน หรือ Disrupted World” (Cortes F.A., 2020) (Sota C., 2021) โดยสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรม อาทิ AI, Big DATA, Internet of Things : IoTs องค์กร และประเทศต่าง ๆ ต่างกำลังปรับตัวกันเพิ่มมากขึ้น (Kruse, C., Schmidt, M., 2020) (Mokhber M., et.al., 2018) ร่วมกับ “VUCA World” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความหมายของยุค VUCA World

VUCA World	ความหมาย
V (Volatility)	Volatility หมายถึง ความผันผวนสูงสถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง และรวดเร็ว ไม่สามารถคาดเดาและทำนายได้ เป็นสถานการณ์เปลี่ยนแปลงฉับพลัน แบบตั้งตัวไม่ทัน จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เช่น ยุค Disruptive innovation นวัตกรรมที่พลิกผัน อัตราการเปลี่ยนแปลงสูง (High rate of change) (Sota C., 2021) ซึ่งเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความผันผวน ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอก ที่เป็นปัจจัยที่เราไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านช่วงเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาอันสั้น มีความผันผวนสูง
U (Uncertainty)	Uncertainty หมายถึง สภาวะที่มีความไม่แน่นอนสูง ขาดความชัดเจน ไม่สามารถหาข้อมูลที่ชัดเจนมายืนยันในแต่ละสถานการณ์ได้ ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ ซึ่งโลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนสูง (Unclear about the present) (Sota C., 2021) เช่น การปรับเปลี่ยนองค์กร หรือ บริษัท รวมถึงการทดแทนของธุรกิจสมัยใหม่ เป็นต้น ซึ่งปัญหาหลักของสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอน คือ การที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอ และคาดการณ์ไม่ได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลอะไรที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ จึงเกิดเป็นสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอน นอกจากนี้ยังเสริมด้วยปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่ แอบแฝงและทันคาดคิดเพิ่มเติมใหม่จะทำให้เกิดความไม่แน่นอนสูง ส่วนผลกระทบของความไม่แน่นอน จะเกิดภาวะหยุดชะงักและการชะลอตัวเกิดขึ้น
C (Complexity)	Complexity หมายถึง ความซับซ้อนที่มีมากขึ้น จนสามารถพบปัจจัยมากมายที่มีซับซ้อนต่อการตัดสินใจ (Multiple key decision factors) (Sota C., 2021) เช่น โครงสร้างระบบทางการเงิน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป็นต้น อาจพบปัญหาหลักของสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง โดยมีตัวแปรหลายตัวที่ถูกเชื่อมโยงกัน จนส่งผลกระทบต่อกัน และมีปัจจัยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง มักจะเกิดขึ้นกับระบบที่มีโครงสร้างระบบใหญ่ๆ และผลกระทบของสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูงนั้นย่อมเกิดความยุ่งยากในการแก้ไข ทำให้ต้องใช้เวลาในการจัดการแก้ไขปัญหา และตัวแปรบางตัวอาจมีผลกระทบต่อเนื่องกันแบบโดมิโน ซึ่งถ้าตัวแปรใดหนึ่งล้มไป ก็จะส่งผลต่อตัวแปรอื่นล้มไปด้วย

VUCA World	ความหมาย
A (Ambiguity)	Ambiguity หมายถึง ความคลุมเครือ และไม่สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นได้ชัดเจน (Lack of clarity about meaning of an event) (Sota C., 2021) เช่น การติดเชื้อระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 หรือ (Covid-19) มีจำนวนที่แท้จริงเท่าไร และเราควรมีมาตรการป้องกันอย่างไรบ้าง ซึ่งสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน มันก็เลยคลุมเครือโดยปัจจัยที่ทำให้เกิดความคลุมเครือ จะคล้ายกับความไม่แน่นอนหรือความเป็นจริงที่ไม่มีข้อมูลแท้จริงมาประกอบในการตัดสินใจ ความคลุมเครือจึงเกิดขึ้น รวมทั้งมีการแปลความ ตีความ บางครั้งอาจมีข้อมูลแล้วแต่ก็ยังคลุมเครือ

ที่มา : (Cortes F.A., 2020), (Kruse, C., Schmidt, M., 2020), (Mokhber M., et.al., 2018), (Sota C., 2021)

บทบาทนวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world ในการจัดการเรียนรู้

บทบาทนวัตกรรมภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำในยุค Disruptive world เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Guzmána E.V., et.al., (2020) ประกอบด้วยบทบาท 3 ด้าน เก่ง (Skill), ดี (Ethics) และมีภาวะผู้นำ (Leadership) ได้แก่ เก่ง (Skill) คือ การสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นในการเป็นเลิศทางด้านอาชีพ, ดี (Ethics) คือการสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสู่ชุมชน และมีภาวะผู้นำ (Leadership) คือ การสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นในการสร้างชุมชนและสร้างภาวะผู้นำที่มีความยั่งยืนในการสนับสนุนสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ว่า รูปแบบบทบาทนวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world คือ “ 3SEL ” โดยที่องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งเลือกใช้วิธีการหรือผสมผสานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ยุค Disruptive world ในบริบท ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ เป็นปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ที่ทำให้โลกในปัจจุบันกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งในแง่การบริหารของธุรกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก จนเกิดกระแสในโลกธุรกิจที่เรียกว่า “Digital Disruption” หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovation Leadership) มีความสำคัญ

ต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ไปสู่ การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่เป็นเลิศ เพราะสามารถสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ วิธีการดำเนินงานใหม่ๆ สามารถนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ และพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนการสอนที่ใช้นวัตกรรมจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีม รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรในระบบโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อนำความรู้ความสามารถ และผลิตผลจากนวัตกรรมใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาโรงเรียนต่อไป

ปัจจัยความสำเร็จนวัตกรรมภาวะผู้นำในยุค Disruptive world ในการจัดการเรียนรู้

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรในเชิงรุกให้มีศักยภาพ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของสังคม เพื่อมุ่งผลิตศักยภาพสูง สามารถกำหนดและสร้างสรรค์นวัตกรรมภาวะผู้นำที่แปลกใหม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม ความเป็นผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล (Yota W., Praeeseesakul S., 2021) การเปลี่ยนแปลงและ

พัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพสังคม มีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยได้พัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับ Azzarello B.C. et.al, (2021) และ Wang Y., et.al., (2021) และระบบการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม การฝึกทักษะให้มีความต่อเนื่อง ตามยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 มุ่งสู่ความเป็นเลิศในด้านการเป็นผู้นำทางนวัตกรรมภาวะผู้นำ สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อกำหนดเป็นนวัตกรรมภาวะผู้นำและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนและชี้แนะแนวทางในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างผู้นำที่มีทักษะมีความเชี่ยวชาญในการปรับปรุงระบบโครงสร้างการบริหารจัดการ ทั้งด้านนโยบายและการประกันคุณภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและเน้นการมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาผู้นำที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และการเป็นผู้นำที่ทรงพลังหรือผู้นำที่ยิ่งใหญ่ต้องก่อให้เกิดพลังภายในตนเองและแพร่กระจายพลังเหล่านี้ไปสู่ผู้อื่นให้สำเร็จ ซึ่งผลจากวิจัยเอกสารของผู้เขียนจำนวนไม่ต่ำกว่า 10 เล่ม ที่เขียนเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของ ศ.ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ พบว่าท่านเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำในหลากหลายรูปแบบ โดยมีงานเกี่ยวข้องโดย Purisarn K., Chiwaphimai V., (2020). อาทิเช่น ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมี (Charismatic Leadership) ภาวะผู้นำใฝ่บริการ (Servant Leadership) ภาวะผู้นำแบบสอนงาน (Coaching Leadership) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ภาวะผู้นำเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Relational Leadership) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และรวมถึงภาวะผู้นำที่ทรงพลัง พร้อมกับสร้างนวัตกรรมภาวะผู้นำที่มีความเป็นภาวะผู้นำเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม

สรุปได้ว่า นวัตกรรมภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กร จะสามารถช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีจุดเน้นหรือเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน โดยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่มเกิดความไว้วางใจหรือเชื่อใจระหว่างกันในการทำงาน สามารถ

สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร และเป็นประโยชน์ต่อองค์การในการกำหนดทิศทางขององค์กรอย่างมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมภาวะผู้นำ เพื่อการได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันและในเชิงของคุณภาพของผลผลิต และสามารถการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัจจุบัน ทำให้สังคมและวัฒนธรรมภายนอกมี การพัฒนา ประเทศไทยจึงต้องพัฒนาวิถีชีวิตให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมจากนานาชาติให้มีความสำคัญในการรับผิดชอบต่อสังคมยึดหลักธรรมาภิบาล น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคีพัฒนา เพื่อให้สามารถเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน จำเป็นต้องพัฒนาจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ให้มีความสำคัญการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อพัฒนาสู่ความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และสมดุลในมิติต่างๆ ใช้หลักสหวิทยาการ นำไปสู่การบูรณาการและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาได้เหมาะสมกับบริบทของสังคมอย่างยั่งยืนภายใต้หลักคุณธรรมจริยธรรม ทันสมัย และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruption world สอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยของ Yota W., Wicharapote J., Chutchaipolrut P., (2021) นวัตกรรมภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงในยุคพลิกทำให้ความสามารถสร้างทักษะในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสังคมไทยและสังคมโลกกำลังเผชิญ และการพัฒนานวัตกรรมภาวะผู้นำที่เหมาะสม ทำให้อันมีคุณค่า และสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม กลยุทธ์แนวทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสูงในบทบาทหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบและการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในศาสตร์ต่างๆ อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

สรุปได้ว่า นวัตกรรมภาวะผู้นำ มีความจำเป็นที่ต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์ภาวะผู้นำให้มีคุณประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม

เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเป็นพลเมืองดี ที่คิดและปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ ให้เท่ายุคทันสมัยอย่างมีคุณค่า ในการบริหารที่จะเกิดจากความท้าทายในงานซึ่งอาจเกิดจากปัญหา อุปสรรค หรือความต้องการในการพัฒนาองค์กร ซึ่งจาก จะต้องใช้นวัตกรรมภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาองค์กรและหน่วยงาน โดยสามารถค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ แก้ไข ปัญหาที่มีความซับซ้อนด้วยวิธีการที่นุ่มนวลและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

1. Amri Y.A., Hassan R., Isaac O., Masoud Y. (2018). The Effect of Transformational Leadership on Organizational Innovation in Higher Education: The Case of Developing Countries. **International Journal of Management and Human Science**. 2(4). 25-37.
2. Azzarello B.C., Arakawa L., Edi D., Sutton M., and Larkin R. (2021). Perceived Life-Readiness from Real-World Curriculum Experiences of Alumni. **International Journal of Higher Education**. 10(6).33-44.
3. Chandua S.R., Swapnil Chandu G.S. (2020). Understanding and Extrapolation of Disruption for Engineering Education- Principles and Problems. **Journal of Procedia Computer Science**. 172(1). 1066-1076.
4. Cortes F.A. (2020). Strategic Leadership of Innovation: A Framework for Future Research **International Journal Management Review**. 23(2). 224-243.
5. Guzmána E.V., Muschardb B., Gerolamo M., Kohl H., Rozenfeld H. (2020). Characteristics and Skills of Leadership in the Context of Industry 4.0. **Journal of Procedia Manufacturing**. 43(1). 543-550.
6. Kruse, C., Schmidt, M. (2020). Sustainable Governance and Leadership. In P. Fisher (Ed.). 145-167.
7. Mokhber M., Khairuzzaman W., Vaklbashi A. (2018). Leadership and Innovation: The Moderator Role of Organization Support for Innovative Behaviors. **Journal of Management & Organization**. 24(1). 108-128.
8. Morell L. (2020). An Undergraduate Engineering Education Leadership Program. Is it Working? Outcomes of the Second Phase. **Journal of Procedia Computer Science**. 172(1). 337-343.
9. Navedo Adro Joao J.F., Carlos Correia Leitao C.C. (2020). Leadership and Organizational Innovation in The Third Sector: A Systematic Literature Review. **International Journal of Innovation Studies**. 4(2). 51-67.
10. Nuaimia K.B., Singhb K.S., Harneyc B. (2021). Unpacking the Role of Innovation Capability: Exploring the Impact of Leadership Style on Green Procurement Via a Natural Resource-Based Perspective. **Journal of Business Research**. 134(1). 78-88.

11. Purisarn K., Chiwaphimai V. (2020) . Excellent Leadership of Educational Administrators in The New Normal. **Journal of College of Asian Scholars.** 10(3). 17-22.
12. Sota C. (2021). New Normal Leadership in VUCA World. **Proceeding of Asian Scholars Conference on Education Research.** 418-421.
13. Suhana S., Udin U., Suharnomo S., Mas'ud F. (2 0 1 9). Transformational Leadership and Innovative Behavior: The Mediating Role of Knowledge Sharing in Indonesian Private University. **International Journal of Higher Education.** 8(6). 15-25.
14. Wanga Y., Shenb T., Chenb Y., and Carmelic A. (2021). CEO Environmentally Responsible Leadership and Firm Environmental Innovation: A Socio-Psychological Perspective. **Journal of Business Research.** 126(1). 327-340.
15. Yota W., Praeseesakul S. (2021). Psychology Counseling with Adaptation in New Normal. **Proceeding of Asian Scholars Conference on Education Research.** 433-439.
16. Yota W., Wicharapote J., Chutchaipolrut P. (2021). The Effect of Psychology using Process of Learning Skills on Motivation in Students Education Program in Early Childhood, College of Asian Scholars **Journal of College of Asian Scholars.** 11(2). 148-157.
17. Zhang Y, Zheng J, Darko A. (2018). How Does Transformational Leadership Promote Innovation in Construction? The Mediating Role of Innovation Climate and The Multilevel Moderation Role of Project Requirements. **journals of MDPI.** 10(1). 1-19.

แนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

Guidelines of Using the Collaborative Educational Management Model for Private School

สุดารัตน์ แก้วสมบัติ¹,
เสาวณี สิริสุขศิลป์²,
วัลลภา อาริรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้ ศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ปฏิบัติงานในระดับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกำกับดูแลและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการ จากอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและวิจัย จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน จำนวน 4 คน เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 1) ด้านการทำงานร่วมกันและรับผิดชอบร่วมกัน 2) ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน 3) ด้านการแบ่งปันทรัพยากร 4) ด้านการสร้างเครือข่าย และ 5) ด้านการบริหารงานร่วมกัน แนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนมี ดังนี้ คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การตรวจสอบ 4) การปรับปรุง พัฒนาระบบงาน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA

คำสำคัญ แนวทางการใช้รูปแบบ, ความร่วมมือในการจัดการศึกษา, ความร่วมมือโรงเรียนเอกชน

Abstract

This research aimed to study guidelines of using the collaborative educational management model for private school. The study was conclude the current and the desired educational management to identify need for development of collaborative educational management for private education. Phase 2 was a secondary study to guidelines of using the collaborative educational management model for private school from focus group discussion. By using purposive sampling techniques, a total of 9 executive educational experts were recruited to test the pilot study including Group 1, three policy administrators in

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

national level from the Office of the Private Education Commission who authorize policies to promote collaborative education management; Group 2, two academic teaching practitioners in graduate level with expertise in educational administration and research; and Group 3, four private school administrators with at least 5 years of experience in administrating and developing collaborative educational management.

The results of the research revealed that the components of collaborative educational management for private school consist of 5 components including 1) joint work and shared responsibilities, 2) shared goals, 3) shared resources, 4) networks building, and 5) shared governance. The guidelines of using the collaborative educational management model in actual private school was consist of 1) plan 2) implement the plan 3) check the result 4) improve the process by using PDCA cycle.

Keywords: Guidelines of Using the Model, Collaborative Educational Management, Private School Collaboration

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนไทยในด้านการศึกษามิฉะนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านบริบทไปอย่างไรสิ่งที้อธิบายความสำเร็จของประเทศได้ คือ คุณภาพของประชากรในประเทศใดที่มีกำลังคนที่ได้รับการศึกษา ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลังในการเสริมสร้างประเทศ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) สำหรับสถานศึกษาจะมีบทบาทในการจัดการศึกษา จึงต้องการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาเอกชนต้องเร่งรัดพัฒนาที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา การร่วมมือการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพียงพอรวมทั้งคุณภาพด้านผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและคุณภาพสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในปัจจุบันสถานศึกษาเอกชนประสบปัญหาในหลายประการ ซึ่งแยกออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ปัญหาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจโดยทั่วไป การขยายตัวของโรงเรียนรัฐบาล ตลอดจนความนิยมของผู้ปกครอง ส่วนปัญหาจากปัจจัยภายในนั้น ได้แก่ สถานภาพทางการเงินของโรงเรียน

จำนวนนักเรียนที่ลดลง บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึง ประเด็นเรื่องขวัญและกำลังใจของครู ความร่วมมือในการทำงานขององค์กรว่าเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของบุคคลหรือขององค์กรในการรับผิดชอบงานร่วมกันโดยมีการร่วมมือกันของบุคคล นอกจากนี้ Armstrong (2015) ยังได้กล่าวถึงข้อดีของการสร้างความร่วมมือด้านการจัดการศึกษา ได้แก่ การใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมด้านการพัฒนาทักษะบุคคล การพัฒนาองค์ความรู้โดยการเชื่อมโยงทรัพยากรระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น Bardach (1998) ได้กล่าวถึง ความร่วมมือในการจัดการศึกษาจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร การพัฒนารูปแบบความร่วมมือการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของแต่ละโรงเรียน (McInerney & Roberts, 2009) การประสานความร่วมมือการแบ่งปันทรัพยากร ความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมการวางแผนร่วมกัน

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบความร่วมมือการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของแต่ละโรงเรียน การประสานความร่วมมือ

การแบ่งปันทรัพยากร ความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมการวางแผนร่วมกัน จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างแน่ชัดเพื่อกำหนดรูปแบบการสร้างความร่วมมือที่เหมาะสม ตลอดจนการศึกษาปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานและการแสวงหา รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ นอกจากนี้เพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนเอกชนที่ทำหน้าที่พัฒนาผู้เรียนควรมีการ

เตรียมการอย่างไร มีการสร้างความตระหนัก การเตรียมองค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาคำตอบประกอบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

กรอบแนวคิดของรูปแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของรูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความร่วมมือในการบริหาร ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนจาก

แนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พิจารณารายละเอียดสรุปเนื้อหาสาระสำคัญ โดยนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อหาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนใน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 1 ผู้ปฏิบัติงานในระดับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกำกับดูแลและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการ จากอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและวิจัย จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึกการดำเนินการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 1. ที่มาของรูปแบบ 2. ตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบ 3. ขั้นตอนการนำรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาไปใช้ในโรงเรียนเอกชน

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 องค์ประกอบของความร่วมมือการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 1) ด้านการทำงานร่วมกันและรับผิดชอบร่วมกัน 2) ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน 3) ด้านการแบ่งปันทรัพยากร 4) ด้านการสร้างเครือข่าย และ 5) ด้านการบริหารงานร่วมกัน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

ที่มาของรูปแบบ

โดยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อที่มาของรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน สรุปได้ว่า เห็นด้วยกับชื่อของรูปแบบที่มีความชัดเจนและครอบคลุมเหมาะสมกับงานวิจัยนี้ ส่วนที่มาของรูปแบบมาจากแนวคิดกลุ่มผู้โรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่นที่มีความต้องการให้เกิดความร่วมมือขึ้นในทางปฏิบัติจริง และควรผลักดันให้เกิดขึ้นจริงในลำดับต่อไป

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการแบ่งปันทรัพยากร

เป้าหมายขององค์ประกอบด้านการแบ่งปันทรัพยากร หมายถึง การสร้างความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ด้านการแบ่งปันความรู้ ทรัพยากร และผลประโยชน์ที่เอื้อกันของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้การใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมด้านการพัฒนาทักษะบุคคล การพัฒนาองค์ความรู้โดยการเชื่อมโยงทรัพยากรระหว่างองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการร่วมมือทางการศึกษาโดยการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างครูเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างเครือข่าย

เป้าหมายขององค์ประกอบด้านการสร้างเครือข่าย

หมายถึง การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยการแสวงหาแนวร่วมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ โดยมีเป้าหมายเป้าประสงค์และความต้องการร่วมกัน มีดำเนินกิจกรรมบนความแตกต่างของสมาชิกโดยถือว่าการกิจกรรมสำคัญของเครือข่ายคือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ มีผลประโยชน์ร่วมกันและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของเครือข่ายความร่วมมือซึ่งจะทำให้ความร่วมมือกับพันธมิตรเป็นไปอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3

เป้าหมายขององค์ประกอบด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน หมายถึง การการวางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่นำมาซึ่งการวางแผนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมระหว่างบุคคล ต่อเนื่องไปถึงขั้นตอนการดำเนินการด้วยพันธกิจเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 4

เป้าหมายขององค์ประกอบด้านการทำงานร่วมกันและรับผิดชอบร่วมกัน หมายถึง การสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่อยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 5

เป้าหมายขององค์ประกอบด้านการบริหารงานร่วมกัน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีเจตคติที่ต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มีภาวะผู้นำและมีทัศนคติในการพัฒนา มีการกำหนดขอบข่ายงานของแต่ละองค์กรที่เข้าร่วมและทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความไว้วางใจระหว่างกันเพื่อให้ทุ่มเทปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนการดำเนินการใช้รูปแบบ

โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ขับเคลื่อนในการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย การดำเนินการกิจกรรมในการสร้างความร่วมมือ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan)

- 1) จัดประชุมเครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน
- 2) วางแผนกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน รวมถึงกำหนดผู้รับผิดชอบ
- 3) วางแผนการจัดการอบรม
- 4) วางแผนการประเมินการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Implement the plan)

- 1) จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการศึกษาการเรียนรู้ที่มีบ้านเป็นฐาน (Home-Based Learning หรือ HBL) ผ่านกระบวนการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online Training Programs)
- 2) การจัดการประชุมเพื่อระดมสมอง (Brain Storming)
- 3) นำสื่อการเรียนการสอนที่ได้จากการระดมสมองสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check the result)

- 1) ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล นำสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน
- 2) ประชุมสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้และการแก้ปัญหาาร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การปรับปรุง พัฒนา กระบวนการ (Improve the process)

- 1) การประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานและนำแนวทางใหม่ที่ค้นพบไปใช้ในวงจรต่อไป
- 2) ประเมินตนเองและนำไปพัฒนา

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของการใช้รูปแบบ

เงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้เห็นเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ว่าเนื่องจากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของโรงเรียนในเครือข่ายเป็นการยากในการติดต่อประสานงานและการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการติดต่อกับโรงเรียนในเครือข่าย นอกจากนี้

ด้านการวัดและประเมินผลควรมีการร่วมกันออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันทางบริบท ในด้านอุปสรรคและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบ คือ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีนโยบายให้มีการประเมินข้ามหน่วยงาน

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับแนวทางการใช้รูปแบบในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น งานวิจัยสอดคล้องกับสถานการณ์จริง การเปลี่ยนผ่านจากกระบวนการแข่งขันไปสู่ความร่วมมือซึ่งหัวใจอยู่ที่ “การบริหาร” และแนวทางความร่วมมือการจัดการศึกษาจากงานวิจัยในครั้งนี้ควรได้รับการต่อยอดให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาเอกชนให้มีความโดดเด่นและสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาต่อไป นอกจากนี้เนื่องจากนโยบายทางการศึกษาที่โรงเรียนเอกชนไม่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมเทียบเท่ากับโรงเรียนของรัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิจึงมองว่างานวิจัยนี้เป็นโอกาสที่โรงเรียนเอกชนจะได้รับการพัฒนาต่อไป

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ข้อสรุปว่า แนวทาง การใช้รูปแบบการจัดการศึกษาการเรียนรู้ที่มี “บ้านเป็นฐาน (Home-Based Learning หรือ HBL)” มีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันและจะทำให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนในการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา ประกอบกับการแปลงยุคดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือสถานที่อื่นซึ่งทำให้ผู้เรียนทางไกลสามารถรับและโต้ตอบกับสื่อการเรียนรู้และทรัพยากร และสามารถมีส่วนร่วมร่วมกับครูและเพื่อนในรูปแบบที่ก่อนหน้านี้อาจเป็นไปได้ แต่ทั้งนี้อาจต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะนำมาจัดการศึกษาแบบที่ไม่ได้อยู่ในห้องเรียนว่าอะไรจะมีความเหมาะสมและเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับนั้น ๆ มากที่สุด

สรุปผล

แนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในด้านการแบ่งปันทรัพยากร การสร้างเครือข่าย การมีเป้าหมายร่วมกัน การทำงานร่วมกัน

และรับผิดชอบร่วมกัน และการบริหารงานร่วมกัน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนารูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน เพื่อการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน สถานที่และบรรยากาศที่เอื้อการเรียนรู้ และการใช้สื่อทางไกลและออนไลน์ร่วมกันที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนซึ่งจะเป็นการร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้ใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหาร ปฏิบัติงานในตำแหน่ง ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หรือผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการ 2) หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียน 3) ครูผู้สอน ในการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน นี้ ความร่วมมือในการจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการในความร่วมมือการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ที่ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การทำงานร่วมกันและรับผิดชอบร่วมกัน 2) การมีเป้าหมายร่วมกัน 3) การแบ่งปันทรัพยากร 4) การสร้างเครือข่าย 5) การบริหารงานร่วมกัน ซึ่งวัดจากแบบสอบถามความคิดเห็นมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน หมายถึง ความเหมาะสมในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนนั้นมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การร่วมกันจัดทำหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนการสอน 2) การพัฒนาครูและบุคลากรร่วมกัน 3) การใช้ทรัพยากร เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน 3. ผลการวิจัย

อภิปรายผล

จากแนวทางในการสนับสนุนความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนนั้นคือ การเพิ่มโอกาสให้ครูและบุคลากรได้รับการอบรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำ อันจะช่วยแก้ไขปัญหาปัญหาภาวะความรับผิดชอบที่มากเกินไปของหัวหน้าครู ดังนั้นบุคลากรจึงได้รับโอกาสที่จะพัฒนาความเป็นผู้นำ ในการรับผิดชอบหน้าที่ในโรงเรียนอื่น ๆ นอกเหนือจากโรงเรียนของตนเอง

เพื่อปฏิบัติงาน สังเกตการณ์จากหัวหน้าครูของโรงเรียนอื่น ๆ (Hill, 2010; Hadfield & Chapman, 2009) ทั้งนี้ โรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งมั่นตั้งใจจะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนตน ด้วยแนวทางการร่วมมือระหว่างโรงเรียนในเชิงบวก ก็มักจะร่วมมือกับโรงเรียนอื่น ๆ อย่างจริงจัง จนทำให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงบวก (Sandals & Byrant, 2014) เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของแต่ละโรงเรียน การประสานความร่วมมือ การแบ่งปันทรัพยากร ความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมการวางแผนร่วมกัน (Sullivan, 1995) ทั้งนี้ ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนจะช่วยด้านความกดดันจากการแข่งขัน (Wallace, 1998) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก ในชนบท (Bridges and Husbands, 1996) เนื่องจากสามารถเมื่อโรงเรียนร่วมมือและแบ่งปันกันในการจัดการบริหาร จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรครูลงได้ (Lomax and Darley, 1995) เมื่อบุคคลครูได้รับประโยชน์จากการร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน ครูเหล่านี้จะเกิดแรงกระตุ้นแรงจูงใจเพื่อร่วมมือด้านวิชาการและพัฒนาศักยภาพตนเองระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพด้วยกัน การสะท้อนความคิดเห็นจากครูทั้งในโรงเรียนและต่างโรงเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้พัฒนา จนเกิดความภูมิใจและพึงพอใจในอาชีพ (Varga-Atkins et al., 2010)

ดังนั้นการวางระบบบริหารกิจกรรมอย่างเหมาะสมซึ่งแน่นอนที่สุดว่าควรที่จะมีการดำเนินงานตามแนวทางของ PDCA ให้ครบวงจร เพราะจะทำให้การดำเนินงาน ตอบโจทย์ขององค์กรได้ตรงจุด ส่งผลให้การดำเนินงานสอดคล้องกับธรรมชาติของคนในองค์กร จากการวางแผนอย่างเหมาะสมด้วยการใช้ข้อมูลของสถานการณ์จริง และที่สำคัญ การดำเนินการได้รับการเฝ้าติดตามอย่างเป็นระยะ ซึ่งก็จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ รวมถึงมีการสรุปบทเรียนที่ได้หลังจากจบโครงการ ทำให้สามารถเรียนรู้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับองค์กร และนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานรอบใหม่ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพได้รับการพัฒนาและยกระดับได้อย่างต่อเนื่อง (สุธาสนี โปธิจันทร์, 2558)

รูปแบบความร่วมมือของโรงเรียนที่จะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการการศึกษาแนวใหม่ได้นั้น ต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความร่วมมือที่เกิดจากโรงเรียน ชุมชน ครอบครัว และหน่วยงานต่าง ๆ (Collaboration), 2) การดำเนินการที่สามารถสะท้อนประสิทธิภาพของทุกฝ่าย (Reflective practice) และ 3) การมีเป้าหมายแน่วแน่ (Focus on primary task) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และอภิปรายแบบกลุ่ม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการโรงเรียนต่าง ๆ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือของโรงเรียนที่จะประสบความสำเร็จ จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนจากหลักฐานคะแนนสอบกลางของประเทศที่สูงขึ้น (James, Dunning, Conolly, and Elliot, 2007) และความร่วมมือที่เน้นในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจที่สุดของทั้งสองฝ่าย ความร่วมมือร่วมใจจะประสบความสำเร็จได้เมื่อทุกฝ่ายถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ต้องแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และความไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน และพยายามกระตุ้นความรู้สึก เจตคติของผู้ร่วมงานถึงความสำคัญของสิทธิและความร่วมมือของผู้ร่วมงานและผู้ให้ ผู้ร่วมงานได้เรียนและใช้ข้อมูลอย่างกว้างขวางเพื่อนำไปสู่ข้อยุติร่วมกัน (Gordon, 1996)

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ใช้เป็นแนวทางการใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน
2. สามารถนำไปใช้ในการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนารูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญ ทักษะ และประสบการณ์ของบุคลากรในเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

1. สุชาสินี โพธิจันทร์. (2558). **PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง**. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นสถาบันแห่งชาติ.
2. Armstrong, P. (2015). **Effective school partnerships and collaboration for school improvement: a review of the evidence** <https://core.ac.uk/download/pdf/74379678.pdf>.
3. Bardach, E. (1998). **Getting agencies to work together: The practice and theory of managerial craftsmanship**. Brookings Institution Press.
4. Bridges, D., & Husbands, C. (1996). The education market place and the collaborative response: an introduction. **Consorting and collaboration in the education market place**, 1-6.
5. Gordon, J. R. (1996). **Organizational behavior: A diagnostic approach**. Prentice Hall.
6. Hadfield, M. and Chapman, C. (2009) **Leading School-Based Networks**. London: Routledge.
7. Hill, R. (2010) **Chain reactions: A think piece on the development of chains in the English School System**. Nottingham: National College for School Leadership (NCSL).
8. James, C. R, Dunning, G. Connolly, M & Elliott, T. (2007). Collaborative practice: a model of successful working in schools. **Journal of Educational Administration**, 45 (5), 541-555.
9. Lomax, P., & Darley, J. (1995). Inter-school links, liaison and networking: Collaboration or competition?. **Educational Management & Administration**, 23(3), 148-161.
10. McInerney, J. M., & Roberts, T. S. (2009). Collaborative and cooperative Learning. In **Encyclopedia of Distance Learning, Second Edition** (pp. 319-326). IGI Global.
11. Sandals, L. and Bryant, B. (2014) **The evolving education system in England: a "temperature check"**. London: Department for Education (DfE).
12. Sullivan, N. H., & Witte, M. (1995). Care of the at-risk neonate born at home: a model for nurse-midwife/physician collaboration. **Journal of Nurse-Midwifery**, 40(6), 534-540.
13. Varga-Atkins, T., O'Brien, M., Burton, D., Campbell, A., & Qualter, A. (2010). The importance of interplay between school-based and networked professional development: School professionals' experiences of inter-school collaborations in learning networks. **Journal of Educational Change**, 11(3), 241-272.
14. Wallace, M. (1998). A counter-policy to subvert education reform? Collaboration among schools and colleges in a competitive climate. **British Educational Research Journal**, 24(2), 195-215.

การรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven)
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

Perception on Brand Image and Quality of Service Affecting Consumers' Buying
Decision Process: A Case of 7-Eleven Stores in Phitsanulok, Province

รุ่งฤดี ต่ายโพ¹,
อรุณี นุสสิทธิ์²,
รัตนา สิทธิวัฒน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ และคุณภาพการให้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติการทดสอบแบบ t-test แบบสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติในการคำนวณ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ของร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านตราสัญลักษณ์/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่า $R^2 = 0.442$ สำหรับคุณภาพการให้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ด้านบริการที่เชื่อมั่น และด้านบริการที่เอาใจใส่ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า $R^2 = 0.391$

คำสำคัญ : การรับรู้ภาพลักษณ์, คุณภาพบริการ, การตัดสินใจซื้อสินค้า

Abstract

The purposes of this research are to study perception on brand image and quality of service of 7-Eleven stores affecting consumer's buying decision process. This research is a quantitative research. The questionnaire was used for data collection from 385 consumers in Phitsanulok. and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA and multiple regression analysis. The results showed that perception on brand image; product, branding/logo and management were affected consumers' buying decision with statistical significance of .05 and $R^2 = .442$. While quality of service; assurance and empathy were affected consumers' buying decision with statistical significance of .05 and $R^2 = .391$.

Keywords: image perception, service quality, product purchase decisions

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

²อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทนำ

การดำรงชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบันของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ผู้บริโภคเน้นความสะดวกสบายจึงหันมาใช้บริการร้านค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคสมัยใหม่ (Modern Grocery Store) หรือร้านค้าปลีกสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้ธุรกิจประเภทนี้เติบโตทั้งมูลค่าตลาดและจำนวนสาขา รวมถึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่ผู้ประกอบการที่มีกิจการอยู่แล้วและยังไม่มีประสบการณ์ต่างให้ความสนใจที่จะร่วมลงทุนเป็นอย่างมาก เพราะร้านค้าปลีกสมัยใหม่ให้บรรยากาศภายในร้านค้าดีกว่าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม มีความง่ายต่อการเลือกสินค้า มีการนำเสนอบริการมากกว่าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม คุณภาพผลิตภัณฑ์สูง มีสินค้าให้เลือกมาก พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความสะดวกเมื่อเทียบกับร้านอื่น อีกทั้งยังมีความสะดวกในการเดินทาง เนื่องจากร้านค้าส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้บ้าน (ประเสริฐ ศิริเสวีวรรณ, 2558)

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดเมืองรองของภาคเหนือมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีความได้เปรียบในด้านการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษา สถานบริการด้านสาธารณสุข และหน่วยงานด้านการทหาร ส่งผลให้จังหวัดพิษณุโลกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าการลงทุนและการบริการ จากการมีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ศูนย์การค้าโมเดิร์นเทรดขนาดใหญ่ ทำให้จังหวัดพิษณุโลกได้รับเงินจากกำลังซื้อของจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาสู่จังหวัด ได้อีกทางหนึ่ง และเกิดการยกระดับศักยภาพของจังหวัดให้มีการเจริญเติบโตได้ในระยะยาว การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลกช่วงปีพ.ศ. 2560 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 14.98 เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจากปี พ.ศ. 2559 ที่ขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 3.27 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาเรื่องการรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของ

ผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกและกลุ่มผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการร้านสะดวกซื้อระหว่างเข้าใจบริการและภายหลังเข้าใช้บริการ ทราบถึงปัจจัยในการสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้าและคุณภาพบริการ การพัฒนาภาพลักษณ์ของสินค้าและคุณภาพการบริการว่าด้านใดที่ส่งผลทำให้ผู้บริโภคถึงเลือกซื้อสินค้าและบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ภาพลักษณ์ ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพการให้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานที่ 3 ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้เฉลี่ย) มีการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ในร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ในจังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่าง ประชากรในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งในการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จะใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

385 คน เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบถึงจำนวนผู้ที่เข้าใช้บริการที่แน่นอนจึงได้ทำการใช้สูตรคำนวณขนาดของตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น ที่ 95 % ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 5% และสัดส่วนลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ได้ผลออกมาเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณได้จากสูตรของ William G. Cochran (1977, p. 75)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้ทำการสร้างขึ้นจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน เพื่อให้ครอบคลุมถึงข้อมูลที่ต้องการประมวลผลในงานวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-end-Question) ได้แก่

เพศ จะเป็นระดับของการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ซึ่งเป็นคำถามแบบประเภทสองตัวเลือก (Two – way Question)

อายุ จะเป็นระดับของการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ซึ่งเป็นคำถามแบบประเภทหลายตัวเลือก (Multiple Question)

ระดับการศึกษา จะเป็นระดับของการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ซึ่งเป็นคำถามแบบประเภทหลายตัวเลือก (Multiple Question)

อาชีพ จะเป็นระดับของการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ซึ่งเป็นคำถาม แบบประเภทหลายตัวเลือก (Multiple Question)

รายได้เฉลี่ย จะเป็นระดับของการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ซึ่งเป็นคำถาม แบบประเภทหลายตัวเลือก (Multiple Question)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) จะแบ่งการวัดภาพลักษณ์ออกเป็น 3 ด้านใหญ่ แยกออกมาเป็น 6 ข้อย่อย ซึ่งจะมีคำถามในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์
2. ด้านบริการ
3. ด้านตรายี่ห้อ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ
4. ด้านการบริหารจัดการ
5. ด้านบุคคล/พนักงาน
6. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพบริการของผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) จะแบ่งการวัดคุณภาพบริการออกเป็น 5 ด้านใหญ่ แยกออกมาเป็น 5 ข้อย่อย ซึ่งจะมีคำถามในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1. ด้านบริการที่ไว้วางใจ
2. ด้านบริการที่เชื่อมั่น
3. ด้านบริการมุ่งมั่นเต็มที่
4. ด้านบริการที่เอาใจใส่
5. ด้านบริการที่จับต้องได้

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ Semantic Differential Scale คำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-end-Question) ใช้ระดับวัดข้อมูลประเภทอัตราภาค หรือมาตราช่วง (Interval Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ได้มากที่สุด
- 4 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ได้มาก
- 3 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ได้ปานกลาง
- 2 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ได้น้อย
- 1 มีการรับรู้ภาพลักษณ์ได้น้อยที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัยของลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ เลือกใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล 5 ระดับ ดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2548, น.193-194)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 50.4) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 48.6) โดยระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ ปริญญาตรี (ร้อยละ 82.1) ขณะที่อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ (ร้อยละ 65.0) และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท (ร้อยละ 28.8)

1.2 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ภาพลักษณ์ของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มากที่สุดได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านตรายี่ห้อ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.55) และ

ด้านบุคคล/พนักงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D.=0.60)

1.3 ผลการวิเคราะห์คุณภาพบริการของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านบริการที่เอาใจใส่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.77) รองลงมาคือ ด้านบริการที่จับต้องได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.07$, S.D. = 0.69) และด้านบริการที่ไว้วางใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.62)

ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการรับรู้ภาพลักษณ์ร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลกร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการรับรู้ภาพลักษณ์ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์		ค่าสัมประสิทธิ์		t-value	Sig.
	ถดถอย (β)	SE	ถดถอย มาตรฐาน (Beta)			
ค่าคงที่ (Constant)	1.417	0.172			8.229	0.000*
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	0.337	0.061	0.036		5.522	0.000**
2. ด้านบริการ (X_2)	-0.023	0.060	0.027		-3.389	0.698
3. ด้านตรายี่ห้อ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ (X_3)	0.371	0.060	0.408		6.241	0.000**
4. ด้านการบริหารจัดการ (X_4)	0.055	0.021	0.165		2.630	0.009**
5. ด้านบุคคล/พนักงาน (X_5)	0.026	0.044	0.032		0.599	0.550
6. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (X_6)	-0.066	0.039	-0.102		-1.706	0.089

R=0.665, R²=0.442, SEE= 0.434

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ แสดงได้ในรูปสมการดังนี้

$$Y = C + 0.337X_1 + 0.371X_3 + 0.055X_4$$

จากสมการพบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านตราหือ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ และด้านบริหารจัดการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก

เมื่อพิจารณาจากขนาดอิทธิพล (Bata) ของตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อพบว่าด้านตราหือ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่าง ๆ มีค่ามากที่สุด (Bata = 0.408) รองลงมาคือ ด้านบริหารจัดการ (Bata = 0.165) และด้านผลิตภัณฑ์ (Bata = 0.036)

เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β) พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์มีค่า 0.337 หมายความว่า

เมื่อการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.337 หน่วย ขณะที่ด้านตราหือ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ มีค่า 0.371 หน่วย หมายความว่า เมื่อการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านตราหือ/โลโก้/สัญลักษณ์ต่างๆ เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.371 หน่วย นอกจากนี้ ด้านบริหารจัดการมีค่า 0.055 หมายความว่า เมื่อการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านบริหารจัดการมีค่าเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.055 หน่วย

2.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอย เชิงพหุของคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อ เซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์		ค่าสัมประสิทธิ์		t-value	Sig.
	ถดถอย (β)	SE	ถดถอย มาตรฐาน (Beta)			
ค่าคงที่	2.356	0.146			16.096	0.000*
1. ด้านบริการที่ไว้วางใจ (X_7)	-0.056	0.056	-0.069		-0.001	0.318
2. ด้านบริการที่เชื่อมั่น (X_8)	0.311	0.064	0.405		4.862	0.000**
3. ด้านบริการมุ่งมั่นเต็มใจ (X_9)	0.075	0.050	0.098		1.498	0.135
4. ด้านบริการที่เอาใจใส่ (X_{10})	0.157	0.048	0.241		3.263	0.001**
5. ด้านบริการที่จับต้องได้ (X_{11})	-0.003	0.046	-0.004		0.069	0.945

R=0.625, R²=0.391, SEE= 0.391

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย เชิงพหุ แสดงได้ในรูปสมการดังนี้

$$Y = C + 0.311X_8 + 0.157X_{10}$$

จากสมการพบว่า คุณภาพบริการ ด้านบริการที่เชื่อมั่น และด้านบริการที่เอาใจใส่ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก

เมื่อพิจารณาจากขนาดอิทธิพล (Bata) ของตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อพบว่า ด้านบริการที่เชื่อมั่น มีค่ามากที่สุด (Bata = 0.405) และรองลงมาคือ ด้านบริการที่เอาใจใส่ (Bata = 0.241)

เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β) พบว่า ด้านบริการที่เชื่อมั่น มีค่า 0.311

หมายความว่า เมื่อคุณภาพบริการ ด้านบริการที่เชื่อมั่น เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.311 หน่วย ขณะที่คุณภาพบริการ ด้านบริการที่เอาใจใส่ มีค่า 0.157 หน่วย หมายความว่า เมื่อขึ้น 1 หน่วยจะทำให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.157 หน่วย

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพ บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผล ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคใน จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากสินค้ามีการแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้อง ผลการวิจัยของภัทรจิรา ศรีวิชัย (2557) และจิราวรรณ ดี ประเสริฐ และคณะ (2552) พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในเรื่องของราคามีป้ายบอกแสดงราคาไว้อย่างชัดเจน และ ความเหมาะสมระหว่างราคากับคุณภาพของสินค้า รวมถึง ผลิตภัณฑ์มีหลายระดับให้เลือก

ขณะที่การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านตราหมี/ โลโก้/ สัญลักษณ์ต่างๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก อาจเป็นเพราะโลโก้ร้านมี ความเป็นสากลและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Florence Kremer & Catherine Viot (2012) และ จิรัช ยุตม์ เสริมธนะพัทกุล (2559) ที่พบว่า แบรินด์สไตรมีผลต่อ ภาพลักษณ์ของผู้ค้าปลีก โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อ ภาพลักษณ์ตราสินค้าในด้านคุณสมบัติและคุณค่าที่ได้รับ จากผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงภาพลักษณ์ของผู้ใช้สินค้า

นอกจากนี้ การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดการยังส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของ ผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลกด้วยเช่นกัน อาจเป็นเพราะ ผู้บริโภคมีความคิดเห็นว่าร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น

(7-Eleven) เป็นผู้นำทางด้านธุรกิจค้าปลีกประเภทร้าน สะดวกซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muhammad Ali (2016) พบว่า หากธุรกิจยึดผู้บริโภคเป็นศูนย์กลางแล้ว เมื่อผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทมากขึ้นย่อมส่งผลให้การแก้ปัญหาของผู้บริโภค ทั้งด้านความ สะดวกสบายของผู้บริโภค การสื่อสารเพื่อผู้บริโภคมีความ เชื่อมโยงกับพฤติกรรมซื้อของลูกค้าเป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า คุณภาพบริการ ด้านบริการที่เชื่อมั่นส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและ บริการของผู้บริโภคในจังหวัดพิษณุโลกสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จุฑารัตน์ สายโรจน์พันธ์ (2558) พบว่า คุณภาพการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซูเปอร์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อาจเป็นเพราะ ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในการให้บริการของร้านสะดวกซื้อ เซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) นั่นเอง

สำหรับคุณภาพบริการ ด้านบริการที่เอาใจใส่ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ เช่นเดียวกับที่ Dong-Mo Koo (2003) พบว่า การให้บริการด้านต่าง ๆ ของพนักงาน รวมถึงการบริการหลังการขายและสินค้าช่วย กระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ โดยมีความคิดเห็น ว่า ร้านให้การดูแลเอาใจใส่ลูกค้าเท่าเทียมกันอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา คงจิตราภา (2558) และ Yu-Jia Hu (2011) ที่พบว่า คุณภาพบริการจะช่วยส่งผลดี ต่อความภักดีของลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ ร้าน สะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) พบว่า การรับรู้ ภาพลักษณ์ของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ด้านบริการ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนา ถ่ายทอดความ รับรู้ไปยังผู้บริโภคการบริการให้มีความหลากหลาย และ แตกต่างจากคู่แข่ง ในส่วนของด้านบุคคล/พนักงาน ควรมี การฝึกอบรม และพัฒนาบุคลิกภาพ มรรยาทอย่างต่อเนื่อง

เพื่อ สร้างความประทับใจ ต่อผู้ใช้บริการ ขณะเดียวกัน การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กร ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ควรจัด กิจกรรมออกไปสู่สังคมอย่างต่อเนื่องและเผยแพร่การ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม เพื่อให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมใน กิจกรรมขององค์กร

2. จากผลการศึกษาคุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) พบว่า คุณภาพบริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ด้านบริการที่ ว่างใจ โดยเพิ่มความตระหนักให้ผู้บริโภคมั่นใจในตัวสินค้าและบริการที่ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) นำมาให้บริการ ส่วนด้านบริการที่มุ่งเน้นเต็มใจนั้น ควรมีการกระตุ้นให้พนักงานขายเพิ่มจิตบริการและ แสดงออกถึงความเต็มใจในการให้บริการแก่ผู้บริโภค เช่น การดูแลชั้นวางสินค้า หรือพื้นที่ในร้านให้สะอาด ตลอดจน ควรเน้นด้านบริการที่จับต้องได้ เช่น การส่งเสริม ภาพลักษณ์ของร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) โดยใช้การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรมาช่วยสร้างความภักดีให้กับสินค้าหรือบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพ บริการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) ที่ส่งผล ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดพิษณุโลก ครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบอื่น เช่น การสัมภาษณ์เชิง ลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากมุมมองของลูกค้าที่ชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการกิจการร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) มาปรับใช้กำหนดกลยุทธ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ สายโรจน์พันธ์. (2558). ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับลูกค้า การรับรู้คุณภาพของสินค้าและบริการ และส่วนผสมการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อ ความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จิราวรรณ ดีประเสริฐ และคณะ. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรม การซื้อสินค้าผ่านร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของ ผู้บริโภค: กรณีศึกษาพื้นที่ นครราชสีมา ภูเก็ต กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ทศพล ภูจำนงค์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภค กรณีศึกษาร้านสะดวกซื้อ เซเว่นอีเลฟเว่น. การศึกษาค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธิดา สิลารกุล. (2557). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ลูกค้า การรับรู้คุณภาพของสินค้าและบริการ และส่วนผสมการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อ ความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลักรุงเทพ.
- นภาพร สุนาสวน. (2559). ความพึงพอใจของ ลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการของร้านเซเว่น อีเลฟเว่น และร้านแฟมิลีมาร์ท จังหวัดนครปฐม. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- วรัญญา คงจิตราภา. (2559). การรับรู้คุณค่า ของปัจจัยด้านราคาคุณภาพการบริการและ ความไว้วางใจที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภค ต่อร้านอาหารริมทางในย่านเยาวราช. การค้นคว้า อิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย กรุงเทพ.
- ภัทร์จิรา ศรีวิชัย. (2557). การรับรู้ภาพลักษณ์ ของร้านค้าสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้า อิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, วิชาเอก การตลาด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี.

8. ปณิศา มีจินดา และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2554). **กลยุทธ์การตลาดและการวางแผน**. กรุงเทพฯ: Diamond In Business World.
9. ประเสริฐ ศิริเสรีวรรณ. **กลยุทธ์และการวางแผนในธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง**. (2558). สืบค้นจาก <http://gs.utcc.ac.th/mk/0%2057%20Retail/Class/CookBook%20-9%20Retail%20&%20Wholesale%20Stgy%20-%202020May58.pdf> 15 ตุลาคม 2560.
10. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
11. Ahn, T., Ryu, S., & Han, I. (2007). **The impact of web quality and playfulness on user acceptance of online retailing**. Information & Management, 44(3), 263–275.
12. Ali, M, Il yas, M., & Rehman, C.A. (2016). Impact of consumer centric marketing mix elements on consumer buying behavior; An empirical investigation in context of FMCG industry of Pakistan. **Kuwait Chapter of the Arabian Journal of Business and Management Review**, 5(5), 30-42.
13. Dong-Mo-Koo. (2003). Inter-relationships among store images, store satisfaction, and store loyalty among Korea dicot retail patrons. **Asia Pacifist Journal of Marketing and Logistics**, 15(4), 42-71.
14. Edvardsson, B. (2005). **Service quality: Beyond cognitive assessment**. Managing Service Quality, 15(2), 127-131.
15. Florece Kremer, & Catherine Viot. (2012). How store brands build retailer brand image. **International Journal of Retail & Distribution Management**, 40(70), 528-543.
16. Hu, Y. (2011). How bran dequity, marketing mix strategy and service affect customer loyalty: The case of retail chain stores in Taiwan. **International Journal of Organist Organization Innovation**, 4(1), 59-73
17. Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques. 3rd edition**. New York: John Wiley & Sons.

การฝึกสติมีผลต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาฮอร์โมนต่อความเครียดและความกล้าแสดงออก

Practicing Mindfulness Affects the Physiological Hormonal
Response to Stress and Assertiveness

ธรรณวัฐ วัฒนาเศรษฐ์¹,
สุพิศ ผ่องศิริ²

บทคัดย่อ

การฝึกสติมีผลต่อความเครียด ความเครียดมีผลต่อความกล้าแสดงออก และมีผลต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาฮอร์โมน หากได้มีการฝึกสติหรือการเจริญสติทั้งที่เป็นการเจริญสติด้วยการเจริญอานาปานสติ ระลึกรู้อยู่กับลมหายใจ หรือการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบสติปัฏฐาน 4 รู้กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นประจำต่อเนื่อง การเจริญสติจะไปกระตุ้นสมองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงโครงสร้างและการทำหน้าที่ของสมอง ทำให้โครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของสมองเชื่อมโยงกัน และประสานกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้มีการเชื่อมต่อระหว่างสมองซีกซ้ายกับสมองซีกขวาที่เรียกว่า Corpus callosum หนาขึ้น และสมองส่วนหน้าสุดที่เรียกว่า Prefrontal Cortex ที่อยู่หลังกะโหลกหน้าผาก จะทำหน้าที่ด้านสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการลดสถานะความเครียดไม่ให้มีมากเกินไป รวมไปถึงการมีความสัมพันธ์กับความกล้าแสดงออก ทำให้มนุษย์เรามีความกล้า และความวิตกกังวลลดลง มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ตลอดจนมีผลต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาฮอร์โมนที่ร่างกายจะหลั่งสารแห่งความสุขฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน โดปามีน เซโรโทนิน, Arginine Vasopressin และ GAB (Gamma Amino Butyric Acid) ออกมา เมื่อมีความเครียดอยู่ในระดับที่เหมาะสม (appropriate level stress) และมีสมรรถภาพ (performance) ที่จะช่วยกระตุ้นสมรรถภาพในการทำงานออกมาได้สูงสุด มุ่งมั่นในการเอาชนะปัญหาต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: ฝึกสติ, สรีรวิทยาฮอร์โมน, ความเครียด, ความกล้าแสดงออก

Abstract

Mindfulness has an effect on stress. Stress affects assertiveness. And affects physiological responses to hormones. When you are practice mindfulness even though mindfulness of breathing meditation (or *Ānāpānasati* knows the breath) include vipassana meditation that knows here and now your moment or the practice of Vipassana *Kammaṭṭhāna* in the form of mindfulness the body (*kāya*), feelings (*vedanā*), mind states (*citta*) and mental experiences (*dhammā*). always. Mindfulness stimulates the brain to change the structure and function of the brain, linking the different parts of the brain and more harmonious and coordinate. In particular, the connection between the left brain and the right brain called the corpus callosum there is thicker. And the frontal part of the brain called the Prefrontal Cortex, located behind the frontal skull. Will perform the function of intelligence effectively. And reducing the state of stress not having too much Including being in a relationship with assertiveness makes us human fear and anxiety decrease,

¹ผู้อำนวยการศูนย์ภาพรังสีวินิจฉัยทางการแพทย์ รพ.เกษมราษฎร์ อินเตอร์เนชั่นแนล รัตนาธิเบศร์

²หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Have more self-confidence as well as affecting the physiological response, hormones that the body releases the happiness, endorphins hormones, Dopamine Serotin, Arginine Vasopressin and GAB (Gamma Amino Butyric Acid) came out. When stress is at the appropriate level and capable that will help stimulate the ability to work out to the maximum strive to overcome problems until success

Keywords: Practicing Mindfulness, Hormonal Physiological, Stress, Assertiveness

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต่างจากสัตว์อื่น ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองได้ เช่นการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้า การเข้าถึงธรรมหรือบรรลุดุธรรม เพื่อให้เกิดสภาวะใหม่ ๆ ที่เป็นสภาวะที่มีลักษณะเบาสบาย เป็นอิสระ หลุดพ้นจากความรู้สึกบีบคั้น ความเครียด ความกลัวลดลง ด้วยการมีความสุขอันลึกซึ้ง เหนือกว่าที่เคยรู้สึกสุขทุกขอยู่ตามปกติ โดยปกติแล้วมนุษย์มักจะรู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์ รู้สึกว่าตนเองขาดหายอะไรบางสิ่งบางอย่างไป จึงดิ้นรนที่จะแสวงหามาเติมเต็ม เช่น ข้าวของเงินทอง ความฟุ้งเฟ้อที่เกินความจำเป็น ความตื่นเต้นเร้าใจ ตลอดจนความรุนแรง การหาสิ่งของภายนอกมาเติมเต็มให้แก่ตนเองกลายเป็นบริโภคนิยม ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อน แต่ก็ยังหาทำให้มนุษย์มีความสุขไม่ เพราะความสุขที่แท้จริงนั้นต้องเกิดจากภายในจิตใจของมนุษย์ จึงทำให้เกิดกระแสของการปฏิบัติที่เรียกว่า การฝึกสติ หรือการเจริญสติ (Mindfulness) เพื่อระลึกถึง ไม่ว่าจะระลึกถึงในเรื่องใด ๆ ก็ตาม เช่น ระลึกอยู่อยู่กับลมหายใจ หรือระลึกถึงปัจจุบันขณะ แต่จิตของมนุษย์นั้น ก็ไม่อยู่นิ่ง แวบไปแวบมาอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึก เพราะการฝึกจิตจะนำมาซึ่งความสุขมาให้ ดังพุทธพจน์ (พระไตรปิฎกฉบับสากล วิธีธรรมจากพุทธปัญญา, 2561) กล่าวไว้ว่า

“การฝึกจิตที่ควบคุมได้ยาก เปลี่ยนแปลงง่าย
ขอบไฟแต่อารมณ์ที่ปรารถนา จัดว่าเป็นความดี
เพราะจิตที่ฝึกแล้วย่อมนำสุขมาให้”

อัญญตรภิกขุวัตถุ
ช.ธ.(ไทย) 25/35/36.

“Taming the mind that is difficult to control, that alters fast, And that falls upon whatever it likes, is commendable.

A tamed mind brings happiness.”

การฝึกสติ (Mindfulness)

ความหมายของการฝึกสติ

สติ (Sati) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า mindfulness; attentiveness; detached watching; awareness (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557)

สติ ตามความหมายในทางพุทธศาสตร์แปลว่า ความระลึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจไว้กับกิจที่กำลังกระทำ

สติ คือ กริยาหรืออาการหนึ่งของจิต ที่ทำหน้าที่ระลึกได้หรือสำนึกพร้อม เป็นหนึ่งในเจตสิก 52 (ข้อที่ 29) เป็นสังขารขันธ์ คือการกระทำทางใจหรือจิตอย่างหนึ่ง และเป็นสังขารขันธ์ที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า “สติ มีประโยชน์ในทั้งปวง” จึงเป็นสิ่งที่ควรภาวนาคือทำให้เจริญขึ้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า การฝึกสติ หรือการเจริญสติ หมายถึง การทำสมาธิ ในความหมายทั่ว ๆ ไป สมาธิ จะใช้กับภาษาอังกฤษว่า Meditation อ่านว่า เมตติเท’เชิน แปลว่า การคิดคำนึง การไตร่ตรอง การเพ่งพิจารณา ดู การมุ่งหมาย ซึ่งไม่ตรงกับความหมายในทางพุทธศาสนา คำที่ตรงน่าจะเป็น “Concentration” อ่านว่า คอนเชินเทร’ชั่น แปลว่า ความตั้งอกตั้งใจ การมุ่งไปยังศูนย์กลาง การให้ความสนใจ ซึ่งน่าจะตรงกับความหมายในทางพุทธศาสนามากกว่า การฝึกสติมีอยู่ทั้งใน ศาสนาคริสต์ ศาสนา

อิสลาม และศาสนาพุทธ ซึ่งการฝึกสติแบบพุทธ (Buddhist Mindfulness Meditation) ได้รับการนิยมมากทั้งในตะวันตกและตะวันออก มีแบบแผนชัดเจนจากพุทธพจน์โดยตรง ทั้งในมหาสติปัฏฐานสูตร และ อานาปานสติสูตร ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี, 2555) กล่าวว่า การฝึกสติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมองทั้งเชิงโครงสร้างและการทำหน้าที่ของสมอง และมีการหลั่งสารแห่งความสุข ทำให้รู้สึกสบาย เช่น สารหรือฮอร์โมนเอ็นโดฟินส์ ตลอดจนทำให้โครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของสมองเชื่อมโยงกันมากขึ้นประสานกันมากขึ้น โดยมีการเชื่อมต่อระหว่างสมองซีกซ้ายกับขวาที่เรียกว่า Corpus callosum ทำให้หนามากขึ้น และสมองส่วนหน้าสุดที่เรียกว่า Prefrontal Cortex ที่อยู่หลังกระโหลกหน้าผาก ทำหน้าที่ด้านสติปัญญาได้อย่างลึกซึ้ง รวมตลอดถึงการมีวิจาร์ณญาณ การตัดสินใจ และศีลธรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การฝึกสติ คือ การฝึกสติให้มีความใส่ใจอยู่กับปัจจุบันขณะ และ ไม่มีการตัดสินผ่านความคิดที่ไม่ต้องการ มีการวิเคราะห์ หรือการประเมินค่า มีใจระลึกอยู่กับกิจกรรมหรือการกระทำของตนเองในทุก ๆ ขณะ สติ” (Mindfulness) หมายถึงความระลึกไม่ลืม สติเป็นเจตสิก ที่เกิดกับจิตที่ติงามเท่านั้น ไม่เกิดกับจิตที่เป็นอกุศล ทำหน้าที่คอยช่วยให้จิตที่ติงาม นึกถึงแต่เรื่องที่เป็นประโยชน์ให้ผลเป็นความสุข ระลึกถึงแต่สิ่งที่เป็นกุศล

วิธีการฝึกสติ (Meditation) หรือวิธีการเจริญสติ (Concentration)

ความหมายของการฝึก หรือการเจริญสติ
หากให้ความหมายตามการรับรู้ สภาวะของจิต มีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. การอยู่กับปัจจุบันขณะ (Being Present)
2. การตระหนัก รู้ตนเอง (Self-awareness)
3. การใคร่ครวญตามความเป็นจริง (Contemplation)
4. การเป็นธรรมชาติ ความเป็นกลาง (Being Neutral)

ในแนวคิดทางพุทธศาสนาจะเน้นการมีสติ โดยใคร่ครวญตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการมีสติรับรู้ สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง และนำมาใคร่ครวญให้รู้ทันจิตใจตนเอง รู้ทันกิเลส ความอยาก ความปรารถนาของตน จึงจะทำให้เกิดปัญญา สติเป็นเครื่องมือในการกำกับจิต ช่มจิต ให้อยู่ในทางที่ถูกต้อง

พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล (พระไพศาล วิสาโล, 2559) กล่าวถึง วิธีการฝึกสติว่า คือการเอาใจอยู่กับกาย โดยมีหลักการฝึกจิตง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน คือ เวลาใจคิดอะไร ก็ให้รู้ทันใจหรือจิต เอาใจอยู่กับกายตลอดเวลาว่า กายทำอะไรอยู่ใจก็รู้ตัว เรียกว่าเป็นการทำจิตตามรูปแบบ ซึ่งอาจทำได้ด้วยการหลับตา หรือลืมตาก็ได้ ฝึกการมีสติได้ด้วยการรู้ทุกการเคลื่อนไหวของตนเอง เช่น ทำการพลิกฝ่ามือไปมาก็รู้ตัว หรือการเดินจงกรม เวลาเดินกลับไปกลับมา ก็ให้เอามือประสานกันไว้ข้างหลัง หรือกอดอกไว้ และเวลาเดินก็ให้รู้ว่าเรากำลังเดินอยู่ ทำตัวให้สบาย ๆ ทำวันละ 5-10 นาที ทำไปเรื่อย ๆ ฝึกบ่อย ๆ พอเวลาที่ใจลอยออกไปก็จะรู้ตัวได้ง่าย วิธีการนี้เป็นวิธีที่ทำให้สติของเราเติบโตมากขึ้น และรู้จักปล่อยวางอารมณ์ ปล่อยวางความเศร้าโศก เสียใจ สติจะรู้ในสิ่งที่เป็นการเกี่ยวข้องหรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตใจ ร่างกาย และอารมณ์ของเรานั้นเอง

ศุภกิจ เจริญสุข และคณะ (2559) ได้กล่าวถึง สติว่า หมายถึงการตระหนักรู้ในลักษณะของการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มากระทบทั้งจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ จากการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึก เป็นการสัมผัสทางจิต ใจ เช่น การรับรู้อารมณ์ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง การรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวของร่างกายในขณะที่เดิน หรือการรับรู้ถึงสายลมที่พัดสัมผัส และแสงแดดที่ส่องใบหน้า การรับรู้การเดินที่เท้ากระทบพื้น รับรู้ว่าพื้นแข็งหรืออ่อนนุ่ม และการตระหนักรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก เช่น รู้ว่าโกรธ ไม่พอใจ ฯลฯ

จอร์น คาเบต ซินน์ (Jon Kabat-Zinn, 2001) ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการฝึกสติตามแนวทางสติปัฏฐานสี่ ให้ความหมายของการเจริญสติว่า หมายถึง การตระหนักรู้ประสบการณ์ปัจจุบันขณะ วิธีปฏิบัติที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้นขึ้นสำหรับการเจริญสติ มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก

ฉบับสากล วิธีธรรมจากพุทธปัญญา (ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561) มี 2 อย่าง คือ

1.“สติปัฏฐาน 4” (เป็นได้ทั้งสมถะและวิปัสสนา) แปลว่า ฐานแห่งสติ หรือ การใช้สติ ซึ่งสอนให้เฝ้าดูและคอยสังเกตคุณลักษณะของกาย เวทนา (ความรู้สึก) จิต (ความคิด) และธรรม (รูปแบบของความเป็นจริง) หรือกล่าวได้ว่าเป็นการพิจารณาถึงสภาวะขณะที่เกิดขึ้นและที่ดับไป ทั้งภายในและภายนอก

สติปัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งของสติซึ่งได้แก่ กาย (body) เวทนา (feeling) จิต (mind) และธรรม (mind-objects) สติปัฏฐาน 4 จำแนกออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

1.1 กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติเข้าไปตั้งและตามดูกาย

1.2 เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติเข้าไปตั้งและตามดูเวทนา

1.3 จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติเข้าไปตั้งและตามดูจิตหรือความคิด

1.4 ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติเข้าไปตั้งและตามดูธรรมหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นกับจิต

2. อานาปานสติ หมายถึง การมีสติระลึก รูลมหายใจ เป็นวิธีการฝึกการหายใจเข้าออกอย่างมีสติ มีทั้งสิ้น 16 ขั้น โดย 4 ขั้นแรก เป็นการเจริญสติระลึกกาย 4 ขั้น ต่อมาเป็นการเจริญสติระลึกความรู้สึก (เวทนา) 4 ขั้น ต่อมาเป็นการเจริญสติระลึกจิต และ 4 ขั้นสุดท้ายเป็นการเจริญสติระลึกธรรม

พระอาจารย์ปราโมทย์ ปาโมชโช (อ้างถึงในศุภกิจ เจริญสุขและคณะ, 2558) กล่าวถึง การฝึกให้เกิดสติ มี 2 แนวทางหลัก คือ การฝึกสติในชีวิตประจำวัน และการฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดสติ ซึ่งสติมี 2 ประเภท คือ สติธรรมดาและสัมมาสติ โดย 1) สติธรรมดาใช้ประโยชน์ในการทำงานที่เป็นกุศล หรือในการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 2) สัมมาสติ ใช้ประโยชน์ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานโดยสติเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นพร้อมกับจิตทุกขณะ จึงต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดสติบ่อย ๆ การฝึกสติทำได้ด้วยการฝึกสมาธิ

การเจริญสติที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า ในพระไตรปิฎกไม่ได้มีกล่าวถึง การกำหนดให้ผู้ปฏิบัติจะต้องบริกรรม ไตร ๆ เหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติต้องบริกรรมว่า “พองพอง ยุบพอง” หรือ “สัมมาอรหัง” หรือ “พุทโธ” นั้น เป็นคำบริกรรมที่อรรถกถาจารย์มากำหนดขึ้นในภายหลัง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเจริญสติ คือ กระบวนการพัฒนาทักษะทางด้านจิตใจที่เพิ่มขึ้นผ่านประสบการณ์อยู่กับปัจจุบันขณะ ซึ่งประกอบด้วย ยอมรับ ความใส่ใจ การตระหนักรู้ สิ่งนำเข้า คุณลักษณะ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากการสังเกต เฝ้าดูลมหายใจเข้า-ออก ทำให้เกิดกระบวนการการยอมรับตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสินหรือประเมินค่า ความใส่ใจ การตระหนักรู้ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งซึ่งกันและกันเมื่อเวลาผ่านไป ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเข้มแข็งจากภายในตนเอง การเจริญสติเป็นการส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณเป็นการดูแลตนเองแบบองค์รวม การเจริญสติเป็นกระบวนการ (Transformative process) ที่มีขั้นตอนการเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงของสติและประสานกัน

การฝึกสติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง

การฝึกสติมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง 3 ประการคือ

1. การเปลี่ยนแปลงตามอาการ การฝึกสติมีผลทำให้สุขภาพดี ทั้งกาย ทั้งใจ ทั้งสังคม และทั้งทางปัญญา หรือเรียกว่า ร่างกายแข็งแรงไม่ป่วยเจ็บป่วย เป็นอะไรก็หายง่าย มีจิตใจดี ไม่โกรธง่าย ใจเย็น มีความสุข

2. การเปลี่ยนแปลงที่สามารถตรวจพบได้ โดยการตรวจร่างกายจะพบว่า ซีพจรเต้นช้าลง มีความดันโลหิตลด ระดับคอเลสเตอรอลในเลือดและปัสสาวะลดลง นั้นหมายถึง ความเครียดในร่างกายต่ำ ภูมิคุ้มกันโรคเพิ่มขึ้น ทำให้การติดเชื้อมะเร็งน้อยลง แล้วยังพบสารที่ทำให้ร่างกายมีความสงบสุขสูงขึ้น เช่น เอ็นโดฟินส์ โดปามีน เซโรโทนิน, Arginine Vasopressin และ GAB (Gamma Amino Butyric Acid)

3. การเปลี่ยนแปลงของสมองประเวศ วะสี (2555) กล่าวว่า มีการทำงานร่วมกัน ระหว่างองค์ดาไล ลามะ และนักจิตแพทย์ชาวตะวันตกชื่อ นายแพทย์แดเนียล ซีเกล (Daniel J. Siegel) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการฝึกสติแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (UCLA) ที่สนใจฝึกสติด้วยตนเอง และรวบรวมผลของการเปลี่ยนแปลงทางสมองที่เกิดขึ้นจากการฝึกสติไว้ในหนังสือชื่อ Mindfulness Brain ได้อธิบายถึงการเกิดการเปลี่ยนแปลงในสมองทั้งเชิงโครงสร้างและการทำหน้าที่ของสมอง และมีการหลั่งสารแห่งความสุข ทำให้รู้สึกสบาย เช่น สารหรือฮอร์โมนเอ็นโดฟินส์ ตลอดจนทำให้โครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของสมองเชื่อมโยงกันมากขึ้น ประสานกันมากขึ้น โดยมีการเชื่อมต่อระหว่างสมองซีกซ้ายกับสมองซีกขวาที่เรียกว่า Corpus callosum ทำให้หนามากขึ้น และสมองส่วนหน้าสุดที่เรียกว่า Prefrontal Cortex ที่อยู่หลังกะโหลกหน้าผาก ทำหน้าที่ด้านสติปัญญาได้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงวิจารณ์ญาณ การตัดสินใจ และศีลธรรม

จอร์น คาแบต ซินน์ (Jon Kabat-Zinn, 2009) เป็นผู้สนใจในพระพุทธศาสนาจนได้ฝึกการเจริญสติตามแบบสติปัฏฐาน 4 ด้วยตนเอง กล่าวว่า การฝึกสติช่วยให้มีความสงบเมื่อเผชิญปัญหา และยังพบว่าอาการความดันโลหิตสูงลดลง และเขาได้นำวิธีการฝึกสติไปประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยและแพทย์ในโรงพยาบาลที่เขาปฏิบัติงานอยู่อย่างได้ผลดี เขาจึงพัฒนาโปรแกรมการลดความเครียดโดยการฝึกสติเป็นฐาน (Mindfulness-Based Stress Reduction) จึงมีนักวิจัยจำนวนมากที่ทำการวิจัยในเรื่องนี้ และพบว่าการฝึกสติตามแนวทางนี้ช่วยลดความเครียด อาการซึมเศร้า อาการปวดไมเกรน อาการปวดในผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อาการสมาธิสั้น อาการกลัวอย่างรุนแรง ฯลฯ และได้มีการนำโปรแกรมของเขาไปประยุกต์ใช้ในจิตบำบัดและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา การฝึกสติในรูปแบบและการฝึกสติในชีวิตประจำวันนั้นสำคัญต่อชีวิตจิตใจ

การเจริญสติจะไปกระตุ้นโครงสร้างประสาทและการไหลเวียนของโลหิตในสมอง ซึ่งพบว่ามีสาร dopamine เพิ่มขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกันอย่างมากกับการมีความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ลดลง การถ่ายภาพด้วยคลื่นไฟฟ้า การเจริญสตินำไปสู่การกระตุ้นโครงสร้าง

ทางระบบประสาท 2 โครงสร้างประสาท (dorsolateral prefrontal) และ (cortices) ขม่อม บริเวณ hippocampal กลีบขมับ (cingulate cortex) ส่วนหน้า striatum และ precentral gyrus (คำว่า gyrus. (ใจ\รัส) หมายถึงลอนสมอง, คลื่นสมอง, คลื่น, ลอน) หมายถึง รอยนูนหลังร่องกลางของสมองของมนุษย์เป็นเซตรับสัญญาณความรู้สึกหลักของระบบรับรู้ความรู้สึกทางกาย และ postcentral gyrus ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสนใจและการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับระดับที่เพิ่มขึ้นของความตื่นตัวและการผ่อนคลาย (Witkiewitz, Marlatt and Walker, 2005)

ความหมายของความเครียด (stress)

Hans Selye ได้ให้คำจำกัดความว่า “ความเครียดเป็นกลุ่มอาการตอบสนองของร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างไม่จำเพาะเจาะจงต่อสิ่งที่มาคุกคามหรืออันตราย โดยสิ่งนั้นมีสาเหตุหรือผลมาจากสิ่งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม” อีกความหมายหนึ่งคือ ความเครียด คือการตอบสนองทางสรีรวิทยา (physiological) และทางจิตวิทยา (psychological) ต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญหรือสิ่งที่ไม่คาดคิดในการดำรงชีวิต ซึ่งเกิดได้จากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในร่างกาย ประเภทของความเครียด แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ความเครียดเฉียบพลัน (acute stress)

เป็นความเครียดที่เกิดขึ้นกะทันหัน เช่น การตกใจจากเสียงดัง ร่างกายพบสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ได้แก่ ความร้อน ความเย็น ความเครียดประเภทนี้ร่างกายจะค่อยๆ ปรับให้เข้าสู่ภาวะปกติได้เอง ซึ่งเป็นการรักษาดุลยภาพ (homeostasis) ของร่างกายมนุษย์ให้อยู่ในภาวะปกติ

2. ความเครียดเรื้อรัง (chronic stress)

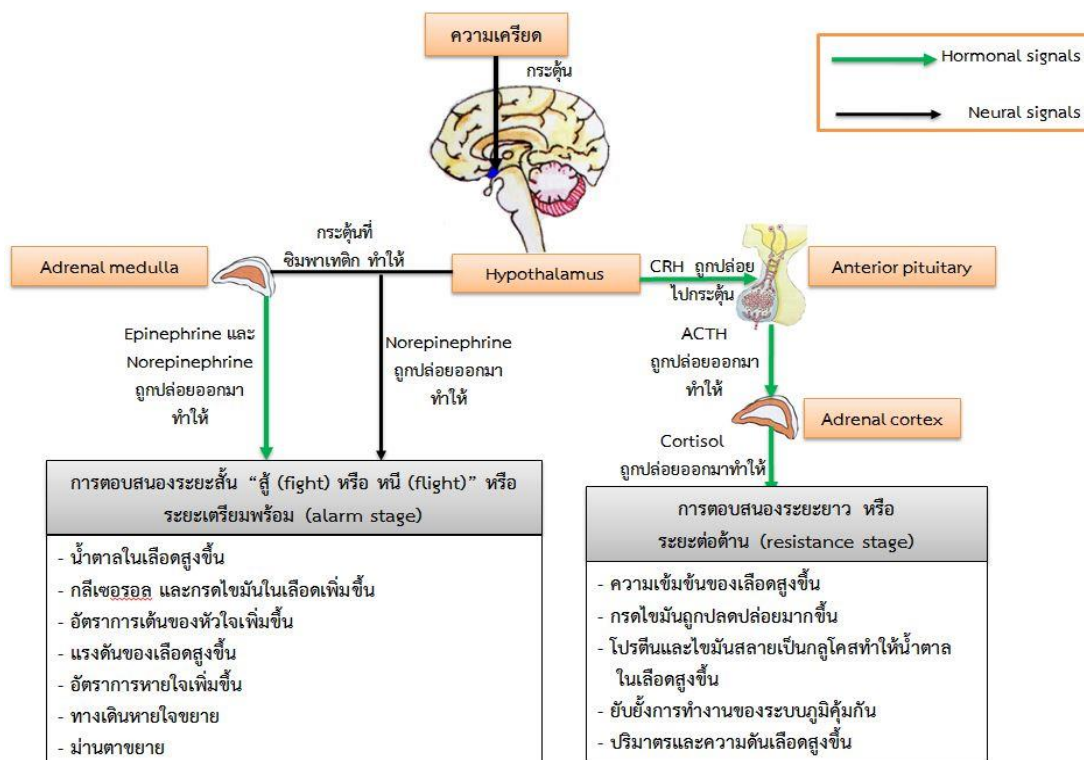
เป็นความเครียดที่สะสมเป็นระยะเวลานาน เช่น ปัญหาในครอบครัว ปัญหาในการทำงาน การเรียน ความเครียดประเภทนี้ขจัดออกได้ยากหากปล่อยทิ้งไว้นานมักจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เนื่องจากร่างกายไม่สามารถรักษาดุลยภาพให้อยู่ในภาวะปกติเองได้ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ อาการของความเครียดนี้จะรุนแรงกว่าความเครียดชนิดที่ 1 หากเป็นมากต้องเข้าพบนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์เพื่อขอคำปรึกษา

สาเหตุของความเครียด

สาเหตุของความเครียดมีได้หลากหลาย แต่สามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ด้านร่างกาย เช่น การเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือ การเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ
2. ด้านจิตใจ เช่น ความกลัวต่อสิ่งต่าง ๆ ความวิตกกังวล ความรู้สึกผิด
3. ด้านสังคม เช่น ปัญหาการปรับตัวในสังคมใหม่ ความขัดแย้งในครอบครัว การเปลี่ยนงาน

เมื่อมีความเครียดไม่ว่าจะเป็นความเครียดเฉียบพลันหรือความเครียดเรื้อรังเกิดขึ้น จะส่งผลให้ร่างกายมีการตอบสนองต่อความเครียดทางสรีรวิทยา (physiological stress response) ในแบบต่าง ๆ ซึ่งกลไกการตอบสนองนี้ถูกควบคุมโดยระบบประสาทอัตโนมัติ (autonomic nervous system) และฮอร์โมนจากต่อมไร้ท่อ (Endocrine gland hormone) แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลไกการตอบสนองต่อความเครียดทางสรีรวิทยา

ที่มา : Shier, David., et al. Hole's essentials of Human Anatomy & Physiology. 10th

การตอบสนองทางสรีรวิทยาต่อความเครียดเกิดจากปฏิกิริยาที่เรียกว่า “การตอบสนองต่อความเครียด (stress response)” หรือ “การปรับตัว (general adaptation syndrome)” ปฏิกิริยาดังกล่าวประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. ระยะเตรียมพร้อม (alarm stage) เกิดร่างกายรับรู้ถึงอันตรายนั้น โดยร่างกายจะเตรียมพร้อมสำหรับจัดการกับอันตรายแบบอัตโนมัติ ทำให้ร่างกายเกิด

อาการที่เรียกว่า “สู้ หรือ หนี (fight or flight)” ซึ่งควบคุมด้วยฮอร์โมนจากต่อมไร้ท่อและระบบประสาท

2. ระยะต่อต้าน (resistance stage) ร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาเพื่อพยายามต่อต้านกับความเครียดเพื่อให้ร่างกายอยู่ในภาวะสมดุล

3. ขั้นหยุดการทำงาน (exhaustion stage) ถ้าร่างกายตกอยู่ภายใต้ภาวะความเครียดเป็นระยะเวลานาน

การปรับสมดุลในขั้นตอนที่ 2 ไม่สามารถทำให้ร่างกายรักษาภาวะสมดุลได้ ระบบต่าง ๆ ในร่างกายจะทำงานหนักอาจทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือมีการพัฒนาไปสู่โรคซึมเศร้าได้

เมื่อเกิดความเครียดขึ้น สมอส่วนไฮโปทาลามัสจะกระตุ้นประสาทซิมพาเทติกทำให้ต่อมหมวกไตส่วนใน (adrenal medulla) หลั่งเอพิเนฟริน (epinephrine) และ นอร์เอพิเนฟริน (norepinephrine) ออกมา ทั้งนี้ปลายเส้นใยประสาทซิมพาเทติกเองยังหลั่งนอร์เอพิเนฟรินด้วย ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น หายใจเร็วขึ้น ม่านตาขยาย อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น แรงดันเลือดสูงขึ้น เลือดไปเลี้ยงที่กล้ามเนื้อลายมากขึ้น เป็นการเตรียมร่างกายให้พร้อมที่จะสู้หรือหนี แต่หากความเครียดนั้นเกิดสะสมอยู่เป็นระยะเวลานานสมอส่วนไฮโปทาลามัสจะหลั่งฮอร์โมนคอร์ติโคโทรฟิน รีลีสซิง (corticotrophin-releasing hormone (CRH) ไปกระตุ้นต่อมใต้สมองส่วนหน้าให้หลั่งฮอร์โมนอะดรีโนคอร์ติโคโทรฟิก (adrenocorticotrophic hormone (ACTH) ออกมา โดยฮอร์โมนนี้จะกระตุ้นต่อมหมวกไตส่วนนอก (adrenal cortex) ให้หลั่งคอร์ติซอล (cortisol) เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ร่างกายค่อยๆ ปรับตัวเพื่อรักษาสภาพของร่างกายให้เป็นปกติโดยต่อต้านต่อความเครียด ส่งผลให้ร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น มีความดันเลือดสูงขึ้น กรดอะมิโนในเลือดมีความเข้มข้นมากขึ้น ร่างกายปล่อยกรดไขมันเพิ่มขึ้น สร้างกลูโคสจากสารที่ไม่ใช่กลุ่มคาร์โบไฮเดรตเพิ่มขึ้น ภูมิคุ้มกันในร่างกายลดลงจึงเจ็บป่วยได้ง่าย และหากมีคอร์ติซอลในปริมาณมากจะทำให้เพิ่มความเครียดต่อภาวะหลอดเลือดตีบและเกิดแผลในทางเดินอาหาร เช่น ในกระเพาะอาหาร หรือโรคอื่น ๆ ได้

ผลกระทบของความเครียด ส่งผล 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านร่างกาย ทำให้ความดันเลือดสูง หลอดเลือดตีบหรืออุดตัน เกิดการหลั่ง HCL ในกระเพาะอาหารมากกว่าปกติ เกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย หากความเครียดสะสมเป็นระยะเวลานาน จะทำให้สุขภาพแย่ลง เนื่องจากคอร์ติซอลที่หลั่งออกมามีปริมาณมาก ซึ่งคนที่มีโรคประจำตัวเช่น

เบาหวาน ฮอรโมนนี้จะกระตุ้นให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นผิดปกติ อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

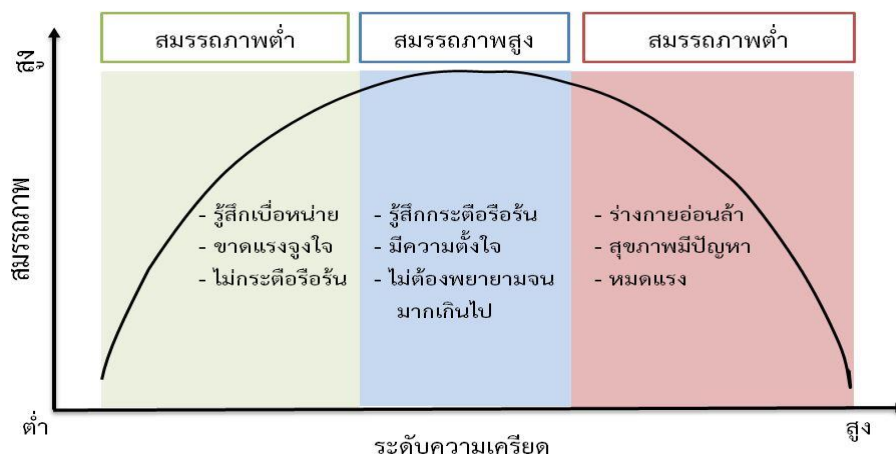
2. ด้านจิตใจและอารมณ์ ทำให้ขาดสมาธิและความระมัดระวัง หลงลืม ไม่สนใจสิ่งรอบตัว สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง หากเครียดเป็นระยะเวลานาน จะทำให้หลังคอร์ติซอลเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เซลล์ประสาทที่สมองฝ่อและลดจำนวนลง ส่งผลต่อสติปัญญาและความจำ หรือมีอาการซึมเศร้า วิดกกังวลมากกว่าปกติ

3. ด้านพฤติกรรม อาจมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละคน เช่น มีอาการหิวตลอดเวลา เบื่ออาหารนอนหลับยากหรือนอนไม่หลับหลายคืนติดต่อกัน บางคนอาจเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ผิด เช่น ดื่มเหล้า ดินยา เล่นการพนัน ก้าวร้าว ทำร้ายตนเองและผู้อื่น

แม้ว่าความเครียดจะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ แต่ความเครียดก็ยังมีส่วนดีอยู่ก็คือทำให้เราเกิดความมุ่งมั่นในการเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยในการทำงานต่าง ๆ ดังกฎของเยอร์คส์-ดอดสัน (Yerkes-Dodson Law) ที่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเครียด (stress level) กับสมรรถภาพ (performance) ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยแสดงให้เห็นว่าหากบุคคลที่มีระดับความเครียดในระดับที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นสมรรถภาพในการทำงานออกมาได้สูงที่สุด แต่หากมีความเครียดในระดับต่ำก็จะรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่มีความกระตือรือร้น ทำให้มีสมรรถภาพการทำงานต่ำ หรือหากมีความเครียดในระดับที่สูงเกินไปก็จะทำให้สมรรถภาพในการทำงานลดลงได้ เกิดผลเสียต่อการทำงาน ส่งผลเสียต่อสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ ภาพที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา สุแพง และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า “ความเครียดระดับปานกลางเป็นความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนองออกมาในลักษณะความวิตกกังวลความกลัว ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติทั่วๆ ไปไม่รุนแรงจนก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย และหากเป็นระดับความเครียดที่เหมาะสมจะทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น” สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ (2561)

พบว่า การฝึกสมาธิเป็นการปรับปรุงด้านสติปัญญาความจำดีขึ้น ปรับปรุงในด้านอารมณ์ ลดความวิตกกังวล และความเครียดลดลง และทำให้ลดความขัดแย้ง มีความภาคภูมิใจ

ในตนเองเพิ่มขึ้น (ในงานจากการเล่าเรื่องของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ตนเองมีความภาคภูมิใจในอดีต ทาให้คลายปัญหาความทุกข์ใจในภาวะปัจจุบันความเครียด (Stress)

ภาพที่ 2 กราฟแสดงกฎของ เยอร์คส-ดอดสัน (Yerkes-Dodson Law)

ความกล้าแสดงออก (Assertiveness)

ความหมายของความกล้าแสดงออก

สมโภช เอี่ยมสุภาชาติ (2556) ให้คำจำกัดความ ความกล้าแสดงออก ไว้ว่า “ความกล้าแสดงออก เป็นพฤติกรรมที่เป็นความสามารถที่จะแสดงออกของบุคคลได้อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุดตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการทางบวกโดยปราศจากความวิตกกังวล”

ความกล้าแสดงออก ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า “Assertive” อ่านว่า “อะเซอ-ทิฟว” เป็น คำคุณศัพท์ (Adjective) แปลว่า ซึ่งยืนยันอย่างมั่นใจ แสดงออกที่เหมาะสม หรือการยืนยันในความคิดตน และในทางจิตวิทยา หมายถึง การที่คนเราแสดงออกด้วยคำพูดหรือกิริยาอาการว่า เรามีความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่ปิดบังหรืออ้อมค้อม ความกล้าแสดงออกใกล้เคียงกับคำว่า “Aggressive” อ่านว่า “อะเกรส – ชิฟว” เป็นคำ คุณศัพท์ (Adjective) แปลว่า ก้าวร้าว รุกราน ล่วงละเมิด ท้าทาย ก้าวร้าว

พฤติกรรมความกล้าแสดงออก (Assertive Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นความสามารถที่จะแสดงจะเสนอหรือแสดงออกของบุคคลได้อย่างเป็นธรรมชาติ

มากที่สุดตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการทางบวกโดยปราศจากความวิตกกังวล ลักษณะของพฤติกรรมที่กล้าแสดงออก

(Assertive Behavior) แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. ความกล้าแสดงออกขั้นพื้นฐาน (Basic Assertion) เป็นการแสดงออกเพื่อรักษาสีทธิ ความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเอง
2. ความกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าใจ (Empathic Assertion) เป็นการแสดงออกในลักษณะที่มากเกินไปกว่าความรู้สึกขั้นพื้นฐานเพื่อสื่อความรู้สึก การเข้าใจที่มีต่อบุคคลอื่น
3. ความกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ (Escalating Assertion) บุคคลควรแสดงออกทางอารมณ์ในลักษณะที่เป็นอารมณ์เชิงลบน้อยที่สุด แต่ทำให้ได้ผลตามที่ต้องการ
4. ความกล้าแสดงออกในลักษณะการเผชิญหน้า (Confronted Assertion) เป็นการแสดงออกในลักษณะวิถุนิสัยที่แสดงออกว่าอะไรที่บุคคลได้กระทำ
5. ความกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา

6. ความกล้าแสดงออกและการชักจูงใจ (Assertion and Persuasion) เป็นการแสดงออกที่ต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับในความคิดเห็นของตน โดยไม่แสดงความก้าวร้าวออกมา

ความกล้าแสดงออกหากฝึกให้แก่คนที่มีปัญหา เมื่อฝึกสำเร็จก็จะกลายเป็นนิสัยของคนที่ถูกฝึก และทำให้คนที่ถูกฝึกมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) ซึ่งเชื่อว่า ทุกพฤติกรรมเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ จากสิ่งแวดล้อม (SOR) และสาเหตุดังกล่าวนั้นอยู่ในรูปของสิ่งเร้า (Stimulus: S) อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มากระตุ้นอินทรีย์ (Organism) ทำให้อินทรีย์แสดงการตอบสนอง (Response: R) ออกมา

โจเซป โวลเป้ (Joseph Wolpe, 1997) (กล่าวไว้ในสมโภช เอี่ยมสุภชาติ, 2556) กล่าวว่า ความสำเร็จในการกล้าแสดงออกมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวล หรือความกลัว เพราะความกล้าแสดงออกจะไปบำบัดความวิตกกังวล และลดความเครียด ซึ่งการฝึกความกล้าแสดงออกจะทำให้ลดความกลัว ฝึกการผ่อนคลาย และถ้ามนุษย์มีความกลัวความวิตกกังวลเขาก็จะไม่แสดงออกมา (Neurotic Fear)

ริก แฮนสัน (Rick Hanson, 2009) กล่าวว่า การสร้างความกล้า ความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง (Build Strengths) ด้วย การเจริญสติ (Be Mindful) การทำสมาธิ (Meditate) นั้น เป็นวิธีการที่จะสร้างความรู้สึกรักนึกคิดเชิงบวกสมัยใหม่ สร้างพลังให้แก่ตนเอง เป็นเหมือนกับวิธีการสร้างเครือข่ายของระบบประสาทวิทยาศาสตร์ และเป็นการสร้างและบริหารกล้ามเนื้อของขอบข่ายระบบประสาทของสมอง (ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนในสมัยโบราณ ที่ใช้การบริหาร และการพัฒนาปัญญาของคน ด้วยการทำให้ช้าบ่อย ๆ ปฏิบัติจนเป็นนิสัยทุกวัน ทุกปี อย่างสม่ำเสมอ) เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติสมาธิเป็นการสร้างระบบประสาทที่จะทำจิตใจให้แจ่มใสที่สามารถเหนี่ยวนำโครงสร้างของสมองได้ การกระทำสิ่งที่ดี ๆ ในแง่บวกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายและใจจะเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ และการควบคุมตนเองต่อไปได้อย่างดี

สุภาพรพรรณ กลิ่นนาค (2561) กล่าวว่า การทำงาน (พฤติกรรม) ของจิตมีผลต่อการทำงานของเซลล์

สมอง และในทำนองเดียวกันการทำงานของเซลล์สมองก็มีผลต่อการทำงานของจิต นั้นหมายความว่า ถ้าจิตของเราคิดหรือตั้งใจจะทำอะไร แล้วจะไปมีผลต่อการทำงานของเซลล์สมอง เชื่อมโยงเส้นใยประสาท และการหลั่งสารเคมีในสมอง และถ้าสมองเราเกิดประสบการณ์การรับรู้เรื่องใดๆ ก็จะไปมีผลต่อการเปลี่ยนสถานะของจิตด้วย การฝึกจิตให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ จะช่วยทำให้การทำงานของสมองดีขึ้นด้วย หรือการให้สมองได้รับรู้ความสามารถของตน (Perceive self-efficacy) บุคคลต้องมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราสามารถเกิดได้ตามที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนด ถ้าทำให้ระบบประสาทได้รับรู้ประสบการณ์ที่ดี ๆ ก็จะมีผลต่อสภาพจิตใจที่ดีไปด้วย เป็นหลัก

แอตคลิเด ดับบลิว. เฮด (Adelaide W. Heyde, 1979) กล่าวว่า วัณ ว่า หากนักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้นักเรียนสามารถพูดภาษาที่สองได้ โดยความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพูดภาษาอังกฤษ

ฟาล, มิเชลเล ปากิลส์ (Dr. Phil, Michele Perkins, 2021) นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองและพิสูจน์ว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความกล้าแสดงออก และเด็กที่มาจากการเล่นดูของครอบครัวที่มีการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เขา จะทำให้เขามีความกล้าแสดงออกได้ดี รวมทั้งมีการสอนวิธีการใช้คำพูดให้แก่เด็กว่า เด็กควรจะใช้คำพูดแบบใดที่จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก หรือใช้คำพูดแบบใดที่จะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การฝึกสติมีผลต่อความเครียด ความเครียดมีผลต่อความกล้าแสดงออก เพราะการฝึกสติ หรือการเจริญสติไม่ว่าจะเป็นการทำสมาธิ แบบอานาปานสติ หรือวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบสติปัฏฐาน 4 ที่กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร ในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง ปฏิบัติด้วยพระองค์เอง พบว่าจะไปกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมองทั้งเชิงโครงสร้างและการทำหน้าที่ของสมอง ทำให้โครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของสมองเชื่อมโยงกันมากขึ้นประสานกันมากขึ้น โดยมีการเชื่อมต่อระหว่างสมองซีกซ้ายกับสมองซีกขวาที่เรียกว่า Corpus callosum ให้หนามากขึ้น และสมองส่วนหน้าสุดที่

เรียกว่า Prefrontal Cortex ที่อยู่หลังกระโหลกหน้าผาก ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอจะรู้สึกโปร่ง โล่งสบาย และหลั่งสารแห่งความสุขที่เรียกว่า ฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน ฮาร์โมนโดปามีน เซโรโทนิน, Arginine Vasopressin Hormone และ GAB (Gamma Amino Butyric Acid) ออกมา และทำให้มีสติปัญญา วิचारณญาณ การตัดสินใจ และศีลธรรมได้ดี รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับความกล้าแสดงออก โดยทำให้ความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น ความกลัวลดลง ความวิตกกังวลลดลง และหากร่างกายมีความเครียด และความกล้าแสดงออกในระดับที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นสมรรถภาพในการทำงานออกมาได้สูงที่สุด แต่หากมีความเครียด ความกล้าแสดงออกอยู่ในระดับต่ำก็จะรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่มีความกระตือรือร้น ทำให้มีสมรรถภาพการทำงานต่ำ หรือหากมีความเครียดในระดับที่สูงเกินไปก็จะทำให้สมรรถภาพในการทำงานลดลงได้ เกิดผลเสียต่อการทำงาน ส่งผลเสียต่อสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ หากเกิดความเครียดเฉียบพลันหรือความเครียดเรื้อรังขึ้น จะส่งผลให้ร่างกายมีการตอบสนองต่อความเครียดทางสรีรวิทยา (physiological stress response) ในแบบต่างๆ ซึ่งเมื่อเกิดสภาวะความเครียดขึ้น สมอส่วนไฮโปทาลามัสจะกระตุ้นประสาทซิมพาเทติกทำให้ต่อมหมวกไตส่วนใน (adrenal medulla) หลั่งเอพิเนฟริน (epinephrine) และนอร์เอพิเนฟริน (norepinephrine) ออกมา รวมทั้งปลายเส้นใยประสาทซิมพาเทติกยังหลั่งนอร์เอพิเนฟรินออกมาด้วย ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น หายใจเร็วขึ้น ม่านตาขยาย อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้น แรงดันเลือดสูงขึ้น เลือดไปเลี้ยงที่กล้ามเนื้อลายมากขึ้น ดังนั้น หากมีการฝึกสติ หรือการเจริญสติอย่างสม่ำเสมอจะมีผลต่อการตอบสนองทางสรีรวิทยาฮอร์โมนต่อความเครียดและความกล้าแสดงออกของมนุษย์เรา

เอกสารอ้างอิง (Reference)

1. พระไตรปิฎกฉบับสากล วิธีธรรมจากพุทธปัญญา. (2561). ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
2. ประเวศ วะสี. (2555). จิตภาวนากับการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน.
3. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (2557). พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), สำนักพิมพ์แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
4. พระไพศาล วิสาโล. (2559). วิธีเจริญสติง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน.
5. นัยนา สุภาพงษ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การเรียนการสอนแบบออนไลน์. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2564.
6. วิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2561). ผลของการบำบัดกลุ่มเล่าเรื่อง ความสุขของตนเอง เพื่อลดความเครียด และเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง ชุมชนสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ เดือนตุลาคม 2561.
7. ศุภกรใจ เจริญสุข และคณะ. (2558). ความหมายและปัจจัยบ่มเพาะสติ จากประสบการณ์ของสตรีไทยที่ปฏิบัติธรรม. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. 25 มกราคม 2559.
8. สมโภช เอี่ยมสุภาจิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 8.
9. ริก แอนสัน. (2009). สมอแห่งพุทธะ (Buddha' Brain).
10. สุขภาพจิต. (2559). แนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Online) <http://hanan83.blogspot.com/2016/01/>.
11. Common Buddhist Text Guidance and Insight from the Buddha. (2 0 1 7). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
12. Campbell, N.A. and et al. (2011). Biology. 9th ed. Pearson Benjamin Cummings Publishing. San Francisco.

13. Kabat-Zinn, J. (2009). **Full catastrophe living: using the wisdom of your body and mind to face stress, pain and illness**. New York: Delta Trade.
14. Hahn, Dale B. Payne, Wayne A. Lucas, Ellen B. (2011). **Focus on Health**. 10th ed. McGraw-Hill Companies, Inc. New York.
14. Shier, David., Butler Jackie., Lewis Ricki. (2009). **Hole's essentials of Human Anatomy & Physiology**. 10th ed. McGraw-Hill Companies, New York.
15. **Corticotropin-releasing hormone**. (2020) (Online) Available:http://en.wikipedia.org/wiki/Corticotropin-releasing_hormone.
16. **Emotion and Motivation Chapter 12**; (2020). Slide no.27. (Online) Available: <http://slideplayer.us/slide/273297/>.
17. Arthur J. Lange, Patricia Jakubowski, Thomas V. McGovern. (2020). **Responsible Assertive Behavior**, 1976, p 134.
18. Nasser Rashidi, (2012) Oral Communication Apprehension and Affective Factors: Self-esteem and Introversion/Extroversion. **Journal of English Language Teaching and Learning**. Year 5, No.7.
19. Rick Hanson, (2018). **Positive neuroplasticity**, (5 7 Powerful Practices to Open Your Heart and Clear Your Mind).

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

A Development of Training Curriculum to Promote Analytical Thinking
of Students in Grade 12 Dongmornwittayakhom School,
The Secondary Educational Service Area Office 22

สิทธิพันธ์ หนองคาย¹,

อภิสิทธิ์ สมศรีสุข²,

วาโร เพ็งสวัสดิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดย (1) เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ก่อนและหลังการฝึกอบรม (2) ศึกษาระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการฝึกอบรม และ (3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตรหลังการฝึกอบรม การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ **ระยะที่ 1** การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม **ระยะที่ 2** การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม **ระยะที่ 3** การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ **ระยะที่ 4** การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) และมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความยากระหว่าง 0.46-0.78 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.21-0.82 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.83 แบบวัดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบทีชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร (3) กิจกรรมของหลักสูตร (4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร และ (5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร 2) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า (1) ความรู้ ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก และ (3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรฝึกอบรม, การฝึกอบรม, การคิดวิเคราะห์

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ประธานหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop a training course to promote critical thinking of students in grade 12 2) to study the effectiveness of training courses to promote critical thinking of students in grade 12 by (1) Compare students' knowledge and understanding of critical thinking (2) study of the critical thinking skills of students after training and (3) study the level of student satisfaction with post-training courses. the research was conducted in four phases as follows: **Phase 1**, Education and Analysis of Fundamentals for Training Course Development, **Phase 2**, Training Course Creation, **Phase 3**, Trial of Training Curriculum and **Phase 4**, Improvement of Training Curriculum. Training The target group is grade 12 students at Dongmornwitthayakhom School. Mueang Mukdahan District Mukdahan Province The Secondary Educational Service Area Office 22, Semester 2, Academic Year 2019, 37 students. The research instruments consisted of training courses to promote critical thinking among students in grade 12 , which were optimal, the overall level was the highest ($\bar{x} = 4.80$), and the consistency was between 0.80–1.00. Measure knowledge and understanding of analytical thinking The consistency was between 0.60–1.00, the difficulty was 0.46–0.78, the classification power was between 0.21–0.82, and the confidence in the whole version 0.83. There was a correspondence value between 0.80–1.00 and a student satisfaction assessment of the training course. Have a consistency between 0.60–1.00 , the statistics used in this research are percentage, mean, standard deviation and the test statistics for each sample type are independent from each other.

The findings were as follows: 1) A training course to promote the analytical thinking of students in grade 12 consists of 5 components which are (1) the purpose of the course 2) the content of the course (3) course activities (4) the media and learning resources according to the curriculum and (5) Course measurement and evaluation. 2)The effectiveness of the training curriculum to promote analytical thinking of grade 12 students found that (1) Knowledge and understanding of analytical thinking of students after the training was higher than before the training. With statistical significance at the level of .01. (2) Analytical thinking skills of students Is at a very good level. 3) The students' satisfaction with the training program to promote analytical thinking Is at the highest level.

Keywords: Curriculum Development, Training Curriculum, Training, Analytical Thinking

บทนำ

สถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ระบบการศึกษา ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดเรื่อง "ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21" หน่วยงานเอกชนในสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น สามารถสรุปทักษะสำคัญอย่างย่อ ๆ

ที่เด็กและเยาวชนควรมีได้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3 R ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และคณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 4 C การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication)การร่วมมือ(Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพและทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการ การด้านการศึกษาแบบใหม่ (วิจารณ์ พานิช , 2562, หน้า 2)

การจัดการเรียนการสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์จากเน้นครูเป็นสำคัญมาสู่การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสังเคราะห์ และการสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความสามารถ เสาะแสวงหา และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังใช้การสอนแบบบรรยาย และให้เด็กท่องจำเนื้อหาเป็นหลัก ไม่เน้นความเข้าใจในเนื้อหาและสร้างทักษะการคิดขั้นสูงให้ผู้เรียน และวิธีการจัดการเรียนการสอนยังคงมุ่งเน้นการจดจำเนื้อหาความรู้ โดยพบว่า สภาพชั้นเรียนส่วนใหญ่ครูจะยืนบอกให้เด็กจดหน้าชั้นเรียนหรือเดินตามสูตรสำเร็จที่หนังสือให้ไว้ทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ,2560, หน้า 7)

จุดเน้นในการจัดการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา คือ เรียนรู้ด้วยวิธีการ Active Learning เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง กิจกรรมการเรียนรู้จากปัญหาและการลงมือปฏิบัติ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และเรียนรู้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ ,2562, หน้า 14) ซึ่ง การคิดวิเคราะห์ จึงเป็นพื้นฐานการคิดที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล การพิจารณา และการวินิจฉัย เชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดรอบคอบ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามหลักการและความสำคัญดังกล่าว สถานศึกษาต่าง ๆ จึงควรมีการพัฒนาหลักสูตร สื่อ และนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสังเคราะห์ และการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เห็นผลเป็นรูปธรรมตามความคาดหวังในแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลต่อไป ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ เน้นว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการคิด และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อ 2 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้

ความสามารถในการสื่อสาร การคิดแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะการใช้ชีวิต และระบุไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ข้อที่ 2 คือความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม ตามเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 12)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การคิดวิเคราะห์อย่างจริงจัง และผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตรในการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจัดทำได้ในรูปแบบของโครงการหรือหลักสูตรโดยตรงในลักษณะการฝึกอบรม (Training) ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลาหนึ่ง ขึ้นอยู่กับสาระ เวลาที่จำเป็น การฝึกอบรมจึงต้องมีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย (Lecture Method) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (Demonstration Method) การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติงานทันที

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ก่อนและหลังการฝึกอบรม

2.2 ศึกษาระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน หลังการฝึกอบรม

2.3 ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตร หลังการฝึกอบรม

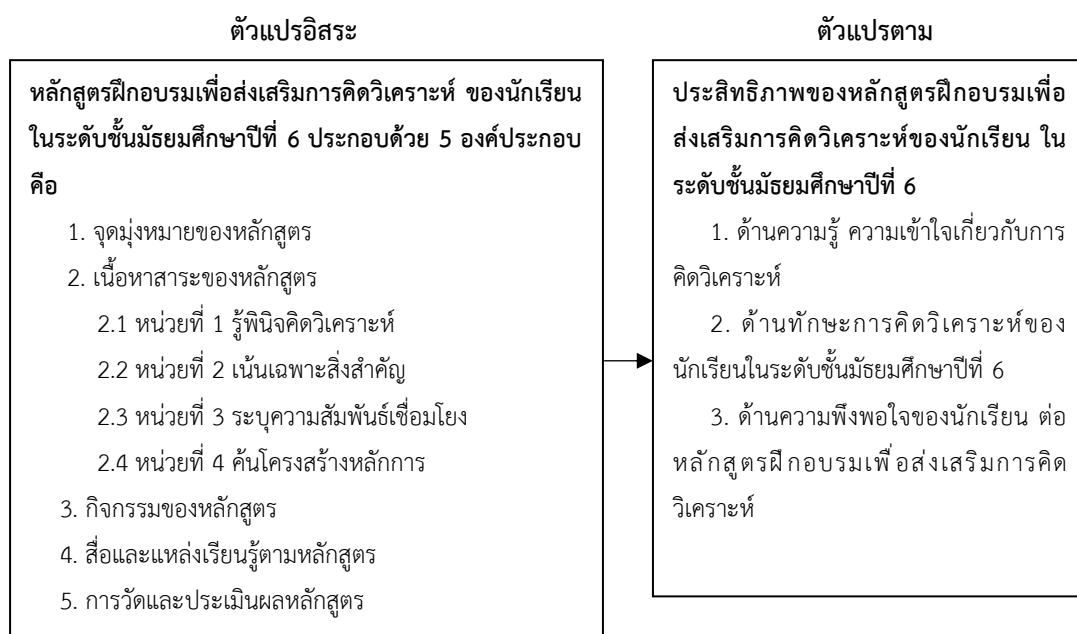
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้ปรับใช้กรอบแนวคิดของ (Taba, 1962, p. 89; Tyler, 1971, p.1; Beauchamp George, 1981, p.26; รุจิร ภูสาระ, 2546, หน้า 8-9; พิสนุ ฟองศรี, 2549, หน้า 134-135; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551, หน้า 56; บุญเลี้ยง ทมทอง, 2553, หน้า 15; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 4-248; นิตยา เปลื้องนุช, 2554, หน้า 8-9; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554, หน้า 11; จันทรจारी เกตุมาโร, 2555, หน้า 21; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556, หน้า 5-8; ณัฐพงษ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์, 2557,

หน้า 29) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตร 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ปรับใช้กรอบแนวคิดของ (Watson และ Glaser, 1964 , p.10; Dewey ,1933 , p.29; Bloom ,1956 , p.201; Marzano ,2001 , p.14; บุญชม ศรีสะอาด, 2541, หน้า 22; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2548 , หน้า 52; ไพรินทร์ เหมบุตร, 2549, หน้า 1; พิชราภรณ์ พิมลมาศ, 2554, หน้า 55; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544, หน้า 15-16; สุวิทย์ มูลคำ, 2547, หน้า 17) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความสำคัญ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) การวิเคราะห์หลักการ ซึ่งผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย แสดงดังภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ แบบวัดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานของคะแนน ได้แก่ การหาคะแนน เฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความจำเป็นของส่วนประกอบเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมและประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม
3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมก่อนใช้ และหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมจากแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมโดยใช้ t-test แบบ Dependent

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความต้องการในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประเด็นในการสร้างหลักสูตร โดยการสังเคราะห์เนื้อหาจากองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการในสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยการร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยให้

ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตร 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร แล้วนำร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง แล้วนำร่างหลักสูตรฝึกอบรมมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร

ประเด็นที่สอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 ค่าความยากระหว่าง 0.46–0.78 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.21–0.82 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 2) แบบวัดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00

การวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการโดยนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 37 คน ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ แบบวัดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for Dependent Samples สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

การวิจัยระยะที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม ดำเนินการโดยนำผลจากการประเมินหลักสูตรจากข้อเสนอแนะของวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมตลอดทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน มาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้และเผยแพร่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตร 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร และ 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร

1.2 ผลการสังเคราะห์หาประเด็นในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความสำคัญ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) การวิเคราะห์หลักการ ซึ่งวิเคราะห์เนื้อหาในการฝึกอบรมได้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รู้พินิจคิดวิเคราะห์ (ความหมายและความสำคัญของการคิดวิเคราะห์) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เน้นเฉพาะสิ่งสำคัญ (การวิเคราะห์ความสำคัญ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ระบุความสัมพันธ์เชื่อมโยง (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ค้นโครงสร้างหลักการ (การวิเคราะห์หลักการ)

1.3 ผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้จัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D.) โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ โดยกำหนดค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมที่ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ มีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) และมีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม

2.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นทักษะการคิดวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยทักษะการวิเคราะห์หลักการ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 11.68 และทักษะการวิเคราะห์สิ่งสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่ 9.65

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านวิทยากร 2) ด้านระยะเวลาและสถานที่ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านเนื้อหาการฝึกอบรมและด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 5) ด้านการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า จากการนำข้อมูลพื้นฐานมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้องค์ประกอบของหลักสูตร 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตร 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 15-16); ฆนัท ธาตุทอง (2550, หน้า 86); มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2551, หน้า 43); โดยสรุปรูปแบบการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรดังนี้ ระยะที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ผลการสังเคราะห์หาประเด็นในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 2) ผลการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม 3) ผลการปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ผลการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม มี 2 ได้แก่ 1) ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้ 2) ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และระยะที่ 4 ผลการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วเพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

การจัดการเรียนรู้ จัดประสบการณ์หรือจัดกิจกรรมฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยยังได้เลือกใช้กระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมที่มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้โดยยึดหลักภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และหลักการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, หน้า 14) ที่ได้เสนอแนะว่าการ

ฝึกอบรมควรใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม และยังสอดคล้องกับ (ศกรินทร์ ชนประชา, 2550, หน้า 190-191; นรินทร์ วงศ์คำจันทร์, 2558, หน้า 27) การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลการตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ด้วยกันผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรในแต่ละด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือมีค่าความสอดคล้องมากกว่า .50 ทุกประเด็น หมายความว่าองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน อันเนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการด้านหลักสูตร ได้แก่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 15-16); ฆนัท ธาตุทอง (2550, หน้า 86); มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2551, หน้า 43); และหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพตามขั้นตอนโดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ได้ทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม มีการนำส่วนที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแล้วพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ เช่น วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2553, หน้า 237-238) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูสำหรับนิสิตปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) มหาวิทยาลัย

ศรินครินทรวีโรฒ ขวัญข้าว ชุมเกษรกุลกิจ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และดาริกาสมนึก (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกอบรมได้แก่

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้จริง ทั้งนี้อาจเกิดจากองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตร 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ และการตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบ ตามหลักแนวคิดของ วาโรเพ็งสวัสดิ์ (2551, หน้า 213-214) และพิชิต ฤทธิ์จรรย์ (2553, หน้า 97-98) ปรากฏว่า แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น โดยการนำข้อสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-1.00 (วาโรเพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 236) รวมเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ

ด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งฉบับ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (วาโรเพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 240-241) ผลการทดลองเพื่อหาคุณภาพแบบทดสอบ ได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.46-0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.82 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.834 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับที่สูง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเชื่อได้ว่าแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ส่งผลให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับดาริกา สมนึก (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาสำหรับเด็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการศึกษาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นทักษะในแต่ละหน่วย พบว่า ทักษะการวิเคราะห์หลักการ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 11.68$) และทักษะการวิเคราะห์สิ่งสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 9.65$) จึงสรุปได้ว่า ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงมอนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ใน ข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจากแบบประเมินทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาแล้วว่ามีผลสอดคล้องกันทุกรายการ และกิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นให้มีการฝึกปฏิบัติจริงทุกกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มที่มีสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอในการปฏิบัติ มีการถ่ายทอดความรู้ด้านทฤษฎีก่อนในบางทักษะ หรือมีการสาธิตการปฏิบัติเป็น

ขั้นตอน แล้วให้ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติตามไปพร้อม ๆ กัน โดยมีวิทยากรคอยดูแลให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดหรือแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง รวดเร็ว พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติไปด้วย ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชิต จันทศิลา (2559, หน้า 275-284) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่า สมรรถนะด้านทักษะของครูหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีมาก และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเพราะแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเหมาะสมและได้รับการพิจารณาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว อีกทั้ง การจัดการฝึกอบรมมีองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ออกแบบให้เหมาะสมกับวัย สื่อและแหล่งเรียนรู้เพียงพอต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง และมีเนื้อหาสาระที่ กระตุ้นให้นักเรียนสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับอนุชิต จันทศิลา (2559, หน้า 275-284) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการใชหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กร หน่วยงานทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ สามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมการให้กับนักเรียน นักศึกษาหรือบุคลากรในหน่วยงานของตนเองได้ โดยปรับเนื้อหาสาระให้มีความเหมาะสมกับบริบทขององค์กรหรือหน่วยงานและธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2 การเตรียมสื่ออุปกรณ์เพื่อการค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของสถานศึกษาด้วย ดังนั้น ผู้สอนควรกำหนดหัวข้อในการสอนให้สามารถเตรียมสื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน

1.3 ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เน้นเฉพาะสิ่งสำคัญ (การวิเคราะห์ความสำคัญ) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 ขอนแฝง (การวิเคราะห์เลขน้อย) มีผลการประเมินทักษะอยู่ในระดับดี ดังนั้นในการฝึกอบรมควรมีการเพิ่มเวลาในการปฏิบัติให้มากขึ้น หรือการใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการปฏิบัติที่สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนไปจัดทำเป็นหลักสูตรเสริม ในภาคเรียนใดภาคเรียนหนึ่งหรือทั้งปีการศึกษา เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มที่ และยั่งยืน เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ทำให้มีระยะเวลาในการเรียนรู้ที่จำกัด

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ได้แก่

2.2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการคิดสังเคราะห์

2.2.2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ส่งเสริมการคิดแบบประเมินค่า

2.2.3 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ส่งเสริมการคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.2.4 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา

2.2.5 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
โดยใช้วิธีการหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2562). **นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ 2562**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญข้าว ชุ่มเกษรกุลกิจ. (2560). **แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1**.วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันท ธาดุทอง. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: อลีน เพรส.

- ไชยงค์ สืบสารคาม. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เทคนิค STAD รายวิชา 810 208 คุณธรรม จริยธรรม และ จรรยาบรรณสำหรับครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. **วารสารวิชาการวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ**, หน้า 113-124.
- ดริกา สมนึก. (2560). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร วรรณทอง. (2560). **การส่งเสริมการคิดขั้นสูงของนักศึกษาไทยโดยใช้กิจกรรมการอ่านเชิงกลยุทธ์**. **วารสารวิชาการวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2**, หน้า 184-191.
- _____. (2561). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวการสอนแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานของครูในพื้นที่กลุ่มจังหวัดสนุก**. **วารสารวิชาการวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ**, หน้า 193-201.
- พิชิต ฤทธิ์ จรูญ. (2552). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2551). **แนวการศึกษาชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 1-7 พิมพ์ครั้งที่ 7**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีนท์.

15. วิจารณ์ พานิช. (2562). การสร้างการเรียนรู้
สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.	17. สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2550). 19 วิธี
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.
กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
16. วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริदार. (2553). การพัฒนา
หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
วิชาชีพครู สำหรับนิสิตปฏิบัติการสอนและฝึก
1 ประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตรการศึกษา
บัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.	18. อนุชิต จันทศิลา. (2559). การพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการ
จัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อ
พัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียน
สำหรับครูระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์
ปร.ด.สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
Approach for developing the empathetic leadership
in private school administrators

ภัทรวุฒิ วัฒนศัพท์¹,
 เสาวณี สิริสุขศิลป์²,
 ประกฤติยา ทักษิณ³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกด้วยการสังเคราะห์เอกสารและยืนยันองค์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกตามองค์ประกอบนำมาจัดกลุ่มตามกรอบการเรียนรู้พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ก่อนนำมาเข้ากระบวนการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติโดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการ 5 คนและนักปฏิบัติ (ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน) 5 คน

ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่ประกอบด้วยหลักสำคัญ ได้แก่ 1) จัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย 2) พัฒนาจากภายในตนเองไปสู่การเชื่อมโยงตนเองกับคนและสังคมภายนอก 3) มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ 4) เริ่มต้นด้วยการพัฒนาความเข้าใจในมนุษย์ 5) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และ 6) ใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ทั้งนี้แนวทางที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกต่อไปได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ความร่วมรู้สึก ภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก การพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

Abstract

This study aimed to determine the approach for developing the empathetic leadership in private school administrators. The attributes of the empathetic leadership and the approach for empathetic leadership development were synthesized by documentary research and confirmed by expert in-depth interview. The approach was formulated under the learning domains which were cognitive, affective, and psychomotor domain. The draft of the approach was approved with adjustment through the process of multi-attribute consensus reaching with five academic experts and five practice experts.

The results showed the concepts of the approach for developing the empathetic leadership includes 1) learning through cognitive, affective, and practical domain 2) developing from inner self to outer relationship 3) all individuals can be developed 4) beginning with understanding human being 5) emphasize

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³อาจารย์ สาขาวิชาการวัดและประเมินผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

on learning through direct experience, and 6) applying contemplative education. This approach could be applied for future designing the program for empathetic leadership development.

Keywords: Empathy, Empathetic leadership, leadership development, private school administrators

บทนำ

ในสถานการณ์โลกภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสู่ยุค การเปลี่ยนผ่านพลังทางดิจิทัล (digital disruption) ทั้งจากการสื่อสารที่ฉับไวผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่โลกไร้พรมแดน ทั้งภัยจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่รวมไปถึงโรคอุบัติใหม่ เช่น โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อวิถีชีวิตและวิถีสังคมจนหลายอาชีพ หลายกิจการต้องปิดตัวเองลง ทำให้องค์การต่าง ๆ ต้องปรับตัวสู่ความปกติใหม่ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง แต่หัวใจของการบริหารการเปลี่ยนแปลงกลับอยู่ที่คน ดังที่ Brian Solis (2017) ให้ความเห็นว่า สิ่งแรกในการรับมือกับความพลิกผันทางดิจิทัลไม่ใช่สมรรถนะทางเทคโนโลยี แต่เป็น “ความร่วมมือ” (empathy) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการรับรู้ความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นด้วยการมองสถานการณ์ผ่านมุมมองของเขาเหล่านั้น และแสดงออกเพื่อตอบสนองได้อย่างเหมาะสม (Burton, 2015; Gordon, 2009)

สำหรับผู้บริหาร หรือผู้นำในยุคปัจจุบัน มีความจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือด้วยเหตุผลสามประการ คือ 1) ความร่วมมือทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะความเป็นเลิศจะเกิดขึ้นได้จากการร่วมมือไม่ใช่การแข่งขันอีกต่อไป 2) โลกเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน ผู้นำจึงต้องสามารถเข้าถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและนำความแตกต่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และ 3) คนเก่งจะมีความเป็นอิสระและพึ่งองค์การน้อยลง ผู้นำจึงต้องสามารถซื้อใจและดูแลเหล่าคนเก่งให้อยู่ร่วมงานให้นานและทุ่มเทกับองค์การให้มากที่สุด (Goleman, 2008) จากการศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึกในโค้ชสอนขับรถยนต์ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึก (empathetic leadership)

ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ความพึงพอใจในงาน และการเกิดนวัตกรรมในการทำงาน (Kock, 2019) ความร่วมมือรู้สึกยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 (กุหลาบ ปุริสา, 2561)

บริบทของโรงเรียนเอกชนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน นอกจากความพลิกผันของสังคมและสถานการณ์โลกแล้ว ยังต้องพบกับปัญหาการลดลงของจำนวนนักเรียนจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งการแข่งขันกับโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งจากภาคเอกชน ภาครัฐ รวมไปถึงโรงเรียนนานาชาติจากต่างประเทศ ไม่นับรวมข้อจำกัดด้านสวัสดิการครูโรงเรียนเอกชน ทำให้ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถในการบริหารคุณภาพการศึกษาไปพร้อม ๆ กับผลประโยชน์ทางธุรกิจ ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึกจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารภายใต้สถานการณ์โลกที่เต็มไปด้วยความท้าทาย

มีนักวิชาการกล่าวถึงความร่วมมือรู้สึกในภาวะผู้นำและภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึกในบทความวิชาการต่างประเทศ แต่งานวิจัยยังเป็นรูปธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึก จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ประกอบด้วยสองส่วน ได้แก่

- 1) การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมมือรู้สึก

2) การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติ (Multi-Attribute Consensus Reaching; MACR)

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก

เป็นขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเป็นกรอบสำหรับสืบค้นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามองค์ประกอบเหล่านั้น โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่คัดเลือกแบบเจาะจงที่ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ นักวิชาการด้านจิตวิทยาการศึกษา แพทย์นักบริหารการศึกษา กระบวนกรด้านการพัฒนาตนเอง และผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวนรวม 7 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ต้องเป็นผู้มีผลงานด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับการอ้างอิงถึงในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยความเห็นเป็นเอกฉันท์จากผู้ร่วมวิจัยทั้งสามคน ในส่วนผู้บริหาร ต้องเป็นผู้บริหารที่เป็นผู้นำในวงการบริหารการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ และมีคุณสมบัติสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก โดยความเห็นเป็นเอกฉันท์จากผู้ร่วมวิจัยทุกคน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้วิพากษ์องค์ประกอบ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกและตรวจสอบความเหมาะสม

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มายกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนโดยจัดแนวทางเข้าตามกรอบการเรียนรู้ของ Benjamin Bloom (1956) ที่ประกอบด้วยพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จากนั้นจึงนำร่างที่ได้ไปเข้าสู่กระบวนการยืนยันร่างต่อไป

2. การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติ

ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกเข้ารับการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยกระบวนการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติ (multi-attribute consensus reaching)

กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำ หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีผลงานวิชาการ บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 5 คน และกลุ่มนักปฏิบัติ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่ปฏิบัติงานและมีประสบการณ์บริหารโรงเรียนมากกว่า 5 ปี และมีคุณสมบัติสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก จำนวน 5 คน และใช้แบบประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะข้อมูลด้วยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก

เก็บข้อมูลโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มได้พิจารณาร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกและให้คะแนนความสำคัญของแต่ละแนวทาง (คะแนนตั้งแต่ 0-100) และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ความสำคัญของแนวทาง โดยค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 80 คะแนนขึ้นไปถือว่ามีความสำคัญมาก และหากมีค่าคะแนนตั้งแต่ 20 ลงมาถือว่าไม่มีความสำคัญ และวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวทางที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันอย่างแท้จริง คือพิสัยกว้างไม่เกิน 40 และต้องไม่มีค่าประเมินแบบสุดขั้ว

นำข้อมูลที่ได้จากอภิปรายในแต่ละองค์ประกอบ แต่ละประเด็นการอภิปราย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการให้คะแนนแนวทางการพัฒนาในแต่ละหัวข้อ โดยพิจารณาประเด็นอภิปราย สารสำคัญ ความเกี่ยวพันของแนวทาง การพัฒนาและนำมาบรรยายเพื่อให้เห็นภาพของการทำฉันทมติจากพหุคุณลักษณะ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อเป็นการยืนยันการทำฉันทมติจากพหุคุณลักษณะ และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกเพื่อจัดทำเป็นต้นฉบับต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก
จากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์
เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กรอบองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness)
- 2) การกำกับตนเอง (self-regulation)
- 3) แสดงออกถึงค่านิยมและเป้าหมาย
ของตนเอง (articulation of self-values and vision)
- 4) การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก (empathetic
communication)
- 5) การสร้างแรงบันดาลใจผู้ร่วมงาน
(inspiration)
- 6) การเสริมพลังอำนาจผู้ร่วมงาน
(empowerment)
- 7) การร่วมงานด้วยเมตตากรุณา
(compassionate collaboration)

8) ตระหนักรู้ในสังคม (social awareness)
9) การใช้ประสบการณ์เป็นบทเรียน (lesson
learned)

ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างแนวทางการพัฒนาตาม
กรอบองค์ประกอบข้างต้น

การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติ
จากการยกร่างการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วม
รู้สึก นำมาจัดกลุ่มตามกรอบการเรียนรู้สามด้านเพื่อนำไป
เข้ากระบวนการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหา
ฉันทมติ ได้ผลดังนี้

- 1) ด้านพุทธิพิสัย เป็นแนวทางการพัฒนาความรู้
ความเข้าใจ ประกอบด้วย ความร่วมรู้สึก ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำ
แบบร่วมรู้สึก จิตวิทยาตัวตน และการเรียนรู้ด้วยใจอย่าง
ใคร่ครวญ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและพิสัยคะแนนความเห็นต่อความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชน ด้านความรู้

ประเด็นพิจารณา	คะแนนเฉลี่ยผู้ทรงคุณวุฒิ		ค่าพิสัย	
	กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักปฏิบัติ			
	(0-100)	(0-100)	รวม	
1) ความร่วมรู้สึก (empathy)	80.6	91	85.8	10.4
2) ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก (empathetic leadership)	85.2	93	89.1	7.8
3) จิตวิทยาตัวตน (psychology of selves)	91.2	92.6	91.9	1.4
4) การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (contemplative education)	89.4	89.4	89.4	0

พบว่ากลุ่มนักวิชาการและนักปฏิบัติ มีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในทุกประเด็น และเห็นว่าทุกแนวทางมีความสำคัญมาก มีข้อสังเกตว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ในด้านจิตวิทยาตัวตน และการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ สูงใกล้เคียงกัน โดยในส่วนความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึก และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก จะมีพิสัยกว้าง โดยที่

คะแนนจากกลุ่มนักวิชาการจะอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ในด้านอื่น โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึก ซึ่งในการอภิปราย ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ความร่วมรู้สึก เป็นผลจากประสบการณ์ภายใน อาจไม่ติดอยู่ในประเด็นของความรู้ จึงต้องอาศัยการพัฒนา ประสบการณ์เป็นสำคัญ และให้น้ำหนักของความรู้้น้อยกว่า ประเด็นอื่น (ตารางที่ 2)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มความเข้าใจมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม (Holistic view of human being) ตามหลักมนุษยปรัชญา (anthroposophy) ในสามมิติ (three-fold body) คือ ความคิด (thinking) ความรู้สึก (feeling) และเจตจำนง (willing) รวมทั้งสี่ด้านของการดำรงอยู่ของมนุษย์ (four-fold human being) ได้แก่ รูปร่าง (physical body), กายชีวิต (etheric body), กายรู้สึก (astral), และ กายตัวตน (ego body) รวมถึงความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการของมนุษย์ พฤติกรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2) ด้านจิตพิสัย เป็นแนวทางการพัฒนาเจตคติ ประกอบด้วย มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตนเอง มนุษย์ทุก

คนสามารถพัฒนาตนเองได้ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ และความผิดพลาดคือธรรมชาติของมนุษย์

พบว่ากลุ่มนักวิชาการและนักปฏิบัติ มีความเห็นสอดคล้องกันในทุกประเด็น และให้น้ำหนักความสำคัญใกล้เคียงกันในทุกประเด็นในระดับมาก มีความเห็นเพิ่มเติมถึงประเด็นเจตคติข้อสามว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ และ เจตคติประเด็นที่สี่ ความผิดพลาดคือธรรมชาติของมนุษย์ จัดอยู่ในเป็นประเด็นเดียวกัน สามารถจัดกลุ่มร่วมกันได้ อย่างไรก็ดีเพื่อมิให้ตกหล่นแนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยจึงยังคงแยกสองประเด็นนี้ไว้ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและพิสัยคะแนนความเห็นต่อความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ด้านเจตคติ

ประเด็นพิจารณา	คะแนนเฉลี่ยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าพิสัย
	กลุ่มนักวิชาการ (0-100)	กลุ่มนักปฏิบัติ (0-100)	รวม	
1) มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตนเอง	91.8	88.8	90.3	3.0
2) มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้	90.6	87.6	89.1	3.0
3) การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ	85.6	88	86.8	2.4
4) ความผิดพลาดคือธรรมชาติของมนุษย์	87.8	85.8	86.8	2.0

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมคำว่า “การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตน” ซึ่งเป็นเจตคติที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะในคุณภาพภายในเช่นภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก

3) ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย การให้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนคิด การเจริญสติ การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก ทักษะกระบวนการ การก้าวออกจากพื้นที่สุข

สบาย การตระหนักรู้ในสถานการณ์ และการใช้หลักคุณธรรม

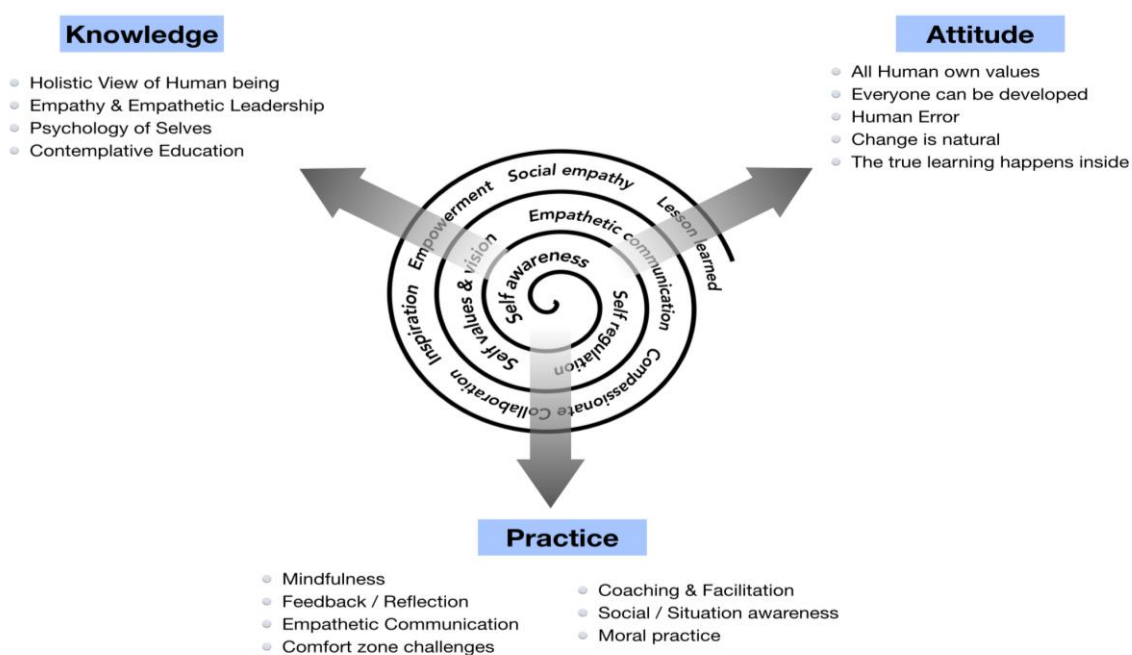
มีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มนักวิชาการและนักปฏิบัติในทุกประเด็น และเห็นว่าทุกประเด็นมีความสำคัญมาก มีข้อสังเกตในประเด็นการพัฒนาทักษะกระบวนการที่มีค่าน้ำหนักในส่วนผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและพิสัยคะแนนความเห็นต่อความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ด้านทักษะ

ประเด็นพิจารณา	คะแนนเฉลี่ยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่าพิสัย
	กลุ่มนักวิชาการ (0-100)	กลุ่มนักปฏิบัติ (0-100)	รวม	
1) การให้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนคิด (feedback&reflection)	90.6	84.4	86.8	6.2
2) การเจริญสติ (mindfulness practice)	92.8	85.8	88.5	7.0
3) การสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก (empathetic communication)	94.4	92	92.8	2.4
4) ทักษะกระบวนการ (facilitator)	81.2	88	84.7	6.8
5) การก้าวออกจากพื้นที่สุขสบายหรือพื้นที่ปลอดภัย (comfort zone)	89.2	87	88.3	2.2
6) การตระหนักรู้ในสถานการณ์ (situation awareness)	89.4	87.8	88.3	1.6
7) การยึดมั่นในหลักคุณธรรม ได้แก่ พรหมวิหารสี่ (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)	94.6	91.6	92.8	3.0

พบว่าทั้งสองกลุ่มให้ค่าน้ำหนักในเรื่อง การสื่อสาร และการยึดมั่นในหลักคุณธรรมสูงที่สุด รวมทั้ง รูปแบบโมเดลขององค์ประกอบและแนวทางการพัฒนา

น่าจะปรับให้มีความอ่อนโยนต่อเนื่องกันตามคุณลักษณะ ของภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่ได้จากการศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก

สรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกหลังกระบวนการ MACR

ได้แนวทางที่ประกอบด้วยหลักการพัฒนา และแนวทางตามกรอบสามด้านดังภาพที่ 2 โดยจะพบว่าองค์ประกอบมีเกี่ยวเนื่องกันจากมิติภายในไปสู่ภายนอก และโยงไปสู่แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสรุปได้ดังนี้

หลักการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกได้แก่

1. จัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งพุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. การพัฒนาจากภายในตนเองไปสู่การเชื่อมโยงตนเองกับคนและสังคมภายนอก
3. มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ต้องเริ่มจากการพัฒนาความเข้าใจในมนุษย์
4. ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
5. ต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

จากแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบข้างต้นเมื่อนำมาจัดกลุ่มตามกรอบการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำได้แก่การพัฒนาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ โดยเป็นการพัฒนาจากภายในไปสู่ภายนอก ได้แนวทางประกอบด้วย

1. การพัฒนาพุทธิพิสัย หรือความรู้ความเข้าใจ (knowledge)

เป็นการเน้นให้ผู้บริหารมีความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก ซึ่งต้องเน้นที่ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และแนวทางการพัฒนาตนเองแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ความเข้าใจมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม (holistic view of human)
- 2) จิตวิทยาตัวตน (psychology of selves)
- 3) การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (contemplative education)
- 4) ความร่วมรู้สึก (empathy) และภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก (empathetic leadership)

2. การพัฒนาจิตพิสัย หรือเจตคติ (attitude)

เจตคติ ค่านิยม และความเชื่อ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก จึงต้องทำความเข้าใจถึงมิติด้านเจตคติและค่านิยม ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตนเอง
- 2) มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้
- 3) การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ
- 4) ความผิดพลาดคือธรรมชาติของมนุษย์
- 5) การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตนเอง

3. การพัฒนาทักษะพิสัย หรือการปฏิบัติ (practice)

การจะให้ภาวะผู้นำเกิดผลได้อยู่ที่การปฏิบัติ การพัฒนาทักษะหรือพฤติกรรมต่อไปนี้จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกได้แก่

- 1) การให้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนคิด (feedback & reflection) เป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง และการกำกับตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยกระบวนการสะท้อนคิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- การสะท้อนตนเอง (self-reflection) หรือ การสำรวจตนเอง (self-inquiry) หรือ การสนทนากับเสียงภายใน (voice dialogue) เป็นกระบวนการค้นหาปรากฏการณ์ภายในตนเองด้วยการรับรู้อย่างแท้จริง โดยปราศจากอคติ

- การให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น (feedback) โดยการน้อมรับเสียงสะท้อนอย่างจริงจังจากผู้อื่น โดยเฉพาะจุดบอดของตนเองที่ตัวเรามักมองไม่เห็น ที่ต้องอาศัยการเปิดใจรับฟังเพื่อป้องกันสิ่งเร้าที่มาปิดกั้นการเรียนรู้ตนเอง ในที่นี้เน้นรวมถึงการประเมินตนเองแบบรอบทิศ (360-degree feedback) เพื่อให้เข้าใจมุมมองของผู้อื่นที่มีต่อเรา

- การสะท้อนกลับ (reflection) และการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (after action review) เป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทำให้เข้าใจสถานการณ์และเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

2) การเจริญสติ (mindfulness practice)

คือ การรู้กาย รู้ใจ ตามความเป็นจริงด้วยจิตตั้งมั่นที่เป็นกลาง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการร่วมรู้สึก และมีความสำคัญต่อการใช้อำนาจผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้เรา รับรู้เขา รับรู้สังคม รวมถึงการดำเนินชีวิต และการทำงานที่ต้องมีสติกำกับที่จะช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ทักษะการสื่อสารอย่างร่วมรู้สึก (empathetic communication) เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย เครื่องมือ ได้แก่

- การสื่อสารอย่างสันติ (non-violent communication) ซึ่งจะใช้ทั้งเพื่อการเข้าใจตนเอง (self-empathy) และการเข้าใจผู้อื่น รวมไปถึงการสร้าง ความกระจ่างอย่างบูรณาการ (integrated clarity) ที่ใช้เพื่อทำความเข้าใจองค์การ ผ่านการสำรวจความรู้สึก และความต้องการจำเป็น

- สุนทรียสนทนา (dialogue) เป็นการสื่อสารเพื่อส่งผ่านความหมายต่อกันโดยปราศจากอคติ และการตัดสิน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และความสัมพันธ์ต่อกัน

4) ทักษะกระบวนกร (facilitator) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ร่วมงาน โดยเปลี่ยนบทบาทของตนจากผู้ตัดสินใจและสั่งการ ไปสู่สนับสนุน ส่งเสริม จึงต้องมีทักษะในการตั้งคำถาม การฟังอย่างตั้งใจ และเกื้อหนุนให้ทีมได้พัฒนาศักยภาพของตนไปพร้อม ๆ กับการสร้างผลผลิตอย่างเป็นอิสระ

5) การก้าวออกจากพื้นที่สุขสบาย (comfort zone) ที่จะช่วยกระตุ้นสติปัญญา และได้ให้สัมผัสกับมุมมองบางของตนเอง ที่จะช่วยให้เข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น ซึ่งอาจจะอาศัยการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือการทำงานที่ท้าทายมากขึ้น ขณะเดียวกันก็พร้อมที่นำทีมก้าวออกจากพื้นที่สุขสบายด้วยเช่นกัน

6) การตระหนักรู้ในสังคมและสถานการณ์ (social and situation awareness) เป็นทักษะในการทำความเข้าใจกับโลกของสังคม พร้อม ๆ ไปด้วยกับความรู้สึกและความต้องการจำเป็นของคนในสังคม

นอกจากนี้ ยังสามารถรับรู้และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ เพื่อสามารถคาดการณ์ไปในอนาคต ให้พร้อมรับมือล่วงหน้า

7) การยึดมั่นในหลักคุณธรรม ที่สำคัญต่อภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก ได้แก่ พรหมวิหารสี่ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

การอภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกจากการศึกษาในครั้งนี้ เกิดจากการพัฒนาตามองค์ประกอบ โดยอาศัยข้อมูลสนับสนุนทั้งจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจความเห็นจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทมติจากผู้เชี่ยวชาญทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัติ ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาในสามมิติ คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

หลักการข้างต้น เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อเข้าใจมนุษย์ ที่สอดคล้องไปกับมิติของการร่วมรู้สึกที่เกิดขึ้นทั้งในมิติด้านพุทธิปัญญา เจตคติ และการปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันจากองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่เริ่มจากพฤติกรรมต่อตนเองจากภายในไปสู่ภายนอก โดยอาศัยความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์เป็นพื้นฐานนำมาใช้ในชีวิตจริง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญจึงจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ซึ่งจากงานวิจัยในบริบทไทยแสดงให้เห็นว่าการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา (contemplative education) ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการร่วมรู้สึกได้ (กมลธิดา อนันต์, 2562)

การร่วมรู้สึก แม้เป็นการทำความเข้าใจกับความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นรอบข้าง ก็ต้องทำงานกับตนเอง ในการละวางอคติและการตัดสินตามแนวทางสุนทรียสนทนา หรือทำงานกับตนเองเพื่อฟังเสียงที่ตรงข้ามภายในตนตามแนวทางของจิตวิทยาตัวตน ดังนั้นศูนย์กลางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกจึงอยู่ที่ตนเอง และเริ่มจากการพัฒนาจากภายใน ดังหลักการที่ว่า “การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตนเอง” ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสรณนิม

(constructivism learning theory) (Sjøberg, 2010) และเนื่องด้วยองค์ประกอบภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการทำงานภายในตนเองไปจนถึงผู้อื่นและสังคม ในมิติทั้งพุทธิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย จึงต้องใช้รูปแบบที่ผสมผสานระหว่างการฝึกอบรม (training) และการพัฒนา (development) โดยเน้นที่การเรียนรู้จากการฝึกฝนในการทำงาน การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการใช้ระบบพี่เลี้ยงหรือโค้ช นอกจากนี้ ยังอาจพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง การสร้างแนวปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้กระบวนการพัฒนาคุณธรรมมาใช้ เป็นต้น เช่นเดียวกับการเรียนรู้จากสถานการณ์ในรูปแบบของการใช้ปัญหาเป็นฐานที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก (วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์ และคณะ, 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำในปัจจุบัน ที่ Kevin Kruse (2020) ได้กล่าวไว้ว่า หนึ่งในห้าแนวโน้มการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ มุ่งเน้นที่การนำไปใช้และความยั่งยืนของการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำ ด้วยความล้มเหลวของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบโรงเรียน (leadership academy) ที่การอบรมแยกขาดออกจากการปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่าร้อยละ 40-80 ของสิ่งที่เรียนมาจะถูกลืมหายไป แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่ผู้วิจัยเสนอจึงเน้นที่การพัฒนาตนเองในชีวิตประจำวันให้เกิดพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าหัวหน้าหรือผู้จัดการมีส่วนสำคัญถึง ร้อยละ 70 ของความผูกพันองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน (Becker & Harter, 2015) ดังนั้น ในการพัฒนาภาวะผู้นำจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยความผูกพันองค์กรของบุคลากรด้วย ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่เน้นความเข้าใจในผู้ร่วมงานเป็นสำคัญ และถ้าหากจะขยายของการใช้ภาวะผู้นำไปสู่ความผูกพันในองค์กร ภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกอาจไม่จำกัดอยู่เพียงผู้บริหารสูงสุด หรือคณะผู้บริหารของโรงเรียน แต่รวมไปถึงหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ

ที่จะต้องเรียนรู้ เช่นเดียวกับบุคลากรในโรงเรียน ถ้าได้พัฒนาตนเองให้เกิดภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนของการร่วมรู้สึก ที่จะส่งผลไปถึงผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียน ที่จะเกิดภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก เพื่อความพร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยสามารถปรับรูปแบบให้เหมาะสมตามบริบท เช่น การพัฒนาเป็นเครื่องมือพัฒนาตนเอง หรือการจัดรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดระบบพี่เลี้ยง รวมทั้งการเตรียมผู้สืบทอดผู้บริหารต่อไปในอนาคต โดยอาศัยกรอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

กรอบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นสารสนเทศพื้นฐานที่สามารถนำไปศึกษาวิจัยต่อไปในเรื่องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึก โดยสามารถใช้องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมรู้สึกเป็นกรอบในการประเมินผลการพัฒนาได้

เอกสารอ้างอิง

1. กมลนิชา อนันต์, อริญญา บุญธรรม, ศรีสกุล เญียบแหลม, มงคล ส่องสว่างธรรม, ยวีร์ เชาวนพิพัฒน์, ธันยพร บัวเหลือง. (2562). การพัฒนาความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา. **วารสารพยาบาลทหารบก**, 19, 68-77.
2. กุหลาบ ปุริสา. (2561). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สู่ผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**, 8(1), 1-9.

3. วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสา, วรากร ตันชนะเทวินทร์. (2563). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**, 10(4), 29-36.
4. Becker, J. R., & Harter, J. (2015). **Managers Account for 70% of Variance in Employee Engagement**. Gallup.Com. <https://news.gallup.com/businessjournal/182792/managers-account-variance-employee-engagement.aspx>.
5. Bloom, B. S. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals**. D. McKay.
6. Burton, N. (2015). **Empathy vs. Sympathy**. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/blog/hide-and-seek/201505/empathy-vs-sympathy>.
7. Goleman, D. (2008). **What makes a leader**. In R. L. Taylor, W. E. Rosenbach, & E. B. Rosenbach (Eds.), *Military Leadership: In Pursuit of Excellence* (6th Edition, pp. 53–68). Routledge.
8. Gordon, M., & MD, D. J. S. (2009). **Roots of Empathy: Changing the World Child by Child (Illustrated Edition)**. The Experiment.
9. Kock, N., Mayfield, M., Mayfield, J., Sexton, S., & De La Garza, L. M. (2019). Empathetic Leadership: How Leader Emotional Support and Understanding Influences Follower Performance. **Journal of Leadership & Organizational Studies**, 26(2), 217–236. <https://doi.org/10.1177/1548051818806290>.
10. Kruse, K. (2020). **Top 5 Leadership Development Trends For 2020**. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/kevinkruse/2020/01/15/top-5-leadership-development-trends-for-2020/#2d7307991f3a>.
11. Sjøberg S (2010), Constructivism and Learning. In: Penelope Peterson, Eva Baker, Barry McGaw, (Editors), *International Encyclopedia of Education*. volume 5, pp. 485-490. Oxford: Elsevier.
12. Sjøberg S (2010), Constructivism and Learning. In: Penelope Peterson, Eva Baker, Barry McGaw, (Editors), *International Encyclopedia of Education*. Volume 5, pp. 485-490. Oxford: Elsevier.
13. Solis, B. (2014). **Digital Transformation is About Empathy First**. Growth Transformation Consultants | Prophet. <https://www.prophet.com/2014/11/digital-transformation-is-about-empathy-first-and-technology-second/>.

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก : บทบาทผู้เรียน และบทบาทครู (Problem-Based Learning: The Roles of the Student and the Teacher)

เสาวลักษณ์ แยมตรี¹

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ ไม่ใช่เน้นที่เนื้อหา โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบด้วย โจทย์ปัญหาหรือสถานการณ์กลุ่มย่อย และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นตอนการเรียนรู้มี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการเปิดโจทย์สถานการณ์ ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และขั้นตอนสรุปโจทย์สถานการณ์ บทบาทครูจะเปลี่ยนจากผู้สอนเป็นหลักเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งแนะแหล่งเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน บทบาทผู้เรียนต้องเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักคือ ครูและผู้เรียนที่ต้องเข้าใจบทบาทใหม่ของตนเอง และร่วมมือในการสร้างเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดอย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อมูลรอบด้าน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ครูต้องระลึกเสมอว่า ครูไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ หรือ หอสมุดเคลื่อนที่ แต่ครูคือผู้กระตุ้นการคิด ผู้ชี้แนะและครูคือแหล่งทรัพยากรให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ ตอบข้อคำถามของตนเอง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้รักการอ่าน การสืบค้น เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก, การเรียนรู้ด้วยตนเอง, บทบาทผู้เรียน, บทบาทครู

Abstract

The problem-based learning process places an emphasis on the learning processes, not just the teaching content. Students are encouraged to develop critical thinking skills, problem solving, communication, and self-directed learning. There are three learning steps in this process, which are: 1) Understanding situations and problems; 2) Self-study and exploration; and 3) Concluding and discussing ways forward. In this process, teachers need to change their role from instructor to learning facilitator, motivating students to explore different ways of learning, and introducing learning resources, including evaluation processes and providing feedback to the students. The students must be at the centre of the learning process, able to learn from small groups, to seek self-discovery, and to evaluate the learning outcomes of themselves and their groups. The important factors affecting the success of problem-based learning process are: 1) Teachers and students need to understand their new roles in this learning process and co-ordinate with each other in this new learning environment in order to encourage students to develop

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

deeper thinking process, and learn to connect different data resources to find reasonable solutions. 2) The teachers need to realize that they are not always experts or moving libraries. Instead, they are thought provoking advisors and mentors, and can be like a resource station for students to find their own answers. This is a way to encourage students to love reading, researching, and become lifelong learners which is a very important competency for 21st century graduates.

Keywords : Problem-based learning, self-directed learning, role of students, role of teachers

บทนำ

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (PBL) เป็นวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่น่าสนใจกระบวนการเป็นหลัก (Process oriented) เป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) ที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้การเรียนรู้วิธีนี้เป็นที่ยอมรับว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดแบบวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) ซึ่งหมายถึงการคิดอย่างลึกซึ้ง วิเคราะห์ ประเมิน คัดกรองอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยข้อมูลรอบด้านและเพียงพอ นอกจากนั้นยังสามารถพัฒนาทักษะในการประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ มาใช้เพื่อแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนโดยวิธีนี้จะบรรลุผลมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นกับปัจจัยสำคัญ คือ “ผู้เรียน” และ “ครู” ที่ต้องเข้าใจในบทบาทซึ่งกันและกัน รวมทั้งพร้อมที่จะสนับสนุนเสริมสร้างบรรยากาศให้เกื้อหนุนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกขั้นตอน สิ่งสำคัญทั้งผู้เรียน และครู ต้องเชื่อในปรัชญาการศึกษาว่า “ผู้เรียนต้องรู้ว่าควรจะเรียนรู้อย่างไร ไม่ใช่รู้แต่เพียงว่าจะได้รับการสอนอย่างไร” และ “ครูไม่ใช่ผู้ที่ต้องมาตอบคำถามหรือข้อสงสัย แต่ผู้เรียนต้องเป็นผู้หาคำตอบด้วยตนเอง”

ในระยะเริ่มต้นของการนำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องจัดเตรียมความพร้อม ทั้งห้องเรียน ห้องสมุด เอกสาร ตำรา สื่อ อุปกรณ์ แหล่งทรัพยากรอื่น ๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน รวมทั้งผู้เรียน และครู ซึ่งนับว่าสององค์ประกอบนี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะทั้งครูและผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองเป็นอย่างมาก บางครั้งอาจต้องอาศัยระยะเวลา และประสบการณ์ ฝึกฝนที่

นานพอสมควร จึงจะสามารถปรับสื่อบทบาทใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ ในฐานะผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Student Centered Learning) และครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สนับสนุน หรือผู้ช่วยเหลือที่เรียกว่า “Tutor หรือ Facilitator” ร่วมกับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มากกว่าการเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชา สิ่งที่จะพึงระวังในการนำการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้กับผู้เรียนที่ยังไม่มีประสบการณ์การเรียนรู้แบบนี้มาก่อนหรือกับครู ที่เป็น Tutor ใหม่ อาจสร้างความอึดอัด วิตกกังวล และความเครียดกับผู้เรียน และครู จึงจำเป็นต้องวางแผนเตรียมการเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนราบรื่น บรรลุเป้าหมาย

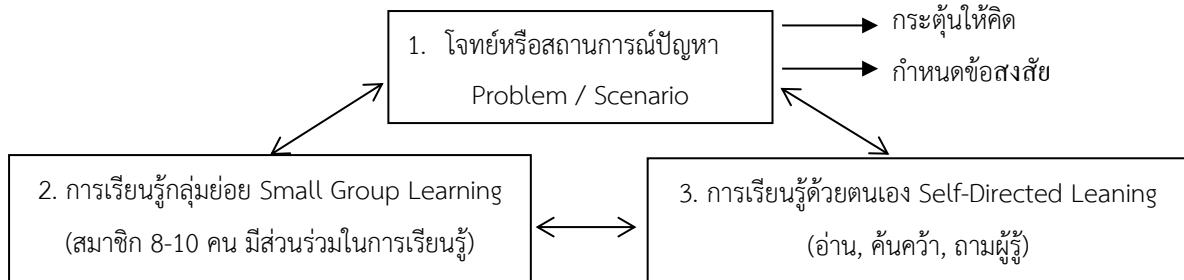
วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

1. พัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ และการแก้ปัญหา
2. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสืบค้นความรู้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ เช่นการฟัง การคิด การตั้งคำถาม และการบันทึก
4. พัฒนาทักษะการสื่อสาร และการทำงานเป็นกลุ่ม

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ประกอบด้วยกลไก 3 ประการคือ

1. โจทย์ปัญหา/สถานการณ์ปัญหา (Problems หรือ Scenarios)
2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning)
3. การเรียนรู้ในกลุ่มย่อย (Small Group Learning)

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ดังภาพ

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

รายละเอียดแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

1. โจทย์ปัญหา/สถานการณ์ปัญหา

(Problems หรือ Scenarios)

ผู้เรียนจะได้รับโจทย์ปัญหา (Case/ Scenario) จากนั้นจะตั้งคำถามหรือปัญหา (Problems) จากโจทย์ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปสืบค้นข้อมูลความรู้มาเพื่อตอบคำถามหรืออธิบายได้ ทั้งนี้จะไม่มีการปูพื้นฐานผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยการบรรยาย หรือวิธีอื่นใดเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ที่ต้องการเพื่อนำมาอธิบายปัญหาหรือคำถามในโจทย์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักนี้ ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องที่กำลังจะศึกษาน้อย หรือไม่เลย แต่เมื่อผ่านกระบวนการการเรียนการสอนนี้แล้ว ผู้เรียนจะได้ความรู้เหล่านั้นจากการสืบค้นเอง และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน โดยมีครูคอยให้การสนับสนุน การเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก สามารถเกิดขึ้นกับการเรียนรายบุคคลหรือการเรียนกลุ่มย่อยได้ แต่การเรียนกลุ่มย่อย จะช่วยในการรวบรวมแนวความคิดในการแก้ปัญหาได้กว้างขวางมากกว่า ดังนั้นโจทย์หรือสถานการณ์ปัญหาจึงมีความสำคัญในการกระตุ้นให้คิดและแสวงหาความรู้

2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning : SDL) ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหา

เป็นหลักต้องอาศัยกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อเรียนรู้โดยตัวผู้เรียนเอง โดยจะต้องกำหนดตารางเวลาสำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในตารางสอนอย่างชัดเจนทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบ และดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองอย่างชัดเจนว่าต้องการในการเรียนรู้อะไรบ้างที่ต้องการในการตอบปัญหาหรือโจทย์ที่กำหนดมาให้ 2) ระบุแหล่งที่จะสืบค้นข้อมูลนั้น ๆ 3) กำหนดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและลงมือศึกษาค้นคว้า 4) ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

3. การเรียนรู้กลุ่มย่อย (Small Group Learning)

การเรียนรู้โดยการอภิปรายในกลุ่มย่อย (Small Group Session/Tutorial Session) ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการอภิปรายถกเถียงในกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นโอกาสทำให้เกิดการขยายความให้กระจ่างชัดในเนื้อหาที่ได้ศึกษามีโอกาสเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มและได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากต้องอธิบายความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มได้เข้าใจชัดเจน ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร ฝึกการทำงานเป็นทีม เพราะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในกลุ่ม เช่น ประธานเลขานุการ คนบันทึกข้อมูล โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสในการทำหน้าที่เป็นผู้นำ และผู้ตาม ทำให้สามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการเรียนรู้ PBL

เรียนรู้กลุ่มย่อย (Small group tutorial 1) เปิดโจทย์ปัญหาหรือสถานการณ์

1. วางแผนการทำงาน (Set Agenda)
2. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำในสถานการณ์หรือโจทย์ปัญหา (Clarify Term)
3. ระบุปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในโจทย์ปัญหา (Problem List)
4. ระดมความคิดเห็น (Brainstorming) คาดเดาคำตอบที่ระบุปัญหาจากข้อ 3 ใน Problem List
5. เขียนแผนผังสมมติฐาน (Hypothesis) โดยพิจารณาจากโจทย์ และการระดมความคิดเห็นจากข้อ 4 แล้วเขียนเป็น Diagram
6. กำหนดประเด็นการเรียนรู้หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มจากแผนผังสมมติฐาน (ข้อ 5) เพื่อประเมินข้อความรู้จากการระดมความคิดของกลุ่ม (Knowledge Base) ว่ามีความชัดเจน สมบูรณ์ถูกต้องแล้วหรือยัง หากยังไม่สมบูรณ์ (Knowledge Gap) จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ต้องกำหนดเป็นวัตถุประสงค์หรือประเด็นในการเรียนรู้ (Learning Objective)
7. กลุ่มร่วมกันนำวัตถุประสงค์หรือประเด็นการเรียนรู้มาวางแผนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ
8. ประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มย่อยโดยผู้เรียนและกลุ่มเพื่อน และนัดหมายการเข้ากลุ่มครั้งต่อไป

- ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self Directed Learning) จากเอกสาร ตำรา วารสาร แหล่งความรู้ต่าง ๆ อาจขอคำปรึกษาจากอาจารย์ Tutor หรือผู้เชี่ยวชาญ

เรียนรู้กลุ่มย่อย (Small group tutorial 2) สรุปการเรียนรู้

1. วางแผนการทำงาน (Set agenda)
2. ทบทวน สมมติฐานและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ร่วมกับการอ่านโจทย์ปัญหาอีกครั้ง
3. นำความรู้จากการศึกษาค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม
4. สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติม พิจารณาสสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง
5. สรุปการเรียนรู้
6. ประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มย่อยโดยผู้เรียนและกลุ่มเพื่อน

บทบาทครูประจำกลุ่ม (Tutor / Facilitator)

1. ชี้แนะขั้นตอนการทำกลุ่ม
2. ใช้คำถามกระตุ้น ท้าทาย หยั่ง ทดสอบความรู้ผู้เรียน
3. ยกประเด็นที่จำเป็นที่ควรนำมาพิจารณา
4. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้อบอุ่น เพื่อให้สมาชิกทุกคนเต็มใจที่จะแสดงออก
5. หลีกเลี่ยงการอภิปรายกับผู้เรียน

6. ประเมินผลการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ

ในกรณีที่สถาบันการศึกษามีกลุ่มนักศึกษาจำนวนมาก ไม่สามารถจัดอาจารย์ประจำกลุ่มย่อย 8-10 คนต่อกลุ่มได้ จำเป็นต้องเลือกการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มใหญ่ (PBL Large Group) ที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องเลือกประธาน หรือผู้ประสานงานกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม (Chairperson) ให้ทำหน้าที่เป็นครูผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Tutor/Facilitator) แทนครู Wood (1994) ได้เสนอ

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักแบบกลุ่มใหญ่ และไม่มีครูประจำกลุ่มไว้ดังนี้

1. ชี้แจงปริมาณงานที่จะต้องเรียนรู้ และมอบหมายงานให้ชัดเจน
2. ทำความตกลงและทำความเข้าใจ เรื่องการเข้ากลุ่ม ทุกคนต้องแสดงความรับผิดชอบมากขึ้น มีวินัย ตรงต่อเวลา เพราะไม่มีครูคอยดูแลใกล้ชิด
3. ชี้แจงแผนการเรียนรู้ ตารางเวลา ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม การบริหารจัดการ การแก้ปัญหา และการประเมินตนเอง การใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ในการให้ข้อมูลป้อนกลับจะทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และเตรียมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น
4. ชักถามผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองที่จะต้องปรับปรุง รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อลดความวิตกกังวลของผู้เรียน
5. บอกแหล่งศึกษาค้นคว้าล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนวางแผนการสืบค้น ประสานงาน และ ระหว่างการเรียนรู้ ครูต้องติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ประสานงานกับผู้ประสานงานประจำกลุ่มย่อย รวมทั้งร่วมประเมินผลการเรียนรู้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

บทบาทผู้เรียนกลุ่มย่อย

1. เตรียมพร้อมในการเรียนรู้ เปิดรับข้อมูลจากสมาชิกในกลุ่ม
2. อุดหนุน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน
3. เข้าใจบทบาทครูที่ไม่ใช่การสอนแบบบรรยายเป็นหลัก แต่ครูเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ให้คำแนะนำ สะท้อนคิด และประเมินผลการเรียนรู้
4. ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่ม

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเมื่อถูกนำมาใช้กับผู้เรียนที่ยังไม่มีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน หรือกับครูที่เป็น Tutor ใหม่ อาจสร้างความวิตกกังวล และความเครียดกับผู้เรียน และครู เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ผู้เรียนและครูต้องศึกษาทำความเข้าใจ ธรรมชาติถึงสิ่งต่าง ๆ ในประเด็นต่อไปนี้

1. พึงระลึกเสมอว่าการเรียนรู้แบบ PBL เป็นสิ่งที่ท้าทายทั้งผู้เรียน และครู เพราะการเรียนการสอนแบบนี้เน้นกระบวนการ บทบาทครูและบทบาทผู้เรียน เปลี่ยนไปจากที่ครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งสองฝ่ายต้องเข้าใจในบทบาทที่เปลี่ยนใหม่ เข้าใจการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือแนวทางการเรียนรู้ กระบวนการทำงานกลุ่ม รวมทั้งวิธีการประเมินผลที่แตกต่างจากเดิม

2. PBL ต้องใช้เวลานานในการเรียนรู้ เพราะต้องรู้จักซึ่ง เป็นการพัฒนาทักษะ การคิดการแก้ปัญหา และการสืบค้นความรู้ ในบางครั้งการเรียนแบบ PBL ปริมาณความรู้จะน้อยแต่ความลึกซึ้งในเนื้อหาจะมีมากกว่า

3. PBL ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีมจึงบรรลุผลตามเป้าหมาย ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมจะเกิดขึ้น สมาชิกต้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น และอาจดูเหมือนไม่ยุติธรรม ถ้าสมาชิกในกลุ่มทำงานเพียง 2-3 คน แต่ทุกคนกลับได้รับผลงานนั้น ครูจำเป็นต้องประเมินผลการเรียนรู้รอบด้าน กำหนดช่วงเวลาประเมินเป็นระยะ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเช่นครู ผู้เรียน และกลุ่มเพื่อน ต้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

4. PBL จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระยะต่าง ๆ ดังนี้ (เสาวลักษณ์, 2543)

4.1 Disconfirmation เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มรู้สึกไม่มั่นคง เพราะเงื่อนไขที่ตนเองเคยเรียนโดยถูกสอน และทำตามครูมาเป็นการเรียนรู้แบบใหม่ บทบาทเปลี่ยนไปเป็นการเรียนแบบนำตนเอง

4.2 Disorientation เป็นระยะที่ผู้เรียนเกิดความสับสน วิตกกังวล ตึงเครียด อาจโกรธครูจึงเป็นระยะวิกฤตของการเปลี่ยนแปลงเพราะมักจะรู้สึกว่าจะทำไม่ได้ ทำไม่ได้ คิดไม่ได้ ทำไม่ได้ อาจตำหนิตนเองว่าโง่ ขาดความเชื่อมั่น ครูต้องสอดส่องช่วยเหลือ ช่วยทำความเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ ช่วยเหลือผู้เรียนให้ผ่อนคลายมั่นใจ ที่จะเผชิญกับกระบวนการเรียนรู้แบบนี้

4.3 Naming the Problem เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มเข้าใจวิธีการเรียนรู้ เข้าใจเหตุผลในการเรียน ไม่ตำหนิตนเองและครู

4.4 Exploration ผู้เรียนเริ่มคลายความเครียด และเริ่มต้นที่จะคิดอย่างสร้างสรรค์ให้ความร่วมมือกัน เริ่มตระหนักถึงข้อดีของการเรียนรู้แบบนี้ และเกิดความพอใจ

4.5 Reflection เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มหันกลับมาสำรวจตรวจสอบตนเองว่า ตนเองเปลี่ยนแปลงอะไร และได้อะไรจากการเรียนแบบนี้

4.6 Reorientation ผู้เรียนเริ่มเข้าใจว่าตนเองว่า ควรต้องทำอะไรในกระบวนการเรียนรู้แบบ PBL และตระหนักถึงความรู้ ความเข้าใจที่ตนเองได้รับ

4.7 Sharing The Discovery ซึ่งเป็นระยะที่ผู้เรียนทดสอบความรู้ความเข้าใจตนเองกับผู้อื่น และครู

4.8 Equilibrium ผู้เรียนจะรู้สึกพอใจมั่นคง เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปสถาบันการศึกษาที่นำ PBL มาใช้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านครู ด้านผู้เรียน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการต่างๆ รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผลงานวิจัยที่น่าสนใจนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีดังนี้

ผลการวิจัยของพยอม (2539) นำวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีวิชาการพยาบาลสุติศาสตร์ 1 กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 110 คน พบว่าในระยะเปลี่ยนผ่านที่ผู้เรียนต้องปรับตัวไปเรียนรู้แบบใหม่นั้น ผู้เรียนต้องการให้ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด การเรียนรู้ร่วมกันในระยะปรับเปลี่ยนจากการสอนวิธีดั้งเดิม ไปสู่วิธีการใหม่

คือ การช่วยเหลือ การดูแลเอาใจใส่อย่างเอื้ออาทรระหว่างผู้เรียน และผู้เรียน และระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ประสพการณ์เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักครั้งแรกมี 3 ระยะ คือ ระยะสับสน ระยะเริ่มเข้าใจวิชาการ และระยะเห็นประโยชน์ อุปสรรคการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นครั้งแรกคือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะในการอ่าน การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง และอุปสรรคสำคัญในการเรียน คือ มีเวลาคั่นควำน้อย หนังสือเอกสารไม่พอ นอกจากนั้นยังมีผลการศึกษาของอารีวรรณ กลั่นกลิ่น และคณะ (2551) ทำการวิจัยประเมินความพร้อมในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 379 คน ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าความพร้อมของนักศึกษาในการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่มีคะแนนสูงคือด้าน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการทำงานกลุ่ม และด้านการแก้ปัญหา ผลการวิจัยที่กล่าวมานี้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการเตรียมครูและผู้เรียนให้มีความพร้อมเข้าสู่บทบาทใหม่ได้อย่างราบรื่น รวมทั้งเตรียมปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ความเพียงพอ และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เช่น หนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร สื่อต่างๆ

สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา มหาวิทยาลัยนิวคาสเซิล ประเทศออสเตรเลีย ได้นำวิธีจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้้อย่างกว้างขวางมานานหลายปี โดยเฉพาะในคณะแพทยศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ สำหรับสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่นำวิธีจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้เช่นคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี และวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ส่วนคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้นำวิธีจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลา 12 ปี

ผลงานวิจัยการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักที่มีข้อสรุปแน่ชัดว่า สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่สังคมโลกต้องการในศตวรรษที่ 21 ได้หลายด้าน เช่น การศึกษาของ Norman and Schmidt (1992) พบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงแนวคิดข้อความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ในคลินิกได้ดี อีกทั้งยังส่งเสริมผู้เรียนให้สนใจสาระความรู้วิชาที่เรียนรวมทั้งพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มากกว่าผู้เรียนที่ใช้วิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของเสาวลักษณ์ (2546) ที่นำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักแบบกลุ่มใหญ่มาใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 วิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครขอนแก่น พบว่าทำให้ผู้เรียนมีอิสระและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ พัฒนาระบวนการคิด การแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร นอกจากนั้นได้พบประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา จากการศึกษาของแสงเทียน ธรรมลิขิตกุล และสุธีกันต์ ไชยลาภ (2546) ศึกษาเปรียบเทียบก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ในวิชาจิตวิทยา พบว่าหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษามีพฤติกรรมใฝ่รู้ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น

ผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นตัวผู้เรียน ให้มีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกลุ่มจากแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ปลูกฝังให้รักการอ่านการสืบค้นและเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้เรียนและครูต้องรับรู้ เข้าใจบทบาทของตน ร่วมกับการจัดการปัจจัยสนับสนุนการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักยังมี

ข้อจำกัดที่สถาบันการศึกษาควรทำความเข้าใจเพื่อวางแผนเตรียมการ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

ข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก มีดังนี้

1. ผู้เรียนอาจไม่มั่นใจในความรู้ที่ตนค้นคว้ามาว่าจะเพียงพอหรือสอดคล้องกับที่ครูต้องการหรือไม่
2. ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น ทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้เรียนต้องค้นคว้าและศึกษาด้วยตนเองจึงต้องการเวลามากขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนโดยการฟังบรรยาย ส่วนผู้สอนต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในช่วงเตรียมการและในช่วงการทำหน้าที่เป็นครูในกลุ่มย่อย
3. การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก อาจไม่เหมาะกับผู้เรียนที่ไม่ชอบการอภิปรายถกเถียงและผู้ที่ชอบฟังมากกว่า การคุย การอภิปราย
4. ในกรณีที่จำนวนผู้เรียนมาก ต้องลงทุนมาก ทั้งวัสดุ เวลา และยากในการบริหารจัดการจึงต้องมีการติดตามและเฝ้าระวังการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องมีการเตรียมผู้เรียนให้รับรู้และตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้คำปรึกษาในระยะแรกของการเรียนที่อาจยังปรับตัวไม่ได้ และต้องเตรียมครูให้ตระหนักถึงบทบาทที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการสอนในกลุ่มย่อย การเตรียมบทเรียน การวัดและการประเมินผล เป็นต้น หากได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนจะสามารถลดทอนปัญหาหรือข้อเสียของการเรียนแบบนี้ได้

บทสรุป

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นเรื่องท้าทายสำหรับสถาบันการศึกษาแม้ไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายนักแต่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก หากกล้าที่จะเริ่มต้น สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนวิธีนี้ องค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา คือผู้เรียนและครู ที่ต้องเข้าใจในบทบาทใหม่ของตนเอง รวมทั้งการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียน การสอน ให้ดำเนินไปอย่างเป็น

กันเองด้วยความเข้าใจเอกลักษณ์ของเด็กไทยในการแสดงความคิดเห็นทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นประเด็น หรือแนวทางกว้าง ๆ สำหรับผู้เรียนและครูได้ทำความเข้าใจ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้เรียนแต่ละคน ครูต้องหมั่นตรวจสอบ ช่วยให้ผู้เรียนให้มีความเข้าใจ เห็นประโยชน์ของการเรียนแบบนี้ครูต้องตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดอย่างลึกซึ้ง คิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาต่างๆ การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (PBL) ในแต่ละขั้นตอนทั้งผู้เรียนและครูต้องแสดงบทบาทแตกต่างกันไป ขึ้นกับกิจกรรมแต่ละขั้นตอน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ พึงระลึกเสมอว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ ไม่ใช่เน้นที่ “เนื้อหา” ครูไม่ใช่ “ผู้เชี่ยวชาญ” หรือ “ห้องสมุดเคลื่อนที่” ที่จะตอบข้อสงสัย แต่ครูคือ “ผู้ชี้แนะ” ครูคือ “แหล่งทรัพยากร” ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ เพื่อตอบข้อคำถาม ข้อสงสัยของตนเองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาลักษณะนิสัยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมโลก ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

1. พยอม อยู่สวัสดิ์ และคณะ. (2539). การประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในการสอนรายวิชาทางการแพทย์ภาคทฤษฎี : การวิจัยเชิงปฏิบัติการในนักศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์. 14 : 67- 78.
2. เสาวลักษณ์ แยมตรี. (2560). บทบาทผู้เรียนและบทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. เอกสารประกอบการอบรมอาจารย์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก .ขอนแก่น : คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย.
3. เสาวลักษณ์ แยมตรี. (2543). การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. เอกสารอัดสำเนา ประกอบการ เรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก.ขอนแก่น: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีขอนแก่น.
4. เสาวลักษณ์ แยมตรี. (2546). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักแบบกลุ่มใหญ่ วิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน 3. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีขอนแก่น.
5. แสงเทียน ธรรมลิขิตกุล และสุธีกาญจน์ ไชยลาภ. (2546). การศึกษาพฤติกรรมใฝ่รู้ ความเชื่อมั่นในตนเองของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. วชิรเวชสาร. 47 : 159-166.
6. อาริวรรณ กลั่นกลิ่น และคณะ. (2546). ความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. พยาบาลสาร. 35 : 1-9.
7. Norman,G.R. and Schmidt,H.G. (1992). The Psychological Basis of Problem Based Learning : A Review of the Evidence . Academic Medicine. 67 : 557- 565.
8. Woods, D. R. (1994). Problem- based learning : How to gain the most from PBL.Hamilton:Woods Publisher.

ผลของกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ ต่อความสามารถในการอ่าน
ภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

The Effects of REAP Strategy Supplemented with Questioning Based on QAR Strategy on
Thai Critical Reading Ability of Mathayomsuksa 3 Students

กิริติกา ขูลีดี¹,
จุฬามาศ จันทศรีสุคต²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่เป็นและทดสอบทีแบบอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ กลวิธีอาร์ อี เอ พี, กลวิธีคิว เอ อาร์, ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

Abstract

The objectives of this study were: 1) to compare of Thai critical reading ability of mathayomsuksa 3 students before and after learning by using REAP strategy supplemented with questioning based on QAR strategy and the traditional method, 2) to compare of Thai critical reading ability of mathayomsuksa 3 students learned by using REAP strategy supplemented with Questioning based on QAR strategy with the traditional method. The research design was quasi-experimental research. The sample was consisted of 2 classrooms of Muthayomsuksa 3 students who were studying in the

¹นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

second semester of the academic year 2020 in A large high school under the Secondary Education Service Area Office 20, Muang District, Udon Thani Province. The research instruments were lesson plans and a critical reading abilities test. Data was analyzed by means, percentage, standard deviation, t-test for dependent samples and t-test for independent samples. Result of this study were: 1) Students who were taught by REAP strategy supplemented with questioning based on QAR strategy and traditional method were statistically significantly higher than before receiving the REAP Strategy Supplemented with Questioning Based on QAR Strategy at 0.01 level. 2) Students who were taught by REAP strategy supplemented with questioning based on QAR strategy was statistically significantly higher than traditional method at the 0.01 level.

Keywords: REAP Strategy, QAR Strategy, Critical Reading Ability

บทนำ

ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีมากมายหลากหลายรูปแบบ แต่ข้อมูลเหล่านี้มีทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์และให้โทษ เพื่อให้การรับข้อมูลข่าวสาร มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้อ่านต้องเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตลอดจนสามารถประเมินค่าและตัดสินใจว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ผู้ที่จะมีความสามารถประเมินคุณค่าของสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังที่บันลือ พฤษะวัน (2557: 75) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่าน ที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวสามารถตัดสินใจที่อ่านได้ว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ประเมินค่าว่าเป็นประโยชน์หรือโทษ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างไร จากผลการประเมินประเมินผลทางการศึกษาของนักเรียนร่วมกับนานาชาติหรือ PISA พบว่าคะแนนเฉลี่ยการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทยต่ำกว่าระดับพื้นฐานเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2009 มีร้อยละ 42.9 ปี 2012 มีร้อยละ 33 และปี 2015 มีร้อยละ 59 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนที่มีผลการอ่านต่ำกว่าระดับมาตรฐานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหมายถึงนักเรียนไทยสามารถอ่านตามตัวอักษรได้แต่ไม่เข้าใจความหมาย ตีความ วิเคราะห์ความ และประเมินข้อความที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตหรือในความเป็นจริงไม่ได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561: 198) จึงส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนโดยการค้นคว้าของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (วรวิทย์ ตัณฑนะเทวินทร์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร และ วรารักษ์ ตัณฑนะเทวินทร์, 2563: 67) การจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จากการศึกษางานวิจัยพบว่ากลวิธีอาร์ อี เอ พี และกลวิธีคิว เอ อาร์ สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ตามที่ อีเน็ตและแมนโซ (Eanet & Manzo, 1976: 647 อ้างถึงใน กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง, 2554: 8) กล่าวว่ากลวิธีอาร์ อี เอ พีเป็นกลวิธีที่นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนไปพร้อมกันเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่สอนให้นักเรียนได้คิดในเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านและวิเคราะห์สาระสำคัญของเรื่องได้โดยผ่านกระบวนการคิดและเขียน มีการเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่การสรุปธรรมดาไปจนถึงการวิพากษ์วิจารณ์ในระดับสูง ซึ่งต้องอาศัยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบ เหมาะสำหรับการทำงานเป็นกลุ่มที่สามารถไตร่ตรองและอภิปรายได้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

กลวิธีคิว เอ อาร์เป็นเทคนิคการตั้งคำถาม หลังจากการอ่าน สามารถพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เพราะการตั้งคำถามและการจัด

หมวดหมู่คำถามจะช่วยให้นักเรียนสามารถหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องได้มากยิ่งขึ้น นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากเรื่องที่จะช่วยให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ (Raphael, 1984: 303) ดังงานวิจัยของภริตา บุญศิริชัย (2557) ที่แสดงให้เห็นว่ากลวิธีคิว เอ อาร์เป็นรูปแบบคำถามที่ฝึกให้นักเรียนเข้าใจวิธีการตีความ หาข้อสรุปใช้ประสบการณ์วิเคราะห์บทอ่าน ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการและองค์ความรู้ใหม่ ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมและความสามารถในการอ่านของนักเรียนจากการตั้งรูปแบบคำถามประเภทต่างๆ และให้คำแนะนำ

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้การอ่านด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ มาทดลองใช้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษาว่าความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และความสามารถด้านในอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ และวิธีปกติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์สูงกว่าปกติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC 2) หาค่าความยากง่าย (p) 3) หาค่าอำนาจจำแนก (r) 4) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน
2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการบรรยายข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ 1) การทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระ (t-test for dependent samples) 2) การทดสอบที่แบบเป็นอิสระ (t-test for Independent samples)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11 ห้องเรียน รวม 451 คน

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

(Cluster Random Sampling) แล้วจับสลากกลุ่มทดลอง จัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พิเสริมด้วยการตั้งคำถาม ตามกลวิธีคิว เอ อาร์ จำนวน 40 คนและกลุ่มควบคุมจัดการ เรียนรู้แบบปกติ จำนวน 40 คน

3. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ จำนวน 5 แผน แผนละ 3 คาบเรียน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ผล ปรากฏว่าทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยของแต่ละ แผนมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.54-4.63 คุณภาพแผนมีความ เหมาะสมในระดับมากที่สุด

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 5 แผน แผนละ 3 คาบเรียน ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย เทียบกับเกณฑ์ผลปรากฏว่าทุกแผนการจัดการเรียนรู้มี คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.42-4.56 คุณภาพแผนมีความ เหมาะสมในระดับมากที่สุด

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการ อ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิด เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นำแบบทดสอบไปหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของ ข้อสอบอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำมาวิเคราะห์หา ความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติ TAP (Test Analysis Program) คัดเลือก ข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.28-0.78 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.21-0.61 นำแบบทดสอบ มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่น ของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบ ก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ก่อนเรียน เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 60 นาที แล้วตรวจให้คะแนน

4.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการ สอนทั้ง 2 กลุ่มตามแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มทดลองสัปดาห์ละ 3 คาบเรียน รวม 15 คาบเรียน โดยใช้วิธีการสอนที่แตกต่างกันคือ กลุ่ม ทดลองสอนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พิเสริมด้วยการตั้งคำถาม ตามกลวิธีคิว เอ อาร์ และกลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีปกติ

4.3 หลังการทดลอง ดำเนินการทดสอบ หลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนเป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับก่อนเรียนนำมา สลับข้อและตัวเลือก ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 60 นาที

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนไปวิเคราะห์โดยกระบวนการทางสถิติเพื่อ ทดสอบสมมติฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการ อ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พิเสริม ด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีกลวิธีคิว เอ อาร์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย กลวิธีอาร์ อี เอ พิเสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีกลวิธีคิว เอ อาร์ ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.23 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.28 เมื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและ หลังเรียน ด้วยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พิเสริมด้วยการตั้งคำถาม ตามกลวิธีกลวิธีคิว เอ อาร์ มีความสามารถในการอ่าน ภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.15 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.20 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถ ในการความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมี วิจารณ์ญาณหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พีเสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พีเสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.28 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.75 นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.04 เมื่อนำมาทดสอบ ทีแบบอิสระ พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พีเสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปราย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พีเสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีกลวิธีคิว เอ อาร์ และการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี พบว่าในขั้นถ่ายทอดผลการอ่านด้วยภาษาของตนเอง (Encode) นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านได้แล้วสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการจับใจความสำคัญมาสรุปเรื่องโดยใช้ภาษาของตนเองโดยครอบคลุมสาระสำคัญของเรื่องได้ ทำให้นักเรียนเข้าใจและสามารถวิเคราะห์บทอ่านรวมถึงตีความเรื่องได้ดียิ่งขึ้นและใช้เวลาในการทำความเข้าใจในเรื่องได้รวดเร็วขึ้นดังที่เรเนตเต้ (Renette, 2016: 280) กล่าวว่า กลวิธีอาร์ อี เอ พี ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี เพราะการย้ำแนวคิดหลักและประเด็นสำคัญของข้อความจากภาษาของตนเองจะช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างตนเองกับบทอ่านได้ดี นอกจากนี้ขั้นการเขียนนำเสนอผลการอ่านในรูปแบบต่างๆ (Annotate) ในขั้นนี้ครูให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นต่อบทอ่านในด้านต่างๆ เช่น จุดประสงค์ของผู้แต่ง การประยุกต์ใช้ความรู้หรือข้อคิดกับชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นกับบทอ่านมากยิ่งขึ้นดังที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้กลวิธีอาร์ อี เอ พี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 จากการใช้การตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ เป็นกลวิธีที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ พบว่านักเรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะตั้งคำถามประเภทที่ 1 เพราะนักเรียนสามารถหาคำตอบจากในเนื้อเรื่องได้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบคำถามที่ง่าย ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทอ่านได้เป็นอย่างดี ส่วนคำถามประเภทที่ 2 การตั้งคำถามประเภทนี้ในช่วงการอ่าน

บทความที่ 1 และ 2 นักเรียนส่วนใหญ่ยังตั้งคำถามได้สับสน ครูต้องยกตัวอย่างการตั้งคำถามให้ดู เพื่อให้นักเรียนได้รับแนวคิดและวิธีการสร้างคำถามจากครู เมื่อนักเรียนได้ฝึกการตั้งคำถามบ่อยครั้งก็พบว่า นักเรียนสามารถวิเคราะห์บทอ่านและตั้งคำถามในประเภทนี้ได้ถูกต้องมากขึ้น คำถามประเภทที่ 3 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจการตั้งคำถามประเภทนี้ดี แต่ใช้เวลาในการตั้งคำถามมากกว่าคำถามสองประเภทแรก เพราะนักเรียนต้องจัดลำดับความคิด ทบทวนความรู้จากประสบการณ์ของตนเองก่อนนำมาเชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน นักเรียนที่มีประสบการณ์สอดคล้องกับบทอ่านก็จะตั้งคำถามได้รวดเร็วกว่า เมื่อนักเรียนเข้าใจการตั้งคำถามประเภทนี้แล้วนักเรียนก็สามารถให้เหตุผลที่สอดคล้องกับคำถามได้เป็นอย่างดี และการตั้งคำถามประเภทสุดท้ายคือพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการตั้งคำถามอย่างมาก นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับครูและเพื่อนร่วมชั้น ทำให้บรรยากาศผ่อนคลาย เพราะนักเรียนไม่มีความกังวลว่าการตั้งคำถามประเภทนี้จะผิดหรือถูก และนักเรียนได้ต่อยอดความคิดของตนเองจากความเห็นของเพื่อนในชั้นเรียน ดังที่ คลาเซนและ บ็องค์ (Clasen & Bonk 1990 cited in Shanomge biley, 2018: 26) กล่าวว่ากลวิธีคิว เอ อาร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลและให้การฝึกฝนในการตั้งคำถามและรวบรวมข้อมูลจากข้อความ นักเรียนได้ฝึกทักษะการค้นหามากกว่านี้ยังเป็นวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนสำรวจประสบการณ์และความรู้เดิมจากข้อความในการตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของกริดา บุญศิริชัย (2557) ได้ศึกษาการใช้กลวิธีคิว เอ อาร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและเจตคติ ในการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีคิว เอ อาร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทาชุมเงินวิทยาคาร อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2556 จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีคิว เอ อาร์ มีความสามารถในการอ่าน

ภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและมีเจตคติในการเรียนภาษาอังกฤษหลังการทดลองเท่ากันกับก่อนการทดลอง

1.3 การจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็นวิธีสอนทั่วไปที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านผ่านกระบวนการสื่อสาร การตีความ การแสดงความคิดเห็นให้เกิดการพัฒนาทักษะและเกิดความรู้ใหม่โดยแบ่งขั้นตอนการสอนออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นก่อนอ่าน (Pre-Reading) ขั้นระหว่างอ่าน (While-Reading) และขั้นหลังอ่าน (Post-Reading) ในขั้นก่อนอ่าน ครูสังเกตเห็นว่าเมื่อครูพูดคุยนอกจากให้นักเรียนคาดเดาเรื่องจากภาพที่ครูนำมาให้ นักเรียนมีความสนใจมากและอยากอ่านเรื่อง ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย นักเรียนได้คาดเดาว่าเรื่องที่อ่านจะเกี่ยวกับอะไรได้ใช้ความคิดในการเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมคาดเดาเรื่องที่ได้อ่าน ขั้นระหว่างอ่าน (While-Reading) จากการสังเกตพบว่า บทอ่านบางเรื่องนักเรียนไม่เข้าใจคำศัพท์บางคำเช่น คำศัพท์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศัพท์ทางวิชาการ เมื่อครูอธิบายก็ทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้นนักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่องได้ ตอบคำถามที่ต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง และนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นประเมินค่าและตัดสินคุณค่าบทอ่านได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป.: 97-98) ที่กล่าวว่า การหาความชัดเจนของคำศัพท์ การจัดกิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในลักษณะทักษะสัมพันธ์ นักเรียนได้พูดอภิปรายหรือฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านจะช่วยให้เกิดทักษะการอ่านดียิ่งขึ้น

2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุคือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์มากขึ้น นักเรียนได้ฝึกฝนการจับใจความสำคัญ คิด

วิเคราะห์และแยกข้อมูล นอกจากนี้ นักเรียนได้ช่วยเหลือพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดจนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน จนสามารถประเมินค่าและตัดสินข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปิยะพล ทรงอาจ (2563: 138) กล่าวว่า การพูดคุยอภิปรายจะช่วยกระตุ้นแนวความคิดใหม่ และส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเกิดขึ้นได้ถ้ากิจกรรมการเรียนการสอนนั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ดังที่เอมอร์ เนียมม้อย (2551: 11) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือความสามารถในระดับสูง นอกจากจะเป็นการพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบแล้วผู้อ่านต้องสรุปสาระสำคัญ ทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นและความรู้สึกสอดคล้องความคิดกับวนิดา พรมเขต (2559: 23) ที่กล่าวว่า การใช้วิจารณญาณในการอ่านนั้นจะช่วยให้ผลการตัดสินใจนั้นมีข้อผิดพลาดน้อยลง ดังนั้นผู้อ่านต้องฝึกฝนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของสุรรัตน์ อักษรกาญจน์ (2553) ได้พัฒนาการสอนอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนการสอนการอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี มีประสิทธิภาพ 73.03/72.36 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนการอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนการอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ ครูต้องฝึกฝนให้นักเรียนเข้าใจการตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ โดยเริ่มจากบทอ่านสั้นๆหรือเลือกเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไปก่อน ให้นเวลาให้นักเรียนได้ฝึกตั้งคำถาม ไม่เร่งรัดจนเกินไป เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าใจรูปแบบของคำถาม ไม่สับสนและไม่เกิดความเครียด ครูต้องคอยสังเกตพฤติกรรมและคอยให้ความช่วยเหลือกับผู้เรียนทุกระยะ

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้สนุกสนานและรู้สึกเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้เทคนิควิธีอื่นร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี เพื่อให้นักเรียนได้รูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านได้หลากหลายขึ้น และเพื่อให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการเขียน เพราะการสอนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี เสริมด้วยการตั้งคำถามตามกลวิธีคิวเอ อาร์ มีขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความคิดจากการอ่านโดยการเขียนโดยให้นักเรียนสรุปความจากเรื่องที่อ่านโดยใช้ภาษาของตนเอง เพื่อให้นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการเขียนให้พัฒนายิ่งขึ้น เพราะกลวิธีอาร์ อี เอ พี เป็นกลวิธีที่ส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพโดยผ่านกระบวนการคิดและการเขียน

2.3 ควรใช้การตั้งคำถามตามกลวิธีคิว เอ อาร์ ไปพัฒนาทักษะภาษาไทยด้านอื่น ๆ เช่น การอ่านจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อความเข้าใจ เพราะคำถามจะเป็นตัวช่วย นำทางให้นักเรียนเข้าใจเรื่องได้ง่ายขึ้นและอ่านได้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

1. กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. (2554). ผลการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้กลวิธีอาร์อี เอ พี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2. บัณลือ พุกกะวัน. (2557). แนวพัฒนาการอ่านเร็ว-คิดเป็น. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
3. ปิยะพล ทรงอาจ. (2563). Active Learning: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคนิคการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 10(1), 135-142.
4. ภริดา บุญศิริชัย. (2557). การใช้กลวิธี คิว เอ อาร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและเจตคติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
5. วนิตา พรหมเขต. (2559). การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ. อุดรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
6. วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร และ วรากร ตันชนะเทวินทร์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 10(3), 65-73.
7. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ความเป็นเลิศและความท้าทายทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชัคเซส.
8. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. [มปป.]. คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล ระดับชั้นมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านศึก.
9. สุรรัตน์ อักษรกาญจน์. (2559). การพัฒนาการสอนการอ่านแบบเน้นมนทัศน์ร่วมกับกลวิธีอาร์อีเอพี เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ราชพฤกษ์, 14(3), 18-25.
10. เอมอร เนียมน้อย. (2551). พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธี SQ3R. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
11. Henry, B.S. (2018). Teacher's perspective of question-answer relationship and reading comprehension: A case study. Doctor Thesis in Education. Curriculum and Insruction. University of Phoenix.
12. Raphael, T.E. (1984). Teaching learners about sources of information for answering comprehension questions. journal of Reading, 27, 303-311.

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี

The Employee Job Satisfaction of Thai Udonthani Sugar Mill

Company Limited, Udonthani Province

จักรกฤษ หินวิเศษ¹,อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์²,นพดล มั่งมี³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ คือพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS)

ผลการวิจัย พบว่า

1) ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีสถานภาพสมรสคือสมรส การศึกษาอยู่ในระดับ ม.6, ปวช. รายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 1 - 5 ปี

2) ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 6 ด้านพบว่า ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เป็นอันดับแรก ถัดมาคือ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชามีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) ด้านลักษณะของงาน มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) และด้านความมั่นคงในงาน มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.46$) ส่วนด้านอื่น ๆ คือ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ($\bar{x} = 2.94$) ตามลำดับ

3) แนวทางในการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี คือ ควรปรับตำแหน่ง ขึ้นเงินเดือนตามความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ควรมีค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและสวัสดิการที่เพียงพอ ควรมีหลักประกันหลังปลดเกษียณให้กับพนักงาน มีโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยส่งพนักงานไปอบรมศึกษา ดูงานเฉพาะทางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ควรจัดให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ ด้านกีฬาและท่องเที่ยว และควรมอบหมายงานให้เหมาะสมเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงาน

คำสำคัญ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน, บริษัท น้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด, จังหวัดอุดรธานี

¹นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²คณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Abstract

The objective of this research were 1) to study the employee job satisfaction of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province, by using personal data. 2) study operational satisfaction of the employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province, and 3) study guidelines for creating operational satisfaction for the employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province. The samples in this study are two hundred employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province. There were 200 samples. Questionnaires were used for collecting the data. The statistics used in the study including frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (SD). The data were analyzed by using the processing from the statistical software packages (SPSS).

The results found that.

1) Personal fundamental information of the employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province, it is found that the samples are mostly male, aged between 31 and 40 years old, married. They have achieved an educational level of high school and/or vocational. They earn an income of between 10,001 to 20,000 baht per month, and have a period of work 1 to 5 years.

2) Operational satisfaction of the employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province, in overall is at high level ($\bar{x} = 3.46$) When considering each of the 6 aspects, affecting operational satisfaction of the employees, they are found in descending order as follows, Policy and Governance ($\bar{x} = 3.75$), Relationships with Colleagues and Supervisors ($\bar{x} = 3.66$), Nature of Work ($\bar{x}=3.65$), Job Security ($\bar{x}=3.46$), Career Advancement ($\bar{x}=3.30$), and Salary and Benefits ($\bar{x}=2.94$), respectively.

3) The guidelines for creating operational satisfaction for the employees of Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udon Thani Province, are as follows, the positions should be adjusted and the salary should be increased according to knowledge, skills and working experiences. There should be fair compensation and adequate welfare. The employees should have collateral after retirement. There should be a continuous human resource development project by sending employees to train or study specialized work both in the country and abroad. Employees should be engaged in recreational, sports and tourism activities as well as assigned appropriate tasks in order to build morale and encouragement to employees.

Keywords: The Employee Job Satisfaction, Thai Udonthani Sugar Mill Company Limited, Udonthani Province

บทนำ

อ้อยเป็นพืชอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายรายใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศบราซิล นอกจากนั้นอ้อยยังเป็นพืชเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องมากมายในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับไร่จนถึงโรงงา

น้ำตาลและอุตสาหกรรม ต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น การผลิตไฟฟ้า ไม้อัด กระดาษ เอทานอล สุราและผลิตภัณฑ์ อาหาร เป็นต้น มีชาวไร่อ้อยมากกว่า 200,000 ครอบครัว พื้นที่ปลูกกระจายในจังหวัดต่าง ๆ มากกว่า 48 จังหวัด พื้นที่ปลูกอ้อยในปีการผลิต 2561/2562 ทั่วประเทศ จำนวน 12.2 ล้านไร่ พื้นที่ปลูกอ้อยส่งโรงงาน 11.9 ล้านไร่ ผลผลิตอ้อยต่อปี

ประมาณ 98.2 ล้านตัน ผลิตน้ำตาลได้ 10.7 ล้านตัน เป็นน้ำตาลที่จัดสรรบริโภคภายในประเทศ 2.3 ล้านตัน ที่เหลือส่งออกขายในต่างประเทศ มีมูลค่ารวมประมาณ 180,000 ล้านบาทต่อปี ในอนาคตอาจจะมีโรงงานน้ำตาลทั่วประเทศถึง 62 โรงงาน โดยเพิ่มขึ้นอีก 12 โรงงาน จากปัจจุบันมีทั้งหมด 50 โรงงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ชาวไร่ อ้อย พนักงานฝ่ายไร่และพนักงานในโรงงานอาจยังขาดพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลของประเทศ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของทั้งชาวไร่อ้อยและบุคลากรในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเริ่มดีขึ้น และมีความมั่นคงมากขึ้นโดยลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับพืชเกษตรชนิดอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์มน้ำมัน นับได้ว่าอาชีพทำไร่อ้อย และโรงงานน้ำตาล มีความเข้มแข็ง และมั่นคงที่สุดอาชีพหนึ่ง เพราะมีกลไกต่าง ๆ ช่วยดูแลอย่างเป็นระบบ

(สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

จากการศึกษาของ จงพิสุทธิ์ เจริญลาด (2557) ด้านข้อมูลสถิติการลาออก และการหยุดงานของพนักงานโรงงานน้ำตาลในจังหวัดกาญจนบุรี ค่าเฉลี่ย 2 ปี (ปี 2554 และ 2555) พบว่า พนักงานซึ่งเป็นลูกจ้างประจำรายเดือน มีจำนวนพนักงานเฉลี่ย 2 ปี 426 คน ลาออกเฉลี่ย 17 คน ต่อปี, ลาป่วยเฉลี่ย 4.18 วันต่อปี, ลาภิก 1.72 วันต่อปี และมาทำงานสายเฉลี่ย 10.56 ครั้งต่อปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจขององค์กรในภาพรวมเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร มีผลต่อความสำเร็จของงานในองค์กรนั้นเป็นอย่างมาก” ของปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้อธิบายว่า องค์กรใดก็ตามหากบุคลากรในองค์กรไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน ก็จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลงานและการปฏิบัติงานตกต่ำ คุณภาพงานลดลง มีปัญหาทางด้านวินัย แต่ในทางตรงข้าม หากองค์กรมีบุคลากรที่มีความพึงพอใจในการทำงานสูง จะมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น องค์กรจึงควรที่จะต้องพิจารณาว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีส่วน

สำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วม สร้างความผูกพัน สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่บุคลากร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจในการที่จะส่งเสริมให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรอย่างเต็มที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานให้เป็นไปตามที่เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาพึงประสงค์ โดยมีผู้ให้ความหมายและแนวคิดไว้หลายทรรศนะด้วยกัน

2. องค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อลักษณะงานของตนเองหากบุคคลมีความพึงพอใจสูงก็หมายความว่าเขามีความรู้สึกต่องานในทางบวกมีความชอบและค่านิยมที่ดีต่องานค่อนข้างสูงนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้

3. ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจ

3.1 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow)

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ เป็นทฤษฎีหนึ่งที่สนใจศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์ และได้เสนอทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นขึ้นมา โดยมีสาระสำคัญคือ มนุษย์จะมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่

สิ้นสุด トラบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ และความต้องการของคนจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ โดยมนุษย์จะเกิดความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นมา ซึ่งความต้องการของมนุษย์จะเป็นตัวผลักดันในมนุษย์กระทำในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการขึ้นมา มาสโลว์ได้แยกลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้น

3.2 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ แม็กเกรเกอร์ (McGragor)

ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ แม็กเกรเกอร์ (กาลูจนา ณ ลำพูน, 2550) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจคนในองค์กรโดยได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับการจูงใจคนมี 2 วิธีคือ

1. วิธีเดิม (Tradition) หรือ ทฤษฎี X

2. วิธีแบบมนุษย์สัมพันธ์ หรือ ทฤษฎี Y

3.3 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg's two - factors theory)

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก (Herzberg อ้างถึงใน นวรัตน์ วิบูลย์ศรี, 2550) เป็นทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลในองค์กรทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันบางทีก็เรียกว่า Motivation - Maintenance theory และ Dual factor theory ที่มาของทฤษฎีนี้มาจากเฮิร์ชเบิร์กและคณะ ได้ศึกษาค้นคว้าเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1959 โดยวิธีการสัมภาษณ์นักบัญชีและวิศวกร 200 คนจากภาครัฐกิจและภาคอุตสาหกรรมที่เมืองพิทสเบิร์ก มลรัฐเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกาได้ข้อสรุปว่าคนเรามีความต้องการที่แยกจากกันโดยอิสระอยู่ 2 ประเภทที่ไม่ขึ้นอยู่ระหว่างกันและมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในการทำงานด้วยการค้นพบว่าเมื่อคนมีความรู้สึกไม่พอใจต่องานก็จะพูดถึงสภาพแวดล้อมการทำงานในทางลบเมื่อคนมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานพวกเขาจะพูดถึงงานในทางบวกเฮิร์ชเบิร์กได้จำแนกประเภทของสองปัจจัยคือ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ประเภทปัจจัยจูงใจ (Motivation factor) เป็นปัจจัยที่สามารถจูงใจคนให้ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่วนประเภทปัจจัยค้ำจุน (Hygiene factor) เป็นปัจจัยที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของการทำงานและทำหน้าที่

ป้องกันไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่พึงพอใจในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสายปฏิบัติการบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 394 คน (ข้อมูลพนักงานบริษัท ณ เดือนสิงหาคม 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานสายปฏิบัติการบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 200 คน ได้มาโดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95 % หรือมีความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น 5 %

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย

- 1 เพศ
- 2 อายุ
- 3 สถานภาพการสมรส
- 4 ระดับการศึกษา
- 5 ระดับเงินเดือน
- 6 ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 6 ด้าน

- 1 ด้านลักษณะของงาน
- 2 ด้านความมั่นคงในงาน
- 3 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ
- 4 ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ
- 5 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา
- 6 ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยรวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นแบบชนิดเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด ประกอบด้วย ด้านลักษณะงาน ด้านความมั่นคงในงานด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านลักษณะของงาน	3.65	0.86	มาก
2. ด้านความมั่นคงในงาน	3.46	1.02	มาก
3. ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	2.94	0.95	ปานกลาง
4. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	3.30	0.96	ปานกลาง
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา	3.66	0.93	มาก

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ถึงผู้จัดการฝ่ายบุคคลของบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี

2. นำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพนักงานของบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จำนวน 230 ฉบับ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2563 โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อจะสามารถชี้แจงข้อสงสัยของผู้ตอบแบบสอบถามได้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ได้จำนวน 200 ฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for Social Science) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) โดยข้อมูลจะถูกนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สำหรับแปลความหมายข้อมูลด้านความคิดเห็น หรือความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง
3. ความถี่ (Frequency) ใช้สำหรับวิเคราะห์รวบรวมปัญหาข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
6. ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา	3.75	0.93	มาก
เฉลี่ยรวม	3.46	0.94	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 6 ด้านพบว่า ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 3.75$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ลำดับถัดมาคือ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$)

ด้านลักษณะของงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) ด้านความมั่นคงในงานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.46$) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) และลำดับสุดท้ายที่พนักงานมีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ซึ่งระดับความพึงพอใจอยู่ที่ ($\bar{x} = 2.94$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านลักษณะของงาน

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านลักษณะของงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน	3.82	0.77	มาก
2. งานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถของท่าน	3.72	0.80	มาก
3. ท่านพอใจกับงานที่ทำอยู่เพราะทำให้ท่านมีโอกาสดูแลเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ	3.85	0.83	มาก
4. ท่านพอใจในหน่วยงานของท่านที่แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างความชัดเจน	3.57	0.92	มาก
5. บริษัทให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.30	0.97	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.65	0.86	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านลักษณะของงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พอใจกับงานที่ทำอยู่เพราะทำให้มีโอกาสดูแลเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ มีความพึงพอใจอยู่ใน

ระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.85$) รองลงมาคือความพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.82$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ บริษัทให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางคือ ($\bar{x} = 3.30$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจด้านความมั่นคงในงาน

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความมั่นคงในงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของบริษัทอยู่ในระดับใด	3.74	0.91	มาก
2. ท่านมีความพึงพอใจและรู้สึกมั่นใจว่า อาชีพที่ปฏิบัติอยู่ มีความมั่นคง	3.65	0.98	มาก
3. การทำงานกับบริษัททำให้ท่านรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง	3.42	0.98	มาก
4. ท่านไม่คิดจะย้ายไปอยู่กับบริษัทอื่นแม้ว่าจะได้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า	3.25	1.06	ปานกลาง
5. ท่านจะทำงานอยู่กับบริษัทจนถึงเกษียณอายุ	3.26	1.16	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.46	1.02	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความมั่นคงในงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของบริษัท ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$)

รองลงมาคือมีความพึงพอใจและรู้สึกมั่นใจว่า อาชีพที่ปฏิบัติอยู่มีความมั่นคง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือไม่คิดจะย้ายไปอยู่กับบริษัทอื่นแม้ว่าจะได้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{x} = 3.25$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านพอใจกับเงินเดือนที่ท่านได้รับในปัจจุบัน	2.85	0.99	ปานกลาง
2. ท่านพอใจในระดับเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับความสามารถและปริมาณงานที่ทำอยู่	2.80	0.89	ปานกลาง
3. ท่านพอใจในอัตราการปรับเงินเดือน และโบนัสที่ผ่านมา มีความเหมาะสม	2.86	0.95	ปานกลาง
4. สวัสดิการที่ท่านได้รับมีความเหมาะสมยุติธรรม	3.09	0.93	ปานกลาง
5. ท่านพอใจในสวัสดิการอื่นที่บริษัทจัดให้ เช่น เครื่องแบบ, ค่าเช่าบ้าน, ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น	3.12	1.01	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.94	0.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านสวัสดิการอื่นที่บริษัทจัดให้ เช่น เครื่องแบบ, ค่าเช่าบ้าน, ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ซึ่งมี

ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) รองลงมาคือสวัสดิการที่ได้รับมีความเหมาะสมยุติธรรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.09$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือระดับเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับความสามารถและปริมาณงานที่ทำอยู่ ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{x} = 2.80$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ในด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านพอใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน เพราะทำให้มีโอกาสก้าวหน้า	3.52	0.88	มาก
2. ท่านมีโอกาสได้เข้าประชุม ฝึกอบรม และสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	3.48	0.99	มาก
3. ถ้าท่านสำเร็จการศึกษาที่สูงขึ้น บริษัทจะให้โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และสนับสนุนให้พนักงานศึกษาต่อเพื่อเพิ่มเติมคุณวุฒิ	3.24	1.00	ปานกลาง
4. การเลื่อนตำแหน่งในปัจจุบันเป็นไปอย่างมีระบบ และมีความเหมาะสม	3.24	0.98	ปานกลาง
5. หลักเกณฑ์ในการเลื่อนตำแหน่งและปรับเงินเดือนมีความยุติธรรม	3.05	0.96	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.30	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน เพราะทำให้มีโอกาสก้าวหน้า ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ

($\bar{x} = 3.52$) รองลงมาคือการมีโอกาสได้เข้าประชุม ฝึกอบรม และสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.48$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือหลักเกณฑ์ในการเลื่อนตำแหน่งและปรับเงินเดือนมีความยุติธรรม ซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{x} = 3.05$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. เพื่อนร่วมงานของท่านให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกี่ยวกับงานด้วยดี	3.89	0.88	มาก
2. ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานสามารถแยกแยะความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากเรื่องการทำงานได้	3.67	0.96	มาก
3. บุคลากรของบริษัทมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	3.62	0.94	มาก
4. ในการปฏิบัติงานมีการประชุม สรุป แก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกันของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	3.75	0.88	มาก
5. ท่านมีการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานตามโอกาส	3.36	1.00	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.66	0.93	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่

ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกี่ยวกับงานด้วยดี ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{x} = 3.89$) รองลงมาคือ ในด้านการปฏิบัติงานมีการประชุม สรุป แก้ไข

ปัญหาการทำงานร่วมกันของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และด้านที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ การพบปะสังสรรค์ระหว่าง

ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานตามโอกาสซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนแบ่งเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา

ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านพอใจที่จะทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาในปัจจุบัน	3.78	0.90	มาก
2. ผู้บังคับบัญชาทำงานแบบมีแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ	3.74	0.96	มาก
3. ผู้บังคับบัญชามีการมอบหมายงานให้ทุกคนทำอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ	3.76	0.93	มาก
4. ผู้บังคับบัญชาคอยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาท่านเสมอเมื่อประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน	3.76	0.94	มาก
5. ท่านมีความพึงพอใจต่อนโยบายและการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาระดับผู้บริหาร ทำให้บริษัทมีความมั่นคง	3.71	0.94	มาก
เฉลี่ยรวม	3.75	0.93	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ด้านนโยบายและการปกครองบังคับบัญชา ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สิ่งที่พนักงานมีความพึงพอใจมาก คือพอใจที่จะทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาในปัจจุบันซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมาคือ ผู้บังคับบัญชามีการมอบหมายงานให้ทุกคนทำอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ และผู้บังคับบัญชาคอยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาท่านเสมอเมื่อประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ มีความพึงพอใจต่อนโยบายและการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาระดับผู้บริหารทำให้บริษัทมีความมั่นคง ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

อภิปรายผล

การศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด จังหวัดอุดรธานี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัย พบว่า พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด มีระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรภัทร์ เจริญสุข (2553) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานบริษัทธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร รุ่งเรือง (2555) ที่ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อการผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็ก พบว่า โดยภาพรวมพนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับมาก และงานวิจัยของ พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิราพร รอนไพริน (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระแก้ว พบว่า โดยภาพรวมพนักงานมีความพึงพอใจในระดับมาก เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน ทั้ง 6 ด้านพบว่า พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด ส่วนใหญ่ มีระดับความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลแยกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

1) ด้านนโยบายและการปกครอง

บังคับบัญชา พบว่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด มีระดับความพึงพอใจมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.75$) โดยพนักงานพอใจที่จะทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาในปัจจุบัน มีการมอบหมายงานให้ทุกคนทำอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพคอยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหามาให้เสมอเมื่อประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน และมีความพึงพอใจต่อนโยบายและการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาทำให้บริษัทมีความมั่นคง ซึ่งข้อคำถามดังกล่าว มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด เป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตน้ำตาลทรายมากกว่า 40 ปี มีบริษัทในเครืออีกหลายบริษัทดำเนินธุรกิจด้านการผลิตน้ำตาลและผลิตพลังงาน มีสาขารอบคลุมหลายจังหวัดของประเทศจำหน่ายทั้งในประเทศและส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ มีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีทำให้พนักงานมีความพึงพอใจต่อนโยบายและการปกครองบังคับบัญชามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุทุมพร รุ่งเรือง (2555) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อการผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็กพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านนโยบายการบริหารบริษัท มีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุดอันดับแรกเช่นกัน

2) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

และผู้บังคับบัญชา พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ระดับมากเป็นอันดับสอง ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกี่ยวกับงานด้วยดี ในด้านการปฏิบัติงานมีการประชุม สรุป แก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการที่จะขึ้นเป็นผู้บริหารของบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด ผู้บริหารที่ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งจะต้องผ่านการอบรม

เกี่ยวกับการบริหารงาน การทำงานเป็นทีม และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น ทั้งในส่วนของการทำงานและความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม จึงทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอปีย จำกัด พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีความพึงพอใจในระดับมาก

3) ด้านลักษณะของงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) โดยพนักงาน มีความพอใจกับงานที่ทำอยู่เพราะทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ พพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน งานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถพอใจในการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างความชัดเจน และบริษัทให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งมีระดับความพึงพอใจน้อยสุดในระดับปานกลางตามลำดับที่เป็นเช่นนี้อาจอาจเป็นเพราะบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด มีการกำหนดนโยบายให้มีแผนในการพัฒนาพนักงานในด้านการเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่แล้ว พนักงานทุกคนได้รับการอบรมพัฒนาเพิ่มศักยภาพอยู่เสมอ ส่วนเรื่องความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งมีระดับความพึงพอใจน้อยสุดนั้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงงานก่อตั้งมานาน จึงมีข้อจำกัดในการในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ซึ่งบริษัทควรดำเนินการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัยของ จงพิศุทธิ์ เชิงฉลาด (2557)

4) ด้านความมั่นคงในงาน

การศึกษาพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจกับทุกปัจจัยย่อยโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$) มีความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของบริษัท ถัดมามีความพึงพอใจและรู้สึกมั่นใจว่า อาชีพที่ปฏิบัติอยู่มีความ

มันคง ส่วนปัจจัยที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือไม่คิดจะย้ายไปอยู่กับบริษัทอื่นแม้ว่าจะได้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านค่าตอบแทนนี้พบว่าเป็นปัญหา พนักงานมีความพึงพอใจด้านนี้น้อยมากต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพื่อสร้างความพึงพอใจและเป็นการกระตุ้นการทำงาน ผู้บริหารควรมีการปรึกษาหารือประชุมระหว่างกัน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาด้านเงินเดือน ค่าแรง ค่าล่วงเวลา ค่าตอบแทนอื่น ควรดูสภาวะตลาด เศรษฐกิจ หรือมีระบบการขึ้นเงินเดือนที่ชัดเจน อาจพิจารณาผลงานที่ผ่านมา โดยอาจตั้งเป้า 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ถ้าหากใครทำงานถึงเป้าที่ตั้งไว้ก็มีการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น

5) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ จากการศึกษาพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พนักงานมีความพอใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน เพราะทำให้มีโอกาสก้าวหน้า ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการมีโอกาสได้เข้าประชุม ฝึกอบรม และสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในระดับมากเช่นกัน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้พนักงานที่ขยันในการทำงานได้มีโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนั้นบริษัทควรมีนโยบายให้พนักงานได้เรียนรู้งานด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีโอกาสศึกษาต่อและดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ หลังเรียนจบหากมีตำแหน่งว่างหรือที่เหมาะสมบริษัทควรส่งเสริมให้มีโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องการงานวิจัยของ อุทุมพร รุ่งเรือง (2555) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อการผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็ก พบว่า ด้านนโยบายการบริหารบริษัท ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ โดยภาพรวม มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$) ในทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พนักงานมี

ความพึงพอใจสูงสุดในด้านสวัสดิการอื่นที่บริษัทจัดให้ เช่น เครื่องแบบ, ค่าเช่าบ้าน, ค่ารักษาพยาบาล รองลงมาคือสวัสดิการที่ได้รับมีความเหมาะสมยุติธรรม และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำสุดคือระดับเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับความสามารถและปริมาณงานที่ทำอยู่ ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารงานของบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด เป็นธุรกิจเอกชน จึงต้องเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์ คือ กำไรสูงสุด ดังนั้นค่าตอบแทนพนักงานจึงถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องควบคุมให้อยู่ใต้กฎเกณฑ์อัตราค่าตอบแทนของธุรกิจประเภทเดียวกัน เพราะหากสูงเกินไปโรงงานก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน อีกทั้งพนักงานโดยส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี ซึ่งเพิ่งเข้าทำงานได้ไม่นาน อาจเนื่องจากอายุยังไม่มาก และการดำเนินชีวิตยังไม่รอบคอบ เป็นเหตุให้ค่าตอบแทนอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และพนักงานส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จึงมีภาระทางครอบครัว ก็จะเป็นเหตุทำให้ค่าตอบแทนที่ได้รับไม่เพียงพอเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัยของ จงพิศุทธิ์ เจริญลาด (2557) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานโรงงานน้ำตาล จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม พนักงานโรงงานน้ำตาล จังหวัดกาญจนบุรี มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง

สรุป

1) พนักงานบริษัทน้ำตาลไทยอุดรธานี จำกัด มีระดับความพึงพอใจมากเป็นอันดับแรก แต่มีความสำคัญมากในการบริหารงานบุคลากร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในด้านนโยบายและการบริหารงานของบริษัท โดยนโยบายด้านนี้ต้องมีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ การชี้แจงนโยบายให้ทราบอย่างทั่วถึง โดยนโยบายที่ออกมาแต่ละครั้งต้องเป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนความชัดเจนในการปฏิบัติตามนโยบาย

2) ผู้บริหารควรให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ มีการสั่งงานให้ชัดเจน และมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำไปปฏิบัติได้ โดยเปิดให้แสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง และเปิดโอกาสให้พนักงานเข้าพบเพื่อ

ปรึกษาหารือและรับฟังปัญหา หรือการพิจารณาผลการ
ทำงานของพนักงานด้วยความยุติธรรม เพื่อให้เกิดการสร้าง
ความพึงพอใจในการทำงาน

3) จากการศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะพบว่า มี
การเสนอแนะด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากเป็น
อันดับแรก คือควรจัดให้มีการพูดคุยพบปะกันระหว่าง
หัวหน้ากับลูกน้องให้มากกว่านี้ เพื่อสร้างความเข้าใจ และ
ความสามัคคีกันในกลุ่มงานด้วย ดังนั้นบริษัทควรส่งเสริม
โดยการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพนักงานกับ
พนักงานให้มากยิ่งขึ้น เช่นกิจกรรมการทำงานเป็นทีมเพื่อให้
พนักงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันใน
การทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

4) ควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย
เพิ่มเติมนอกจากการใช้แบบสอบถาม เช่น การสัมภาษณ์
เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ลึกซึ้ง
หลากหลาย ชัดเจนครอบคลุม และเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น
มีการศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของพนักงาน บริษัทน้ำตาลในจังหวัดอุดรธานีด้วยกัน หรือ
พนักงานบริษัทน้ำตาลในจังหวัดใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

1. กรภัทร์ เจริญสุข. (2552). ความพึงพอใจใน
การทำงานของพนักงานบริษัทธนาคารกรุงไทย
จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดราชบุรี. ภาคนิพนธ์
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
2. กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2552). การวิเคราะห์
สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
3. _____. (2550). การใช้ SPSS for Windows
ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
4. กาญจนา ณ ลำพูน. (2550). ปัจจัยจุดใจที่มีผล
ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
พนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด
(มหาชน) ในเขต 21 (จังหวัดเชียงใหม่

เชียงราย และแม่ฮ่องสอน). การศึกษาอิสระ
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

5. จงพิศุทธิ์ เชิงฉลาด. (2557). คุณภาพชีวิตการ
ทำงานของพนักงานโรงงานน้ำตาล จังหวัด
กาญจนบุรี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏธนบุรี.
6. เจนจิราพร รอนไพริน. (2558). ความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย
จำกัด(มหาชน) สาขาอยุธยาประเทศจังหวัด
สระแก้ว. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัย
บูรพา.
7. นวรัตน์ วิบูลย์ศรี. (2550). การศึกษาความพึง
พอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียน
อาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่
การศึกษา 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย.
8. ปริญญา สัตยธรรม. (2550). ความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา :
บริษัท วาย เอช เอส อินเตอร์เนชั่นแนล
จำกัด. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
9. พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์. (2556). ความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี
จำกัด. การค้นคว้าอิสระ ธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
10. พันโชค พันธจินดา. (2561). “ความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ
ทำงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัทไปรษณีย์
จำกัด ในจังหวัดเชียงราย.” วารสารบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 1, 1: 60-69.

11. พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
12. ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง. (2556). **การทำวิจัยทางสังคมศาสตร์: หลักการ วิธีปฏิบัติ สถิติ และคอมพิวเตอร์**. ชลบุรี: คัม อิน.
13. มารยาท ศรีเงิน. (2554). **ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อการทำงานกับห้างหุ้นส่วนจำกัด ไผ่ผา**. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
14. รมย์ชลี สุวรรณชัยรักษ์. (2550). **ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดลำปาง**. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
15. รสริน อินสว่าง. (2556). **ปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการกับความพึงพอใจของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตจังหวัดนครปฐม**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม.
16. โรงงานน้ำตาลไทยเพิ่มพูน. (2558-2559). **สถิติการหยุดงานของพนักงาน**. กาญจนบุรี: โรงงานน้ำตาลไทยเพิ่มพูน
17. ศกศราญ ว่องไวสกุลชัย. (2551). **ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี**. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
18. ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
19. สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2552). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
20. สุรเชษฐ์ ผลรัตน์สกุล. (2552). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) ภาคนครหลวง 2**. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
21. สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2562). **รายงานพื้นที่ ปลุกอ้อย ปีการผลิต 2561/62**. สืบค้น <http://www.ocsb.go.th/th/home/index.php>
22. อรุมา คมสัน. (2551). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
23. อุกกฤษฎ์ ทรงชัยสงวน. (2543). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชนของสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
24. อุทุมพร รุ่งเรือง. (2555). **ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อการผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็ก**. ปริญญา บ.ธม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
25. Heizberg, F., Mansner, B., & Barbara, S. (1959). **The motivation to work**. New York: John Wiley.
26. Maslow, A. (1970). **Motivation and personality**. New York: Harper and Row.
27. Milton, L. B. & James, C. N. (1968). **Industrial psychology**. New York: Haper& Row.

28. Morse, N. C. (1955). **Satisfaction in the white collar job**. Michican: University of Michican.
29. Strauss, G. & Sayless, L. R. (1960). **Personal: The human problem of management**. Eaglewood Cliffs: Prentice-Hall.

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาหรือไม่อย่างไร
Is Necessary for The Administrators of The Educational Institution
to Graduate from The Field of Education Administration

อรนุช ยังเจริญ¹,
ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ประเด็นวิกฤติในเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจบการศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาหรือไม่อย่างไร จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษา พบว่า คุณวุฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเป็นผู้นำ เนื่องจากไม่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเฉพาะทางด้านการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นหลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับนักบริหาร และขาดประสบการณ์ในการนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง 2) ทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การคัดเลือกบุคคลในการเข้ามาเป็นผู้บริหารการศึกษาได้นั้นจะต้องมีการวัดและประเมิน โดยผ่านการอบรมของสถาบันพัฒนาผู้บริหาร ซึ่งคัดเลือกบุคคลที่ผ่านการสอบเข้าอบรมและทำการประเมินทั้งองค์ความรู้และพฤติกรรม ความเป็นผู้บริหารก่อนจะได้รับแต่งตั้ง โดยให้กระทรวงศึกษาธิการและคุรุสภากำหนดเกณฑ์มาตรฐานและพิจารณากระบวนการตามกรอบทั้ง 5 ลักษณะดังกล่าว

โดยสรุปเห็นได้ว่าทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีนักบริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพ ที่จะต้องมีองค์ความรู้และความสามารถรอบด้านตามคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหาร 2) คุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะผู้นำ 3) คุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดการ 4) คุณลักษณะทางด้านจิตใจ (mind) และ 5) คุณลักษณะเกี่ยวกับการวิจัย (research) เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการองค์กรให้มีความก้าวหน้าทันโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเพื่อช่วยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะการบริหารการศึกษาจะต้องให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และตามเกณฑ์ของคุรุสภาที่กำหนดไว้

คำสำคัญ ทิศทาง , ผู้บริหารสถานศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา

Abstract

This article aims to study the current states of educational institution administration problems and to present the concept of the direction of being an educational institution administrator. The author has studied, researched and analyzed the critical issues in the story. School administrators need to graduate in education administration or not and how? From the analysis of documents relating to the

¹นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

problem of educational institution administration, it was found that the qualifications of school administrators who did not graduate with master's degree of Education Administration lack of self-confidence Creativity and Leadership because they did not learn and they did not have experience in specific subjects in management. Whether it is the principles, concepts, theories of educational administration which is necessary for managers and lack of experience in applying administrative theories to correct problems estimate through the training of the Institute of Executive Development which selects persons who have passed the examination to be trained and assessed both their knowledge and management behaviors before being appointed by allowing the Ministry of Education and the Teachers Council of Thailand to determine the standard criteria and consider the process according to the aforementioned framework of 5 characteristics.

In conclusion, the direction of being an educational institution administrator. It is extremely important to have a professional school administrator. The knowledge and versatility according to 5 characteristics; 1) management attributes, 2) leadership attributes, 3) management attributes, 4) mental attributes, and 5) research attributes as executives to keep the organization up to date with today's rapidly changing world and to help lead the organization to success. Therefore, administrators need to have competency in educational administration must be in accordance with the management guidelines set forth in The National Education Act 2542 and the criteria set by the Teachers Council of Thailand.

Keywords: Direction, Educational Institution Administrators, Educational Administration

บทนำ

ในสภาพที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการองค์การต่างๆจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไมเช่นนั้นจะถูกทิ้งให้ล้าหลัง และจะประสบความล้มเหลวในการบริหารองค์การนั้น ๆ เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหาร ทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ หรือเอกชน ต่างต้องการที่จะให้องค์การของตนมีนักบริหารมืออาชีพมาบริหารในส่วนของการบริหารจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา คำว่า “ผู้บริหาร ”ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับที่ 2 หมายถึงบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการ

กระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งสิ่งที่นักบริหารการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือการเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ที่จะนำสถาบันการศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ดังนี้ **1. ลักษณะพื้นฐานธรรมชาติ** ได้แก่ ความถนัด ลักษณะนิสัยในการมีส่วนร่วมเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ **2. การศึกษา** ได้แก่ สำเร็จการศึกษาทางด้านการบริหารหรือการจัดการศึกษาจิตวิทยาทำงานร่วมกับผู้อื่น มีพื้นฐานทางการค้นคว้า วิจัย มีบริบททางการบริหารการศึกษา อาทิระเบียบกฎหมาย สังคมวิทยา ปรัชญา เศรษฐกิจ และการปกครอง **3. บุคลิกภาพ** ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง พุดจาฉะฉาน เข้าใจง่าย อารมณ์มั่นคงเข้มแข็ง และถ่อมตน กิริยามารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม การแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ **4. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณทาง**

วิชาชีพ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลง ยึดระบบคุณธรรม อาทิ โปร่งใส ยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน อดทนอดกลั้น รับทั้งผิดและชอบ เสียสละ และเป็นคนดีของสังคม **5. ความสามารถ และทักษะ** ได้แก่ บริหาร/จัดการตามหลักวิชา นำองค์กรไปสู่เป้าหมายใช้หลักธรรมาภิบาล โดยยึดองค์คณะบุคคลมีส่วนร่วม ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม มีน้ำใจ (Team Work & Team Spirit) ประสานงานตามหน้าที่รับผิดชอบปรับเปลี่ยนเทคนิคสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และ **6. มีความรู้ มีประสบการณ์** และผ่านการศึกษาหรือการฝึกอบรมด้านการบริหารการศึกษา และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลในสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของผู้ร่วมงานให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจึงจะเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารขาดภาวะผู้นำจะบริหารงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามข้อกำหนดกฎหมายเท่านั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2547 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำควรมีบทบาทในการเป็นผู้รับรู้ ประสานงาน สนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานได้ใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้วัดความสำเร็จ และความล้มเหลวขององค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสติปัญญาความสามารถ หน้าที่คือความมีเสน่ห์ ความสวยงามและมีบุคลิกภาพที่ดี (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540)

ในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็น “มืออาชีพ” ที่มีความรู้และประสบการณ์ สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงในการบริหาร เป็นบุคลากรวิชาชีพที่มีความรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ที่นอกเหนือจากจะบริหารบุคลากรครูผู้สอนแล้ว ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวว่า “มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู

ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการระดมความสามารถและทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีนักบริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการองค์กรให้มีความก้าวหน้าทันโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเพื่อช่วยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการเป็นนักบริหารการศึกษาเช่นกัน

หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ปรัชญาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะเป็นนักวิชาการและนักบริหารมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงโดยใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาคำตอบความรู้ใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมทางวิชาการและทางวิชาชีพ รับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมถึงพร้อมด้วยคุณสมบัต “คุณภาพวิชาการ เชี่ยวชาญกิจกรรมผู้นำที่สามารถ”

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีองค์ความรู้ด้านหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา และด้านสถิติและการวิจัย ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ในวิชาชีพมีความเป็นมืออาชีพและรับผิดชอบต่อสังคม การประกอบวิชาชีพ เป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ผลิตบัณฑิตให้เป็นนักบริหาร นักวิชาการ และ/หรือนักวิจัย ที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่องค์กรวิชาชีพกำหนด ผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนด

หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก ของคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่อยู่ในกลุ่มของ “ปริญญาวิชาชีพ” ที่เน้นการศึกษาในลักษณะของศาสตร์เชิงประยุกต์ เพื่อนำสู่การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นสาขาวิชาที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายขององค์กรวิชาชีพ ใช้ชื่อปริญญาเป็นศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ศษ.ม. หรือ Master of Education: M.Ed. และศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศษ.ด. หรือ Doctor of Education: D.Ed. จากประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2551 จะเห็นว่า ชื่อปริญญาดุษฎีบัณฑิตในสาขาศึกษาศาสตรจะมีแต่ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศษ.ด. หรือ Doctor of Education D.Ed. ไม่มีตัวเลือกที่สามารถกำหนดชื่อเป็นปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปรด. หรือ Doctor of Philosophy: Ph.D. แต่มีข้อสังเกตว่า หลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในบางสถาบันกำหนดชื่อปริญญาเป็นปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปรด.) โดยมุมมองของผู้เขียนเข้าใจว่า เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นก่อนการประกาศกำหนดชื่อปริญญาของกระทรวงศึกษาธิการในปี 2551 โดยไปอ้างอิงว่าเป็นหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการ (management) ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (social sciences) ของปริญญาศิลปศาสตร์ ที่เน้นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ ซึ่งมีตัวเลือกในการกำหนดชื่อปริญญาเป็นศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศศ.ด. (Doctor of Arts: D.A.) หรือปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ปร.ด. (Doctor of Philosophy: Ph.D.)

องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรคือ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเช่นไร แล้วจะเสริมสร้างคุณลักษณะเหล่านั้นด้วยรายวิชาใดบ้าง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เรียนนั้นจะมีสถานภาพ (status) เป็นอย่างไร เช่น บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในส่วนกลาง บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรืออาจารย์ผู้สอน ในสถาบันอุดมศึกษา บางรายอาจเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออื่นๆ แต่เมื่อเป็นผู้เรียน

ในหลักสูตรการบริหารการศึกษา ควรจะต้องมีคุณลักษณะที่คาดหวังตามกรอบแนวคิด 3 คุณลักษณะ คือ 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหาร ถือเป็นคุณลักษณะหลักหรือคุณลักษณะสำคัญที่หลักสูตรจะต้องเน้น 2) คุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ถือเป็นคุณลักษณะที่จะเสริมให้คุณลักษณะการบริหาร มีความเข้มแข็งชัดเจนขึ้น และ 3) คุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดการ ถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จะช่วยให้การบริหารมีความเป็นระบบสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้รวมกับอีก 2 คุณลักษณะสำคัญคือ 4) คุณลักษณะทางด้านจิตใจ (mind) เพื่อความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพและ 5) คุณลักษณะเกี่ยวกับการวิจัย (research) เพื่อการแสวงหาความรู้ความจริงที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา

ในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลง คือ ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มีปัญหาท้าทายสำหรับผู้บริหาร ที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด

ประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ รุญเจริญ, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553 : 45) ให้ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรที่รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลได้เพียงใด นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะผลักดัน ให้เกิดการขับเคลื่อนและสร้างพลังแห่งการร่วมแรงร่วมใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 5) ให้ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง

บุคคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2546) คำว่า “ผู้บริหารสถานศึกษา” ไม่ว่าจะเป็นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาเรียกว่า Principal หรือเรียกว่า Head of School เป็นคำที่ใช้เรียกผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนของรัฐ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชน อาจใช้คำอื่น ๆ เช่น Head Teacher, Head Master หรือ Head mistress สำหรับประเทศไทยผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบันเรียกว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา เมื่อก่อนเรียกว่า “ครูใหญ่” หรือ “อาจารย์ใหญ่” (ประกอบ บุปรัดน์, 2552)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้นำต้องนำโดยยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งต้องเป็นผู้นำทางและเป็นผู้สนับสนุนจากการสังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จากบทความ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21 ควรมี 1) นักสร้างสรรค์ 2) นักการสื่อสาร 3) นักคิดวิเคราะห์ 4) สร้างชุมชน 5) การมีวิสัยทัศน์ 6) การสร้างความร่วมมือ 7) สร้างพลังเชิงบวก 8) ความเชื่อมั่น 9) ความมุ่งมั่นและความพากเพียร 10) ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ 11) ต้องเป็นนักประกอบการ คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 12) นวัตกรรม 13) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ 14) การเยี่ยมเยียนเยี่ยมตัว 15) ตัวแบบที่ดี สรุปได้ว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การพัฒนาก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆด้านที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (โยธิน นิลคช, 2561)

นักบริหารการศึกษามืออาชีพ จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการบริหารองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำองค์กรมีวิสัยทัศน์ที่สามารถกำหนดภาพในอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน มีจิตวิญญาณความเป็นนักบริหาร รวมทั้งบริหารตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม ต้องเป็นผู้มีภูมิความรู้ทางการศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพการศึกษา และมีความรู้ในหลักการบริหาร เทคนิคการบริหาร และการวางแผนกลยุทธ์ รวมทั้งต้องรู้จักนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาองค์กรประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง จึงสามารถสรุปได้ดังนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2564 ที่ผ่านมา ในประเด็นวิกฤต (Critical Issue) : ไม่ต้องจบ ป.โท สามารถเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้ โดยตั้ง thesis ว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องจบปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาหรือไม่สามารถพอสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมองว่าประสบการณ์อย่างเดียวเพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องมีพื้นฐานหรือวิชาการในศาสตร์นั้น ๆ อย่างเข้มแข็งและลึกซึ้ง หรือไม่ ถ้าถามว่าการที่จะเป็นผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำและความสำเร็จ จะต้องประกอบไปด้วยศาสตร์ใดบ้าง เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเคมี ฟิสิก ชีวะ ไม่มีวิชาภาวะผู้นำในตัวหลักสูตร แต่จะมีในศาสตร์ทางการบริหารการศึกษา ดังนั้นคนที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ แต่บุคคลที่มีภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นในตัวมีจำนวนน้อยจึงจำเป็นต้องจบการศึกษาทางการบริหารการศึกษาและต้องเรียนเรื่องการมีภาวะผู้นำ เพราะเราจะเป็นผู้นำคนจะต้องเรียนรู้เรื่องการจัดการองค์การ เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน เป็นการเรียนรู้ที่จะเกลี้ยกล่อมศาสตร์เฉพาะเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการ

จัดการเรียนการสอน แต่สาขาการบริหารการศึกษาเป็นการใช้ทุกศาสตร์ ที่จะต้องรู้จักทุกคน รู้ทุกมิติ รู้ทุกเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหาร ฉะนั้นแล้วการที่จะเป็นผู้บริหารทางการศึกษาได้นั้นจะต้องมีศาสตร์ทางการบริหาร และอย่างน้อยจะต้องเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย สาขาบริหารการศึกษา

ประเด็นที่ 2 ปัญหาที่หลายฝ่ายกำลังให้ความสนใจ ปัจจุบันการเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะออกไปเป็นผู้บริหารการศึกษาได้ คือ ครูสภา โดยครูสภามีหน้าที่หลักคือหนึ่งการออกไปประกอบวิชาชีพครู สองคือใบอนุญาตประกอบให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้นหลายคนที่ต้องการเป็นผู้บริหารก็ไปเรียนเสริมเพิ่มเติมในการเป็นผู้บริหาร เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นครูมาได้ตลอดการที่คนเรานั้นจะต้องได้ศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เป็นสิ่งที่ดีเพื่อพร้อมเข้าสู่การบริหาร ซึ่งตัวเองชอบที่จะพัฒนาตัวเองโดยส่วนมากแล้วใช้เงินตัวเองก็เท่ากับว่า ผู้ที่เรียนปริญญาโทก็มาสอบเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้ อาจจะถามผมว่าการที่สภาเป็นผู้ที่จะออกไปอยากให้เราเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้แล้วผมก็เห็นด้วย ว่าควรจะมีใบอนุญาตให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยก็ทำงานเป็นครูอาจารย์มาซักระยะหนึ่งที่จะมาเป็นผู้บริหาร

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับการยกเลิกเกณฑ์ โดยมีกระแสนี้มีมาตั้งแต่ 5 ปีที่แล้วแต่ว่าตอนนี้ยังไม่ประกาศออกมาชัดเจนว่าเราจะยกเลิกเกณฑ์เดิมที่ว่าผู้บริหารจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษาหรือไม่ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงแล้วก็ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการควบคุมดูแลการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการจัดการของสถานศึกษา แต่ก็เห็นว่าเกณฑ์เดิมที่กำหนดมาตรฐานค่อนข้างจะสูงว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษา ต้องจบทางการบริหารมันเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้วเพื่อคุณภาพและมาตรฐานของวิชาชีพชั้นสูงโดยหลักการในการเป็นผู้นำจะมีอยู่สองประเภทเรียกว่าผู้นำแบบขาดวิสัยกับผู้นำแบบคุณวุฒิ อันนี้ด้วยโดยหลักการของวิชาชีพชั้นสูงนั้นมีอยู่ข้อหนึ่งว่าวิชาชีพชั้นสูงเป็นวิชาชีพที่ใดที่จะต้องมีการฝึกอบรมบ่มเพาะความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ไม่ใช่ใครเข้ามาเป็นผู้แทนสถานศึกษาได้จะต้องมีการฝึกอบรมฝึกฝนวิชาชีพสาขานี้อย่างลึกซึ้ง

ประเด็นที่ 4 การเป็นผู้บริหารต้องมีความรู้ในศาสตร์ทางการบริหาร มีทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้บริหารจำเป็นต้องรอบรู้ในเชิงของการบริหาร ไม่มีใครสามารถไปบริหารได้โดยไม่มีการศึกษา ไม่มีองค์ความรู้ในศาสตร์ทางการบริหาร เพราะหลักสูตรการบริหารการศึกษานี้ก็ต้องเรียนหลักสูตรและทฤษฎีการบริหาร เช่น การบริหารโดยใช้หลัก มีส่วนร่วมการบริหารโดยใช้ School-Based Management การบริหารในยุคศตวรรษที่ 21 การบริหารโดยใช้ภาวะผู้นำ เรื่องของหลักการแนวคิดทฤษฎีจะมีสมรรถนะหลักสมรรถนะผู้บริหารมีทักษะกระบวนการมีขั้นตอน เป็นต้น ถ้าให้ผู้จบปริญญาตรีมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโดยไม่เรียนปริญญาโท ก็จะไม่มีความรู้และไม่สามารถแตกแขนงไปในแต่ละศาสตร์ได้ ถ้าผู้บริหารไม่มีองค์ความรู้ต่าง ๆ หรือไม่มีความชำนาญในเรื่องของงานวิชาการ งานบุคคล การบริหารงบประมาณ ประเทศไทยในการบริหารการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษานี้ก็จะด้อยคุณภาพลงไปด้วย

สรุปการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา หากผู้บริหารองค์กรมีความสามารถก็จะส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ผู้บริหารต้องมีความเป็นนักบริหารมืออาชีพ บริหารจัดการสถาบันการศึกษาโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีภาวะผู้นำสูงเป็นผู้ที่ชี้แนะทางความคิดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าทำ และกล้าเปลี่ยนแปลง นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 3) ได้กำหนดว่า “การบริหารสถานศึกษา คือ งานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะต้องมีความรู้และทักษะที่เพียงพอพร้อมด้วยเรื่องของศาสตร์และศิลป์ในการบริหารคนบริหารงาน”

1. เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา

คุรุสภา (2540) ได้ออกประกาศเกณฑ์มาตรฐานการบริหารการศึกษาของคุรุสภา 12 เกณฑ์ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
- 2) ต้องตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน
- 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติตาม ได้เต็มศักยภาพ
- 4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- 5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
- 6) ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
- 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
- 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

สรุปได้ว่ามาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา มีเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา ประกอบด้วย ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ การตัดสินใจต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงาน พัฒนาแผนงานขององค์กรพัฒนาและใช้นวัตกรรมให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ และสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ ควรให้ความสำคัญในการควบคุมมาตรฐานตามเกณฑ์ของผู้บริหารการศึกษา

2. แนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร

ในการยกระดับวิชาชีพการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (professional) ซึ่งกำหนดแนวทางไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และเป็นเรื่องที่อยู่ในระยะแสวงหาแนวทาง หลักการ และเกณฑ์มาตรฐาน ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยอย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) โดยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการจัดระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีข้อค้นพบและข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวพอสรุปได้ว่า 1) **ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา** โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา มีการประเมินตนเองมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และกำกับดูแลให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณ 2) **ผู้รับผิดชอบในการออกใบประกอบ**

วิชาชีพการบริหาร อาจจะให้ครูสภาในรูปแบบใหม่ (ครูสภาแห่งชาติ) หรือตั้งสภาผู้บริหารการศึกษา 3) **ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ**ควรมี 3 ประเภทคือ ใบอนุญาตชั่วคราว มีอายุ 3 ปี ใบอนุญาตแบบมาตรฐาน มีอายุ 5 ปีต่ออายุได้โดยการประเมินจากผลงานและจรรยาบรรณ ต่ออายุแต่ละครั้งเป็นการเคลื่อนชั้น และใบอนุญาตถาวร ทั้งนี้ให้มีเงินประจำตำแหน่งและเงินเดือนใหม่ 4) การประเมินเพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารปัจจุบันทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จะได้รับใบอนุญาตชั่วคราว 3 ปีแล้วขอประเมินเป็นผู้บริหารมาตรฐาน สำหรับผู้เพิ่งสำเร็จการศึกษา อาจจะมี 2 ทางเลือก คือ การรับรองหลักสูตรของสถาบันผลิตผู้บริหาร ถ้าไม่ได้เรียนทางการบริหาร จะต้องผ่านการทดสอบ เข้าอบรมและได้ใบประกอบวิชาชีพชั่วคราว 3 ปี 5) การประเมินเพื่อขอใบอนุญาตจะต้องพิจารณาตามตัวชี้วัด เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาและตามเส้นอาชีพ 5 ชั้น 6) การผลิตและพัฒนาผู้บริหารการศึกษามืออาชีพควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้บริหารวิชาการ 7) ควรมีคณะทำงานศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสม 8) ควรมีการศึกษาเชื่อมโยงระหว่างการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาระดับเงินเดือนและค่าตอบแทน การผลิตและการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดประชาพิจารณ์ในเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและมีข้อสรุปว่าข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่สมมนาสมาชิกเห็นพ้องร่วมกันได้แก่ 1) **วิสัยทัศน์**ในอนาคตผู้บริหาร**ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา**ทุกคนเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการศึกษา มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีคนเก่งของสังคม ตามเป้าหมายของโรงเรียน เป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาอันจะส่งผลต่อการยกมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้บริหารการศึกษาจะได้พัฒนา ประเมินปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) **องค์กร**

ที่รับผิดชอบให้มีองค์กรเดียวในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา แต่บริหารจัดการภายในแยกกันเป็น 2 ส่วน3)

คุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาในอนาคต ควรมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ทั้งนี้ในช่วงแรกของการดำเนินงาน อาจใช้ประสบการณ์การทำงานผนวกกับคุณสมบัติได้ 4) **ความเชื่อมโยงระหว่างใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกับระบบบัญชีเงินเดือนใหม่ส่วนใหญ่เห็นพ้อง** แต่ทั้งนี้การได้รับตอบแทนด้วยเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นกุศโลบาย เพื่อการนำไปสู่คุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายหลัก

สรุปได้ว่าแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในอนาคต มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา ครูสภาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการออกใบประกอบวิชาชีพการบริหาร ซึ่งใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควรมี 3 ประเภทคือ ใบอนุญาตชั่วคราว ใบอนุญาตแบบมาตรฐาน และใบอนุญาตถาวรและคุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาในอนาคตควรมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

ผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพ

ความสำคัญการเป็นผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยีก่อให้เกิดความสลับซับซ้อนและปัญหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในการดำเนินการในสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัย**ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมจริยธรรม** จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ และมี พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา อบรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้ (1) จุดมุ่งหมายของการศึกษา (2) หลักการ (3) สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (4) ระบบการจัดหรือรูปแบบการจัดการศึกษา (5) แนวทางการจัดการศึกษา (6) การบริหารและการจัดการศึกษา (7) มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (8) การจัดระบบครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (9) การ

จัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (10) การส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ

ในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษาใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยองค์กรปฏิบัติคือ สถานศึกษา ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามแนวทางจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (professional) อาชีพหนึ่ง เพราะการบริหารการศึกษา ดำเนินการตามเกณฑ์วิชาชีพชั้นสูงอื่น คือ มีลักษณะการบริหารเฉพาะของตนแตกต่างจากวิชาชีพอื่น มีความอิสระในการให้บริการ ใช้วิธีแห่งปัญญาศึกษา วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง มีการศึกษามากพอคือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีองค์กรวิชาชีพควบคุม ดูแล และตรวจสอบ และมีจรรยาบรรณวิชาชีพเฉพาะ

นอกจากนี้ยังมีการเลือกสรรและกลั่นกรองคุณสมบัติและเกณฑ์มาตรฐานอื่นเป็นอย่างดีผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพการบริหารการศึกษาจึงเหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพอย่างแท้จริง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จะปฏิบัติหน้าที่ได้จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการบริหารการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา กำหนด ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงแน่นอน นั่นคือ จะต้องเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ ในเรื่องนี้สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (พศ.) (พฤษภาคม 2543) ได้กำหนดไว้ว่า “วิชาชีพชั้นสูง” คือวิชาชีพที่มีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยได้เสนอมาตรการไว้ว่า (1) มีองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ ซึ่งได้แก่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) มีการควบคุม โดยการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (3) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่สถาบัน

พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาและฝึกอบรม และ(4) มีการประเมินทั้งภายในและภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีพต้องอาศัยความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม จริยธรรม

สภาพปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน

บุญเลื่อน แสงอรุณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดนภาคเหนือตอนบน พบประเด็นปัญหา 3 ประการ คือ 1. หน่วยงาน องค์กร และชุมชนภายนอกไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา 2. ชุมชนมีฐานะยากจน ไม่สามารถระดมทุน เพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียนได้ ผลสัมฤทธิ์ 3. กลยุทธ์ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์/วิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา

วิกฤตของผู้บริหารสถานศึกษา จากงานวิจัยของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหารที่เข้ารับการประเมินมากกว่าร้อยละ 92 เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 41- 50 ปี มากที่สุด (ประมาณร้อยละ 49) ร้อยละ 95 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ (เกือบครึ่ง) ไม่ได้จบการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาโดยตรง ประมาณ 3 ใน 4 เป็นผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ (ที่เหลือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยฯ) มากกว่า 3 ใน 4 ดำรงตำแหน่งระดับ 7 อายุราชการอยู่ในช่วง 21-30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 48) เป็นผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว 11-15 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 27) ประมาณ 4 ใน 5 เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารมาแล้วไม่เกิน 5 ปี ส่วนการ อบรมด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านการบริหาร ผู้บริหารประมาณครึ่งหนึ่งที่เคยอบรมมา 1-10 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก (ร้อยละ 61) อยู่ในภาคเหนือมากที่สุด (ร้อยละ 37)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2564 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ได้จบระดับปริญญาโทเกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจลดน้อยลง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการและบูรณาการลดน้อยลงและขาดความเป็นผู้นำในการบริหารงาน เนื่องจากไม่ได้เรียนวิชาเฉพาะทางด้านการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นหลักการแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งจะมีความเป็นนักบริหารมากกว่าผู้ที่จบสาขาอื่น และขาดประสบการณ์ในการนำหลักการทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

สรุปทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

ประเด็นทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการทีมผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2564 มีแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การวัดและประเมิน คือ การให้ความสำคัญกับบุคคลที่จบสาขาบริหารการศึกษา โดยบุคคลที่จบสาขาบริหารการศึกษาจะสอบได้คะแนนบริหารได้ดีกว่าคนที่ไม่ได้จบโดยตรง การวัดและประเมินจะเป็นตัวกลางที่จะสามารถแก้ปัญหาในการคัดคนเข้าสู่ตำแหน่งด้วยศาสตร์ วัดคนด้วยศาสตร์ ไม่วัดคนด้วยวุฒิการศึกษา คือการวัดคนที่มีความรู้ผ่านเกณฑ์ส่วนนี้ มีองค์ความรู้แล้ว ตัวที่สองคือการพัฒนาโดยการอบรม ดังตัวอย่าง ดร.รุ่งแก้วแดง ผู้ก่อตั้งการบริหารจัดการสถาบันพัฒนาผู้บริหาร โดยคัดเลือกบุคคลที่ผ่านการสอบเข้ามาอบรมและทำการประเมินทั้งองค์ความรู้และพฤติกรรมความเป็นผู้บริหารก่อนจะส่งลงกลุ่มผู้บริหาร แสดงว่าผู้บริหารในชุดนั้นประสบความสำเร็จทุกคนและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการยอมรับผู้ที่ไม่ได้จบบริหารการศึกษาโดยตรงจะต้องเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ได้แก่ การผ่านการสอบและการคัดเลือก และเมื่อคัดเลือกได้แล้ว เพื่อให้มีองค์ความรู้ ไปใช้ในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องบรรจุศาสตร์ คือการอบรม และมีพี่เลี้ยงคอยติดตามนิเทศ เพื่อที่จะดูว่าเป็นอย่างไรร ตรงตามที่ต้องการหรือไม่และมีการประเมิน

พฤติกรรมตั้งแต่การเข้าเรียนและอบรมหรือไม่ โดยสรุปแล้วท่านให้ความสำคัญในเรื่องของการวัดและประเมินในการคัดเลือกบุคคลในการเป็นผู้บริหารการศึกษา

แนวทางที่ 2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเป็นผู้บริหารจริงๆ กระทรวงศึกษาธิการ โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาท่านมองว่าการจัดอบรมน่าจะให้กระจายอำนาจไปให้เขาเป็นผู้ที่ตัดสินใจ การอบรมการเป็นผู้บริหารถ้าใครที่ผ่านการอบรมแล้ว การคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการก็คือบทบาทหนึ่งที่ครูสภาควรมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อที่จะได้ผู้บริหารที่ดีและมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการต้องเข้ามามีบทบาทในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาด้วย

แนวทางที่ 3 ทางออกที่ดี คือ ต้องศึกษาวุฒิปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ไม่ใช่แค่เรียนจบเฉยๆ ตามกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องเป็นการเรียนที่มีคุณภาพสามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้ สถาบันที่ผลิตผู้บริหารจะต้องเข้มเพราะนักศึกษาพอสมควรเพื่อให้เกิดจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมองในแง่ของสมรรถนะรอบด้าน มีจรรยาบรรณผู้บริหารต้องเป็นคนที่ไม่เสียสละทุ่มเทอย่างยิ่ง และมีการประเมินโดยการเข้าอบรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ไม่มีความรอบรู้ องค์กรก็ไม่สามารถไปได้ ซึ่งหลักการประเมินควรทำการประเมินก่อนที่จะเข้าสอบไม่ใช่สอบแค่ทฤษฎีแต่ต้องมีการอบรมเข้มเพาะเข้าค่ายลองลงงานและต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปแนวทางสำหรับผู้ที่ต้องการจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องจบปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา

แนวทางที่ 4 แนวทางในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรจะมีงานวิจัยที่ชัดเจนแล้วก็ยืนหยัดในหลักการนั้น ไม่ใช่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาตามเสียงเรียกร้องของกลุ่มคนบางคนที่มีความอำนาจทางการเมือง จึงทำให้การบริหารจัดการการศึกษาของประเทศไทยก็จะไปในลักษณะความไม่ต่อเนื่องทางด้านนโยบายทางการศึกษา ในส่วนนี้ก็ต้องจะต้องจบปริญญาโททางการบริหารการศึกษา เพื่อที่จะให้ได้กับบริหารการศึกษาที่ดี ยกเว้นว่าตำแหน่งนั้นถูกกระทบแล้วจะไปกำหนดดลิลล่อนสิทธิ์เขา เช่น ใช้

ประสบการณ์ในการบริหารหน่วยงานระดับสูงหรือมีขนาดใหญ่ในระดับจังหวัด ระดับประเทศ ประสบการณ์เหล่านั้นนำมาเป็นข้อยกเว้น การกำหนดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือรัฐบาล ควรจะยึดหลักกันว่าหลักเกณฑ์ต้องเข้มแข็งหมายความว่าต้องชัดและต้องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยส่วนวิธีการนั้นต้องยืดหยุ่นหลักเกณฑ์ต้องเข้มแข็งและส่วนวิธีการต้องยืดหยุ่น ถ้าเรากำหนด ปริญญาโท บริหารทางการศึกษา ส่วนการได้มาของปริญญาโท อาจจะมีวิธีการสอนใช้ระบบต่างที่มันยืดหยุ่นที่เล่าให้ฟัง ก็เป็นการอธิบายมาตั้งแต่ข้อที่หนึ่งแล้วถ้าคิดว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ความเชี่ยวชาญเฉพาะ คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านบริหารได้ก็สามารถเอาใครมาก็ได้ แต่ถ้าจะใช้จริงๆ คือจะไม่เอาละเนื่องจากจะมีเหตุผลว่าตำแหน่งโรงเรียน ตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนที่ว่างไม่สามารถที่จะเอาคนที่มีความสมบัติครบ เช่น จบปริญญาโท ด้านการบริหาร คุณสมบัติด้านวิทยฐานะไม่พอ เปิดยังงี้ก็ไม่สามารถที่จะทำให้คัดเลือกให้เป็นผู้บริหาร ให้ครบตำแหน่งว่างทั่วประเทศเพราะว่าว่างมากเกินไปแล้วก็อาจจะต้องใช้วิธีการที่มีประสบการณ์จริงแต่ต้องเลือกคนที่มีประสบการณ์ได้มาตรฐานตามที่เชี่ยวชาญ ใช้มาตรฐานตามที่กำหนดแต่ต้องมีเครื่องมือที่ปัดที่ประสบการณ์ที่ชัดเจนประสบการณ์ตามเกณฑ์แต่ก็ไม่อยากให้ใช้ทำเผื่ออาจจะใช้ในวิกฤตที่ว่างไม่สามารถที่จะหาคนที่ดีคือคุณสมบัติครบมาเป็นผู้บริหาร เช่น ยังไม่มีการบริหารในวุฒิปริญญาโทที่มากพอ ก็มีบางช่วงที่ตำแหน่ง สถานศึกษาของในสังกัด สพฐ.ว่างจำนวนมากจะใช้ได้เป็นครั้งแต่ต้องมีการเทียบประสบการณ์ที่ได้ความเชี่ยวชาญจริงๆ ปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษามีรายวิชามีหน่วยกิต ที่น่าเชื่อถือผ่านกระบวนการต่างๆ ผู้ที่เรียนจะเป็นผู้บริหารที่ดีน่าจะต้องยืนยันยืนยันให้ชัดเจน โดยสรุปแล้วควรจะมียานวิจัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ควรให้การเมืองในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงในการเป็นผู้บริหาร

ไม่ว่าจะมีวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษาหรือไม่นั้น การบริหารการศึกษาต้องให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2542 และตามเกณฑ์ของคุรุสภา โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย รวมทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชน ตลอดทั้งชมรม สมาคม ในสังคม การที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้นั้นควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) จะต้องมีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไป เนื่องจากระดับการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่จะต้องมีความรู้การศึกษาที่มากกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีข้อยกเว้นบางประการ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี 2) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) มีความสามารถในการบริหารจัดการรอบด้านไม่ใช่นักด้านเดียว 4) มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอน 5) อาจพิจารณาให้ใบอนุญาตจากการผ่านหลักสูตรของสถาบันหรือหลักสูตรการฝึกอบรมโดยเฉพาะ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันควรผ่านการประเมินเพื่อมีใบอนุญาตแทนการมีโดยอัตโนมัติ และ 7) ควรมีการติดตามประเมินผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตแล้วเป็นระยะๆ เช่น ทุก 5 ปี เพื่อการกำกับติดตามประเมินอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการเป็นผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องดำเนินการบริหารเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายแนวทาง หลักการ และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนำไปสู่การบรรลุผลตามการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM), การประกันคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา, การบริหารโดยองค์คณะบุคคลและการประเมินทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นมืออาชีพและเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจำต้องมีสมรรถภาพทั้งความรู้ ทักษะ และมีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ซึ่งทิศทางการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพอยู่หลายหน่วยงาน แต่ก็ยังไม่ชัดเจน และได้มีการพิจารณาร่าง

มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและการศึกษาเพื่อหา
แนวทางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
2. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
3. กานต์ บุญศิริ และพจนารถ พรเจริญวิโรจน์. (2557). **ภาวะผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามีอาชีพ**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ : ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม- เมษายน 2557.
4. อีระ รุญเจริญ. (2545). **สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
5. บุญเลื่อน แสงอรุณ และคณะ. (2558). **สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดนภาคเหนือตอนบน**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2558 หน้า 66-77
6. บุณรดา กรรณสูตร. (2557). **ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE : Vol.8 No.1 January – June 2014
7. สมจิตร เจริญกร. (2561). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กร**. Journal of Roi Kaensarn Academi : Vol. 3 No. 2 July - December 2018.
8. โยธิน นิลคช. (2561). **คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”** หน้า 411-422.
9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **แนวทางการทำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
10. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

The Factors Affecting of Management in Udon Thani Municipality Udon Thani Province

พีระยุทธ ศิลพรหม¹,
บุญเหลือ บุบผามาลา²,
สุรัชย์ ชูคง³,
วนิดา ณ ลำพูน⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทิศทาง และแนวโน้มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีในอนาคต 2) ปัจจัยต่างๆ ในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี 3) ระดับการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี โดยทำการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสม โดย 1) การศึกษาเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 291 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิจัยเชิงพรรณนา 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโดยใช้คำถามปลายเปิดถึงโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารองค์กร จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวลและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1.ทิศทาง และแนวโน้มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีในอนาคตควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควรจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของเทศบาลนครอุดรธานี 2) เครือข่าย ควรมีเครือข่ายในการบริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ 3) หน่วยงานอิสระ รัฐควรตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อนำผลการตรวจสอบ ผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาเทศบาลนครอุดรธานีให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น 4) ความร่วมมือ เทศบาลนครอุดรธานีควรมีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต 5) งบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากรายได้ที่จัดเก็บในท้องถิ่น เงินอุดหนุนและงบประมาณที่จะถ่ายโอนตามภารกิจที่เกิดขึ้น 6) ทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม เป็นต้น 7) การกระจายอำนาจ ควรมีการกระจายอำนาจและการพัฒนาระบบบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชน 2.ปัจจัยต่าง ๆ ในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ปัจจัยในภาพรวมมีความสำคัญต่อการบริหารอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ทุกด้านมีความสำคัญต่อการบริหารงานองค์กรในระดับมากทุกปัจจัย เรียงลำดับตามระดับความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ ลำค่าแรก พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าระดับความสำคัญมากที่สุด 4.43 รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าระดับความสำคัญ 4.39 และปัจจัยด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย มีค่าระดับความสำคัญ 4.29 และ 3.ระดับการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ระดับการบริหารตามหลักการบริหารจัดการของ McKinsey 7-S Framework ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ

¹สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านรูปแบบการบริหาร และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านระบบ ด้านทักษะ ด้านค่านิยมร่วม ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร และด้านกลยุทธ์ ตามลำดับ

คำสำคัญ : การปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัย ผลกระทบ การบริหาร เทศบาลนครอุดรธานี

Abstract

The purpose of this research article was to study 1) Direction and trends in the management of Udon Thani Municipality in the future 2) Various factors in administration of Udon Thani Municipality 3) Local administrative level by conducting the study of local administration organization in Udon Thani Municipality. This research uses mixed methods comprise of 1) quantitative study which data were collected from questionnaires with a sample of 291 administrators and personnel of the local government organizations. Data were analyzed using descriptive research statistics. 2) Qualitative research: Data were collected from executive interviews using open-ended, semi-structured questions with a sample of 5 organizational executives. Analyze and synthesize the content by taking the data from the interview to compile and present the data in a descriptive. The results of the study revealed that : 1.Directions and trends in the future of local administration should have the following characteristics: 1) Participation : Udon Thani Municipality should allow people to participate in management and should formulate a strategic plan of Udon Thani Municipality 2) Network: There are networks of local administrative organizations in various forms to increase the efficiency of local management 3) Independent agency: The state should set up independent organization to check the administration of the Udon Thani Municipality for bringing the inspection results to improve Udon Thani Municipality 4) Cooperation : There is cooperation between various sectors in the administration of local government organizations in the future 5) Budget: Local government should increase their income and should increase income from locally stored and budgets that will be transferred according to the mission takes place 6) Human Resource: Human resource management should adhere to the principles of good governance in management for example, being transparent, verifiable, honest, the principle of responsibility, rule of law, principle of participation, etc. 7) Decentralization: There is a decentralization and development of the administrative system of the local administrative organization and should be flexible according to the needs of the people 2.Various factors in the local administration, it is found that the overall factors are important to the administration at a high level. Considering each factor, it was found that every factor is important to the organization management at a high level. Every factor Ranked according to the level of importance with the highest average value of the first top 3 found that management , conservation of natural resources factors was highest priority with mean score 4.43; followed by religion , arts, culture, traditions, local wisdom factors which has importance level the mean score 4.39 and organization of community and society, maintaining peace factors with importance level mean score 4.29; and 3. Local administrative level found that the management level according to the management principle of McKinsey 7-S Framework in local government, Udon Thani

Municipality, in overall, is in a high level. When considered in each aspect, the aspect with the highest average value was style aspect; followed by the aspect of system, skill, shared value, structure, staff and strategic respectively.

Keywords: Local Administration, Factor, Affect, Administration, Udon Thani Municipality.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการบริหารราชการแผ่นดินโดยใช้หลักการรวมอำนาจ และกระจายอำนาจ โดยเฉพาะหลักการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการกระจายอำนาจคือเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและและชุมชนโดยมีองค์กรผู้รับผิดชอบ มีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพตอบสนองตามความต้องการของประชาชน (สุเมธ แสงนิมนวล, 2557 : 2) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถือว่าเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 มีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ประชาชนยังได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้นอีกด้วย อีกทั้งเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ใหม่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น และแตกต่างกัน ในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถและมีทรัพยากรที่จำกัดในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อ

เหตุการณ์และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 258-259) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนนอกจากนั้นยังทำหน้าที่ในการส่งเสริมและฝึกฝนประชาชนในด้านการเมือง โดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเอง เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการใช้สิทธิทางการเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามเนื่องจากประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤติทางการเมืองระดับประเทศหลายครั้งทำให้รัฐบาลทำงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กลายมาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาในระดับท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงจากที่ก่อนหน้านี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักจะรับนโยบายจากส่วนกลางมาดำเนินงานและความสัมพันธ์จึงมีการเปลี่ยนแปลงจากเชิงอำนาจสั่งการมาเป็นในลักษณะ “ท้องถิ่นกำหนดตนเอง” โดยมีการกำหนดบทบาทและนโยบายด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญมากเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนา กำหนดทิศทางตนเองเพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก (พิรพงศ์ กนกเลิศวงศ์, 2563 : 2) การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้รวมถึงหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีเพราะมีการ

ปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศไทยทั้งระบบ ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการร่วมกันรับผิดชอบและแก้ปัญหา ร่วมกัน (กิตติธวัช เลขากุล, 2561: 81) ทั้งนี้ การปกครอง ส่วนท้องถิ่นของจังหวัดอุดรธานี กล่าวคือ เทศบาลนคร อุดรธานี ที่มีทรัพยากรบุคคล ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งการบริหารงานยังอยู่ภายใต้ทรัพยากรอันมีอยู่ อย่างจำกัดเช่นเดียวกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดอื่นๆ อีกหลายจังหวัด ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความ ต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้ได้อย่างสูงสุดและมี ประโยชน์ การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึง มีความสำคัญอย่างมาก และต้องมีความระมัดระวังในการ บริหารงานให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิด ความเป็นธรรมขึ้นกับทุกฝ่ายในชุมชน การปกครองส่วน ท้องถิ่นกล่าวคือ นครเทศบาลอุดรธานี มีหน้าที่ในการ ให้บริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชนใน ท้องถิ่น เช่น การซ่อมบำรุงถนน และทางเดินเท้าให้อยู่ใน สภาพที่ใช้งานได้โดยสะดวก การเชื่อมโยงการให้บริการของ ระบบไฟฟ้า และระบบน้ำประปาให้ทั่วถึงพร้อมทุกครัวเรือน การพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะไม่ให้ตื้นเขิน เพื่อให้สามารถใช้ ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น เทศบาล นครอุดรธานีแบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้าน การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบ เรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิช กรรม และการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการและการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา ท้องถิ่น และ 7) ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนการ ปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ถึงกระนั้นก็ตาม ยังคงพบว่า มีปัญหาด้านการ บริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งสามารถนำมาสรุปและจัดเป็นกลุ่มของปัญหาได้ ดังนี้ (ปณิธร เจริญชุกฤกษ์, 2561) 1) ปัญหาทางด้านการ บริหารงาน 2) ปัญหาทางด้านการบริหารการเงินการคลัง 3) ปัญหาทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) ปัญหา ทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครอง

ตนเองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประโยชน์ใน ท้องถิ่นนั้นๆ 5) การทับซ้อนของอำนาจ การที่มีรูปแบบการ ปกครองส่วนภูมิภาค มีส่วนในการบริหารงาน และแม้แต่ ท้องถิ่นเองยังมีการทับซ้อนกันอยู่ และ 6) ความล่าช้าในการ กระจายอำนาจ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและด้านการ สาธารณสุข เนื่องจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วน ภูมิภาคยังดำเนินการด้านนี้อยู่ ส่วนหนึ่งเกิดจากข้าราชการ เกิดการต่อต้านที่จะย้ายไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนในด้านทิศทางและแนวโน้มของการปกครองส่วน ท้องถิ่นในอนาคต วีระศักดิ์ เครือเทพ (2558) เสนอแนวทาง เพื่อส่งเสริมด้านการกระจายอำนาจ ดังนี้ 1) การผลักดัน เรื่องการมีส่วนร่วมโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนราชการยังต้องการที่จะรักษาสถานะภาพของตนเอง โดยไม่สนับสนุนการถ่ายโอนภารกิจตามแผนการกระจาย อำนาจ 2) การปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลท้องถิ่น บุคลากรเหล่านี้ขาดความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลภายใต้ ระบบคุณธรรม ข้าราชการที่ถ่ายโอนไปสามารถปฏิบัติ หน้าที่โดยมิได้ถูกกลั่นแกล้งจากนักการเมืองท้องถิ่น ได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามความรู้ความสามารถ ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการเหมาะสมกับหน้าที่ 3) การ พัฒนาขีดความสามารถทางการคลังขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่ต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษี ท้องถิ่นให้ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยและปรับปรุง ประสิทธิภาพของการใช้จ่ายและการบริหารโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความประหยัดคุ้มค่ามากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของ การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลนคร อุดรธานี ซึ่งเป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพ ชีวิตของชุมชนในพื้นที่และประชาชน จึงมีความสนใจว่า มีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองส่วน ท้องถิ่นที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ทำให้ประชาชนมีความ เป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตของชุมชนและประชาชนที่ดี ผู้วิจัย จึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ของเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อจะได้เข้าใจถึงสถานการณ์ใน การบริหารการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันสามารถคาดการณ์ ทิศทางและแนวโน้มในการบริหารการปกครองท้องถิ่นใน

อนาคตว่าควรจะเป็นอย่างไรจึงจะมีความเหมาะสม ปัจจัยต่างๆ ในการบริหารการปกครองท้องถิ่นให้เกิดผลสำเร็จและทำให้ทราบถึงระดับการบริการการปกครองท้องถิ่นได้แก่ เทศบาลนครอุดรธานีในปัจจุบัน ทั้งนี้ผลของการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการบริหารงานการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน และให้ข้อเสนอต่อทิศทางและแนวโน้มในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีในอนาคต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method) คือ การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งด้วยกัน ได้แก่ 1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจาก 1) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างกับผู้บริหารของเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 5 คน ในเรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี 2) ใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 291 คน 2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร คำสั่งต่างๆที่เกี่ยวข้อง หนังสือต่างๆที่เกี่ยวข้อง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ระยะเวลาดำเนินการ กำหนดระยะเวลาของการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดย

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนกันยายน 2563

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,277 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 291 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) สำหรับการสุ่มตัวอย่างไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กับผู้บริหารของเทศบาลนครอุดรธานี โดยสัมภาษณ์กับผู้บริหารเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 5 คน 3) การศึกษาวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิธีการเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี
2. วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลนครอุดรธานี ตามแนวทางคำถามปลายเปิดกึ่งมีโครงสร้างที่กำหนดไว้ (Semi-Structure Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลนครอุดรธานีโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Questions) ตามแนวทางคำถามกว้างๆ ปลายเปิด จำนวน 5 ท่าน และสำรวจความคิดเห็นกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 291 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว รวมทั้งหนังสือ คำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี และความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเทศบาลนครอุดรธานีที่มีการทำไว้ก่อนหน้านี้

การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) แจกแจงเป็นค่าเฉลี่ย (Mean Score) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistic) ด้วยการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการมีอิทธิพลต่อภาพรวมระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework 7 ด้าน ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโดยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมไว้ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของเทศบาลนครอุดรธานี ให้ความสนใจในทิศทางไปในทิศทางเดียวกันในการสร้างระบบบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี ควรมีทิศทางและแนวโน้มของระบบการบริหารจัดการการปกครองท้องถิ่นในอนาคต ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควรจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของเทศบาลนครอุดรธานี

2) เครือข่าย ควรมีเครือข่ายในการบริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ 3) หน่วยงานอิสระ รัฐควรตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อนำผลการตรวจสอบ ผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนาเทศบาลนครอุดรธานีให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น 4) ความร่วมมือ เทศบาลนครอุดรธานีควรมีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองท้องถิ่นในอนาคต 5) งบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากรายได้ที่จัดเก็บในท้องถิ่น เงินอุดหนุนและงบประมาณที่ถ่ายโอนตามภารกิจที่เกิดขึ้น 6) ทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม เป็นต้น 7) การกระจายอำนาจ ควรมีการกระจายอำนาจและการพัฒนาระบบบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี

ความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.23$ S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาปัจจัยรายด้านพบว่า ทุกปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกปัจจัย เมื่อเรียงลำดับปัจจัยสำคัญที่มีระดับความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครอุดรธานี ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าระดับความสำคัญมากที่สุด 4.43 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีค่าระดับความสำคัญ 4.39 และปัจจัยด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีค่าระดับความสำคัญ 4.29 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการบริการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานี ตามความคิดเห็นผู้บริหารและบุคลากรในเทศบาลนครอุดรธานี

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารของเทศบาลนครอุดรธานี	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.43	0.42	มีผลต่อการบริหารมาก
2. ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.39	0.66	มีผลต่อการบริหารมาก
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.29	0.68	มีผลต่อการบริหารมาก
4. ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.21	0.60	มีผลต่อการบริหารมาก
5. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	4.20	0.60	มีผลต่อการบริหารมาก
6. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต	4.17	0.59	มีผลต่อการบริหารมาก
7. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.15	0.59	มีผลต่อการบริหารมาก
รวม	4.23	0.38	มีผลต่อการบริหารมาก

3. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี

ตารางที่ 2 ระดับการบริหารของเทศบาลนครอุดรธานีตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework ตามความคิดเห็นของบุคลากรภายในเทศบาลนครอุดรธานี

หลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปแบบการบริหาร	4.42	0.45	ระดับมาก
2. ด้านระบบ	4.37	0.45	ระดับมาก
3. ด้านทักษะ	4.27	0.45	ระดับมาก
4. ด้านค่านิยมร่วม	4.19	0.40	ระดับมาก
5. ด้านโครงสร้าง	4.18	0.40	ระดับมาก
6. ด้านบุคลากร	4.15	0.40	ระดับมาก
7. ด้านกลยุทธ์	4.14	0.40	ระดับมาก
รวม	4.22	0.40	ระดับมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารตามหลักการบริหารจัดการของ McKinsey 7-S Framework ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ เทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.22, S.D.=0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรูปแบบการบริหาร ($\bar{x}$ =4.42, S.D.=0.45) และรองลงมา

ตามลำดับ คือ ด้านระบบ ($\bar{x}$ =4.37, S.D.=0.45) ด้านทักษะ ($\bar{x}$ =4.27, S.D.=0.45) ด้านค่านิยมร่วม ($\bar{x}$ =4.19, S.D.=0.40) ด้านโครงสร้าง ($\bar{x}$ =4.18, S.D.=0.40) ด้านบุคลากร ($\bar{x}$ =4.15, S.D.=0.40) และด้านกลยุทธ์ ($\bar{x}$ =4.14, S.D.=0.40) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการบริหารที่มีต่อระดับการปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S เทศบาลนครอุดรธานี

ปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต และด้านจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อภาพรวมระดับการบริหารการปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework 7 ด้าน ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับการบริหารการปกครองท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานีตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework โดยภาพรวม

ความสัมพันธ์ของตัวแปร ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อระดับการบริหารการปกครองท้องถิ่น กล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานีตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	.731**	.000
2. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	.548**	.005
3. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	.371**	.039
4. ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	.322**	.000
5. ด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	.203**	.000
6. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต	.162**	.001
7. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	.121**	.000
ภาพรวม ปัจจัยการบริหาร 7 ด้าน	.351**	.006

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

หมายเหตุ การแปลผลค่าความสัมพันธ์ (ทั้งเชิงบวก และเชิงลบของค่าสหสัมพันธ์ (r))

(ค่า $r = .01-.09$ หมายถึง มีความสัมพันธ์เล็กน้อย, ค่า $r = .10-.29$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำถึงปานกลาง, ค่า $r = .30-.49$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลางถึงสูง, ค่า $r = .50-.69$ หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงถึงสูงมาก, ค่า $r = .70-.89$ หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงมาก, ค่า $r = .90-.99$ มีความสัมพันธ์เกือบสมบูรณ์). ถ้า P และ r มีค่าเท่ากับ -1 แสดงว่าตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างสมบูรณ์ ถ้า P และ r มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีความสัมพันธ์มาก ถ้า P และ r มีค่าเข้าใกล้ -1 แสดงว่าตัวแปร x และ Y มีความสัมพันธ์เชิงลบและมีความสัมพันธ์มาก

ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับปัจจัยการบริหาร 7 ด้าน มีผลต่อระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานีตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับสูง ในทิศทางบวก ($r = .351^{**}$, $p = 0.006$) หมายถึง เมื่อมีปัจจัยการ

บริหารเพิ่มขึ้น ระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework จะสูงขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของปัจจัยการบริหาร 7 ด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับสูงมาก

จำนวน 1 ด้าน อยู่ในระดับ สูงถึงสูงมาก จำนวน 1 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลางถึงสูง จำนวน 1 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลางถึงสูง จำนวน 1 ด้าน อยู่ในระดับ ต่ำถึงปานกลาง จำนวน 3 ด้าน ในทิศทางบวกทุกด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับสูงมาก ในทิศทางบวก ($r=.731^{**}$, $p=.000$) 2.ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก ในทิศทางบวก ($r=.548^{**}$, $p=.005$) 3.ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ในทิศทางบวก ($r=.371^{**}$, $p=.039$) 4. ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ในทิศทางบวก ($r=.322^{**}$, $p=.000$) 5.ด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ในทิศทางบวก ($r=.203^{**}$, $p=.000$) 6.ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ในทิศทางบวก ($r=.162^{**}$, $p=.001$) 7.ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย มีความสัมพันธ์กับระดับการบริหารปกครองท้องถิ่นตามหลักการบริหารของ McKinsey 7-S Framework อยู่ในระดับต่ำถึง ปานกลาง ในทิศทางบวก ($r=.121^{**}$, $p=.000$)

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ข้อ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มในการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานีในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า 1.ทิศทาง และแนวโน้มในการบริหารปกครองท้องถิ่นในอนาคตควรมีลักษณะดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควรจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของเทศบาลนครอุดรธานี 2) เครือข่าย ควรมีเครือข่ายในการบริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ 3) หน่วยงานอิสระ รัฐควรตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อนำผลการตรวจสอบ ผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนาเทศบาลนครอุดรธานีให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น 4) ความร่วมมือ เทศบาลนครอุดรธานีควรมีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต 5) งบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งจากรายได้ที่จัดเก็บในท้องถิ่น เงินอุดหนุนและงบประมาณที่จะถ่ายโอนตามภารกิจที่เกิดขึ้น 6) ทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ควรยึดหลักธรรมมาภิบาลในการบริหารงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม เป็นต้น 7) การกระจายอำนาจ ควรมีการกระจายอำนาจและการพัฒนาระบบบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิศโสภา ทิฆามวงศ์ และสิวลี รัตนปัญญา (2561) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ลักษณะงาน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน และการรับรู้ต่อ

ระบบการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$) และสามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตการทำงานได้ร้อยละ 51.1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=4.23$ S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาปัจจัยรายด้านพบว่า ทุกปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากทุกปัจจัย เมื่อเรียงลำดับปัจจัยสำคัญที่มีระดับความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครอุดรธานี ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าระดับความสำคัญมากที่สุด 4.43 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีค่าระดับความสำคัญ 4.39 และปัจจัยด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีค่าระดับความสำคัญ 4.29 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริลักษณ์ พงษ์ประเสริฐ และเพ็ญนิ นรธ (2562) ได้ศึกษามุมมองของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีต่อบทบาทหน้าที่ผู้ตรวจสอบภายใน: กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า มุมมองผู้บริหารท้องถิ่นที่มีต่อบทบาทหน้าที่ผู้ตรวจสอบภายในที่ต้องพัฒนาคือ โครงสร้างของงานตรวจสอบภายใน การติดตามผลการตรวจสอบระดับปานกลาง คือช่วยทำให้การปฏิบัติงานด้านการบริหารงบประมาณ การพัสดุ ถูกต้องตามระเบียบ ระดับมาก คือ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารภายในองค์กร ป้องปรามมิให้เกิดการทุจริต เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาได้ มีบุคลิกภาพและและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของเทศบาลนครอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารตามหลักการบริหารจัดการของ McKinsey 7-S

Framework ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$ S.D.=0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรูปแบบการบริหาร ($\bar{X}=4.42$ S.D.=0.45) และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านระบบ ($\bar{X}=4.37$ S.D.=0.45) ด้านทักษะ ($\bar{X}=4.27$ S.D.=0.45) ด้านค่านิยมร่วม ($\bar{X}=4.19$ S.D.=0.40) ด้านโครงสร้าง ($\bar{X}=4.18$ S.D.=0.40) ด้านบุคลากร ($\bar{X}=4.15$ S.D.=0.40) และด้านกลยุทธ์ ($\bar{X}=4.14$ S.D.=0.40) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของออมใจ แสงสว่าง และภัทรธมณณ์ เรื่องวิทยายุติ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะเฉพาะบุคคลและการเป็นผู้นำที่ดีของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า 1.คุณลักษณะเฉพาะบุคคลของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายได้อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ย เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ด้านคุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม ด้านคุณลักษณะทางสังคม และด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานตามลำดับ 2.การเป็นผู้นำที่ดีของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านผู้นำจริยธรรม และด้านผู้นำการแลกเปลี่ยนตามลำดับ และ 3.ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะเฉพาะบุคคลและการเป็นผู้นำที่ดีของหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลมีผลต่อการเป็นผู้นำที่ดี ฉะนั้นจึงต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะบุคคลในการแต่งตั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่ดีซึ่งจะเป็นผลทำให้การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ (ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าระดับความสำคัญมากที่สุด 4.43) การกิจของเทศบาลนครอุดรธานีมีความโดดเด่นในการบริหารจัดการงานด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การดูแลที่สาธารณะ และการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย ที่กล่าวมาล้วนเป็นจุดแข็งเป็นผลงานที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลนครอุดรธานี นำไปใช้ประโยชน์ได้โดยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมรอบข้างให้ดียิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป (ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าระดับความสำคัญ 4.15) ถึงแม้ว่าด้านโครงสร้างพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.15 ในระดับมากก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาพรวมกับด้านอื่นๆ แล้วอยู่เป็นลำดับที่สุดท้าย

จากผลการวิจัยจึงเห็นควรนำด้านโครงสร้างพื้นฐานมาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปครั้งต่อไปก็สมควรทำวิจัยแบบผสมผสานแบบครั้งนี้มีการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น และควรทำวิจัย เรื่อง 1) คุณภาพน้ำประปาส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชน 2) ความเป็นธรรมสำหรับค่าไฟฟ้าในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาธารณรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต ขอขอบคุณวิทยาลัยพิษณุบัณฑิตที่สนับสนุนทุนวิจัยในคราวครั้งนี้ ขอขอบคุณปิตามารดา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน และขอขอบคุณปิตายาททั้งหลายที่อนุเคราะห์ให้คำแนะนำดีๆ ในทำทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. กิตติระวี เลขากุล. (2561). ธรรมนูญการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย. คุุณบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คุุณบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
2. โกวิท พวงงามและคณะ. (2553). รายงานการประเมินโครงการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อรับเงินรางวัล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงค์การพิมพ์.
3. ธาณินท์ ศิลปจารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
4. บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
5. ปณณธร เขียวชัยฤกษ์. 2561. ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2561).
6. พิศโสภา ที่มวงค์และสิวลี รัตนปัญญา. (2561). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
7. พิรพงศ์ กนกเลิศวงศ์ และธนสุวิทย์ ทับหิรัญรักษ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563).
8. วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2558). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทย (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.trf.or.th>.

9. ศิริลักษณ์ พงษ์ประเสริฐและเพ็ญณี แนนรท. (2562). มุมมองของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 9 ฉบับที่ 1** (มกราคม - มิถุนายน).
10. สุเมธ แสงนิมิต. (2557). ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ 7 ฉบับที่ 1** (ตุลาคม 2556-มกราคม 2557).
11. ออมใจ แสงสว่าง และภัทรธมณณ์ เรืองวิทยาภูมิ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะเฉพาะบุคคลและการเป็นผู้นำที่ดีของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 10 ฉบับที่ 3** (กรกฎาคม-กันยายน).

**การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน รายวิชา 810 104 คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครู
ประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี**

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

**Development of documentation for teaching on 810 104 Mathematics, Science and
Technology Course for Elementary School Teachers that Promotes the Critical Thinking
Ability of Undergraduate Students of Early Childhood and Elementary Education
Program of College of Asian Scholars by Using the 5E's of Inquiry-Based Learning**

ธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างและหาประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) (4) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) และ (5) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้อเอกสารประกอบการสอน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) เอกสารประกอบการสอน ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.30) (2) แผนบริหารการสอน (มคอ.3) ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.30) (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.77 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.20-0.47 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 (4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบเลือกตอบเชิงสถานการณ์ 5 สถานการณ์ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.33-0.73 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.24-0.52 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93 และ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1) ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการ

ประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 85.69/90.56 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ (E.L.) โดยรวม เท่ากับ 0.6512 แสดงว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 65.12 หรือคิดเป็นร้อยละ 65.12

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่เรียนด้วยเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) หลังเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่เรียนด้วยเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) หลังเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5) ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่มีต่อการใช้เอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$)

คำสำคัญ: เอกสารประกอบการสอน, สืบเสาะหา 5 ขั้น (5E), ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

Abstract

This research was aimed to 1) Construct and examine efficiency of development of documentation for teaching on Mathematics, Science and Technology Course for Elementary School Teachers that Promotes the Critical Thinking Ability of Undergraduate Students of Early Childhood and Elementary Education Program of College of Asian Scholars by Using the 5E's of Inquiry-Based Learning, with efficiency of 80/80 according to the criterion prescribed; 2) Study effectiveness index of the documentation for teaching s using 5E's of Inquiry-Based Learning; 3) Compare learning achievement before and after using 5E's of Inquiry-Based Learning; 4) Compare critical thinking skill before and after using 5E's of Inquiry-Based Learning; and 5) Investigate the students' satisfaction towards using documentation for teaching with 5E's of Inquiry-Based Learning. Target group consisted of 30 undergraduate students of Early Childhood and Primary Education Program, College of Asian Scholars, who enrolled in Mathematics, Science and Technology for Teachers Course, Semester 2 and Academic year 2020. Research instruments used in the study comprised of (1) documentation for teaching assessed by experts, with the quality in overall at the highest level ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.30); (2) Course Specification assessed by experts, with the quality in overall at the highest level ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.30); (3) 4-multiple Choice Learning Achievement Test, with difficulty value (p) from 0.20-

0.77, discrimination value (r) from 0.27-0.47, and total reliability as 0.92; (4) Critical Thinking Skill Test with 5-situation multiple choices, with difficulty value (p) from 0.33-0.73, discrimination value (r) from 0.24-0.52, and total reliability as 0.93; and (5) Students' Satisfaction Questionnaire with the total reliability as 0.93. Statistics used for data analysis was percentage, mean, standard deviation and t-test.

The findings revealed that:

1) The efficiency of documentation for teaching of Mathematics, Science and Technology Course for Elementary School Teachers that Promotes the Critical Thinking Ability of Undergraduate Students of Early Childhood and Elementary Education Program of College of Asian Scholars by Using the 5E's of Inquiry-Based Learning gained the effectiveness E_1/E_2 as 85.69/90.56, being effective in accordance with the prescribed criterion of 80/80.

2) The effectiveness index of the teaching of Mathematics, Science and Technology Course for Elementary School Teachers that Promotes the Critical Thinking Ability of Undergraduate Students of Early Childhood and Elementary Education Program of College of Asian Scholars by Using the 5E's of Inquiry-Based Learning, in overall, gained 0.6512, which means the undergraduate students gain more knowledge as 0.6512, or accounted for 65.12 percent.

3) The learning achievement of undergraduate students of Early Childhood and Primary Education Program, College of Asian Scholars, is higher after studying through documentation for teaching s using 5E's of Inquiry-Based Learning in Mathematics, Science and Technology for Teachers Course, with statistical significance at the level of .01.

4) The critical thinking skill of undergraduate students of Early Childhood and Primary Education Program, College of Asian Scholars, is higher after studying through documentation for teaching s using 5E's of Inquiry-Based Learning in Mathematics, Science and Technology for Teachers Course, with statistical significance at the level of .01.

5) The satisfaction of undergraduate students of Early Childhood and Primary Education Program, College of Asian Scholars towards the documentation for teaching s using 5E's of Inquiry-Based Learning in Mathematics, Science and Technology for Teachers Course is at the highest level ($\bar{X}$ =4.38).

Keywords: Inquiry Method, Critical Thinking Skill

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ คือการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills; transversal skills) โดยมีกลุ่มความรู้ ทักษะ และนิสัยการทำงานที่เชื่อว่าจะมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะดังกล่าวนี้เป็นผลจากการพัฒนา

กรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Framework) โดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills) เบอร์นี ทริลลิงและชาร์ลส์ เฟเดล (Bernie Trilling & Charles Fadel, 2009) ได้เสนอในหนังสือ 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times เป็นสมการ 3Rsx7Cs = ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนใน

ศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องเน้นพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากโลกในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่หลากหลาย ทำให้ช่องทางการส่งข่าวสารไปยังผู้รับง่ายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นบุคคลจึงต้องใช้การคิดวิเคราะห์เพื่อเลือกรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เพราะการคิดวิเคราะห์จะช่วยในการแยกแยะหาความสำคัญและสาระสำคัญของข่าวสารที่ได้รับอย่างถูกต้องแม่นยำ และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ดังที่ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2557) ได้กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์มีความสำคัญมากขึ้นทุกทีในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีและการค้าขาย ทำให้สังคมไทยมีข้อเสนอแนะทางเลือกที่หลากหลายกับพฤติกรรมของแต่ละบุคคล คุณสมบัติของบุคคลในสังคมไทยจึงจำเป็นต้องมีลักษณะของการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ความดีความงาม ความเหมาะสม ถูกต้อง ความเป็นประโยชน์และมีประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น โดยเหตุนี้การฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องของการคิดวิเคราะห์จึงจำเป็นอย่างมาก การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งเป็นความสามารถในการจำแนกองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งทักษะการคิดวิเคราะห์มีความจำเป็นสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่จะนำไปสู่การพัฒนาการคิดในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะได้เรียนในชั้นต่อไป วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กล่าวว่าบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมต้องมีคุณลักษณะมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศ สามารถเลือกรับและปฏิเสธ และอธิบายได้ว่าจะหาประโยชน์อะไรได้จากข้อมูลสารสนเทศ และเป็นผู้สร้างโลกทัศน์ อีกทั้งเป็นบุคคลใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีสมรรถภาพในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ

เมื่อการออกแบบการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ การวัดและประเมินผลจึงต้องมีความสอดคล้องกับการออกแบบการจัดการศึกษาด้วยเช่นกัน เพราะคุณภาพของคนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพทาง

การศึกษา และคุณภาพการศึกษาที่ดีต้องมีการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด ด้วยเหตุนี้หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ จึงได้มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนในทักษะการคิดวิเคราะห์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งระดับอุดมศึกษา แต่ผลการวัดและประเมินผล พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำ และต้องปรับปรุง สิริทิพล อาจอินทร์ (2554) กล่าวว่าโรงเรียนมากกว่าร้อยละ 90 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิดของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดวิเคราะห์และยังสอดคล้องกับ วรรัชชล พิเชียรวิไล (2561) กล่าวว่า มีนักเรียนเพียงร้อยละ 1.07 ที่สอบผ่านการวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนไทยมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ที่ต่ำ วิไล ตั้งจิตตรสมคิด (2557) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ครูที่ดีนั้นจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จะเห็นได้ว่าการคิดวิเคราะห์นั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ที่กำลังจะก้าวออกไปเป็นครูย่อมจะต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อเท็จจริง เข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยพัฒนาตนเองทางด้านความคิด สติปัญญา จริยธรรม ตามหลักเหตุและผล โดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อนำสิ่งที่ได้รับไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป ดังนั้น ในฐานะผู้สอนจึงจำเป็นต้องทราบบระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อนำผลวิจัยไปเป็นฐานในการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนจัดทำและปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แก่ เอกสารประกอบการสอนที่มีเนื้อหาที่ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย อ่านเข้าใจง่าย เนื้อหาสัมพันธ์กับเวลาเรียน และที่สำคัญที่สุดคือเนื้อหาต้องตรงตามจุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร ซึ่งเอกสารประกอบการสอน เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับผู้สอนที่ใช้นำมาประกอบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้นั้นเกิดประสิทธิภาพ และตรงตาม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของเอกสารประกอบการเรียนการสอนดังนี้ สุวิทย์ มูลคำ (2550 : 41) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของผู้สอน หรือประกอบการเรียนของผู้เรียนในวิชาใดวิชาหนึ่ง มีเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผลการเรียนมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ (2550 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นเอกสารที่ผู้สอนจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นลักษณะเอกสารที่จัดทำเป็นรูปเล่ม มีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้มีคำอธิบายถึงรายละเอียดของเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีรูปภาพประกอบตามคำบรรยายอย่างเหมาะสม เนื้อหา มีการแยกย่อยและเรียงตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน สาระถูกต้อง มีรูปแบบการพิมพ์ที่ดีมีความชัดเจน (ศกรินทร์ สุวรรณโรจน์, 2549) และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547) กล่าวว่า เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของผู้สอน หรือประกอบการเรียนของผู้เรียนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ควรมีหัวข้อเรื่อง จุดประสงค์ เนื้อหา สาระและกิจกรรม เพื่อจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

ในการจัดการจัดการเรียนสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ได้เน้นให้นักศึกษานำองค์ความรู้ที่มีและประสบการณ์ที่ได้ไปสู่กระบวนการคิดขั้นสูง ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างความรู้ของตนเอง มุ่งเน้นให้เกิดการใช้และการเรียนรู้เนื้อหาที่ช่วยพัฒนากระบวนการประมวลผล และทักษะการแก้ปัญหา โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน (5E) ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ (engagement) ขั้นสำรวจและค้นหา (exploration) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (explanation) ขั้นขยายความรู้ (elaboration) และขั้นประเมิน (evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) ดังรายงานการ

วิจัยของแคลเบล (Camell, 1977) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีแบบดั้งเดิม และยังพบว่า วัฏจักรการเรียนรู้มีผลทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น (Lawson, 1995) รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะเป็นยุทธวิธีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใหญ่ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง คาร์พลัส (Karplus, 1977) ได้เสนอวัฏจักรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนและช่วยลดความเบื่อหน่ายของการเรียนในห้องเรียน การจัดการเรียนการสอนตามกิจกรรมวัฏจักรการเรียนรู้เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้คิดและลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อตัวนักเรียนเอง ส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบวนการคิด สังคมคุณสมบัติการคิดแก้ปัญหา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถ

ในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษาที่ส่งเสริมความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่มีต่อการใช้เอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครู ประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ 5E หรือการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle) มี ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจ
2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เป็นการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างหลากหลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วย สร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) การศึกษาข้อมูลจาก เอกสารอ้างอิง หรือจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้ในขั้นต่อไป
3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อได้ข้อมูลอย่างเพียงพอจากการสำรวจตรวจสอบแล้ว จึง นำข้อมูล ข้อเสนอแนะที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผลและ นำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ

4. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำ ความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือแนวคิดที่ได้ ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำแบบจำลอง หรือข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายสถานการณ์ หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ทำให้เกิดความรู้ กว้างขวางขึ้น

5. ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมิน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่า ผู้เรียนมีความรู้ะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด จากขั้นนี้จะนำไปสู่การนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่น ๆ

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

บลูม (Bloom, 1956) ได้กล่าวถึงความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยทักษะ สำคัญๆ 3 ด้าน ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ หรือเนื้อหาของ สิ่งต่างๆ (Analysis of Element) เป็นความสามารถในการ แยกแยะได้ว่า สิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาท มากที่สุด ประกอบด้วยการวิเคราะห์ชนิด วิเคราะห์สิ่งสำคัญ และวิเคราะห์เลศนัย

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์กันอย่างไร สัมพันธ์กันมากน้อย เพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ชนิดของความสัมพันธ์ ขนาดของความสัมพันธ์ ขั้นตอนความ สัมพันธ์ วิจุดประสงค์และวิธีการ สาเหตุและผล และวิเคราะห์ แบบความสัมพันธ์ในรูปอุปมาอุปไมย

3. การคิดวิเคราะห์เชิงหลักการ (Analysis of Organizational Principles) หมายถึง การค้นหาโครงสร้าง ระบบ เรื่องราว สิ่งของและการทำงานต่างๆ ประกอบด้วย การวิเคราะห์โครงสร้าง เป็นการค้นหาโครงสร้างของสิ่งต่างๆ วิเคราะห์หลักการ เป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของ สิ่งต่างๆ แล้วสรุปเป็นหลักการได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธ์, 2555)

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย อำเภอลพบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการเลือก (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา แผนบริหารการสอน (มคอ.3) รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) (2) ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพเอกสารประกอบการสอน คุณภาพแผนบริหารการสอน (มคอ.3) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ (1) เอกสารประกอบการสอน จำนวน 6 บท (2) แผนบริหารการสอน (มคอ.3) จำนวน 6 แผน (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ (4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบเลือกตอบเชิงสถานการณ์ 5 สถานการณ์ จำนวน 15 ข้อ และ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา จำนวน 30 ข้อ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีการดังนี้ (1) เอกสารประกอบการสอน และแผนบริหารการสอน (มคอ.3) ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ด้วยแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากรายข้อ (p) ตั้งแต่ 0.20-0.77 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.20-0.47 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้สูตร KR 20 มีค่าเท่ากับ 0.92 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีค่าความ

ยากรายข้อ (p) ตั้งแต่ 0.33-0.73 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.24-0.52 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามความพึงพอใจ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's α -Coefficient) (ไพศาล วรคำ, 2562) มีค่าเท่ากับ 0.93

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก (1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ (2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 15 ข้อ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา จำนวน 30 ข้อ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียน

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 30 คน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีอายุระหว่าง 25-30 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 มีประสบการณ์ระหว่าง 1-3 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศรีและและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 รายละเอียดดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) ของเอกสารประกอบการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

เอกสารประกอบการสอน	คะแนนเต็ม (N=30)		คะแนนที่ได้			
	ใบงาน	ทดสอบย่อย	คะแนนรวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของค่าเฉลี่ย
บทที่ 1	10	10	506	16.87	1.17	84.33
บทที่ 2	10	10	514	17.13	1.11	85.67
บทที่ 3	10	10	509	16.97	0.99	84.83
บทที่ 4	10	10	516	17.20	0.96	86.00
บทที่ 5	10	10	519	17.30	0.83	86.50
บทที่ 6	10	10	521	17.37	1.40	86.83
รวม	100	100	3,085	17.14	0.20	85.69

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนจากการทำใบงาน และแบบทดสอบย่อยมีค่าเฉลี่ย 85.69 จากคะแนนรวม

3,085 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.69 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) เท่ากับ 85.69

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) ของเอกสารประกอบการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน	จำนวนนักศึกษา	คะแนนรวม
30	4	120
29	3	87
28	7	196
27	3	81
26	6	156
25	7	175
รวม	30	815
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	-	27.17
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	-	1.72
ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	-	90.56
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	-	90.56

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.17 จากคะแนนเต็ม 30

คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.56 แสดงว่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 90.56

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคุณธรรม จริยธรรมและปรัชญาความเป็นครูโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (E_1/E_2)

คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	85.69	0.20	85.69
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	90.56	1.72	90.56
ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน (E_1/E_2) เท่ากับ 85.69/90.56			

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนที่ได้จากใบงานและการทดสอบย่อยในระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ย 85.69 จากคะแนนเต็ม 200 คิดเป็นร้อยละ 85.69 และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย 90.56 จาก

คะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.56 ดังนั้น สรุปได้ว่าเอกสารประกอบการสอนมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.69/90.56 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอนรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม และปรัชญาความเป็นครู โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

บทเรียน	จำนวน นักศึกษา (N)	ผลรวมของคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	แปลผล
		(คะแนนเต็ม 30 คะแนน)			
		ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน		
1	30	206	262	0.5957	ผ่านเกณฑ์
2	30	214	281	0.7791	ผ่านเกณฑ์
3	30	209	284	0.8242	ผ่านเกณฑ์
4	30	216	285	0.8214	ผ่านเกณฑ์
5	30	219	283	0.7901	ผ่านเกณฑ์
6	30	221	284	0.7975	ผ่านเกณฑ์
รวม	30	214	270	0.6512	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 4 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนจากเอกสารประกอบการสอน โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.6512 แสดงให้เห็นว่า บทเรียนนี้ทำให้นักศึกษามีคะแนน

ความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 65.12 เมื่อพิจารณาชุดการสอนที่ผ่านเกณฑ์มากที่สุด 5 อันดับคือ ชุดที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.8242 ซึ่งแสดงว่านักศึกษามีความรู้

เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 82.42 รองลงมาคือ ชุดที่ 4 มีค่าเท่ากับ 0.8214 ซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 82.14 ชุดที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.7975 ซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 79.75 ชุดที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.7901 ซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 79.01 ชุดที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.7791 ซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 77.91 และชุดที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.5957 ซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 59.57 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t	p
การทดสอบก่อนเรียน	30	30	12.77	1.79	-40.068*	.000
การทดสอบหลังเรียน	30	30	26.67	1.51		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนมีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และจากการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =12.77, S.D.=1.79) และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =26.67, S.D.=1.51) แสดงว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t	p
การทดสอบก่อนเรียน	30	15	8.53	0.78	-10.916*	.000
การทดสอบหลังเรียน	30	15	12.73	1.76		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาหลังเรียนมีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และจากการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 8.53, S.D.=0.78) และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 12.73, S.D.=1.76) แสดงว่า คะแนนหลังเรียน

สูงกว่าก่อนเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่มีต่อการใช้ออกสารถประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษาที่มีต่อการใช้ออกสารถประกอบการสอน รายวิชาคุณธรรม จริยธรรมและปรัชญาความเป็นครู โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E)

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.78	0.20	มาก
2.	ด้านคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน	4.49	0.25	มาก
3.	ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.60	0.34	มาก
4.	ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้	4.48	0.22	มาก
5.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.56	0.22	มาก
รวม		4.38	0.16	มาก

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D.=0.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.20) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.=0.34) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.56, S.D.=0.22) ส่วนด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D.=0.22) เป็นลำดับสุดท้าย

การอภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากใบงานและแบบทดสอบระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบหลังเรียน จะมีค่า E_1, E_2 ที่ระดับ 85.69/90.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินการพัฒนาเอกสารประกอบการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การศึกษาค้นคว้าหลักการแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ เนื้อหา การออกแบบบทเรียน การสร้างบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้าน

ต่าง ๆ ตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนจะนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา มีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อบอกให้ผู้เรียนได้รับรู้ล่วงหน้าถึงประเด็นสำคัญของเนื้อหา เสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจปัญหา และแก้ปัญหาด้วยตนเอง การทำงานและแบบทดสอบย่อยทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าทางการเรียนของตนเองได้ทันที และผู้วิจัยได้จัดทำแบบเงื่อนไขหลักการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งจะต้องเน้นการสืบเสาะหาความรู้ที่มุ่งเน้นให้กระทำการผ่านการปฏิบัติจริง การยกตัวอย่างสถานการณ์และใช้กิจกรรมอย่างหลากหลายช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านช่องทางที่แตกต่าง น่าสนใจ เหมาะกับบริบทของผู้เรียน สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2556) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบเสาะเป็นการดำเนินการสอนโดยผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของผู้เรียนในการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่และจากประสบการณ์เดิมจนเกิดเป็นความรู้ต่าง ๆ ของตนเอง สอดคล้องกับ ปิยะพล ทรงอาจ (2563) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายวิชาภาษาและวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่า ประสิทธิภาพเอกสารประกอบการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายวิชาภาษาและวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.01/94.06 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ยุภาวดี พรหมเสถียร (2563) ที่ได้ทำการวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังมโนทัศน์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมการคิด

แก้ปัญหาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังมโนทัศน์และการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.21/85.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ (E.I.) โดยภาพรวม เท่ากับ 0.6512 แสดงว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.6512 หรือคิดเป็นร้อยละ 65.12 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ หาความรู้ 5 ขั้น (5E) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดเป็นการจำที่ยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ได้แก่ What (อะไร) When (เมื่อไหร่) Where (ที่ไหน) Who (ใคร) Why (ทำไม) How (อย่างไร) แทรกเข้าไปในแต่ละขั้น เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ หาความรู้ 5 ขั้น (5E) จำเป็นต้องมีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และเกิดความรู้ได้ด้วยตนเอง หากผู้วิจัยมีการใช้คำถามที่ดีจะยิ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล และแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546) ที่ได้กำหนดรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งอาจเกิดขึ้นเองจากความสนใจ เรื่องที่น่าสนใจ เป็นตัวกระตุ้น ผู้สอนอาจให้ศึกษาจากสื่อต่าง ๆ หรือเป็นผู้กระตุ้นด้วยการเสนอประเด็น หรือการใช้คำถามกระตุ้น เมื่อมีคำถามที่น่าสนใจ จะช่วยให้นำไปสู่ความเข้าใจเรื่อง หรือประเด็นที่จะศึกษามากขึ้น ขั้นสำรวจและค้นหา เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง หรือจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้ในขั้นต่อไป ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป เมื่อได้ข้อมูล

อย่างเพียงพอจากการสำรวจตรวจสอบแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผลและนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ ขั้้นขยายความรู้ เป็นการนำความรู้ไปใช้อธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่นๆ และขั้นประเมิน เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่าผู้เรียนมีความรู้ะไรบ้างอย่างไร และมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับ ปิยะพล ทรงอาจ (2563) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้้น (5E) รายวิชา ภาษาและวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอน (E.I.) โดยรวม เท่ากับ 0.6701 แสดงว่า นักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6701 หรือคิดเป็นร้อยละ 67.01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้้น (5E) พบว่า มีคะแนนสูงขึ้น โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 12.77) และคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 26.67) แสดงว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีการพัฒนาเพิ่มขึ้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ หาความรู้ 5 ขั้้น (5E) ในขั้นที่ 2 สำรวจและค้นหา (Exploration) เป็นขั้นที่ช่วยส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วย การสังเกต การตั้งคำถาม การตรวจสอบหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความจริงต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา อาศัยการแลกเปลี่ยนรู้ระหว่างกัน โดยผู้สอนจะทำหน้าที่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดการเตรียมสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ และในขั้นที่ 3 อธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) จะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และการเปิดโอกาสในการวางแผนในการ

ปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ ทวี เทศมาศ (2557) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้เอกสารประกอบการสอน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี พบว่า นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยเอกสารประกอบการสอนวิชา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ สุรินทร์ ภูสิงห์ และณฤมล ภูสิงห์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายวิชา ความเป็นครูวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน และหลังเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับครูประถมศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้้น (5E) พบว่า มีคะแนนสูงขึ้น โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 8.53) และคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 12.73) แสดงว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีการพัฒนาเพิ่มขึ้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้้น (5E) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดกระบวนการทางความคิด สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ปัญหา โดยพยายามหาข้อสรุป เกิดการตัดสินใจในการเลือกเหตุผลมารองรับข้อมูลที่ถูกต้อง มีการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างเป็นระบบจนนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ แครร์รีน และซุนอล (Carin and Sunol, 1975) กล่าวว่า การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางปัญญา จึง

ช่วยเพิ่มศักยภาพทางปัญญา และสอดคล้องกับ พิเชษฐ เท บำรุง (2562) ที่ได้ทำการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยใช้การเรียนรู้แบบ สืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบอุปนัย เพื่อพัฒนา ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช เอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสำหรับครู ประถมศึกษา ที่ ส่งเสริม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญา ตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัย บัณฑิตเอเชีย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหา ความรู้ 5 ขั้น (5E) ผลการประเมิน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการ เรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการสอนตามกระบวนการสืบ เสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ช่วยสร้างความสนใจและกระตุ้น ให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้าง องค์ความรู้โดยมีการลงมือปฏิบัติ เกิดทักษะการค้นคว้าหา ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน และสามารถ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ พรารววิ ประ ทุมชาติ (2564) ที่ได้ทำการพัฒนาเอกสารประกอบการสอน รายวิชานันทนาการเพื่อคุณภาพชีวิต เรื่อง กิจกรรม นันทนาการเพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า นักศึกษามีระดับ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$) และสอดคล้องกับ ธิญทิพ บุญเยี่ยม (2560) ที่ได้ทำการศึกษาศึกษาการสร้างและการ พัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อ การท่องเที่ยวในท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏศรีสะเกษ พบว่า ความพึงพอใจในการใช้เอกสาร ประกอบการสอนมีภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ ผู้สอนควรตั้งคำถามที่หลากหลาย กระตุ้นให้ ผู้เรียนใช้กระบวนการทางความคิด ได้ฝึกคิดวิเคราะห์อย่าง เป็นขั้นตอน โดยควรเน้นส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์หลักการให้ได้ดียิ่งขึ้น ด้วยการสังเกตและเน้นการ ตอบคำถามระดับการคิดวิเคราะห์หลักการ จากใบงานต่าง ๆ ในระหว่างเรียน

2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการ อภิปรายและลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้

3) การสร้างและพัฒนาเอกสารประกอบการ สอน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิด ปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะ และควรผ่านขั้นตอนที่สำคัญ คือ การทดลอง ใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อจะได้นำผลมาปรับปรุงพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาพัฒนาเอกสารประกอบการ สอนร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การ เรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD, Jigsaw, และเทคนิค TGT บทเรียน e-Learning หรือการสอนด้วยรูปแบบอื่น ๆ เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับผู้สอน

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้โดย ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ใน การพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการ แก้ปัญหา ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

3) ควรศึกษาพัฒนาเอกสารประกอบการสอน รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับ ผู้สอน เปรียบเทียบกับการจัดการเรียนการสอนปกติ

เอกสารอ้างอิง

1. ทวี เทศมาศ. (2557). ศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้เอกสารประกอบการสอน วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.
2. ทิศนา ขัมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
3. ธัญทิพ บุญเยี่ยม. (2560). การสร้างและการพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น. วารสารวิชาการมนุษยและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
4. บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
5. ปิยะพร พรประทุม และวัลลภา อาริรัตน์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ องค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน -มิถุนายน 2556.
6. ปิยะพล ทรงอาจ. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) รายวิชาภาษาและวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ปีที่ 10 ฉบับที่ 4. ตุลาคม-ธันวาคม 2563 : (58-74).
7. พิเชษฐ เทบ่ารุ่ง. (2562). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยใช้การเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบอุปนัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 47 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2562) หน้า 252-271.
8. พิมพ์พันธ์ เดชะคุป. 2545. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
9. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2557). คิดวิเคราะห์ : สอนและสร้างได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
10. ไพศาล วรคำ. (2562). การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research). (พิมพ์ ครั้งที่ 10). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
11. พราวรวี ประทุมชาติ. (2564). การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชานันทนาการเพื่อคุณภาพชีวิต เรื่อง กิจกรรมนันทนาการเพื่อเตรียมความพร้อม. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีที่10 ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน 2564 (หน้า 704-716).
12. มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
13. ยุภาวดี พรหมเสถียร. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังมโนทัศน์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563 (หน้า 103-114).

14. วรรัชชล พิเชียรวีไล. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดคอนสแต็คติวิสต์ต่อความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ของ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์. วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุรนารี. 12(1), น. 37-47.
14. วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ปรีนท์.
16. วิไล ตั้งจิตตรสมคิด. (2557). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
17. ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์. (2549). การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครูสู่ ค.ศ.2000. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
18. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
19. สิทธิพล อาจอินทร์. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563, จาก http://www.resjournal.kku.ac.th/article/16_01_72.pdf
20. สุรินทร์ ภูสิงห์ และนฤมล ภูสิงห์. (2561). การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายวิชา ความเป็นครูวิชาชีพ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563) (หน้า 785-798).
21. สุวิทย์ มูลคำ. (2550). กลยุทธ์การสอนวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
22. สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. (2550). เอกสารประกอบ การฝึกอบรมการเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาเครื่องกล ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
23. สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2547). การสร้างสื่อ การสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้สู่การพัฒนา ผู้เรียน. กรุงเทพฯ : ราชบุรุษธรรมรักษ์การพิมพ์.
24. สมชาย ธนสินชยกุล และคณะ. (2549). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์: การเขียนโครงร่างวิจัยเชิงระบบพัฒนาการวิจัยและการถ่ายทอดความรู้แบบสามมิติ = Learning process concept and development based on scientific research. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
25. อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2555). การพัฒนาทักษะความคิดระดับสูง. นครปฐม: ไอ.คิว.บุ๊คเซ็นเตอร์.
26. Bloom, Benjamin S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives Book 1 : cognitive Domain. London : Longman Group Limited.
27. Campbell, J. P. & Beaty, E. (1977). "On the nature of organizational effectiveness". New Perspectives on Organizational Effectiveness. Edited by Goodman, Paul S. and Pennings, Johannes M. San Francisco : Jossey-Bass Publishers.
28. Carin, A. and R.B. Sunol. (1975). Teaching science through discovery. 3 rd ed. Ohio: Bell Howell.
29. Karplus, R. (1977, March). Science teaching and development of reasoning. Journal of Researching Science Teaching, 14 (2), 169-175.

30. Lawson, A. E. (1995). Science teaching and the development of thinking. Belmont: Wadsworth.	31. Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills Learning for Life in Our Times. Francisco: Jossey-Bass.

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิ
ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Needs Analysis to Develop a Leadership Competency in an Immunization Course
of Opisthorchiasis and Cholangiocarcinoma for Vocational students,
in the Northeast Region

คมสันต์ หลาวเหล็ก¹,
ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²,
มณฑา ชุ่มสุคนธ์³,
ธิดารัตน์ บุญมาศ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสุขภาพโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะจิตพิสัย เชื้อ พฤติกรรมการบริโภค และสภาวะชุมชน 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จำนวน 9 คน นักเรียนอาชีวศึกษา 24 คน ผู้ปกครอง 24 คน ผู้นำชุมชน 10 คน รวม 67 คน และบุคลากรด้านสุขภาพ ในพื้นที่ที่มีความชุกของโรค 3 กลุ่มน้ำคือกลุ่มน้ำมูล (จังหวัดสุรินทร์) กลุ่มน้ำชี (จังหวัดร้อยเอ็ด) และกลุ่มน้ำสงคราม (จังหวัดนครพนม) ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม เครื่องมือวิจัยได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลโดยวิธีตรวจสอบสามเส้า ในประเด็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นด้วยกับความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทุกกลุ่มเห็นว่ามีจำเป็นและเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างยั่งยืน จำแนกประเด็นที่ควรพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร มีความจำเป็นที่ต้องสร้างหลักสูตรนี้ไปใช้ในสถานศึกษา 2) องค์ความรู้และพฤติกรรมการกินดิบ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีความรู้ที่ยังคลุมเครือ และยังมีพฤติกรรมการรับประทานปลามีเกล็ดดิบ 3) สภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนยังไม่มีมีการเรียนการสอนที่ชัดเจน 4) แนวโน้มความร่วมมือของชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนเพราะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน และ 5) การพัฒนาครูและเครือข่ายความร่วมมือ มีความสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาคการศึกษาและชุมชน

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, การพัฒนาหลักสูตร, พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี, ภูมิคุ้มกัน

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³อาจารย์ประจำภาควิชาปรสิตวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The research results were as follows: all of Key informants were accepted with needs to develop curriculum by mean of using Education as a tool for solving problems at the primary level, and also all groups saw that it was necessary and it was an important way to solve community problems for sustainable. which the analysis presents a list of aspects as follows: 1) The curriculum development; It was imperative that this course be created for use in educational institutions. 2) Knowledge and uncooked habits; people in the Northeast Region still have unclear in body of knowledge, also consume behavior of raw fish 3) The status of course and instruction; unclear in teaching and learning 4) The prospects of cooperation of the community; It requires cooperation with the community because it is an important problem for the community and 5) The development of teachers and the network cooperation; It is important to rely on cooperation in both of the education sector and the community.

Keywords: Needs Analysis, Course Development, Opisthorchiasis and Cholangiocarcinoma, Immunization

บทนำ

โรคมะเร็งท่อน้ำดีมีความชุกสูงมากที่สุดในประเทศและมีแนวโน้มสูงขึ้นสาเหตุเกิดจากการรับประทานอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เมนูปรุงดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ หรือที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับปนเปื้อนและกลุ่มที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดมะเร็งท่อน้ำดีและมีโอกาสเสี่ยงเสียชีวิตได้ กว่าครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยในระยะสุดท้ายยังผลให้มีอัตราการรอดชีวิตต่ำมาก โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จึงกลายเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่มีฐานะยากจน

และในช่วงอายุที่สำคัญคือ การเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูเยาวชนของชาติที่จะเป็นกำลังสำคัญของสังคมต่อไป หากครอบครัวขาดหัวหน้าครอบครัวก่อนวัยอันสมควรจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตจะลดลง

ในช่วงระยะ 20 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2540 พบว่าการรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีมีการพัฒนาขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการมีการวินิจฉัยโรคได้ดีขึ้น ความก้าวหน้าของรังสีวินิจฉัยมากขึ้น โดยเฉพาะการเอ็กซเรย์คอมพิวเตอร์ (Computed tomography scan; CT) และการทำ Magnetic resonance imaging (MRI) มีการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยก่อนและหลังการผ่าตัด ประกอบกับเทคนิคการดมยาสลบที่ดีขึ้น และที่สำคัญคือเทคนิคการผ่าตัดมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ผู้ป่วยเสียเลือดน้อยลง อัตราการเสียชีวิตและภาวะแทรกซ้อนหลังการผ่าตัดลดลง ทำให้ผลการรักษาผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีโดยการผ่าตัดดีขึ้นมาก ผลการศึกษาการผ่าตัดผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีชนิดนอกตับ จำนวน 58 คน ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2552 พบอัตราการรอดชีวิต 5 ปี หลังการผ่าตัดถึง 10.8% ทั้งนี้ยังพบว่าการผ่าตัดก่อนมะเร็งออกได้หมด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยมีอัตราการรอดชีวิตของมะเร็งชนิดนี้เพิ่มขึ้น 3 ในช่วงปีเดียวกันมีรายงานการผ่าตัดมะเร็งท่อน้ำดีชนิดในตับ จำนวน 73 ราย มีอัตราการรอดชีวิต 5 ปี หลังการผ่าตัดถึง 11.2 % ซึ่งในมะเร็งชนิดนี้พบว่า macroscopic classification เป็นปัจจัยสำคัญของอัตราการรอดชีวิตอีกด้วย กล่าวโดยสรุป การผ่าตัดสามารถรักษาและยืดอายุผู้ป่วยยาวนานมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาของงานวิจัยและเทคโนโลยีทางการแพทย์ต่าง ๆ ที่ดีขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หากสามารถวินิจฉัยผู้ที่มีความเสี่ยงได้เร็วในระยะเริ่มต้น ได้รับการรักษาเร็วและมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยจะสามารถมีชีวิตอย่างมีคุณภาพ และทำประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้มากขึ้นด้วยเหตุนี้ โครงการแก้ไขปัญหามะเร็งท่อน้ำดีและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงได้รับการพัฒนาขึ้นให้เป็นหนึ่งโครงการเนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนาระบบสาธารณสุขเพื่อการตรวจคัดกรอง ตรวจวินิจฉัย และบริหาร

จัดการผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Cholangiocarcinoma Screening and Care Program: CASCAP) ดำเนินการภายใต้กรอบข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อค้นหาผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีระยะเริ่มต้นและให้การรักษามีประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย และบูรณาการกับภารกิจของกระทรวงสาธารณสุข โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสานต่องานอย่างยั่งยืนสืบไปต่อมาการแก้ปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้รับรองให้เป็นมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติไปเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 กิจกรรมของโครงการ CASCAP จึงขยายขอบเขต ทั้งด้านเครือข่ายความร่วมมือและเนื้อหากิจกรรม กล่าวคือครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงทั้งประเทศ ทุกกลุ่มอายุ และทุกมาตรการ นับตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ มีการผนวกกิจกรรมการให้สุศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยง การตรวจพยาธิ การให้ยาฆ่าพยาธิ การตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดีด้วยการอัลตราซาวด์ การรักษาพยาบาล รวมถึงการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

อย่างไรก็ตาม การจะทำให้ผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีมีจำนวนลดน้อยลงได้อย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญคือ การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหลักสำคัญในการดำเนินการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ โดยการพัฒนาพฤติกรรมมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่เอื้อต่อการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ ในเรื่องการขับถ่ายในสวนที่ถูกสุขลักษณะ การนำอุจจาระส่งตรวจ เมื่อมีกิจกรรมการตรวจอุจจาระ การรับประทานอาหารที่ทำจากปลาน้ำจืดเกล็ดขาวที่ปรุงสุกด้วยความร้อน การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งจะเห็นว่าการให้การศึกษาหรือการให้ความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่จะสามารถกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับให้สิ้นไปได้ในที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางของกระทรวงสาธารณสุข (2559) ที่เล็งเห็นว่าโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทยเกิดจากพฤติกรรมกินอาหารเมนูปลาปรุง

ดิบ เด็กวัยเรียนและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ต้องหล่อหลอมพฤติกรรมไม่บริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์แบบปรงสุก ๆ ดิบ ๆ รวมทั้งอาหารเมนูปลาปรงดิบในวัยเรียนและเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ โรงเรียนจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์หรือศูนย์กลางของการพัฒนาที่จะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จ

สถาบันการอาชีวศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาอีกหนึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีความศักยภาพที่จะขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาและฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ เห็นได้ว่าผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษานอกจากจะต้องมีความรู้และสมรรถนะในการประกอบอาชีพแล้ว ยังต้องมีภาวะผู้นำในการมีส่วนร่วมทำงานกับชุมชนด้วย ซึ่งลักษณะของการมีภาวะผู้นำ Kouzes และ Posner (2008) ได้กล่าวไว้ว่า จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (Model the Way) สร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Inspire a Shared Vision) ท้าทายกระบวนการ (Challenge the Process) ไม่ละทิ้งโอกาสและค้นหานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาวิธีการแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ (Enable Others to Act) และเสริมสร้างกำลังใจ (Encourage the Heart) โดยการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อระบุปัญหา หาสาเหตุ หาแนวทางแก้ไขปัญหาและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวมานี้ปรากฏอยู่ภายใต้บริบทของสาขาวิชาทางอาชีวศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรค

พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำให้แก่นักเรียนอาชีวศึกษาจะสามารถจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชนและสังคมให้หมดสิ้นลงได้

ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างครบวงจร เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะผู้นำนักเรียนอาชีวศึกษาเพื่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใน 3 กลุ่มน้ำที่มีอัตราชุกของโรค ได้แก่ กลุ่มน้ำชี (จังหวัดร้อยเอ็ด) กลุ่มน้ำมูล (จังหวัดสุรินทร์) และกลุ่มน้ำสงคราม (จังหวัดนครพนม) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีและพฤติกรรมมารกินดิบ 3) ด้านสภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 4) ด้านแนวโน้มความร่วมมือของชุมชนในการจัดการศึกษาเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และ 5) ด้านการพัฒนาครูและเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในระดับอาชีวศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสุขภาพโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรมการบริโภค และสภาวะชุมชน 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสุขภาพโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรมการบริโภค และสภาวะชุมชน

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาจากมุมมองของผู้ที่มีส่วนร่วมในบริบท ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาได้ถูกนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่ออธิบายลักษณะความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 การกำหนดพื้นที่เป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เลือกจากพื้นที่ของอำเภอในแต่ละจังหวัด ที่มีความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับในเขต 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ ชี มูลและสงคราม ได้จากฐานข้อมูลของโครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ตามเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นพื้นที่วิกฤตเกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 2) พื้นที่เป็นแหล่งประมง 3) ชุมชนมีวิถีผูกพันกับการบริโภคปลาดิบ 4) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีความกระตือรือร้นและประสานงานกับชุมชนได้ดี 5) ไม่เป็นพื้นที่ทับซ้อนกับโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้ชุมชนที่รองรับพื้นที่การวิจัยในบริเวณ 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านดอนแคน อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ตัวแทนชุมชนกลุ่มน้ำชี 2) ชุมชนบ้านหาญฮี อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ตัวแทนชุมชนกลุ่มน้ำมูล และ 3) ชุมชนบ้านสามผง อำเภอสงคราม จังหวัดนครพนม ตัวแทนชุมชนกลุ่มน้ำสงคราม

1.2 การกำหนดโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่มน้ำ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 9 คน นักเรียนอาชีวศึกษา 24 คน ผู้ปกครอง 24 คน ผู้นำชุมชน 10 คน รวม 67 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ และแบบ

สังเกต โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบประเด็นคำถามที่มุ่งเน้นคำตอบแสดงถึงทัศนคติ มุมมอง วิธีคิด แนวปฏิบัติ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยมีประเด็นของการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) การรับรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้และสถานการณ์ของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 2) สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 3) ความต้องการและความจำเป็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมของหลักสูตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสังเกตชุมชน สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ในช่วงเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ตีความ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงอุปนัย ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า โดยผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ และอ่านโดยละเอียด จัดกลุ่มคำตอบของผู้ให้ข้อมูลโดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร องค์ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี การใช้โรงเรียนเป็นฐาน การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเป็นเกณฑ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสเพื่อการอ้างอิงในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้รหัสดังนี้ A = ชุมชนแห่งเป้าหมายในกลุ่มน้ำชี, B = ชุมชนเป้าหมายในกลุ่มน้ำมูล, C = ชุมชนเป้าหมายในกลุ่มน้ำสงคราม S = นักเรียน, P = ผู้อำนวยการสถานศึกษา, H = เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, T = ครู, V = ชุมชน/ชาวบ้าน ดังนั้น SA หมายถึง นักเรียนในชุมชนเป้าหมายกลุ่มน้ำชี หรือ VB หมายถึง ชุมชน/ชาวบ้านในชุมชนเป้าหมายกลุ่มน้ำมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ครอบครัว ผู้นำชุมชน บุคลากรด้านสุขภาพทั้ง 3 กลุ่มน้ำ พบว่าการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทุกกลุ่มเห็นว่ามี ความจำเป็นและ

เป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน จำแนกประเด็นที่ควรพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร: พบว่า หลักการและแนวคิดสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีนั้น แรกเริ่มหลักสูตรต้องมาจากสภาพปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันและส่งผลกระทบต่อผู้เรียนและครอบครัวในเรื่องสุขภาพ (ครู1, TA2) โดยสร้างความตระหนักนึกศึกษาและมีความรู้ในเรื่องการบริโภคเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนป้องกันและแก้ไขปัญหาของคนในครอบครัวและชุมชน (ครู2, TA10) ทั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนด้วย (ครู2, TA11)

1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร: พบว่า ความคาดหวังจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสำหรับนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ที่นอกจากต้องให้นักศึกษามี “ความรู้” และ “ทักษะ” แล้ว ยังต้องให้เขามี “ตระหนักถึงโทษของปลาดิบหรือสิ่งต่าง ๆ ก็จะมีควมรับผิดชอบต่อนตนเอง เพื่อนและครอบครัวได้ (ครู1, TB2) รวมถึงการ “ตระหนัก” ต่ตนเองและคนรอบข้างที่จะไม่ให้เข้าไปเสี่ยงต่อการเป็นติโรคพยาธิใบไม้ตับ

1.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร: การจัดเนื้อหาสาระสำหรับนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาว่า ควรครอบคลุมตั้งแต่เรื่องของ “ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี” ประกอบด้วย สาเหตุของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี วิธีการป้องกันโรค การรักษา และการคัดกรองโรค (ครู1, TB2) และยังมีความจำเป็นที่จะต้องสอนเรื่องความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับเรื่องโรคภัย (ครู5, TC2) สำหรับนักศึกษาเองก็เสนอแนะให้เห็นว่าอยากเรียนรู้เกี่ยวกับ “อยากรู่วามันคืออะไร ทำไมถึงเป็นโรคนี้ สาเหตุของโรคมมาจากอะไร, อยากรู้เกี่ยวกับอาการของโรค เพื่อคนที่บ้านเป็นจะได้พาไปหาหมอ” (สนทนากลุ่มนักศึกษา, SC5)

1.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์

การเรียนรู้ : มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้คือ

1) **กระบวนการเรียนรู้** กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบทวิศึกษา : โดยกิจกรรมจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งกับชีวิตเขาด้วยและของชาวบ้าน ของชุมชนด้วยนะครับ (ผู้บริหารสถานศึกษา, AC2) และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ “การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ก็ต้องสอบถามเด็กที่เรียนอยู่ว่า มีใครมีผลเสียอย่างนี้ไหม ที่บ้านใครเป็นโรคเกี่ยวกับมะเร็งไหม แล้วก็ค่อยมาออกแบบการสอนอีกรอบหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น วิชาคำนวณ ก็คือคำนวณเกี่ยวกับการกินอาหารอะไรต่อวัน และต้องกินอะไรประมาณนี้ ที่จะเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็ง ก็คือจะมาออกแบบการสอน การคำนวณของเด็กด้วย แต่ถ้าตัวนี้เข้ามาด้วยก็น่าจะโอเค อยากรู้ข้อมูลมาสอนเด็ก” (ครู1, TA2)

ส่วนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดย 1) **สื่อต้องสร้างความตระหนัก**” เพื่อให้เห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและสมาชิกในครอบครัวถ้ามีพฤติกรรมการกินดิบ สื่อที่ใช้จึงต้องแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง คนใกล้ชิดในครอบครัว ชุมชน สังคม อย่างชัดเจน (ครู2, TA4) สื่อจึงมีความสำคัญมากในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การสร้างความตระหนักในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ดังที่ครูได้สะท้อนภาพของการใช้สื่อในเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีว่า “ผมว่าเป็นการฝึกแบบมีสื่อเห็นภาพแล้วก็เราสามารถมองเห็นได้เพราะคนเราถ้ามันเห็นภาพแล้วมันจะเกิดความกลัวครับ” (ครู1, TC3) แต่โรงเรียนยัง “ขาดสื่อที่ใช้สอน” ในเรื่องพวกนี้อยู่มาก ดังภาพสะท้อนของครูเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการใช้สื่อว่า “พวกสื่อมัลติมีเดีย แอปพลิเคชัน เด็กเขาน่าจะสนใจ แล้วก็ความจำของเขาน่าจะจดจำได้มากกว่า จะมานั่งฟังบรรยายเพราะยังเด็กเขาก็จำไม่ได้อยู่แล้ว แต่ถ้าเขาเห็นสื่อ เขาจะจำได้ว่า เขาเคยเห็นสื่อตัวนี้ ก็จะช่วยในเรื่องของการคิดที่ตามมา” (ครู2, TA5)

สื่อการเรียนรู้ต้องการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักศึกษา เมื่ออยู่ครอบครัว ชุมชนรวมถึงชาวบ้านในชุมชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึง “การผลิตสื่อต้องมาจากพื้นฐานของชีวิตจริงที่นักศึกษาเสี่ยงต่อการติดพยาธิใบไม้ตับ” (ครู2, TA5) ดังพรรณนะของ

ผู้บริหารสถานศึกษาท่านหนึ่งที่กล่าวถึงความสำคัญของการออกแบบและใช้สื่อเกี่ยวกับเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไว้ว่า “อาจจะเป็นเรื่องของอินเทอร์เน็ตอยู่ในเว็บไซต์อยู่ในอะไรพวกนี้ได้หมดแหละคะ แล้วก็น่าจะเป็นในเรื่องของสื่อออนไลน์มากกว่าเพราะว่าเด็กสมัยนี้เขาไม่ค่อยชอบอ่าน” (ผู้บริหารสถานศึกษา, AB5)

1.5 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้: 1) แนวทางการประเมิน ส่วนใหญ่เห็นว่า “การสังเกตและสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน” ของนักศึกษาและคนในครอบครัวของนักศึกษา เป็นวิธีที่เหมาะสม แนวทางการประเมินจึงมีได้มุ่งเพียงวัดแค่ความรู้ แต่ต้องสะท้อนถึงความตระหนักรู้ที่จะนำความรู้ที่มีไปสู่การปฏิบัติจริงและถ่ายทอดสู่คนในครอบครัว 2) ควรมี “การคัดกรองและตรวจสอบสุขภาพเกี่ยวกับการมีภาวะเสี่ยง” ของการติดโรคร่วมกับการประเมินในวิธีต่างๆ ทั้งจากนักศึกษา และคนในครอบครัวของนักศึกษาด้วย ทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตร เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่แท้จริงต้องประเมินผลกับนักเรียน “เพราะท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าจะเป็นการทำอะไรก็แล้วแต่ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้หรือการบริหารจัดการสุดท้าย เราต้องการคุณภาพที่ผู้เรียน” (ผู้บริหารสถานศึกษา, AB4)

1.6 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและความเป็นไปได้ในการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ชุมชน รวมถึงนักศึกษา ต่างแสดงถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี โดยเห็นว่าสถานศึกษาควรมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เพราะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่องานบ้านครอบครัวและชุมชน ดังที่ครูจากกลุ่มน้ำสงครามกล่าวว่า “จำเป็นค่ะ ถ้าแพร่หลายมากก็อาจจะตระหนักไม่มากนักน้อย ถ้ากินนี้และมันจะเกิดนี้เนะ ก็ดีกว่าไม่มีอะไร” (ครู2, TC8) เช่นเดียวกับครูจากกลุ่มน้ำมูลที่แสดงถึงความสำคัญของการสอนในเรื่องนี้ที่จะมีผลต่อ “เป็นแนวทางป้องกันนักเรียนจะได้รู้พื้นฐานมาตั้งแต่ต้น” (ครู1, TB1)

สำหรับแนวทางการบรรจุองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า คณะครูและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่แล้วเห็นด้วยกับการนำความรู้ดังกล่าวบรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน หรือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา แต่ทั้งนี้ยังมีความกังวลอยู่บ้างเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางการนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ว่าควรจะทำให้มาบูรณาการไว้กับหลักสูตรสถานศึกษาได้ในลักษณะใดที่จะไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับสถานศึกษา และเกิดความยั่งยืนต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอนที่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม แต่เนื่องด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นถึงความจำเป็นของการนำความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร จึงได้นำเสนอรูปแบบและแนวทางการบรรจุหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไว้ในหลายแนวทาง ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษารวมทั้งแนวทางในระดับเขตพื้นที่การศึกษาในการเลือกแนวทางหรือปรับใช้ให้เหมาะสม ในแต่ละพื้นที่ ดังนี้คือ เป็นรายวิชาพื้นฐานก็ได้ หรือว่าสอดแทรกเข้ามาในรายวิชาพลานามัย สุขศึกษาอะไรอย่างนี้คะ โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรต้องเสริมวิชานี้ต้องมาใส่ในหลักสูตร ก็ดีคะ (ครู2, TB6) จัดไว้ในหมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ เช่น กลุ่มสมรรถนะวิชาเลือกและโครงการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะที่สอดคล้องกับแผนกของนักศึกษากำลังศึกษา บูรณาการไว้ในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมรณรงค์ กิจกรรมอาสาสมัครกิจกรรมให้บริการเรื่องความปลอดภัย

2. ด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีและพฤติกรรมนักเรียน พบว่า ครูมองว่าตนเองมีต้นทุนทางองค์ความรู้เรื่องโรคนี้พอ ดังข้อความ “มีความจำเป็นค่ะ เพราะว่าการรับประทานของดิบๆ ก็ทำให้มีพยาธิ แต่เราไม่เห็นไข่ไหมคะ ไม่สามารถเห็นด้วยตาเปล่า” (ครู4, TC2) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผู้บริหารสถานศึกษาที่สะท้อนว่า “โดยมากเป็นความรู้ทั่วไปส่วนมากเวลาเราจะใช้เรื่องนี้ในการเข้าห้องประชุม พวก

ปัจจัย 4 เรื่องการอยู่การกิน เราจะพูดเรื่องนี้แทรกเข้าไปทุกครั้ง มีคุณธรรม แทรกเข้าไปในเรื่องของการอยู่การกิน การอะไรต่าง ๆ พวกนี้แหละ” (ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ, AC2) จะเห็นองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคนี้ยังไม่ชัดเจนในเรื่องขององค์ความรู้ในการสั่งสอนผู้เรียน แต่เมื่อเมื่อพิจารณาในระดับชุมชนจากการสนทนากลุ่มชุมชนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ดังการสนทนากลุ่มชุมชนที่กล่าวว่า “ความรู้ในชุมชนนี้ ผมว่ารู้แน่แต่ความรู้กับการปฏิบัติมันอาจจะสวนทางกันเพราะว่าในชุมชนนี้ตั้งแต่สมัยพ่อก็คือมีอาชีพหาปูหาปลา มีแหล่งน้ำชุมชนคือหามาได้ก็ทำกิน ประมาณนี้ซึ่งความรู้นั้นมีแน่นอน” (ชาวบ้าน1, CA3) ประกอบองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องพื้นฐานแต่การปฏิบัติยังมีอยู่ ซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่ครูมองว่ามีอยู่แต่น้อยมาก ดังข้อความสนับสนุนว่า “ติดบอร์ดนี้ก็มีครับ แต่ว่าในเรื่องที่จะมาให้ความรู้ มาบรรยาย มาอะไรเนี่ยน้อยครับ น้อยมาก” (ครู 4, TA1) ด้านการรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในส่วนการรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของโรคของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากล่าวว่า “ครับ แน่แน่นอนครับ จำเป็นมากเลยครับ คือนอกจากจะจำเป็นมากแล้ว หลักสูตรตัวนี้นั้นน่าจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งกับชีวิตเขาด้วย ของชาวบ้าน ของชุมชนด้วยนะครับว่า ก่อนที่คุณจะกิน คุณต้องคิดสะก่อน เดี๋ยวนี้มันกินแล้วค่อยคิดครับ” (ผู้บริหาร, AC2) และรับรู้ถึงสถานการณ์ของชุมชนที่มีชาวบ้านเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและเจ็บป่วยล้มตายด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีในอัตราที่สูง ซึ่งเป็นการรับรู้ผ่านกิจกรรมการอบรมที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ ดังที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ส่วนมากก็จะเป็นให้ ให้ครูที่เป็นครูสวัสดิการ ที่พาเด็กไปอบรมอะนะ ก็ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตั้งครรภ์เป็นส่วนมาก ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการตั้งครรภ์ แล้วก็สารเสพติดเป็นส่วนใหญ่ ที่อบรมเด็กแกนนำเราเรื่อย ๆ ก็จะเป็นเรื่องนี้เป็นส่วนใหญ่” (ครู4, TA3) สะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดียังไม่ปรากฏเด่นชัดหน่วยงานจะจัดอบรมตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดสั่งการตามนโยบาย โดยไม่ได้เกิดมาจากความตระหนักและเห็น

ความสำคัญของปัญหาของคนในพื้นที่มาก่อน **ด้านทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี** พบว่าสาเหตุการกินดิบของนักศึกษา มีดังนี้ 1) การรับประทานปลาดิบของนักศึกษา เกิดจาก “การรับประทานตามผู้ใหญ่ในครอบครัว” ด้วยปลาเป็นอาหารที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำทั้งที่เป็นแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ทำให้การหาอยู่หากินเกี่ยวข้องกับปลา การบริโภคปลาดิบของนักศึกษาจึงเป็นวิถีของการดำเนินชีวิตที่เป็นการประเพณีปฏิบัติกันตามตัวของผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต่างยืนยันข้อมูลที่สอดคล้องกัน เช่น จากครูท่านหนึ่งกล่าวว่า “ผมออกเยี่ยมบ้านของเด็กไปช่วงนั้นครับ พ่อแม่กำลังทำลาบเลือดให้กินเลย คือชอบกินดิบ ชอบกินปลา ร้า ปลาเล็กปลาน้อยสด ๆ กุ้งด้วย ปิบมะนาวแล้วทานเลย คือเขาจะชอบกินแบบนี้กัน ถ้าผมได้ตรงนี้มา ผมจะไปอธิบายให้ผู้ปกครองฟังเลย” (ครู1, TA13) 2) สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่เป็น “ผลกระทบทางเศรษฐกิจ” จากการที่นักศึกษาต้องอาศัยอยู่กับผู้เฒ่าผู้แก่ เนื่องจากพ่อแม่ต้องเข้าไปทำมาหากินในเมืองใหญ่ การหาอยู่หากินของนักศึกษาจึงเป็นการดำเนินไปตามวิถีของผู้เฒ่าผู้แก่ที่คุ้นเคยกับวิถีของการทานดิบ โดยเฉพาะปลาที่หาได้ง่ายตามแหล่งน้ำที่มีอยู่รอบชุมชน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหา 3) พฤติกรรม การกินดิบของผู้ใหญ่ สามารถวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุสำคัญได้ดังนี้ คือ ตามสภาพพื้นที่ที่กบฏวัฒนธรรมการดื่มกินด้วยความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินและความมั่งคั่ง ไม่พิถีพิถันในการปรุงอาหาร อาจเป็นเพราะความรีบเร่งในการทำงาน “กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน” ดังข้อความสนับสนุนที่ว่า “มันหวาน อร่อย แต่พอเอาไปถูกไฟแล้วไม่อร่อยเลย เนื่องจากว่าสมัยผมมันไม่ค่อยมีอาหาร แต่เดี๋ยวนี้เราเลือกกินได้ ไปกินอย่างอื่นดีกว่า หมูเห็ดเปิดไก่เยาะเยะ” (ชาวบ้าน3, CA3) ค่านิยมและความเชื่อที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังพบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้กล่าวถึงพฤติกรรมการกินปลาดิบของชาวบ้านว่า “สำหรับผมคิดว่ามันเป็นปัญหาที่รุนแรงก็คือว่า ถ้าสมมุติ ก็คือพื้นฐานของคนแถวนี้มีวัฒนธรรมด้านการกิน คือ ชอบบริโภคอาหารที่สุก ๆ ดิบ ๆ ก็คือผลกระทบที่ตามมาไม่ใช่แค่ว่าคนที่ป่วย แต่รวมถึง

ครอบครัว ทรัพย์สินเงินทอง หรือว่าเรื่องของจิตใจ รวมถึงในเรื่องของอาชีพ ถ้าป่วยมาก็ทำอะไรไม่ได้ เราสูญเสียกำลังคนไปโดยปริยาย” (รพ.สต.1, HC3) 4) อาการติดโรคพยาธิใบไม้ตับไม่แสดงอาการที่ชัดเจนโรคพยาธิใบไม้ตับจะไม่แสดงอาการที่ปรากฏให้เห็นซึ่งแตกต่างจากการเกิดมะเร็งท่อน้ำดีที่มีสาเหตุมาจากการติดพยาธิใบไม้ตับ ดังข้อความสนับสนุนว่า “ก็คือถ้าป่วย บางคนก็ไม่แสดงอาการ บางคนก็แค่มีการติดเชื้อ ส่วนในปี 57 เราก็จะไม่ได้ตรวจอุจจาระก็คือส่งไปอัลตราซาวด์เลย เราก็จะแค่คัดกรองกลุ่มเสี่ยง พบแค่ 17 ราย ผู้ป่วยเนาะ เขาไม่ได้แค่อยู่ดี ๆ ไม่มีอาการแล้วเขาถึงไป ในการที่เราจะเอาอัลตราซาวด์ตับมันเป็นเรื่องที่เขาไม่ค่อยให้ความสำคัญ ขนาดเราประชาสัมพันธ์เขาก็ไม่ได้อยากจะไป” (รพ.สต. 1, HC2) ประกอบกับชาวบ้านเองยังมองไม่เห็นภัยเงียบของโรคนี้ แต่ส่วนใหญ่เริ่มรู้สึกอันตรายเพราะจากการรณรงค์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน แต่เมื่อรู้หรือกลัวก็มีอาการเป็นมะเร็งท่อน้ำดีระยะแรก ๆ หรือบางคนถึงกับอยู่ในระยะสุดท้ายคือ ไม่เห็นโลงศพ ไม่หลั่งน้ำตา

3. ด้านสภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 1) การจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามสภาพการรับรู้ของครูพบว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องดังกล่าวอยู่บ้าง แต่ไม่ได้เน้นย้ำอย่างต่อเนื่องเพราะไม่ได้เป็นเนื้อหาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา จึงส่งผลให้การเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่ค่อนข้างน้อย ดังข้อความสนับสนุนว่า “เคยเรียน แต่ไม่ค่อยเน้น” (สนทนากลุ่มนักศึกษา, SA3) 2) การบูรณาการปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถานศึกษา ครูส่วนใหญ่มีแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยยึดเนื้อหาตามหนังสือแบบเรียนที่สั่งซื้อจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เป็นหลัก แม้ว่าจะมีเนื้อหาที่เหมาะสมตามช่วงวัยของนักศึกษาและสอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ตามสำหรับบทเรียนในหนังสือ

เรียนยังไม่เห็นการเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่สภาพของชุมชนท้องถิ่นในหนังสือแบบเรียนทั่วไปแล้ว ยังไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดที่เฉพาะเจาะจงและลงลึกในระดับท้องถิ่นได้ 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของครู พบว่า มีจัดในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ 1) จัดไว้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นการฝึกอบรมให้ความรู้โดยครู และบุคลากรจากหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข 2) จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ วิชาสุขศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพและสุขอนามัย วิชาสังคมศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของชุมชน หรือในวิชางานบ้าน ที่สอนให้นักศึกษาประกอบอาหารจากปลาด้วยวิธีการปรุงสุกในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น 3) สอดแทรกในระหว่างจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรงและตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดจากการรับรู้ของครูผู้สอน โดยสภาพจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในโรงเรียนอาชีวศึกษา แม้ว่าจะมีการดำเนินการแต่ก็ยังไม่มีความชัดเจน พื้นที่ของหลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังถูกค่านิยมของการใช้หนังสือของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเนื้อหาสาระตามหนังสือแบบเรียน ซึ่งการสอนตามหนังสือแบบเรียนที่ส่วนใหญ่ผลิตและจัดจำหน่ายเพื่อให้สามารถใช้ได้กับสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ จึงทำให้การนำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น แทบไม่เกิดขึ้นเลยในหลักสูตรสถานศึกษา

4. ด้านแนวโน้มความร่วมมือของชุมชนในการจัดการศึกษาเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นของชุมชนในเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีส่วนใหญ่ยังอยู่ในฐานะผู้ถ่ายทอด โดยที่สถานศึกษายังมองว่าจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการตามกรอบมาตรฐานของการศึกษาที่เกิดจากนโยบายระดับกระทรวงและถ่ายทอดตามสายงานสถานศึกษายังมองตนเองในฐานะผู้นำทางวิชาการที่จะถ่ายทอดความรู้และเลือกที่จะหยิบจับความรู้ใดที่ถนัดเข้ามาสถาปนาขึ้นในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตามยังขาดการมองเห็นองค์ความรู้ภายนอกกรอบสถานศึกษาที่จะเข้ามาช่วย

แก้ไขปัญหาการดำรงชีพและสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนที่แท้จริง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่ผ่านมาชุมชนค่อนข้างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งผู้ที่เป็นหลักในเรื่องของสุขภาพได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอและจังหวัดเท่านั้น ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้สะท้อนว่า “อย่างเช่นโรงเรียน คนในชุมชนของเรา สมมติว่าการดำเนินงานของชุมชน โดยโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยชุมชน คณะอาจารย์ แล้วร่วมมือกันแก้ไข ปัญหา ในมุมมองของเราเอง เรามองว่าอย่างไร แล้วมีความรู้สึกหรือทัศนคติอย่างไร สิ่งที่ชุมชนและโรงเรียนได้เข้ามาร่วมมือกัน โรงเรียนนี้ก็จะดึงเอาผู้ทรงคุณวุฒิ ชาวบ้านมาเป็นกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนก็จะชัดเจนในเรื่องนี้” (รพ.สต.1, HA7) และสอดคล้องกับชาวบ้านที่กล่าวว่า “นักเรียนเขาเชื่อครู กลัวครูมากกว่าผู้ปกครองซะอีก ครูพูดอะไรเขาก็เชื่อ ครูก็ต้องปลุกฝังนักเรียนตั้งแต่ชั้นเล็ก ๆ เลย ค่ะ เขาก็จะเชื่อจะปฏิบัติตาม” (ชาวบ้าน 4, CB6) และ

แนวโน้มการให้ความร่วมมือจะเริ่มจากผู้เรียนในสถานศึกษาโดยสถานศึกษาร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขซึ่งมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมองว่า “ก็มีความเป็นไปได้ค่ะ เพราะว่าในชุมชนของเรา ถือว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เพราะว่าตอนนี้เราไม่ได้ทำบูรณาการร่วมกันแบบครั้งเดียว คือในโครงการของเรา ก็ทำในส่วนของเรา คือไม่ได้ทำร่วมกับชุมชน กับโรงเรียน แต่ถ้าเราจะร่วมกันทำเพื่อกำหนดเป็นมาตรการ มันก็น่าจะได้” (รพ.สต.1, HC6)

5. ด้านการพัฒนาครูและเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในระดับอาชีวศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างวิเคราะห์ตนเองว่า ยังขาดความรู้ในเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี แต่เนื่องจากเห็นว่าชุมชนและนักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรค จึงมีความต้องการในการอบรมเรื่องนี้ ทั้งนี้สภาพการอบรมครูที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความต่อเนื่องในการอบรม รวมถึง

งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาครู ส่วนแนวทางการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า ครูควรได้รับ “การฝึกปฏิบัติจริง” ได้เห็นตัวอย่างของจริง มากกว่าการบรรยายเพียงอย่างเดียวการพัฒนาครูควรเปิดโอกาสให้ครูได้ “เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม” เพื่อให้ครูได้ระดมความคิดเห็นและช่วยกันปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มของครูจะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันในการปฏิบัติงานสิ่งเดียวกัน และสามารถเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกันได้ รวมถึงวิทยากรที่มาให้ความรู้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องที่อบรมอย่างแท้จริง เพราะความเชื่อมั่นของครูในตัววิทยากร ถือเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับตัวครูและส่งผลต่อการ “เสริมสร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นในตัวครู” ในการนำความรู้จากการอบรมไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาครูและเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยควรมีสถานศึกษาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและขยายผลสู่สถานศึกษาในชุมชนต่าง ๆ โดยอาศัยนักศึกษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ที่จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสุขภาพโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรมการบริโภค และสภาวะชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสุขภาพโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของชุมชน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติความเชื่อ พฤติกรรมการบริโภค และสภาวะชุมชน ในด้านการรับรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีใน 3 ประเด็นคือ 1) ต้นทุนความรู้ในเรื่องนี้ยังมีอยู่ในระดับต่ำหรือน้อยมาก และที่รู้ยังมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน 2) มีความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนในด้านความรู้ ความเสี่ยง 3) ทัศนคติ ความเชื่อ

ของครอบครัวและพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและภูมิศาสตร์เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อในด้านการกินของครอบครัว ส่งผลต่อพฤติกรรมการกินดิบของนักเรียนที่กินตามผู้ใหญ่ในครอบครัว ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้พฤติกรรมการกินดิบของผู้ใหญ่ในครอบครัวยังมีเพราะผลของความเชื่อที่ว่า รสชาติอร่อย และกินร่วมกับสุราจะสามารถฆ่าพยาธิให้ตายได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อิศารัตน์ เลิศวิทยากุล, อีรัชย์ เนตรนอมศักดิ์ และวัชรินทร์ ลอยลม (2562) ได้การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าประชากรส่วนใหญ่ยังมีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับที่ไม่ถูกต้อง และยังมีความรู้และความเข้าใจผิดเกี่ยวกับมะเร็งท่อน้ำดี

2. ด้านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา

ด้านสภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ผู้บริหารและครูให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันคือ มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่บ้าง ตามสถานการณ์ที่ได้รับข่าวสารจากชุมชน แต่ไม่มีความต่อเนื่องและขาดการบูรณาการปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากไม่ได้รับนโยบายจากส่วนกลางโดยตรงที่จะบรรจุเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษารูปแบบที่โรงเรียนมองถึงความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน อาทิเช่น บูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน สอดแทรกในเนื้อหารายวิชา จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือทำโครงการร่วมกับชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ว่า เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

นอกจากการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรและการเรียนการสอนแล้ว ประเด็นที่น่าสนใจคือบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องอาศัยผู้บริหาร ครู เป็นพลังสำคัญ โดยใช้การอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางในการพัฒนาครู ซึ่งการอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการศึกษา ดังที่ แจ่มจันทร์ เหตุถึง และสมบัติ ห้ายเรือคำ ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้กับประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล จึงเป็นแนวทางที่ควรนำมาเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาครู และพัฒนาเครือข่ายด้านชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา มีความจำเป็นในการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างยั่งยืน สรุปความจำเป็นการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร มีความจำเป็นที่ต้องสร้างหลักสูตรนี้ไปใช้ในสถานศึกษา 2) องค์ความรู้และพฤติกรรมการกินดิบ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีองค์

ความรู้ที่ยังคลุมเครือ และยังมีพฤติกรรมมารับประทานปลาหมึกดิบ 3) สภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนยังไม่มีการเรียนการสอนที่ชัดเจน 4) แนวโน้มความร่วมมือของชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนเพราะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน และ 5) การพัฒนาครูและเครือข่ายความร่วมมือ มีความสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาคการศึกษาและชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากนำสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นผลกระทบในวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน ส่งผลให้เกิดความล่มสลายของครอบครัวที่ผลิตสมาชิกสังคมที่เป็นกำลังของชาติ จากพฤติกรรมบริโภคปลาหมึกที่เป็นพาหะนำเชื้อพยาธิสู่การเจริญเติบโตเป็นตัวเต็มวัยในร่างกายมนุษย์ และส่งที่ตามมาส่งผลร้ายต่อสุขภาพ ด้วยสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับการก่อมะเร็งท่อน้ำดี ซึ่งกว่าจะแสดงอาการก็เข้าสู่ระยะรุนแรง จากพอรักษาได้กลายเป็นนอนรอความตาย การกินดิบถูกนำพาจากฐานสู่ฐานด้วยอาศัยความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก รสชาติอร่อย ผสมผสานกับเครื่องเคียงที่ดื่มกันเป็นอาเจียน ด้วยความวางใจว่า จะต้านฤทธิ์กันได้ พร้อมกับพกพาเอาความเข้าใจเองไปว่า ติดพยาธิ กินยาถ่ายก็หาย แต่ชุดองค์ความรู้ที่กระจ่างชัดไม่ได้ถูกส่งผ่านไปให้ได้รับความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง ไม่นานการติดเชื้อเข้า ๆ ก็ลงท้ายกลับกลายเป็นมะเร็งท่อน้ำดี การทำงานในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพราะทุกคนคือหน่วยหนึ่งของชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก การแก้ปัญหาคนเดียวหน้าฝ้ายใดฝ้ายหนึ่งไม่ได้ กระบวนการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญ หากมองหาดวงกลางที่สำคัญในการสื่อสาร คงไม่พ้นลูกหลานที่เป็นศูนย์รวมความรักของครอบครัว ช่วยนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และสุนิสา ไปบอกกล่าวครอบครัว และชุมชน ด้วยความรัก และสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน หวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อยด้วยพฤติกรรมบริโภคอาหารปลอดภัยไร้โรค (Safe Food & Good Health) ลบเจตคติ ด้วยต่อต้านการกินดิบ (Raw Attitude) จากการเรียนรู้ในหลักสูตรของสถานศึกษาที่เปิดใจยอมรับ

และมองเห็นความจำเป็นที่ร่วมกันพัฒนา หลักสูตรที่ยืดหยุ่นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีบรรจุเข้าไปในสถานศึกษาด้วยความรู้ที่รับผิดชอบตนเอง ผู้เรียน และชุมชน ของผู้บริหารศึกษา ครู และยังให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชน หน่วยงานด้านสุขภาพ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการวิธีการแก้ไขปัญหาโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาครู เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สร้างพลังให้เกิดการสร้างเครือข่าย โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังอันสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดีและมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดี ที่สนับสนุนทุนวิจัย ผ่านโครงการวิจัยท้าทายไทย: ประเทศไทยไร้พยาธิใบไม้ตับ ตลอดจนนักวิจัยในโครงการ และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

เอกสารอ้างอิง

1. สมศักดิ์ อรรถศิลป์. (2561). **สถานการณ์โรคมะเร็งในประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 11 กันยายน 2561, จาก http://www.dms.moph.go.th/dms2559/activity_all.php.
2. ธีรรัตน์ เลิศวิทยากุล, อธิชัย เนตรนอมศักดิ์ และ วัชรินทร์ ลอยลม. (2561). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารควบคุมโรค. 44 (4)**. ตุลาคม-ธันวาคม. 349-362.
3. Pattanathien et al. (2013). Survival Rate of Intrahepatic Cholangiocarcinoma Patients after Surgical Treatment in Thailand. **Asian Pacific journal of cancer prevention: APJCP 14(1)**:321-324. DOI: 10.7314/APJCP.2013.14.2.1107.

4. Saichua P, Sithithaworn P, Jariwala AR, Diemert DJ, Sithithaworn J, et al. (2013). **Microproteinuria during Opisthorchis viverrini Infection: A Biomarker for Advanced Renal and Hepatobiliary Pathologies from Chronic Opisthorchiasis.** PLoS Negl Trop Dis 7(5): e2228.
5. Chamadol et al. (2010). Comparison of computed tomographic finding of the intraductal and periductal cholangiocarcinoma. **Journal of the Medical Association of Thailand Chotmaihet thangphaet.** 93(4): 481.
6. ณรงค์ ชันตีแก้ว. (2559). โครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารโครงการ CASCAP ; 2(5),** มกราคม-มีนาคม.
7. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2559). ศูนย์จัดการข้อมูลและวิเคราะห์ทางสถิติ.
8. Kouzes, J. & Posner. B. (2008). **The Leadership Challenge.** San Francisco: Jossey-Bass.
9. ธีรรัตน์ เลิศวิทยากุล, ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และวัชรินทร์ ลอยลม. (2562). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย. **วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ.** 12(2). พฤษภาคม-สิงหาคม. 283-294.
10. กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรและสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด.
11. แจ่มจันทร์ เหตุถึง และ สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนเอกชน ประถมสามัญสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย.** 10(3) กรกฎาคม-กันยายน. 40-47.

ชีวิตวิถีใหม่กับการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ The New Normal and Entrepreneurship Education Development

กษมา ชนวงษ์¹,วิทยา จันทร์ศิลา²,สธิพร เขาวนชัย³

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอในเรื่องความหมาย ความสำคัญแนวคิดและข้อเสนอแนะการพิจารณาในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในชีวิตวิถีใหม่ การจัดการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ โดยให้ความสำคัญสอดคล้องและตอบสนองอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกและต่อความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในบริบทนี้ นอกจากจะได้รับความรู้แล้ว ผู้เรียนยังจะได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตด้วย หนึ่ง ทักษะที่จำเป็นมีอยู่หลายด้าน แต่ที่สำคัญคือทักษะในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Career and Learning Skills) เพื่อให้ให้นักเรียนได้เตรียมพร้อมกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยการมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ในอนาคต บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับศักยภาพของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนคนรุ่นใหม่ ให้มีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม และมองเห็นโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมใหม่ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ตลอดจนให้นักเรียนสามารถรับมือกับความท้าทายอันเนื่องมาจากการชะงักงันทางเศรษฐกิจ โดยมีประเด็นหลักที่ต้องพิจารณาคือ การให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้และการฝึกประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียน และส่งเสริมครูผู้สอนให้มีโอกาสในการเสริมสร้างความมั่นใจ เพิ่มองค์ความรู้ และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับความท้าทายในอนาคตของนักเรียน

คำสำคัญ: การเป็นผู้ประกอบการ; โควิด -19; การศึกษา; โรงเรียน

Abstract

This academic article focuses on the meaning, significance, concepts and recommendations to be considered in educational management to develop entrepreneurship in the new way of life. The New Normal education management should be prioritized with an emphasis on applicability and responsiveness to the changing world and to the challenges of education in the 21st century. In this context, in addition to the knowledge that the learners will acquire, they must also develop skills that are essential for living their lives too. There are many vital skills, the one that is essential is Career and

¹นักศึกษา หลักสูตรดุขบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²ศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Learning Skills in order to prepare students with the tools and ability to navigate and find success for the future. The purpose of this article is to present the potential of entrepreneurship education to deliver the competencies to support young people to develop resilience, flexibility, independence, innovation and ability to recognize opportunities to live productive and successful lives in this new post COVID-19 environment. Furthermore, this will enable students to cope with the challenges of economic disruption. The main issues to be considered are providing learning resources and training for students and provide teachers with opportunities to build confidence, knowledge and capacity to develop effective entrepreneurship education learning experiences that are relevant to today's students' future life challenges.

Keywords: Entrepreneurship; COVID-19, Education, Skills

บทนำ

ปัจจุบันในยุคของการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกให้ความสนใจในการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง และตอบสนองอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพในสังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้ 3R x 8Cs 3R ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) 8C ได้แก่ ทักษะด้าน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-Cultural Understanding) ทักษะด้าน ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

“วิถีวิถีใหม่” (New normal) ในวันนี้ คือ การใช้ชีวิตภายหลังจากที่มีสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19 ซึ่งในรายงานของ WHO เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม

2564 ระบุว่า มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกจำนวน 182,319,261 คน และมีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 3,954,324 คน (World Health Organization, 2021) “การล็อกดาวน์” หรือ “ปิดเมือง” กลายเป็นคำคุ้นชินในเกือบทุกประเทศ ในฐานะมาตรการสกัดกั้นการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (กรุงเทพฯ, 2563) ในขณะที่ธุรกิจและโรงเรียนต้องปิดทำการชั่วคราวเพื่อหยุดการแพร่กระจายของไวรัส ผู้ปกครองจึงต้องพยายามสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนออนไลน์ของบุตรหลานกับการทำงานออนไลน์ ทั้งนี้ การล็อกดาวน์ที่เป็นไปเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัส นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวมทั่วโลกอีกด้วย แรงงานจำนวนมากกลายเป็นตกงานโดยไม่คาดคิด ภาคธุรกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ การสั่งปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว การระงับการให้บริการของสถานบริการต่าง ๆ การงดกิจกรรม อาทิ การแข่งขันกีฬา งานอบรมสัมมนา การแสดงสินค้า เป็นต้น รวมถึงการปิดพรมแดนที่ใช้เป็นเส้นทางการเดินทางของผู้คน ล้วนส่งผลกับการดำเนินชีวิตของประชาชน ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการอย่างหนักหน่วง และก่อให้เกิดภาวะการว่างงานเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ภาคธุรกิจจึงต้องปรับตัวครั้งใหญ่เพื่อผ่านวิกฤตสภาพคล่องในครั้งนี้ (Hardie, Highfield, and Lee, 2020)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในประเทศสมาชิกอาเซียน (สมประวิณ มันประเสริฐ,

2564) สถานการณ์โรคระบาดทำให้เศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะลดลง 60% จากปีที่ผ่านมา ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจไทยในปีหน้า หักลบการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยในปีก่อนหน้า กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทำนายว่า จีดีพีของไทยจะหดตัวร้อยละ 6.7 (Paweeun, 2020) แม้ว่ารัฐบาลจะประกาศมาตรการช่วยเหลือหลายประการ รวมทั้งการกู้เงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจมูลค่า 1.9 ล้านล้านบาท แต่ก็ไม่ได้ช่วยอะไรมากนัก การระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อคนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะธุรกิจค้าปลีก รายย่อยและเอสเอ็มอี ที่เป็นรากฐานของเศรษฐกิจไทยกว่า 3.1 ล้านราย และเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีการเลิกจ้างงานมากที่สุด (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) ทำให้กลุ่มวัยทำงานตกงานหรือต้องหยุดงานชั่วคราวจากการปิดกิจการในช่วงวิกฤตนี้จำนวนมาก แรงงานส่วนหนึ่งต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ได้เงินเดือน (Without pay) ถูกลดเงินเดือนหรือถูกเลิกจ้างจากการประเมินของคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) พบว่า จะมีแรงงานถูกเลิกจ้างราว 7.13 ล้านคน แรงงานที่มีทักษะจะแสวงหาหนทางขึ้นเพื่อความปลอดภัย ด้วยการนำความรู้มาสร้างรายได้ และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ ๆ (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2563) ในขณะที่แรงงานที่ขาดความรู้และทักษะจะประสบความยากลำบากมากกว่า

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาทำให้นักเรียนต้องมีการเรียนออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กหลายคนและครอบครัวเกิดความเครียด เมื่อถูกจำกัดการดำเนินกิจกรรมที่คุ้นเคย (Bryant et al., 2020; OECD, 2020; UNESCO, 2020) มีงานวิจัยในประเทศจีน ที่สำรวจนักเรียนในมณฑลหูเป่ย์ที่อยู่ภายใต้มาตรการล็อกดาวน์ช่วงที่ COVID-19 แพร่ระบาด โดยเก็บข้อมูลนักเรียนเกรด 2 ถึง 6 จำนวน 2,330 คน ระหว่าง 28 ก.พ.-5 มี.ค. 2563 พบว่า มีนักเรียนมากถึง 40% ที่เผชิญกับความเครียดและความวิตกกังวล (สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล, 2564) ในทางทฤษฎีแล้ว การศึกษาที่ดีควรเป็นไปเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีและการปรับตัวของนักเรียนให้มีความยืดหยุ่น (OECD, 2020; UNESCO, 2020) ด้วยการส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาขีดความสามารถของตน (Rieckmann, 2020) และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพัฒนาความสามารถ

ในการปรับตัวและยังคงมีความเชื่อมโยงกับสังคม (UNESCO, 2020) แต่ในความเป็นจริงพบว่า มีนักเรียนจำนวนมากไม่สามารถพัฒนาสมรรถนะที่แท้จริงและขาดแรงจูงใจในการสร้างการเรียนรู้ของตนเองเมื่อเรียนออนไลน์ (Bryant et al., 2020; OECD, 2020; UNESCO, 2020)

ภาคการศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจะได้พิจารณาถึงวิธีการ ที่ทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเป็นผู้ประกอบการ และสามารถจินตนาการถึงการใช้ความรู้ความสามารถและทักษะที่มีอยู่ ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างความเท่าเทียมในรายได้ ทั้งในสถานการณ์ที่ระบบเศรษฐกิจที่ถดถอยและเศรษฐกิจฟื้นตัว รัฐ สถาบันการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพัฒนาหลักสูตรที่ปรับให้เข้ากับท้องถิ่นและบริบท ที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสามารถในการปรับตัว (OECD, 2020) พัฒนาขีดความสามารถ (Rieckmann, 2020) ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและการสร้างแรงจูงใจในตนเอง (UNESCO, 2020) .

บทความวิชาการนี้จึงขอนำเสนอในเรื่อง ความหมาย ความสำคัญแนวคิดและข้อเสนอแนะการพิจารณาในการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในชีวิตวิถีใหม่

ความหมายและความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ในการประกอบกิจการ โดยมีอิสระและความเสี่ยงในการประกอบการ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2548, น. 257) ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทุกภาคส่วน ผ่านการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้น ตลอดจนทำให้เกิดการจ้างงานและนวัตกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ผู้ประกอบการจึงเป็นกลไกหลักในการฟื้นฟู เสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโต แก้ไขปัญหาความยากจน รวมทั้งพัฒนาประเทศให้ดีขึ้น (มารยาท โยทองยศ และ ทรงวาด สุขเมืองมา, 2559)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ จึงได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง และมีการให้นิยามไว้แตกต่างกันดังนี้

ราชินีราเนียแห่ง Hashemite Kingdom of Jordan กล่าวในการประชุม Global Education Initiative private meeting ที่เมืองดาวอส ในปีค.ศ. 2007 ว่า สังคมกำลังเผชิญหน้ากับความความต้องการที่จะส่งเสริมให้คน “ฝึกฝนที่จะเชื่อในสิ่งที่ไม่น่าเชื่อ ใช้จินตนาการ กล้าและก้าวสู่ความเป็นผู้ประกอบการภายในตนเอง” (WEF, 2009)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ได้ให้คำจำกัดความ “การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ” (Entrepreneurship Education) ว่า หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกระดับการศึกษา ที่มีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สนับสนุน สามารถกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงาน (Framework) ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ท้าทายมากขึ้น และทราบถึงความก้าวหน้าของตนเอง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่จะค้นหา และสร้างโอกาสทางธุรกิจของตนเองจนประสบความสำเร็จ

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการจึงถูกกำหนดให้เป็นการศึกษาที่สอนทักษะในการเริ่มต้นและจัดการธุรกิจ (Mentoor & Friedrich, 2007) อย่างไรก็ตาม เมื่อมีนักเรียนจำนวนมากสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะการเริ่มต้นทำธุรกิจ (Ratten & Jones, 2018) และไม่ได้เพียงแต่การมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการที่สร้างธุรกิจของตนเองเท่านั้น หากแต่เป็นทักษะที่เป็นที่ต้องการของบริษัท ธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่นกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการอาจนำไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้บริการผู้อื่นและสังคม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้ (Lackeus, 2017) จึงมีการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับทิศทางอาชีพในอนาคต ซึ่งหมายความว่านักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นฐานอาชีพต่างๆ ที่เป็นไปได้ ดังนั้น การศึกษาความเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นที่ยอมรับ

ไม่เพียงแต่การมีความสามารถในด้านทักษะการปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือชุมชนและส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย (Ratten, 2017)

สรุป การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ จึงนับเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศหรืออุตสาหกรรมใดๆ และเป็นการสร้างโอกาสเพื่อก้าวไปสู่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีการแข่งขันมากขึ้น ตลอดจนเป็นการยกระดับขีดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทุกประเทศจำเป็นต้องเร่งพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ เพื่อก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1938 ณ ประเทศญี่ปุ่น โดย Prof. Shigeru Fujuli จากมหาวิทยาลัยโกเบ เป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการขึ้น (George Washington University, 2015) ต่อมาหลักสูตรมีการขยายตัวไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีการประเมินว่าเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการมีหลักสูตรการเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการและการบริหารธุรกิจขนาดเล็กมีจำนวนมากถึง 1,200 หลักสูตร ในสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเน้นไปที่วิชาการตลาด การเงิน การพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ใหม่ และหลักสูตรลักษณะนี้มีการเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ และแพร่หลายไปทั่วโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) แสดงให้เห็นถึงความสนใจของนักวิชาการ ต่อการเปลี่ยนแปลงเรื่องการบรรจุหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการลงในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการได้รับความสนใจในวงกว้าง เพราะทักษะความเป็นผู้ประกอบการเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ถูกนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary)

สำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) (เบญจวรรณ ถนอมชยวัช และคณะ, 2559) เนื่องจากสำหรับศตวรรษที่ 21 นั้น การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) คือ กุญแจความสำเร็จในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการที่นักเศรษฐศาสตร์ อัดัม สมิธ (Adam Smith) ผู้นำเสนอแนวคิด “มือที่มองไม่เห็น” (Invisible Hand) ทางเศรษฐศาสตร์ ที่ว่า ตลาดเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นผู้แนะนำให้ “ผู้ประกอบการ” เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ขับเคลื่อนการผลิต และเป็นผู้ทำให้ปัจจัยการผลิต (Factor of Production) อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แรงงาน และทุนมารวมกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์และบริการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ (ศักดิพล เจือศรีกุล, 2560) ดังนั้น เมื่อบุคคลได้รับการส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการ มีโอกาสในการฝึกฝนอย่างเสรี จะมีความมั่นใจและดำเนินงานอย่างมั่นใจ การเป็นผู้ประกอบการจะส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลให้ดำเนินธุรกิจของตัวเอง สร้างความเจริญในระดับท้องถิ่น และระดับชาติได้ โดยผู้เรียนจะต้อง (1) รู้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์/เศรษฐกิจ (2) เข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และ (3) ใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพด้านอาชีพได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในวิถีชีวิตใหม่ เพราะนอกจากผู้เรียนจะได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจและทักษะในด้านนี้แล้ว ยังมีส่วนในการสร้างแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของสังคมได้

ข้อพิจารณาและแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการในยุค New Normal

การศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ คือ ผลิตผู้เรียนให้มีศักยภาพใน

การเป็นผู้ประกอบการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่น มีมุมมองด้านการเป็นผู้ประกอบการที่ทันสมัย มีความคิดที่จะเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพให้แก่ตนเองได้ ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรพิจารณาดำเนินการตามแนวทางต่อไปนี้

1. สถานศึกษาในแต่ละระดับควรให้ความสนใจและดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้นักเรียนมีแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (Rieckmann, 2020) จากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการมีการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี ได้แก่ รับรู้ความสามารถของตนเอง (development of self-efficacy) แรงจูงใจและการมีส่วนร่วม มีทัศนคติเชิงบวกต่อการรับรู้และการจัดการโอกาสด้วยความรู้ ทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของตน (Hardie, Highfield, and Lee, 2020)

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้และการฝึกประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน เพราะนักเรียนจำเป็นต้องได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้สามารถสร้างจุดมุ่งหมาย เสริมความตั้งใจ และเกิดความมั่นใจในการเป็นผู้ประกอบการ (Marire, 2015) ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ต้องอาศัยเวลา

3. ควรจัดให้มีการเตรียมครูผู้สอนให้มีความรู้และมีความพร้อม เนื่องจากครูผู้สอนอาจไม่เคยมีประสบการณ์ในด้านการเป็นผู้ประกอบการในรูปแบบใดๆ มาก่อน ดังนั้น จึงอาจจะขาดความมั่นใจในการสอน เพราะเนื้อหาความรู้แตกต่างไปจากหลักสูตรเดิม ที่ตนเองมีความชำนาญมาก่อน จึงควรเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาความสามารถของตนเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแก่นักเรียนและเตรียมความพร้อมรับความท้าทายในอนาคต นอกจากนั้น ควรมีการทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึง ทัศนคติ และค่านิยมของครูในการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมใน

การศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดสรรทรัพยากรและการฝึกอบรมที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมครูผู้สอนที่ยังขาดประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยรวม ในการส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ข้ามหลักสูตรดังกล่าว

บทสรุป

“ชีวิตวิถีใหม่” ภายหลังจากที่มีสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19 นั้น ย่อมหมายถึง การปรับตัวจากผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมในคนทุกระดับชั้น การตอบสนองอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในสถานการณ์ที่ระบบเศรษฐกิจถดถอยและเศรษฐกิจฟื้นตัว จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม การศึกษาเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการในยุค New Normal จึงมีความสำคัญในแง่ของการพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้ และทักษะของนักเรียน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนายังคงอยู่ การเตรียมความพร้อมให้แก่แก่นักเรียนในการเป็นผู้ประกอบการ จะช่วยทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อม และใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะที่มีในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนักเรียนที่มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ จะความสามารถพัฒนาการปรับตัว มีความยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม และมองเห็นโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยต้องให้ความสำคัญกับการจัดแหล่งเรียนรู้และการฝึกประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียน และส่งเสริมครูผู้สอนให้มีโอกาสในการเสริมสร้างความมั่นใจ เพิ่มองค์ความรู้ และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อการพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะในการเป็นผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กรุงเทพธุรกิจ. (2563). 'ล็อกดาวน์' คืออะไร ทำไมทุกประเทศต้องใช้วิธีนี้สู้โควิด-19 ? สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/871860>.

2. ชูชัย สมितिไกร. (2548). ศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยไทย. **วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 11(3), 255-273.
3. ประชาชาติธุรกิจ. (2564). 6 แบงก์ ผนึกยักษ์ธุรกิจ “เดอะมอลล์” อุ้มซัพพลายเออร์-เอสเอ็มอีเข้าถึงเงินทุน. **ประชาชาติธุรกิจ**, สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-680763>.
4. มารยาท โยทองยศ และ ทรงวาด สุขเมืองมา. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาปริญญาตรี: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ. **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 30(95), 103-115.
5. สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2564). ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.krungrsri.com/th/plearn-plearn/economic-covid-impact>
6. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
7. ศูนย์วิจัยกสิกร. (2563). **ไม่เปลี่ยน ไม่ได้ ธุรกิจการศึกษา ปรับตัวหลังวิกฤตโควิด-19**. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก https://kasikornresearch.com/SiteCollectionDocuments/analysis/k-social-media/sme/Edu%20Business%20after%20Covid19/education_covid.pdf
8. Bryant, J., Chen, L., Dorn, E., & Hall, S. (2020). Now that the immediate rush of closing K-12 schools is over, school

- systems must focus on four major priorities - and put equity front and centre. Retrieve on July 5, 2021, from <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/school-system-priorities-in-the-age-of-coronavirus>
9. Hardie, B., Highfield, C., & Lee, K. (2020). Entrepreneurship education today for students' unknown futures. *Journal of Pedagogical Research*, 4(3), 401-417.
 10. Lackéus, M. (2017). Does entrepreneurial education trigger more or less neoliberalism in education?. *Journal of Education+ Training*, 59(6). Retrieved on July 5, 2021, from <https://doi.org/10.1108/ET-09-2016-0151>
 11. Marire, E. (2015). *A Comparison of Entrepreneurial Intentions of Generation Y Students in South Africa and Zimbabwe*. Dissertation for the Master of Commerce Degree, North-West University, South Africa.
 12. Mentoor E.R., Friedrich C. (2007). Is entrepreneurial education at South African universities successful? An empirical example. *Journal of Industry and Higher Education*. ;21(3):221-232.
 13. OECD. (2020). *Coronavirus special edition: Back to school*. Trends Shaping Education Spotlight 21. Retrieved on July 5, 2021, from, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/339780fd-en.pdf?expires=1625665104&id=id&accname=guest&checksum=BB32C4A7F013039AF8DB818DC2A0D7A9>
 14. Paweewun Oranan, (2020). "IMF: Thai GDP down 6.7 % ". *Bangkok Post*. Retrieved July, 5, 2021, from <https://www.bangkokpost.com/business/1900795/imf-thai-gdp-down-6-7>
 15. Ratten V. and Jones P. (2018). Future research directions for sport education: Toward an entrepreneurial learning approach. *Journal of Education + Training*. 60(5):490-499
 16. Rieckmann, M. (2020, May 7, 2020). *Innovative Learning Approaches to foster sustainable entrepreneurship competencies with regard to the SDGs in Higher Education* [Webinar]. Intrinsic project. <https://vimeo.com/387802522>
 17. UNESCO. (2020). *COVID-19 education response: Preparing the reopening of schools: resource paper*. Retrieved on July 5, 2021, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373401>.
 18. World Health Organization. (2021). *WHO Coronavirus (COVID-19)*. Dashboard. Retrieved on July 5, 2021, from <https://covid19.who.int/>

การแสวงหาความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลสองแห่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ Seeking Solutions to Joint Problems of Two Subdistrict Administrative Organizations

นริศรา บุญรักษา¹,
พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มุ่งค้นหาคำตอบว่าประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ประสบกับปัญหาอะไรบ้างที่เป็นผลกระทบจากปรากฏการณ์ที่ประชาชนเข้าไปสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่คำชะโนด ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบล รวมกันเป็นจำนวน 390 คน และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง รวมกันเป็นจำนวน 66 คน

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งประชาชนในพื้นที่และบุคลากรของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบล ประสบกับปัญหาคูณภาพชีวิตที่ด้อยลง อันเนื่องมาจากปัญหาคับการจราจรที่ติดขัด ปัญหาการเดินทาง ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม ปัญหาราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาสูงกว่าราคาท้องตลาด ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ผู้บริหารของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา แต่ในทางปฏิบัติองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งยังไม่มีแผนการลงนามความร่วมมือหรือตกลงกันที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อลดหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผลงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังไม่มีโมเดลของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การ

คำสำคัญ: ความร่วมมือระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, การปกครองท้องถิ่น

Abstract

This qualitative research aimed to discover the problems encountered by the area citizens and staff of Wang Thong Subdistrict Administrative Organization and Ban Muang Subdistrict Administrative Organization as an impact of the influx of people visiting the shrine of Chao PuSrisuttho and YaSriprathumma in Kham Chanot. The researcher used data obtained from interviews with 390 area residents and 66 personnel of both sub-district administrative organizations.

The results of the data analysis indicated that both groups in both areas suffered from deteriorating quality of life due to traffic congestion, increasing waste and environmental deterioration, and rising prices of consumer goods that are much higher than market prices. While the administrators of the two sub-district administrations realized the need for cooperation in solving these problems, in practice they did not collaborate nor had they signed any agreements to jointly address these problems. This research indicates that these local government organizations had not yet developed a concept of intergovernmental collaboration and are still independent from one another.

Keywords: Intergovernmental Collaboration, Local Administration

¹นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

คำชะโนดหรือวังนาคินทร์คำชะโนดอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงและองค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สถานที่นี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เดิมแต่ก่อนไม่ค่อยมีใครรู้จัก เว้นแต่ประชาชนในพื้นที่ละแวกใกล้เคียงเท่านั้น คำชะโนด (2563) แต่ในปัจจุบันน้อยคนนักที่จะไม่รู้จักคำชะโนด เพราะในปัจจุบันนี้คำชะโนดนั้นกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสัญลักษณ์ในด้านความเชื่อ ความศรัทธา โด่งดังไปทั่วประเทศ จึงเกิดปรากฏการณ์คลื่นมหาชนจำนวนมากหลังไหลเข้ามาไหว้สักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมามากขึ้นทุกวัน

เมื่อมีประชาชนเข้ามาในพื้นที่คำชะโนดอยู่เป็นจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลวังทองและตำบลบ้านม่วง ก่อให้เกิดผลกระทบทางตรงแก่ประชาชนในพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างมาก ประชาชนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการจราจรที่ติดขัด ทำให้การเดินทางไปมาในแต่ละวันไม่สะดวก และต้องใช้เวลาในการเดินทางจากบ้านถึงจุดหมายปลายทาง อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ได้ประสบกับปัญหามลภาวะทางอากาศจากควันที่เกิดจากท่อไอเสียรถยนต์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของประชาชนต่อเนื่องไปจนถึงปัญหาขยะจากสิ่งอุปโภคบริโภคและขยะจากพานบายศรีที่มากขึ้นทุกวัน

นอกจากปัญหาผลกระทบโดยตรงตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ประชาชนยังประสบกับผลกระทบทางอ้อม ที่ส่งผลกระทบต่อการลดลงของคุณภาพการให้บริการต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งด้วย เหตุผลที่ว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งของการทำงานมาคอยให้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว สุดท้ายเมื่อคำชะโนดเป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่กระทบต่อประชาชนที่ตามมาคือ การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของสินค้า ทำให้สิ่งอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ มีราคาเพิ่มสูงขึ้นและขายด้วยราคาที่สูงกว่าราคาที่ขายในท้องตลาดทั่ว ๆ ไป

ซึ่งไม่สอดคล้องกับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ยังต่ำอยู่เพราะเป็นสังคมเกษตรกรรม

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องที่ประสบในสถานการณ์ที่กล่าวมานี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งจึงน่าจะมีความตระหนักและเข้าใจในปัญหาที่ประชาชนประสบร่วมกัน และควรที่จะร่วมมือกันในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยบริบทของปัญหาและแนวคิดทฤษฎีทางด้านการร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ (Intergovernmental Collaboration) ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจุบันนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง มีความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่และอย่างไร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย นอกจากจะให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่แล้วยังต้องคำนึงถึงเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้จ่ายงบประมาณจะต้องเป็นการใช้จ่ายภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนได้

เมื่อใช้สามัญสำนึกองค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงน่าจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการหลังไหลเข้ามาไหว้สักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่คำชะโนดได้ไม่ยาก เพราะพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ติดกัน แต่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมีการแบ่งแนวเขตพื้นที่ทางการปกครองและเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและด้วยข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายทรัพยากร จึงทำให้เหลือรูปแบบที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่เป็นไปได้เพียงรูปแบบเดียวคือ แต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลต่างแยกกันและเป็นอิสระหรือไม่ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยนิตินัยหากจะให้ความ

ร่วมมือกัน จำเป็นที่จะต้องมีการยกเลิกกฎข้อห้ามในการให้บริการแก่ประชาชนนอกเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ รัฐบาลควรจะออกกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่อนุญาตให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศสามารถไปรับบริการต่าง ๆ นอกพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนมีบ้านเรือนอาศัยอยู่เช่นเดียวกันกับการมีระเบียบให้ประชาชนสามารถไปรับบริการด้านทะเบียนราษฎรนอกพื้นที่ภูมิลำเนาของตนได้

การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบกับประชาชนในทั้งสองตำบลจำเป็นต้องมีระเบียบเกี่ยวกับการให้บริการข้ามเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลที่ชัดเจน แต่เนื่องด้วยบริบทของระบบและรูปแบบการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลางของประเทศไทย จึงไม่อาจคาดหวังได้ว่าองค์การบริหารทั้งสองแห่งจะมีความร่วมมือกันในลักษณะการใช้ทรัพยากรร่วมกันและมีการให้บริการแก่ประชาชนข้ามเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตามในทางวิชาการเรามองว่าความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (Intergovernmental Collaboration) เป็นประเด็นที่ท้าทายทางวิชาการหรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการให้บริการสาธารณะที่ควรแก่การค้นหาว่าจะความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยในการค้นหาคำตอบครั้งนี้ อิงอยู่บนคติฐานว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งจะต้องไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือแทรกแซงกิจการภายในของแต่ละองค์การไม่มีการใช้จ่ายงบประมาณข้ามองค์การเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ ที่ข้ามเขตพื้นที่รับผิดชอบไม่มีการควมรวมเพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่หรือจัดตั้งเป็นบริษัทตามที่นักวิชาการบางท่านอย่างเช่น (ปธาน สุวรรณมงคล และคณะ, 2549) มองด้วยภูมิหลังและบริบททางการบริหารของประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมา จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ถือว่ามีสำคัญและมีคุณค่าต่อการค้นหารูปแบบความร่วมมือในการบริหารและการให้บริการภาครัฐของไทย ในต่างประเทศได้มีงานวิชาการหรืองานวิจัยเป็นจำนวนมากที่ให้ความสำคัญหรือความสนใจในประเด็นของความร่วมมือ

ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (Intergovernmental Collaboration Goals and Objectives, n.d.; Lowatcharin, G. & Crumpton, C.D. 2019; CA-ILG. 2012; Cresswell, A. M., Pardo, T. A., Thompson, F., Canestraro, D. S., Cook, M., Black, L. J., Luna, L. F., Andersen, D. F., & Richardson, G. P. 2002; Delabbio, D. J. 2013) ผลงานต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนทัศน์ในการบริหารของหน่วยงานภาครัฐในหลายประเทศได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยมองว่าหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานมีความเป็นอิสระและต้องพึ่งตนเองทางด้านการงบประมาณเป็นหลักมาเป็นการมองว่าหน่วยงานของรัฐควรจะมีความร่วมมือกันในการทำงาน เพื่อและแก้ไขปัญหาของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่โลกหรือประเทศต่าง ๆ ประสบกับสภาวะปัญหาเศรษฐกิจที่ถดถอยและฝืดเคือง

ด้วยเหตุที่ว่า ความร่วมมือและการใช้งบประมาณร่วมกันเป็นรูปธรรมหนึ่งของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ ดังนั้นในประเทศไทยที่ปัจจุบันได้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรที่จะมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มากกว่าจะมุ่งแข่งขันกันในด้าน การแสวงหาจาก การจัดสรรหรือการอุดหนุนทางด้านการงบประมาณจากส่วนกลางด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจและค้นหาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงมีมุมมองอย่างไรในเรื่องความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาที่ทั้งสององค์กรประสบร่วมกัน และมุ่งประเมินว่า องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมีแนวคิดและพัฒนาการอยู่ในขั้นตอนใดของการแสวงหาความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่ทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลประสบร่วมกันอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดจากคำชะโนดที่ส่งผลกระทบต่อองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่คำชะโนด

2. เพื่อศึกษาความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร

กรอบแนวคิดของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดยสถาบันเพื่อการปกครองท้องถิ่น (Institute for Local Government, 2012) สถาบันเพื่อการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวมานี้ได้ให้กรอบแนวคิดในการประเมินความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการสื่อสารกัน 2) มีการทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนว่าจะมีความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ในตัวนโยบายจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุอย่างชัดเจน 5) มีการวางแผนทั้งในเชิงปฏิบัติการและการกำหนดงบประมาณที่จะใช้จ่ายของแต่ละองค์กร ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งอาจจะพัฒนาไปถึงขั้นการกำหนดวงเงิน

งบประมาณที่จะใช้ร่วมกัน และ 6) มีการเสาะแสวงหาความร่วมมือหรือการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงในฐานะผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นายอำเภอ/ปลัดอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคเมื่อรวมกันจะทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นจำนวนทั้งสิ้น 66 คน บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 66 คน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 นอกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่มาเป็นเวลา 4 ปี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาสาระ ประเด็นในการวิเคราะห์ คือความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง

ตารางที่ 1 จำแนกย่อยของผู้ตอบแบบสอบถาม

หน่วยงาน	ประเภท	จำนวน
องค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง	คณะผู้บริหาร	4
	สมาชิกสภาท้องถิ่น	18
	หัวหน้าส่วนราชการ	3
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง	คณะผู้บริหาร	4
	สมาชิกสภาท้องถิ่น	26
	หัวหน้าส่วนราชการ	6
หน่วยงานส่วนภูมิภาค	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ	5
รวมทั้งสิ้น		66

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในฐานะบุคลากรคนหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นพื้นที่ศึกษาทำให้

ทราบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลของทั้งสองแห่งตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในขณะเดียวกันร้อยละ 88 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่เพียงแต่ตระหนักถึง

แต่ยังได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ด้านรักษาความปลอดภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำงานหนักขึ้น เนื่องจากมีอุบัติเหตุทางท้องถนนที่เป็นเส้นทางหลักในค่าชะโนดสูงขึ้น ร้อยละ 70 บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมองว่าตนเองได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทางด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมได้สะท้อนให้เห็นว่าภาระงานที่ตนรับผิดชอบนั้นหนักมากเกินกว่ากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ที่จะสามารถจัดการได้

การตระหนักร่วมกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลและผลกระทบของปัญหาที่มีต่อบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่ประสบร่วมกันองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้ใช้เวทีการประชุมประจำเดือนหัวหน้าส่วนราชการ ซึ่งประกอบไปด้วย นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 13 แห่ง ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นเวทีที่จะให้บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในเวทีการประชุมแห่งนี้ ถือได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความต้องการที่จะหันหน้ามาร่วมมือกันกับประชาชน และกับหน่วยงานส่วนภูมิภาคในอำเภอบ้านดุง ในเบื้องต้นองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้ร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามาประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ค่าชะโนด นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้เห็นพ้องร่วมกันว่าควรจะมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการจัดส่งหรือใช้บุคลากรร่วมกันในการเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถือได้ว่าเวทีการประชุมประจำเดือนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจในปัญหาร่วมกันของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง นอกจากนี้ยังได้รับความเห็นใจและเข้าใจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 11 แห่ง เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจและความเห็นใจจากสมาชิกของที่ประชุมประจำเดือน

ของหัวหน้าส่วนราชการไม่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือในเชิงพฤติกรรมแต่อย่างใดด้วยการขาดภาวะผู้นำทางการบริหารทำให้ไม่มีผู้ใดที่จะริเริ่มผลักดันหรือเปลี่ยนพลังจิตให้เป็นพลังกายได้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งจึงไม่ได้มองเห็นโอกาสและขั้นตอนต่อไปของการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กล่าวคือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งเพียงแต่ได้ดำเนินการสื่อสารทำความเข้าใจถึงปัญหาร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบนับว่าเป็นเพียงการเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนแรกของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งทั้งนี้ยังไม่ได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกันส่งผลให้ขั้นตอนต่าง ๆ อีก 5 ขั้นตอนของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่ได้มีการดำเนินการให้เกิดขึ้น ข้อสรุปคือองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีการทำบันทึกข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรส่งผลให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีนโยบายที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบมาจากประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อไม่มีนโยบายที่ชัดเจนจึงไม่มีแผนปฏิบัติการและไม่มีการประมาณที่จะใช้จ่ายร่วมกัน ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีความชอบธรรมพอที่จะไปขอการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นจากชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยแม้จะอยู่ภายใต้สภาวะที่ประสบปัญหาต่างๆ ร่วมกัน แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงยึดมั่นกับแนวทางในการบริหารและรูปแบบในการแก้ปัญหามาได้ กระบวนทัศน์เดิม ซึ่งคือรูปแบบที่แต่ละองค์กรต่างต้องพึ่งตนเองและมองไม่เห็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบร่วมกัน

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดและไม่สามารถให้คำอธิบายหรือให้เหตุผลว่า ทำไมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจึงมองไม่เห็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกันเพื่อแก้ไข

ปัญหาที่ประสบร่วมกัน ผลจากงานวิจัยนี้และจากประสบการณ์ผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานและคุ้นเคยกับการปกครองท้องถิ่น ทำให้เกิดโน้ตค้นตั้งเป็นข้อสมมุติฐานได้ว่า การปราศจากความเป็นอิสระในทางการบริหารส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความคิดริเริ่มในการที่จะพัฒนารูปแบบทางการบริหารใหม่ ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเคยชินกับการจัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณที่ถูกกำหนดไว้ว่าเป็นภารกิจหน้าที่และเป็นโครงการที่ดำเนินการอยู่ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเท่านั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่จัดทำโครงการหรือดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องใช้งบประมาณที่อาจได้รับการทักท้วงในเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่ถูกต้องจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน การจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาในลักษณะการใช้งบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ข้ามเขตพื้นที่เป็นความเสี่ยงในมุมมองของผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นหลาย ๆ ท่าน และหลาย ๆ แห่ง ไม่ต้องการที่จะทำการใด ๆ ที่เสี่ยงต่ออนาคตทางการเมืองและทางการบริหารท้องถิ่นที่ตนเองรับผิดชอบในการตีความลักษณะเช่นนี้ สอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล (2547) ที่มองว่าการที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือกันได้มากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจะต้องให้ประชาชนมีโอกาสปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น มิใช่ปล่อยให้ระบบการบริหารราชการส่วนกลางมาเป็นผู้ปกครองประชาชน การให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเองจะเป็นการเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แสวงหาความร่วมมือในระดับพื้นฐานหรือที่ พรชัย ทองเจือ (2550) เรียกว่า ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Type) ซึ่งเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเล็กที่ไม่ต้องมีพันธสัญญา และเหนือสิ่งอื่นใดเป็นการร่วมมือกันในลักษณะการรวมตัวกันเพื่อการประชุมเสวนาในกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกันหรือมีปัญหาเดียวกัน ส่วนความร่วมมืออีก 2 ลักษณะ อันได้แก่ 1) ความร่วมมือแบบกึ่งทางการ (Semi Formal Type) ซึ่งหมายถึงความร่วมมือที่มีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ

ระหว่างกลุ่มที่มีแบบแผนที่ชัดเจน และ 2) ความร่วมมือแบบเป็นทางการ (Formal Type) ซึ่งเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีแบบแผนโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม คือมีหนังสือราชการเป็นลายลักษณ์อักษรใช้เป็นหลักฐานในการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เกิดขึ้นดังนั้นความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจึงมีลักษณะเป็นเพียงการประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือโดยเบื้องต้น โดยเริ่มจากการพูดคุยอย่างไม่เป็นการระหว่างผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง หรือหัวหน้าหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมโดยตรง ในลักษณะของการมีประสานงานทางโทรศัพท์ และการประชุมนอกรอบเท่านั้น ทำให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งนี้ยังขาดการสร้างความร่วมมือร่วมกันแบบทางการ ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับ DuBrin (1998)

งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ(2545) ที่ได้กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ทั้งการที่รัฐบาลไม่มีนโยบายและกฎหมายชัดเจนในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะแข่งขันและขัดแย้งกันมากกว่าการร่วมมือกัน ประกอบกับประชาชนยังมีบทบาทที่จำกัดในการเรียกร้องบริการที่ดีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่นถูกแบ่งออกจากกันเป็นส่วน ๆ ส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพไม่คุ้มค่า และทำให้ประชาชนได้รับการบริการในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปรากฏในหลายพื้นที่มักจะเป็นรูปแบบของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยที่ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการเริ่มเข้ามามีบทบาทในบางพื้นที่นั้น เป็นไปภายใต้การสนับสนุนของราชการส่วนกลาง

งานวิจัยนี้สนับสนุนมุมมองของ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2549) ที่มองว่า เราควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 ที่ได้มีการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถร่วมกันดำเนินกิจการได้ในระดับหนึ่ง แม้งานวิจัยต่าง ๆ จะชี้ไปในทิศทางเดียวกันคือ ชีตระดับความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยยังมีน้อย แต่ข้อที่สำคัญคืองานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลควรมีนโยบายมาตรการและกฎหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกัน ประกอบกับควรสร้างเสริมให้นักการเมืองและประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะ

อย่างไรก็ตามยังสอดคล้องกับ แก้วตา ผิวพรรณ (2561) ได้กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม เกิดจากการบูรณาการของทุกภาคส่วนที่ร่วมกันเรียนรู้ แสวงหาปัญหา และคิดหาทางออก เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตามฉันทามติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานร่วมกันให้ตระหนักถึงปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากการนำผลที่ได้จากวิจัยมาทำการอนุมาน ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เกณฑ์หนึ่งที่เราใช้ในการประเมินคุณค่าของงานวิจัยคือการประเมินว่า ข้อค้นพบจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเป็นนโยบาย (ซึ่งหมายถึงหลักและวิธีปฏิบัติหรือแนวทางในการ

ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม) ได้หรือไม่ ดังนั้นในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงนำผลที่ได้จากงานวิจัยนี้มาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า รัฐบาล (ซึ่งหมายถึงระบบการบริหารราชการส่วนกลางที่เป็นศูนย์กลางการบริหารของประเทศภายใต้หลักการรวมศูนย์อำนาจ โดยที่อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานครอันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย) จะต้องเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งดูเหมือนเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ตรงไปตรงมาไม่มีความลึกซึ้งหรือซับซ้อนอย่างใด แต่ผู้วิจัยมองว่า ข้อเสนอแนะนี้จะเกิดประสิทธิผลในการนำไปปฏิบัติได้ต่อเมื่อรัฐบาลยึดมั่นและมุ่งส่งเสริมการบริหารราชการตามแนวทางของการกระจายอำนาจ ข้อเสนอแนะนี้อยู่ภายใต้ตรรกะวิทยาที่ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะไม่สามารถหรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือแสวงหาความร่วมมือซึ่งกันและกันหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคอยฟังคำสั่งหรือปฏิบัติราชการตามแนวทางที่ระบบการบริหารราชการส่วนกลางและระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคกำหนดหรือมีหนังสือสั่งการมาให้ปฏิบัติตาม

ผลงานวิชาการในต่างประเทศ (Delabbio, 2013) ชี้ให้เห็นว่า นโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ (intergovernmental collaboration) มิได้เกิดจากสัญญาภาค แต่จะต้องเกิดจากการสารเสวนา (dialogue) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยขั้นนี้ได้พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงถึงแม้จะไม่ได้มีการร่วมสานเสวนากัน แต่ทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการประชุมร่วมกันและทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นขั้นตอนต่อไปที่น่าจะเกิดขึ้นคือการลงนามในข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Agreement) แต่ผลงานวิจัยในต่างประเทศชิ้นเดียวกันนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าการลงนามในข้อตกลงร่วมกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ จะไม่เกิดผลในทางปฏิบัติหรือไม่มีผลความยั่งยืนหากข้อตกลงนั้นไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการทำงานร่วมกัน (Cooperation) การทำงานร่วมกันถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการที่องค์กรต่าง ๆ มารวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวกัน

(consolidation) ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนที่องค์กรต่าง ๆ จะมารวมกันเป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) ก่อนที่จะถึงเป้าหมายสุดท้ายของการที่จะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมีความสัมพันธ์ (intergovernmental relations) ที่ดีต่อกันและเป็นความสัมพันธ์ที่มุ่งรับใช้หรือบริการประชาชน มิใช่มุ่งปกครองประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเรื่องความร่วมมือกัน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากหลังไหลของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่และมุ่งที่จะค้นหาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้มีความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่และอย่างไร ในภาพรวมประเทศไทยในอนาคตอาจจะมีเหตุการณ์หรือภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติอันได้แก่ วาตภัย อัคคีภัย อุทกภัย ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านทรัพย์สินหรือชีวิตของประชาชนอย่างมากด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากส่วนกลาง และความไม่พร้อมของระบบการบริหารราชการส่วนกลางที่จะสั่งการหรือเข้าช่วยเหลือประชาชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอว่าควรจะมีการศึกษาวิจัยและประเมินศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะพัฒนาระบบความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดมาก่อน การวิจัยในหัวข้อนี้อาจจะดำเนินการทั้งในลักษณะของงานวิจัยพื้นฐาน (basic research) และในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (operations research) เพื่อสร้างและกำหนดรูปแบบของความร่วมมือที่หลากหลาย เป็นพลวัตและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. แก้วตา ผิวพรรณ. (2561). การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความร่วมมือในการรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
2. คำชะโนด. (2563). ประวัติคำชะโนดพอสังเขป <http://www.khamchanod.in.th/history.php>. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2563.
3. ธนิษฐา สุขะวัฒน์. (2550). ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบและความเป็นไปได้. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
4. นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. (2545). การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
5. ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). แนวทางการจัดการความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: นานักการพิมพ์.
6. ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรื่อง การทำความตกลงร่วมมือกันจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนพิเศษ 125 ง (28 พฤษภาคม 2558): 34.
7. พรชัย ทองเจือ. (2550). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนในการเปลี่ยนผ่านด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

8. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542, มาตรา 21, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2542): 56.
9. พระราชบัญญัติ. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2540/A/055/1.PDF> (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2561).
10. สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2549). **กฎหมายการปกครองท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
11. สำนักข่าวไทยรัฐ. “คำชะโนด เจอปัญหาหนัก น้ำท่วมเที่ยวทิ้งขยะภายนอก-ในบริเวณเจ้าหน้าที่เร่งแก้ไข.” รายงาน-ไทยรัฐออนไลน์, <https://www.thairath.co.th/news/local/861240>. (สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มกราคม 2561).
12. CA-ILG. (2012). Intergovernmental collaboration: Strategies for success. Institute for Local Government. https://www.ca-ilg.org/sites/main/files/file-attachments/intergovernmental_collaboration_strategies_for_success_tip_sheet_november_2012.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2560)
13. Cresswell, A. M., Pardo, T. A., Thompson, F., Canestraro, D. S., Cook, M., Black, L. J., Luna, L. F., Andersen, D. F., & Richardson, G. P. (2002). Modeling intergovernmental collaboration: a system dynamics approach. Proceedings of the 35th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, Big Island, HI. DOI: 10.1109/HICSS.2002.994029.
14. Delabbio, D. J. (2013, August 24-28). Intergovernmental collaboration: Successes, failures, and lessons learned. 79th Annual International Conference on Assessment Administration. Grand Rapids, Michigan. https://www.iaao.org/media/Topics/data_share/FE_Dec_13_Delabbio.pdf
15. DuBrin, R.L. (1998). Leadership Research Findings, Practice, and Skills. Rome : Miffiln company. FAO. (2001)
16. Intergovernmental Collaboration Goals and Objectives. (n.d.). <https://www.dubuquemartplan.org/pdf/IntergovCollaborationGoalsandObjectivesApproved6272012.pdf>
17. Lowatcharin, G. &Crumpton, C.D. (2019). Local government and intergovernmental relations in Thailand. In Routledge Handbook of Contemporary Thailand. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315151328>

พลวัตการสื่อสารในภาวะวิกฤตผ่านภาพอินโฟกราฟิกของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) กับการรับรู้ข่าวสารของคนในสังคมจากโรคระบาดโควิด-19

Crisis communication dynamics through the infographic of the Thai Health Promotion Foundation (Thai Health Promotion Foundation) and social perception of the COVID-19 epidemic

เกศินี บัวดีศ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวการปฏิบัติ การใส่หน้ากาก การกักตัว และการป้องกันตัว การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน และ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของกราฟิกในการออกแบบ เช่น ภาพ สี ข้อความ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และองค์ประกอบของกราฟิกที่ใช้ในการสื่อสาร การป้องกัน การกักตัว หรือการรับรู้ข่าวสาร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก ด้านที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเอง ครอบครัว และด้านที่ 3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง เรื่องสีและข้อความการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดโรคโควิด-19 สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ, $\bar{x}$, S.D และ แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 399 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 อายุระหว่าง 18 - 24 ปี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 68 ส่วนใหญ่ จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 อาชีพส่วนใหญ่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 ตอนที่ 2 ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.03) ด้านความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเอง ครอบครัว ด้านออกกำลังกายสม่ำเสมอ นอนหลับให้เพียงพอ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 1.02) ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 1.13) สื่การรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดโรคโควิด-19 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.90) และข้อความกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดโรคโควิด-19 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.88)

คำสำคัญ : พลวัตการสื่อสารในภาวะวิกฤตผ่านภาพอินโฟกราฟิก

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

²มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

Abstract

This research aims to 1) study practices, masking, detention and self-defense. 2) To study graphic elements in design, such as images, colors, texts of the Office of the Health Promotion Fund (NSA), and graphic elements used in communication. prevention Detention or awareness of news There are 2 episodes, part 1, general information, and part 2: 3 areas, 1 content recognition and patterns of infographic communication. Side 2: Cognition to take care of yourself Family and 3rd side, awareness of the news about detention reduces the risk. The graphics' color and message of awareness relate to the COVID-19 outbreak, static using percentage, S.D. and questionnaires with a sample of 399 people.

The findings are summarized as follows: Part 1 General Data: Most of the questionnaire takers were female, with 68.2 % between the ages of 18 and 24, 271 of them, 68 percent of them with bachelor's degrees, 1) 84 of which accounted for 46 majority of occupations. 332 students/students accounted for 83.2% of the second part of content awareness and patterns of communication through infographics. The picture is very high ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.03) cognitive aspects of self-care. Family, regular exercise, enough sleep. The picture is very high ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 1.0) 2) the perception of news about risk reduction detention. ($\bar{x} = 91$, S.D. = 0.90) and text with graphical awareness related to the COVID-19 outbreak, the picture is very high ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.88).

Keywords: Crisis communication dynamics through the infographic

บทนำ

สถานการณ์ของการแพร่ระบาดเรื่องของโรคโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ 2019 โดยการระบาดครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน ทำให้ผู้คนอยู่ในสังคมเริ่มหวาดกลัวและวิตกกังวล และพยายามมองหาข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นทางแนวในการปฏิบัติ บางครั้งการสื่อสารที่มีข้อมูลที่ซับซ้อน และการสร้างความเข้าใจในการรับรู้ข่าวสารเป็นเรื่องที่ยาก และต้องอาศัยข้อมูลที่สื่อสารอย่างง่าย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย หรือค้นหาอ่านจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีข่าวสารประชาสัมพันธ์ของการเผยแพร่การระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับสื่ออินโฟกราฟิกในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติโควิด-19 ด้านเนื้อหาต้องนำเสนออย่างครอบคลุม ทั้งการให้ข้อมูลทั่วไป การให้ความรู้ วิธีการปฏิบัติ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยง การสร้างความตระหนัก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้คนในสังคมได้ปฏิบัติตัวอย่างถูกต้อง และสามารถสร้างการ

ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ส่วนด้านการออกแบบ ควรใช้หลักการเน้นที่หัวข้อหลักหัวข้อเดียว เข้าใจง่าย ใช้อินโฟกราฟิกเป็นตัวเล่าเรื่อง ใช้สีเพื่อดึงดูดความสนใจ ใช้คำพูดที่กระชับ และการทำไฟลอินโฟกราฟิกให้ขนาดเล็กลง เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงและดาวน์โหลดข้อมูลได้ง่าย

สุพริศร์ สุวรรณิก (2563) ได้แสดงทรรศนะไว้ว่า เมื่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 สิ้นสุดลง สังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (deglobalization) จะมีความเข้มข้นมากขึ้น และทำให้ห่วงโซ่ อุปทานโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเกิดวิกฤตครั้งนี้ เราได้เห็นหลาย ประเทศใช้นโยบายแบบเน้นตนเอง (inward-looking policy) หรือปกป้องทางการค้า (protectionism) อย่างชัดเจนกันอยู่แล้ว โดยเฉพาะจากสงครามการค้าที่ปะทุขึ้นโดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ ที่ส่งเสริมให้บริษัทสัญชาติอเมริกันกลับมาผลิต

ในประเทศมากขึ้น และกีดกันการค้า จากต่างประเทศ ประเด็นนี้กลับมาชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วยเมื่อวิกฤตไวรัสโควิด-19 ที่กำลังตกย้ำ ความเชื่อของฝ่ายขวาจัดและผู้ไม่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ว่า การพึ่งพิงระบบการผลิตระหว่างประเทศ มากเกินไปเป็นเรื่องอันตราย ซึ่งจะเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานโลกที่มีอยู่แล้ว ให้ยิ่งรวดเร็วมากขึ้น กล่าวคือ ประเทศต่าง ๆ จะหันมาพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานในประเทศตนเองเพิ่มขึ้นอีก และกระจายความเสี่ยงด้านการผลิตและขายสินค้า โดยไม่พึ่งพาแต่ประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น เพราะเห็นผลกระทบชัดเจนจากขั้นตอนการผลิตหรือตลาดขายสินค้าเมื่อยามที่ต้องปิดตัวลง ซึ่งเป็นผลจากมาตรการต่าง ๆ อาทิ การปิดเมืองหรือประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด นอกจากนี้ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ อาจเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้เป็นโอกาส ในการคิดทบทวนอย่างรอบคอบว่า นโยบายเศรษฐกิจของประเทศ จะเดินไปในทิศทางใด โดยจะพยายามกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ โดยไม่พึ่งพารายได้ทางใดทางหนึ่งจนเกินไป อาทิ ไม่พึ่งพาแต่การส่งออกหรือการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่อาศัยการบริโภคและการลงทุนในประเทศเป็นเครื่องจักรสำคัญ

2. ปัญหาเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะด้านสาธารณสุข จะได้รับการแก้ไขให้ทั่วถึงและเสมอภาค มากขึ้น วิกฤตไวรัสโควิด-19 สร้างแรงกดดันให้รัฐบาลหลายประเทศหันมาใส่ใจพื้นฐาน ด้านสาธารณสุขของประชาชน และไม่ปล่อยให้กลไกตลาดเป็นตัวจัดการอย่างที่เคยเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐฯ ที่ระบบสาธารณสุขไม่มีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า วิกฤตครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการที่บุคคลจะเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้หรือไม่นั้นไม่ควรเป็นเรื่องของปัจเจกชนอีกต่อไป เพราะคนคนหนึ่งที่เป็นพาหะของโรคอยู่ แต่ไม่สามารถไปใช้บริการตรวจหาเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ เพราะจ่าย ค่าตรวจไม่ไหวทั้ง ๆ ที่อยากตรวจ จึงต้องใช้ชีวิตแบบเดิมตามปกติ ทำให้การแพร่ระบาดไปสู่ผู้อื่น โดยไม่รู้ตัว จนในที่สุดการควบคุมโรคในภาพรวมจะทำได้ยากลำบาก และเป็นเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดหนักกว่าประเทศพัฒนาแล้วอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันตามยอดผู้ติดเชื้อในประเทศ

สหรัฐอเมริกาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแซงหน้า ประเทศอิตาลีไปแล้ว ดังนั้น หลังผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ อาจได้เห็นบทบาทที่เพิ่มขึ้นของระบบรัฐสวัสดิการในแต่ละประเทศก็เป็นได้

3. สังคมจะก้าวเข้าสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ทันพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่เปลี่ยนแปลงไป ย้อนกลับไปในช่วงการแพร่ระบาดของโรคซาร์สในปี 2545 ก็สร้างจุดเปลี่ยนสำคัญ สำหรับการใช้เทคโนโลยีออนไลน์อย่างอีคอมเมิร์ซในจีนให้มาเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาชนอย่างสูง โดยเฉพาะอาลีบาบาและเจดิดอทคอม เพราะผู้คนหลีกเลี่ยงการติดเชื้อจากพื้นที่สาธารณะและหันมา สั่งซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น มาถึงวิกฤตครั้งนี้ก็จะทิ้งร่องรอยไว้เช่นกัน โดยเป็นการตกย้ำให้ร้านค้า และห้างสรรพสินค้าแบบดั้งเดิมต้องเร่งพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพื่อช่วงชิงตลาดจากการค้าขาย แบบออนไลน์มากขึ้นอีก รวมทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลหลายประเภทที่มีมานานแล้วแต่ยังไม่มีคนใช้กันมากนัก วิกฤตครั้งนี้กลับบังคับให้คนต้องหันมาใช้เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างจริงจัง และสร้างโอกาสต่อยอด ให้มีผู้เล่นในตลาดมากยิ่งขึ้น อาทิ แพลตฟอร์มที่ช่วยสื่อสารทางไกล จัดประชุม หรืออีเวนต์ ซึ่งผู้บริโภคจะเกิดความคุ้นเคยและเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาใช้เทคโนโลยีอย่างถาวร นอกจากนี้ แม้กระทั่งสถาบันการศึกษาก็ต้องพัฒนาไปใช้วิธีการสอนแบบออนไลน์ทดแทนทั้งหมดในช่วงวิกฤต ซึ่งอาจพลิกโฉมระบบการศึกษาโลกไปโดยสิ้นเชิงหลังผ่านพ้นวิกฤตแล้ว และสุดท้ายแต่ไม่ท้ายสุด ผู้คนอาจจะกลัวการใช้เงินสดหรือธนบัตร เพราะกระดากอาจเป็นพาหะของเชื้อโรคได้แม้ผ่านพ้น วิกฤตไวรัสโควิด-19 ไปแล้ว และจะเริ่มคุ้นชินกับการรักษาสุขอนามัยอย่างเข้มงวดไปจนถึงการใช้ชีวิตประจำวันที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพ ด้วยปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ระบบการชำระเงิน แบบอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นได้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกองทุน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 โดยมีหน้าที่ริเริ่ม ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม ในการขับเคลื่อน

กระบวนการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีครบ 4 ด้าน กาย จิต ปัญญา สังคม และร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่ และสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ การสร้างสื่อแบบง่าย ๆ ด้วยภาพอินโฟกราฟิก ภาพ เนื้อหามีความน่าสนใจมากกว่าข้อความซึ่งอาจดูง่ายมากกว่าข้อความที่เยอะ ๆ เพราะคงไม่มีใครอ่าน หากเปลี่ยนจากข้อความเยอะมาก มาเป็นภาพ เพิ่มความน่าสนใจของภาพ สี และเนื้อหาที่สำคัญสั้น ๆ เท่านั้นในการออกแบบ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงสนใจทางการศึกษาเรื่อง ว่า ภาพ สามารถสื่อความหมายในการป้องกัน การดูแล การปฏิบัติตัวและมีวิธีการอย่างไร ในเรื่องของสื่อสร้างสุขของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีความน่าสนใจในเรื่องของ หน้ากาก การกักตัว และการป้องกันตัว การปฏิบัติในภาวะที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ในแต่ละวัน เพื่อศึกษา หน้ากาก การกักตัว และการป้องกันตัว การปฏิบัติในภาวะที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ในแต่ละวัน และเพื่อศึกษาองค์ประกอบของกราฟิกในการออกแบบ เช่น ภาพ สี ข้อความ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทาง เรื่อง การใส่หน้ากาก การกักตัว และการป้องกันตัว การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของกราฟิกในการออกแบบ เช่น ภาพ สี ข้อความ

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

เก็บข้อมูล ในเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์

2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน นักศึกษา ในกรุงเทพ และนครสวรรค์ จำนวน 400 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามแบบแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก จำนวน 7 ข้อ

ด้านความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเองครบถ้วน จำนวน 3 ข้อ

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง จำนวน 7 ข้อ

สื่อบริการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดของโรคโควิด-19 จำนวน 5 ข้อ

ข้อความกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดโรคโควิด-19 จำนวน 4 ข้อ

ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาพอินโฟกราฟิกกับการสื่อสารจากโรคระบาดโควิด-19

กำหนดค่าคะแนนเฉลี่ยในการแปลความ ดังนี้
เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยความคิดเห็นทั้ง 5 ระดับ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 ระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 ระดับความคิดเห็นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ SPSS for windows Version 16.0 เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวมมา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้ ร้อยละ สำหรับข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ในภาพรวมข้อมูลทั่วไป สรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลด้านเพศของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 เป็นเพศชาย มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8

2. ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ อายุ ระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 68 รองมาเป็นช่วงอายุ 25 – 34 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และ อายุ 35 – 44 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ

3. ข้อมูลด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ จบปริญญาตรี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองมาเป็นช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ตามลำดับ

4. ข้อมูลด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 รองมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก

ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก พบว่า ส่วนใหญ่รับรู้ วิธีป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน คิดเป็นร้อยละ จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 % รองลงมา ล้างมือบ่อย ๆ โดยใช้สบู่และน้ำ หรือเจลล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์ คือ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 % และรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่มีไข้หรือจาม จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 % และ ภาพรวมระดับความความคิดเห็นปานกลาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 3.35$ และ S.D รวม 1.03 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก

รายการ	เข้าใจมาก	เข้าใจ	เข้าใจง่าย	เข้าใจง่ายมาก	$\bar{x}$	SD
วิธีป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19	242	20	133	4	2.75	0.95
	60.7%	5.0%	33.3%	1.0%		
ล้างมือบ่อยๆ โดยใช้สบู่และน้ำ หรือเจลล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์	139	-	256	4	3.31	0.96
	34.8 %		64.2%	1.0%		
รักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่มีไข้หรือจาม	151	-	204	44	3.35	1.10
	37.8%		51.1%	11%		
ไม่สัมผัสตา จมูก หรือปาก	115	28	200	48	3.47	1.03
	28.8 %	7.0 %	52.1 %	12.%		
ปิดจมูกและปากด้วยข้อพับด้านในข้อศอก หรือกระดาษชำระเมื่อไอหรือจาม	167	-	184	48	3.28	1.13
	41.9 %		46.1 %	12. %		
เก็บตัวอยู่บ้านเมื่อรู้สึกไม่สบาย	112	-	239	48	3.56	1.02
	28.1%		59%	12.0%		
หากมีไข้ ไอ และหายใจลำบากโปรดไปพบแพทย์	112	-	239	48	3.56	1.02
	28.1%		59%	12.%		
รวม					3.35	1.03

ด้านความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเอง ครอบครัว ด้านออกกำลังกายสม่ำเสมอ นอนหลับให้เพียงพอ มีค่าเท่ากัน จำนวน 239 คิดเป็นร้อยละ 59.9 % รองลงมา กินร้อน ซอนกลาง กินอาหารที่มีประโยชน์ คือ

จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 80 % และภาพรวมระดับความคิดเห็นมาก มีค่าเฉลี่ยในภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 3.55$ และ S.D รวม 1.02 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ด้านความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเอง ครอบครัว

รายการ	เข้าใจ ยาก	เข้าใจ ง่าย	เข้าใจ ง่ายมาก	$\bar{x}$	sd
ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	48 12 %	239 60 %	112 28 %	3.55	1.02
กินร้อน ซอนกลาง กินอาหารที่มีประโยชน์	-	320 80 %	80 20%	3.55	1.02
นอนหลับให้เพียงพอ	41 10.27 %	239 60%	120 30%	3.55	1.02
			รวม	3.55	1.02

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง มีค่าเท่ากัน ควรหยุดเรียน หยุดงาน และพักอยู่บ้านจนกว่าจะครบ 14 วันหลังการสัมผัส ควรนอนแยกห้อง ไม่ออกไปนอกบ้าน ไม่เดินทางไปชุมชนหรือที่สาธารณะ จำนวน 239 คิดเป็นร้อยละ 59.9 % รองลงมา คือ ไม่ใช่ของใช้ส่วนตัว เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ร่วมกับผู้อื่น จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 % และ

ควรสวมหน้ากากอนามัย ให้เปรียบเสมือนว่าเป็นผู้ติดเชื้อ และอาจสามารถแพร่เชื้อได้ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 % และภาพรวมระดับความคิดเห็นมาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 3.67$ รวม SD รวม 1.13 (ตารางที่ 3)

ในเรื่องของความสัมพันธ์ของภาพ สี และข้อความที่เป็นองค์ประกอบของกราฟิก มีความสัมพันธ์กัน องค์ประกอบ

ตารางที่ 3 ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง

รายการ	เข้าใจ ยาก	เข้าใจ ง่าย	เข้าใจ ง่ายมาก	$\bar{x}$	sd
ควรหยุดเรียน หยุดงาน และพักอยู่บ้านจนกว่าจะครบ 14 วันหลังการสัมผัส	41 12.8 %	239 59.9%	120 28.1%	3.55	1.02
ควรสวมหน้ากากอนามัย ให้เปรียบเสมือนว่าเป็นผู้ติดเชื้อ และอาจสามารถแพร่เชื้อได้	39 9.70 %	89 22.3 %	272 68%	3.69	1.13
ควรนอนแยกห้อง ไม่ออกไปนอกบ้าน ไม่เดินทางไปชุมชนหรือที่สาธารณะ	41 12.8%	239 59.9%	120 28.1%	3.68	1.13
ไม่ใช่ของใช้ส่วนตัว เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ร่วมกับผู้อื่น	103 25.8 %	112 28.1 %	184 46.1%	3.73	1.16

รายการ	เข้าใจ ยาก	เข้าใจ ง่าย	เข้าใจ ง่ายมาก	$\bar{x}$	sd
ควรเว้นระยะห่าง หรืออยู่ห่างจากคนในบ้าน หรือคนในครอบครัวประมาณ 1 - 2 เมตร หรืออย่างน้อยประมาณหนึ่งช่วงแขน	25 6.25%	20 5%	355 88.75%	3.67	1.17
สมาชิกทุกคนในบ้านควรล้างมือบ่อยครั้งที่สุดเพื่อลดการรับและแพร่เชื้อ	36 9%	76 19%	288 72%	3.68	1.16
ควรทำความสะอาดห้องรับแขก ห้องน้ำ หรือห้องที่คนในบ้านมีการใช้บ่อยๆ โดยเฉพาะห้องน้ำ พื้น ลูกบิดประตู ก๊อกน้ำ เป็นต้น	12 3%	103 25.75%	285 71.25%	3.73	1.16
	รวม			3.67	1.13

ด้านสื่อกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวกับการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่าส่วนใหญ่ ความสวยงาม จำนวน 160 คิดเป็นร้อยละ 41.1 % รองลงมาความเหมาะสม คือ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 % และ

ความสบายตา จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 % และในภาพรวมระดับความคิดเห็นมาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 3.91$ รวม S.D รวม 0.90 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 สื่อกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวกับการระบาดของโรคโควิด-19

รายการ	5	4	3	2	1	$\bar{x}$	sd	แปลผล
สวยงาม	138 34.1%	160 41.1%	85 21.4%	13 3.3%	4 1.0%	4.03	0.88	มาก
เหมาะสม	135 33.9 %	155 38.8%	92 23.1%	12 3.0 %	4 1.0 %	4.01	0.88	มาก
สบายตา	108 26.6%	179 44.9%	88 22.3%	20 5.0%	4 1.0%	3.91	0.88	มาก
โทนสีร้อน	105 26.3%	140 35.1%	116 29.1%	33 8.3%	4 1.0%	3.77	0.96	มาก
โทนสีเย็น	180 45%	57 14.25%	80 20%	35 8.75%	48 12%	3.83	0.93	มาก
	รวม					3.91	0.90	มาก

ด้านข้อความกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวกับการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่าส่วนใหญ่ สะดุดตา จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.9 % เรื่องของอ่านง่าย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 % และ เข้าใจง่าย

จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1% ตามลำดับ และ ภาพรวมอยู่ระดับมาก $\bar{x} = 3.99$ และ SD รวม 0.88 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 5 ข้อความกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดโรคโควิด-19

รายการ	5	4	3	2	1	$\bar{x}$	sd	แปลผล
เข้าใจง่าย	95 23.8%	156 33.1%	132 33.1%	8 2.0%	8 2.0%	4.07	0.87	มาก
สะดุดตา	68 17.0%	199 49.9%	104 26.1%	20 5.0%	8 2.0%	3.96	0.91	มาก
อ่านง่าย	101 25.3%	173 43.4%	104 26.1%	13 3.3%	8 2.0%	3.95	0.90	มาก
สามารถนำไปปฏิบัติได้	94 23.6%	141 35.3%	144 36.1%	12 3.0%	8 2.0%	3.99	0.87	มาก
รวม						3.99	0.88	มาก

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษา ข้อมูลทั่วไป สรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลด้านเพศของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 เป็นเพศชาย มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8

2. ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ อายุ ระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 68 รองมาเป็นช่วงอายุ 25 – 34 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และ อายุ 35 – 44 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ

3. ข้อมูลด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ จบปริญญาตรี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองมาเป็นช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ตามลำดับ

4. ข้อมูลด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 รองมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

ด้านการรับรู้เนื้อหาและรูปแบบในการสื่อสารผ่านสื่ออินโฟกราฟิก พบว่า ส่วนใหญ่ วิธีป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน คิดเป็นร้อยละ จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7% รองลงมา ล้างมือบ่อย ๆ โดยใช้สบู่และน้ำ หรือเจลล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์ คือ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 % และรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่มีไข้หรือจาม จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 % และ ภาพรวมระดับความคิดเห็นปานกลาง มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.35$ และ SD รวม 1.03

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง มีค่าเท่ากัน ควรหยุดเรียน หยุดงาน และพักอยู่บ้านจนกว่าจะครบ 14 วันหลังการสัมผัส ควรนอนแยกห้อง ไม่ออกไปนอกบ้าน ไม่เดินทางไปที่ชุมชนหรือที่สาธารณะ จำนวน 239 คิดเป็นร้อยละ 59.9 % รองลงมา คือ ไม่ใช่ของใช้ส่วนตัว เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ร่วมกับผู้อื่น จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 % และ ควรสวมหน้ากากอนามัย ให้เปรียบเสมือนว่าเป็นผู้ติดเชื้อ และอาจสามารถแพร่เชื้อได้ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 % และภาพรวมเห็นมาก $\bar{x} = 3.67$ SD รวม 1.13

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกักตัวลดความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ควรหยุดเรียน หยุดงาน และพักอยู่บ้านจนกว่าจะครบ 14 วันหลังการสัมผัส ควรนอน

แยกห้อง ไม่ออกไปนอกบ้าน ไม่เดินทางไปชุมนุมหรือที่สาธารณะจำนวน 239 คิดเป็นร้อยละ 59.9 % รองลงมาคือ ไม่ใช้ของใช้ส่วนตัว เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ร่วมกับผู้อื่น จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 % และ ควรสวมหน้ากากอนามัย ให้เปรียบเสมือนว่า เป็นผู้ติดเชื้อและอาจสามารถแพร่เชื้อได้ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 % และภาพรวมระดับมาก $\bar{x} = 3.67$ รวม SD รวม 1.13

สื่อกับการรับรู้ข่าวสารของกราฟิกเกี่ยวข้องกับการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่าส่วนใหญ่ รับรู้ความสวยงาม จำนวน 160 คิดเป็นร้อยละ 41.1 % รองลงมาความเหมาะสม คือ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 % และ ความสบายตา จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 % และในภาพรวมระดับมาก $\bar{x} = 3.91$ รวม S.D รวม 0.90

ข้อเสนอแนะ

สามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปต่อยอด ในเรื่องของการออกแบบภาพอินโฟกราฟิกกับงานประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน ต่าง ๆ เพราะหัวข้อมีความทันสมัยกับสภาวะปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษางานหน่วยงานใหญ่ เช่น กระทรวงสาธารณสุข เช่น งานประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดหลากหลายในงานวิจัย ได้แก่ ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต

เอกสารอ้างอิง

1. การใช้การสื่อสารในช่วงโควิดของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564 จาก, <https://cad.kku.ac.th/?p=6476>.
2. เกศินี วุฒิวงศ์. (2563). มาตรการป้องกันเพื่อลดปัญหา การติตราทางสังคมในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ช่วงการระบาดของโรคโควิด-19. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม2563) หน้า 1-14.
3. ณัฐวัฒน์ คณารักษ์สมบัติ. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อโฆษณาออนไลน์ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม -ธันวาคม 2563 หน้า 1-12.
4. นฤมล สีนสุพรรณ และคณะ. (2561). แนวทางการดูแลสุขภาพ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อำเภอบุตรรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561)หน้า 43-50.
5. สุพริศร์ สุวรรณิก. (2563). โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร หลังวิกฤติโควิด-19 จบลง?. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/business/1807048> ค้นหามาเมื่อ 30 มีนาคม 2563 <https://www.garmin.com/th-TH/blog/coronavirus-effect/>.
6. สงกรานต์ ลาพิม และคณะ. (2561). การพัฒนาสื่อด้านสุขภาพเรื่องการป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำสุขภาพ ประจำครอบครัวชนเผ่าลาหู่ ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561) หน้า 58-63.

กลยุทธ์การตลาดบริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น TrueMove H's service marketing strategy in Khon Kaen Municipality

นพดล มั่งมี¹, อติศรา แยมโกสม²,
ปรมินทร์ นวลอินทร์³, สวิตา อ่อนละอ⁴,
ศิริพร น้อยวงศ์⁵, พรรศิกา จารุกำจร⁶

บทคัดย่อ

สถานที่ใช้บริการทรูซ้อปเซ็นทรัล จำนวน 169 คิดเป็นร้อยละ 42.25 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อใช้บริการ คือ ตัวเอง จำนวน 331 คิดเป็นร้อยละ 82.75 ช่วงเวลาที่ใช้บริการเวลา 19.01 – 22.00 น. จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 ผลงานวิจัยปัจจัยในการให้บริการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านผลิตภัณฑ์พบว่า มีสัญญาณครอบคลุมทุกพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.13 อยู่ในระดับมาก ด้านราคา พบว่า แพคเกจค่าบริการที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 อยู่ในระดับมาก ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายพบว่าช่องทางในให้บริการผ่านร้านสะดวกซื้อหรือตู้เติมเงิน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมทางการตลาด พบว่า การโฆษณาผ่านสื่อเพื่อบอกสิทธิประโยชน์ ค่าเฉลี่ยที่ 3.93 อยู่ในระดับมาก ด้านบุคคล พบว่า พนักงานมีความรู้และทักษะความชำนาญในการให้บริการ 4.10 ระดับมาก ด้านกระบวนการ พบว่า ระบบการบริการให้ความช่วยเหลือ ค่าเฉลี่ย 3.98 และด้านทางกายภาพ พบว่า ความสะอาดและบรรยากาศที่ดีของศูนย์ให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก

จากผลข้อมูลและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) เพื่อเสนอกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประกอบด้วยกลยุทธ์ 4 ด้าน ได้แก่ (1) กลยุทธ์เชิงรุก ใช้การเพิ่มช่องทางการให้บริการศูนย์บริการ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เติมเงิน (2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ใช้การทำสื่อโฆษณาและส่งเสริมการขายไปยังกลุ่มผู้ใช้บริการอายุ 25-35 ปี (3) กลยุทธ์เชิงรับ ใช้การลดราคาสินค้าและบริการสำหรับผู้บริโภคที่ยังไม่เคยใช้บริการ (4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ใช้การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ จากสถานการณ์โควิด19 การทำความร่วมมือกับโรงพยาบาล ศูนย์อนามัยหน่วยงานช่วยเหลือแก้ปัญหาผ่านวิกฤตการณ์โควิด19 เพื่อสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริการ, ส่วนประสมทางการตลาด

Abstract

This research aims to 1) Study general information from the users of TrueMove H in Khon Kaen Municipality, 2) Study the factors affecting of the services from TrueMove H in Khon Kaen Municipality, and 3) Promote the service strategy of TrueMove H in Khon Kaen Municipality by collecting data from the sample of 400 persons by questionnaires and data collection and analyzed the data by statistical methods. Calculating by the frequency, percentage, mean, standard deviation, and analyzed the corporate environment (SWOT Analysis) and formulate strategies by TOWS Matrix.

^{1,6}อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²⁻⁵อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

The results from the information of females 212 persons representing were 53.00% between aged 25-35 years for 112 persons the total were 28% . Bachelor's degree were 231 persons there were 57.75%. The private employees were 135 persons. There were 33.75%. The income 9,000-15,000 baht for 116 persons. There were 29%. The service in the prepaid were 211 persons or 52.75%. True Shop Central were 169 places. There were 42.25% with person who influencing service by themselves for 331 persons representing were 82.75% during the service from 19:01-22.00 pm for 148 persons. There were 37.00% found that the product signal covers all areas with an average of 4.13 was at a high level in terms of price. Various service packages with an average of 4.09 at a high level in terms of distribution channels. Internal channels provided services through convenience stores or top-up kiosks with an average of 4.24 in the highest level in terms of marketing promotion. Advertising through the media about benefits the average of 3.93 in a high level in terms of personnel. Employees had knowledge and skills in service 4.10 was in high level on the process aspect. The assistance service system averaged was 3.98, and the physical evidence found that the cleanliness and good atmosphere of the center service average of 4.13 were in a high level.

The results of strategies service from TrueMove H in Khon Kaen Municipality it consists of four strategies; 1) Proactive strategy used to increase service channels, service centers, convenience stores, and top-up kiosks, 2) Remedial strategy used to advertising and promotional materials with the target audience, 3) Passive strategy used to product and service discounts for consumers who has never used the service, and 4) Defensive strategy used to business partnerships from the situation of Covid 19, cooperation with hospitals, health centers, aid agencies solve problems through the Covid-19 crisis in order to create a brand that was more well known.

Keywords: Strategy, Service, Marketing Mix

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคของโลกไร้พรมแดน มีการติดต่อสื่อสารโดยไม่มีที่สิ้นสุดไม่ว่าจะใกล้หรือไกล เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีมากขึ้นและมีการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง ส่งผลให้ตลาดอุตสาหกรรมในด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน รวมถึงตลาดอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารก็มีการเติบโตที่รวดเร็ว และผู้นำหลายๆ ประเทศมีมาตรการในการพัฒนาขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศในโลกยุคดิจิทัล ดังนั้นเทคโนโลยีการสื่อสารส่งผลกระทบต่อความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบัน ในการดำเนินธุรกิจ การติดต่อสื่อสารข้อมูล

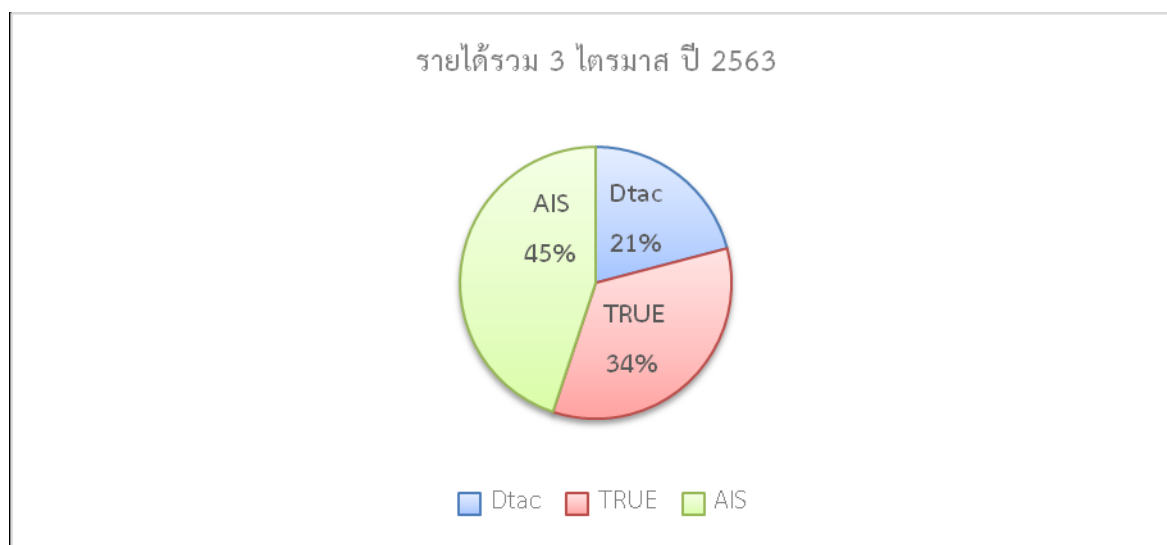
ตลอดจนความบันเทิงด้านต่างๆ ดังนั้นในการสื่อสารข้อมูลเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง ความปลอดภัย สะดวกสบาย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก และการสื่อสารข้อมูลที่ใช้อินเตอร์เน็ตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี การตลาดโซเชียล(Social Media Marketing) มีอิทธิพลต่อชีวิตคนไทยอย่างมาก แทรกอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันเสมอ ทำให้แบรนด์หรือธุรกิจต่างให้ความสำคัญกับการใช้งาน Social Media เพื่อสร้างฐานลูกค้าใหม่ๆ รวมไปถึงสร้างยอดขาย ในรูปแบบสื่อออนไลน์ สื่อโซเชียลมีเดีย ในการติดต่อสื่อสาร การดำเนินธุรกิจและอุปกรณ์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลกในปัจจุบัน คือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่จำนวนนับพันล้านคน ที่มา :

<https://www.iprospect-th.com/digital-knowledge/what-is-social-media-marketing/>(สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2563)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA (เอ็ตด้า) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเผยแพร่ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 หรือ Thailand Internet User Behavior 2019 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดกว่า 150% ส่งผลให้ปัจจุบันไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 47.5 ล้านคน หรือราว 70% ของจำนวนประชาชนทั้งหมด ในปี 2563 แม้จะมีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แต่ก็สร้างผลกระทบกับผู้ให้บริการมือถือในประเทศไทยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยผลรวมของการประกอบการตลอด 3 ไตรมาสของปี 2563 ของแต่ละค่ายยักษ์ใหญ่ในประเทศไทย

AIS อันดับ 1 รายได้รวม 125,176 ล้านบาท True อันดับ 2 รายได้รวม 95,377 ล้านบาท และ DTAC อันดับ 3 รายได้รวม 58,324 ล้านบาท (ตามภาพที่ 1)

TrueMove H เป็นบริษัทที่เข้ามาทำการแข่งขันการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่หลังคู่แข่งรายใหญ่ ได้แก่ AIS และ DTAC แต่ด้วยการแข่งขันของธุรกิจโทรคมนาคม ผู้ให้บริการแต่ละค่ายต่างผลักดันเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้บริการทันสมัยเหนือคู่แข่งอยู่ตลอดเวลาแต่ในปีที่ผ่านมา True Move-H สามารถก้าวขึ้นเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันดับ 2 ของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามทุกเครือข่ายต่างต้องการส่วนแบ่งทางการตลาดและพัฒนาเครือข่ายให้ครอบคลุมมากที่สุดเพื่อรองรับความต้องการของตลาดโทรคมนาคม

ภาพที่ 1 ภาพเปรียบเทียบรายได้ 3 ไตรมาสผู้ให้บริการมือถือในประเทศไทย

ที่มา : <https://www.smartsme.co.th/content/243014#!> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2563)

ดังนั้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้ามานี้ คณะผู้วิจัยเห็นถึงแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นผู้ใช้บริการ True Move-H และการทำกลยุทธ์เพื่อเพิ่มยอดขายหรือส่วนครองตลาดของ TrueMove H จากอันดับที่ 3 สู่อันดับที่ 2 จังหวัดขอนแก่นมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 1,790,055 คน (ปี พ.ศ. 2563) และการเกิดสถานการณ์โควิด19 การเปลี่ยนแปลง

ผลักดันสู่ชีวิตปกติวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งทางด้านธุรกิจ เศรษฐกิจ การเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน จำเป็นต้องใช้สื่อออนไลน์เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นธุรกิจในการให้บริการ จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยมองเห็นถึงโอกาสทางธุรกิจ เพื่อเสนอกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
3. เสนอกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับบริษัท TrueMove H ในปัจจุบัน บริษัท โทรคอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ทำธุรกิจให้บริการโทรศัพท์มือถือรายหนึ่งในประเทศไทย โดยเป็นตัวแทนขายส่งต่อบริการของ กสท. โทรคมนาคม ได้รับอนุญาตในการดำเนินการโครงข่ายโทรศัพท์มือถือระยะที่ 3 (3G) บนเครือข่ายดับเบิลยูซีดีเอ็มเอ 850 เมกกะเฮิร์ตซ์ บนช่วงความถี่ 15 เมกกะเฮิร์ตซ์ ที่ถือว่ามากที่สุดในกลุ่มผู้ให้บริการในปัจจุบัน (รวมทรูมูฟ) และยังได้รับใบอนุญาตในการดำเนินการ โครงข่ายโทรศัพท์มือถือบนเครือข่ายดับเบิลยูซีดีเอ็มเอ 2100 เมกกะเฮิร์ตซ์ บนช่วงความถี่ 15 เมกกะเฮิร์ตซ์ จาก กสทช. และโครงข่ายโทรศัพท์มือถือระยะที่ 4 (4G LTE) โดยเครือข่าย ทรูมูฟ-เอช กับ ทรูมูฟ ในทางธุรกิจโทรคมนาคมจะถือว่าเป็นคนละเครือข่ายกัน แต่ทั้งสองเครือข่ายมีวิธีดำเนินการเหมือนกันทุกประการ สำหรับในประเทศไทยมีค่ายขนาดใหญ่สำหรับผู้ให้บริการเครือข่ายมือถืออยู่ 3 รายได้แก่ AIS, DTAC และ True ที่อยู่ให้บริการคู่กับคนไทยมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี หากมองในแง่ของการทำธุรกิจ สิ่งที่เป็นเทคโนโลยีส่งสัญญาณผ่านคลื่นอากาศสามารถสร้างรายได้อย่างมากมาย โดยสำหรับในปี 2563 แม้จะมีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แต่ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการเครือข่ายมือถือในประเทศไทยเพียงเล็กน้อยเพราะมีการใช้การสื่อสารออนไลน์เพิ่มมากขึ้น (Work from Home) จากรายงานส่วนการตลาด 3 ไตรมาสของปี 2563 ของแต่ละค่ายใหญ่ผู้ให้บริการคือ

1) AIS รายได้ไตรมาสแรก/2563 จำนวน 41,205 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 2/2563 จำนวน 42,256 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 3/2563 จำนวน 41,715 ล้านบาท รวม 125,176 ล้านบาท

2) True รายได้ไตรมาสแรก/2563 จำนวน 28,491 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 2/2563 จำนวน 33,878 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 3/2563 จำนวน 33,008 ล้านบาท รวม 95,377 ล้านบาท และ 3) DTAC รายได้ไตรมาสแรก/2563 จำนวน 20,075 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 2/2563 จำนวน 19,196 ล้านบาท รายได้ไตรมาส 3/2563 จำนวน 19,053 ล้านบาท รวม 58,324 ล้านบาท ที่มา : <https://www.smartsme.co.th/content/243014#> (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2563)

2. ทฤษฎีด้านการตลาด (Marketing Theory)

- เสรี วงษ์มณฑา (2542, น. 11) ได้กล่าวว่า ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง การที่กิจการมีสินค้าและบริการไว้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่พวกเขาได้ ทั้งนี้ราคาของสินค้าและบริการอยู่ในระดับที่ผู้บริโภคยอมรับได้และยินยอมที่จะจ่าย (Willing to pay) มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมลูกค้าสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย อีกทั้งมีความพยายามมุ่งใจเพื่อให้ลูกค้าเกิดความสนใจตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการอย่างถูกต้อง

- คิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2547 น.12)

ส่วนผสมทางการตลาด (The Marketing Mix) ของธุรกิจทั่วไปประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หรือที่เรียกว่า 4Ps แต่ถ้าเป็นธุรกิจบริการจะมีส่วนผสมทางการตลาดเพิ่มขึ้น คือ พนักงาน (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Physical Evidence) รวมกันเรียกว่า 7Ps ได้แก่

P1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง

สินค้า (Goods) และบริการ (Service) ที่ธุรกิจพัฒนาและผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดผลิตภัณฑ์หรือสินค้าบริการนั้น มีทั้งที่จับต้องได้ เช่น พัดลม โต๊ะ เป็นต้น และไม่สามารถจับต้องได้ เช่น การตัดผม การนวดแผนโบราณ บางครั้งเป็นตัวบุคคล เช่น ดารา นักร้อง นักการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ยังรวมถึงตราสินค้า (Brand) การบรรจุหีบห่อ (Packaging) การรับประกัน (Guarantee) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Quality)

บางธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถจับต้องได้เพียงอย่างเดียว ไม่มีบริการเสริม เช่นได้แก่ สบู่ แชมพูสระผม ยาสีฟัน เป็นต้น

P2) ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกค้าต้องชำระให้กับผู้ขายเพื่อให้ได้รับสินค้าและบริการ โดยธุรกิจต้องกำหนดราคาให้อยู่ในระดับที่ลูกค้าสามารถซื้อได้ การกำหนดราคานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในระดับที่ธุรกิจยังคงมีกำไร และลูกค้าสามารถซื้อได้

P3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้มีความสะดวกสบายสูงสุด ด้วยการนำสินค้าและบริการส่งมอบให้กับลูกค้าภายในเวลาที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามลักษณะของสินค้า พฤติกรรมของลูกค้า สถานที่ตั้งของธุรกิจ และที่ตั้งของลูกค้า โดยมีความเกี่ยวข้องกับงานของนักการตลาดในการออกแบบและพัฒนาระบบการจัดการช่องทางการตลาดให้เหมาะสมกับตัวสินค้าและกลุ่มเป้าหมาย

P4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึงการกำหนดแนวทางในการสื่อสารไปยังลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ราคา และข้อมูลอื่นๆ ของสินค้าและบริการ โดยมุ่งหมายให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการด้วยการประสมประสานส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง และการใช้พนักงานขาย

P5) พนักงาน (People) หมายถึง การจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพบุคลากรของกิจการ โดยเริ่มตั้งแต่การสรรหาคัดเลือก การพัฒนาและฝึกอบรม รวมไปถึงการจูงใจและปลุกฝังลักษณะที่จำเป็นต่อการให้บริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการให้มากที่สุดได้แก่ ด้านทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การทักทายลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ การขอบคุณลูกค้า หรือผู้ใช้บริการทุกครั้งที่มาใช้บริการ สาเหตุที่พนักงานเป็นส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พนักงานเป็นผู้ที่ลูกค้าพบเป็นอันดับแรกหลังจากเข้ามาติดต่อในบริเวณสำนักงานหรือบริเวณที่ให้บริการ ดังนั้นลูกค้าจะรับรู้และเข้าใจถึงภาพลักษณ์ของบริษัท จากบุคลิกของพนักงาน

เป็นอันดับแรก ธุรกิจจึงต้องมีการให้การพัฒนาและฝึกอบรมพนักงานให้มีบุคลิกภาพที่ดี

P6) กระบวนการให้บริการ (Process)การวางระบบและออกแบบให้มีขั้นตอนที่อำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการมากที่สุด ลดขั้นตอนที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรอนาน จัดระบบการไหลของการให้บริการ (Services Flow) ให้มีอุปสรรคน้อยที่สุด เนื่องจากการรอคอยการให้บริการนานๆ อาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจได้ โดยยึดแนวคิด One Stop Service ให้ลูกค้าอยู่จุดเดียวคือ บริเวณด้านหน้าเคาน์เตอร์ และให้บริการลูกค้าตามแนวคิดที่ว่า ลูกค้าคือคนที่เรารัก รวมทั้งการพัฒนา SOS หรือ Standard Of Service นั่นคือมาตรฐานในการให้บริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า

P7) สิ่งอำนวยความสะดวก (Physical Evidence) หมายถึง การออกแบบองค์กร อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในองค์กร การจัดที่ทำงาน เพอร์นิเจอร์ภายในสำนักงาน กระจกหน้าต่าง ความสะดวกสบายของผู้มาใช้บริการเป็นระเบียบเหมาะสมกับลักษณะของบริษัท ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการจะรับรู้และเข้าใจภาพลักษณ์การให้บริการของกิจการจากสิ่งเหล่านี้ และอุปกรณ์สำนักงานไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เพียงแต่ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในบริษัท

- Lovelock และ Wirtz (2011, หน้า 108) ได้อธิบายว่า ลักษณะเด่นของธุรกิจบริการ คือ บริการไม่สามารถจับต้องได้ บริการไม่สามารถแบ่งแยกได้ บริการมีความไม่แน่นอน และไม่สามารถเก็บไว้ได้ ทำให้ต้องรวมองค์ประกอบทางด้านกลยุทธ์อื่นๆ เข้าไว้ด้วยในกลยุทธ์การตลาดบริการ นั่นคือ มีการใช้ 7P'sประกอบด้วย 1) องค์ประกอบผลิตภัณฑ์ (Product Elements) 2) ราคา (Price other User Outlays) 3) สถานที่และเวลา (Place and Time) 4) การส่งเสริมการตลาดและการให้การศึกษาลูกค้า(Promotion and Education) 5) บุคคล (People) 6) กระบวนการ (Process) 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ดังนั้น ในการบริหารการตลาดบริการแบบผสมผสานหรือบูรณาการ โดยกลยุทธ์การตลาด

บริการทั้ง 7 ตัว เป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคและการสร้างกำไรทางธุรกิจและความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดบริการ

3. ทฤษฎีด้านกลยุทธ์ (Strategy Theory)

3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis)

สมยศ นาวิการ (2551, น. 39) กล่าวว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของกิจการ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมิน สภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน และการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่าง โอกาส และอุปสรรค ว่ามีความโน้มเอียงไปในทิศทางใด เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัท

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมศักยภาพ หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กรหรือโครงการซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคการวิเคราะห์ SWOT ถูกคิดค้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 – 1970 โดยศาสตราจารย์ อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) ในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดความหมายของ SWOT ได้แก่

S) Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากข้อดีที่เกิดสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสมทางการตลาด จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

W) Weaknesses หมายถึง จุดด้อยและจุดอ่อนซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัทซึ่งบริษัทจะต้องแก้ไขปัญหานั้น

O) Opportunities หมายถึง โอกาสที่เกิดขึ้นกับปัจจัยภายนอกเป็นผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงาน

ขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่กิจการตลาดที่ดีจะต้องแสวงหาโอกาสอยู่เสมอและใช้ประโยชน์จากโอกาส

T) Threats หมายถึง เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรว่าปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบ

3.2 กลยุทธ์ TOWS Matrix

- TOWS Matrix เป็นเครื่องมือทางธุรกิจที่ได้จากต่อยอดกระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กรที่ได้มาจากการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) แล้วมาทำการจับคู่เข้าด้วยกันเพื่อใช้หาความสัมพันธ์กันเพื่อทำสร้างกลยุทธ์ (Strategy) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นเพื่อมาใช้ในองค์กร โดย TOWS Matrix ถูกคิดค้นโดยศาสตราจารย์ชาวอเมริกัน Heinz Weirich ในปี 1982 โดย TOWS Matrix ตัวอักษรของคำว่า TOWS มาจากการกลับด้านตัวอักษรของ SWOT จากหลังไปหน้า แม้ปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกดูแล้วจะไม่เกี่ยวข้องกัน แต่ถ้าเราสามารถสร้างสมดุลและหาความสัมพันธ์ เราจะนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ของบริษัทได้

- วิเคราะห์เมทริกซ์อุปสรรค โอกาส จุดอ่อนจุดแข็ง (TOWS Matrix) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2547) กล่าวว่า หลังจากที่มีการประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรโดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดแล้วก็นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix เพื่อกำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่างๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. กลยุทธ์ S O หรือ กลยุทธ์จุดแข็งกับโอกาสได้แก่กลยุทธ์ที่องค์กรจะใช้ความเข้มแข็งภายในช่วยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดโอกาสให้ ซึ่งทุกองค์กรต่างก็อยากได้ความเข้มแข็งภายในเพื่อให้สามารถช่วยประโยชน์จากสถานการณ์หรือเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกได้ด้วยกันทั้งสิ้น

2. กลยุทธ์ WO หรือ กลยุทธ์จุดอ่อน
กับโอกาสได้แก่ กลยุทธ์ที่องค์กรจะปรับปรุงแก้ไขความอ่อนแอ
ภายในโดยอาศัยหรือฉวยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่
เปิดโอกาสให้ เพราะบางครั้งสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกดีมาก

3. กลยุทธ์ ST หรือ กลยุทธ์จุดแข็ง
กับสิ่งกีดขวางได้แก่ กลยุทธ์ที่ใช้ความเข้มแข็งภายในของ
องค์กร หลีกเลี่ยง หรือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวาง ณ
ภายนอก

4. กลยุทธ์ WT หรือ กลยุทธ์จุดอ่อน
กับสิ่งกีดขวางได้แก่ กลยุทธ์ที่ปกป้องตัวเองอย่างที่สุด คือ
พยายามลดความอ่อนแอภายในให้ได้และพยายามหลีกเลี่ยง
สถานะแวดล้อมภายนอกที่กีดขวางคุกคามให้ได้มากที่สุด
องค์กรใดหากเผชิญกับสิ่งกีดขวางภายนอกมากและภายใน
อ่อนแอองค์กรนั้นก็จะต้องอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง
อย่างยิ่งอาจทำได้เพียงการต่อสู้เพื่อให้อยู่รอดได้หรือไม่ก็
ควรวางแผนการหรือไม่ก็ต้องยอมล้มละลาย เป็นต้น

4. ทฤษฎีด้านพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer
Behavior Theory)

ปริญญ์ชิตานนท์ (2536, น.27) พฤติกรรม
ผู้บริโภค คือ ปฏิกริยาหรือการกระทำของบุคคลในการ
เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ รวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งเกิดก่อน
และเป็นส่วนที่สามารถกำหนดให้เกิดปฏิกริยาในการเลือกใช้
ผลิตภัณฑ์ได้

ศิริวรรณเสรีรัตน์ และคณะ (2541, หน้า
107) กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการวิจัย
เกี่ยวกับพฤติกรรมซื้อและการใช้ของผู้บริโภค เพื่อให้รู้
ถึงความต้องการในการซื้อสินค้าประเภทนี้ คำถามที่ใช้เพื่อ
ค้นหาพฤติกรรมผู้บริโภค คือ 6Ws และ 1H ได้แก่ Who,
What, why, when ,where และ How เพื่อให้ได้คำตอบ 7
อย่าง คือ 7Os ได้แก่ Occupants, Objects, Objectives,
Organizations Occasions, Outlets และ Operation
ตาราง คำถาม 6Wและ 1H และคำตอบ 7OS ดังนี้

คำถาม (6W และ 1H)

คำตอบที่ต้องการทราบ (7OS)

1) คำถามใครเป็นตลาดเป้าหมาย
(Who) ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย (Occupants)

1.1 ประชากรศาสตร์

1.2 ภูมิศาสตร์

1.3 จิตวิทยา

1.4 พฤติกรรมศาสตร์

2) คำถามผู้บริโภคซื้ออะไร (What)สิ่งที่
ผู้บริโภคต้องการซื้อ (Objects)

สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการจากผลิตภัณฑ์
คือ ต้องการคุณสมบัติ หรือองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ซึ่งมี
ความแตกต่างเหนือคู่แข่ง

3) คำถาม ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (why)
วัตถุประสงค์ในการซื้อ (Objectives)

ผู้บริโภคซื้อสินค้าเพื่อสนองความ
ต้องการของเขาด้านร่างกายและด้านจิตวิทยาซึ่งต้องศึกษา
ถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม

4) คำถาม ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
ซื้อ (Who)บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ (Organizations)

ใครที่มีอำนาจหรือที่จะมีอิทธิพลต่อ
การซื้อ

5) คำถาม ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (when)
โอกาสในการซื้อ (Occasions)

ช่วงเวลา หรือซื้อในช่วงเดือนใดของ
ปี ช่วงฤดูกาลวันสำคัญๆ เป็นต้น

6) คำถาม ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (where)
ช่องทางหรือแหล่ง (Outlets)

สถานที่ที่ผู้บริโภคนิยมไปทำการซื้อ

7) คำถาม ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How)
ขั้นตอนการตัดสินใจซื้อ (Operation)

ลักษณะของผู้บริโภคเวลาซื้อสินค้านี้
ความแตกต่างกันความสามารถในการซื้อ ความเต็มใจ

ซื้อเหตุผลในการซื้อผู้บริโภคบางคน
ซื้อสินค้าด้วยความมีเหตุผล บางคนซื้อโดยไม่มีเหตุผลหรือ
ซื้อด้วยอารมณ์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจวรรณ จันทร์จารุวงศ์ (2559) ได้ศึกษา
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจ

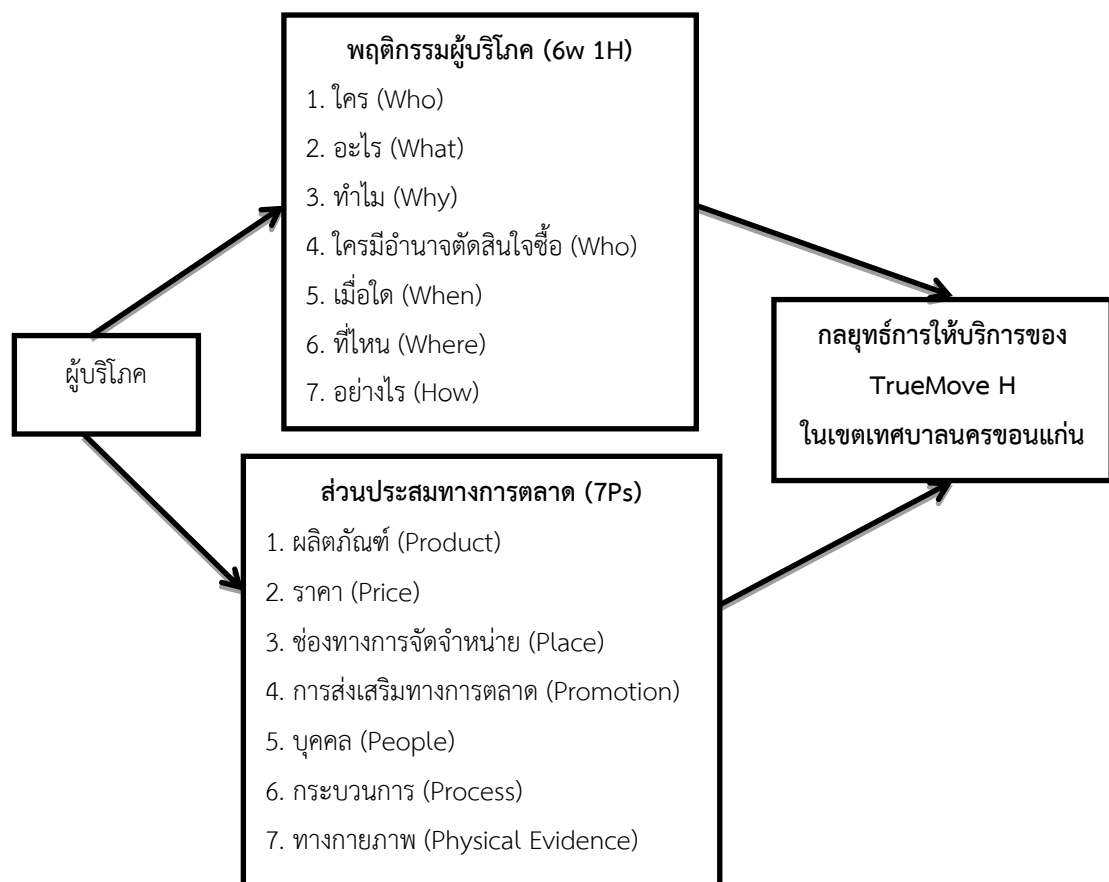
เลือกใช้บริการ เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่เอไอเอสในเขต กรุงเทพฯ และปริมณฑล

ณัฐวัฒน์ เจียรประดิษฐ์ (2558) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่าย 4G ของผู้ใช้บริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานคร

Khomsun Chaiwong (2013) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การออกแบบเพื่อส่งเสริมความภักดีต่อตราสินค้าบริษัทแอปเปิล ผลการศึกษาพบว่าบริษัทแอปเปิล

(Apple Inc.) เป็นหนึ่งในบริษัทที่มีการออกแบบตราสินค้าและมีการรักษาตราสินค้าให้อยู่ในกรอบที่บริษัทต้องการได้ดี บริษัทแอปเปิลนั้น ใส่ใจในด้านการออกแบบตราสินค้า รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบริษัทอื่นๆ มาตั้งแต่ในอดีตและจะเห็นได้ว่ามีความพยายามได้การออกแบบคอมพิวเตอร์ให้มีความแปลกใหม่และทันสมัย แตกต่างจากการออกแบบของบริษัทอื่นๆ

แนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนของงานวิจัยเชิงปริมาณศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ใช้บริการ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 400 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้ใช้บริการ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น คือ ผู้ที่ใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ True Move-H ประชากร 118,080 คน ข้อมูลจากสำนักงานสถิติเขตเทศบาลนครขอนแก่น 2561 (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2562) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่ม

ตัวอย่าง จากการคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamana, 1973 อ้างอิงใน จักรกฤษณ์ สำราญใจ, 2554) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ด้วยการแจกแบบสอบถามผู้ที่มาใช้ผู้ใช้บริการ True Move-H หรือผู้ที่เคยใช้บริการในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 398.64 หรือ 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ (Sex) อายุ (Age) การศึกษา (Education) อาชีพ (Job) รายได้ (Salary) ใคร (Who) อะไร (What) ทำไม (Why) ใครมีอำนาจตัดสินใจซื้อ (Who) เมื่อใด (When) ที่ไหน (Where) อย่างไร (How)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) บุคคล (People) กระบวนการ (Process) ทางกายภาพ (Physical Evidence)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis)

ตอนที่ 4 กำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix

ตอนที่ 5 นำเสนอกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามสถานที่ให้บริการ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ได้แก่ จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย ทูรช็อปสเตชันเทคโนโลยีส์ขอนแก่น, ทูรช็อปสเตชันบิ๊กซีขอนแก่น, ทูรช็อปเซ็นทรัลขอนแก่น, ทูรช็อปเทคโนโลยีส์แอ็กทีฟขอนแก่น, ทูรช็อปปริ้นท์ออลออฟฟิศขอนแก่น, ทูรช็อป วิดีโอคอล เซอร์วิสและสถานที่อื่นภายในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย รวมการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการนำแบบสอบถามที่ได้จำนวน 400 ชุดมาทำการประมวลผลโดยมีขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ (Sex) อายุ (Age) การศึกษา (Education) อาชีพ (Job) รายได้ (Salary) ใคร (Who) อะไร (What) ทำไม (Why) ใครมีอำนาจตัดสินใจซื้อ (Who) เมื่อใด (When) ที่ไหน (Where) อย่างไร (How) สถิติที่ใช้จากการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) บุคคล (People) กระบวนการ (Process) สภาพทางกายภาพ (Physical Evidence) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายใน (SWOT Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix สถิติที่ใช้ใน

การการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อนำเสนอกลยุทธ์ การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

สรุปการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ ตรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 อายุระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และรองลงมาอายุ 18 – 25 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือปวส.จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.75 อาชีพพนักงานเอกชนหรือลูกจ้างจำนวน 135 คนคิดเป็น ร้อยละ 33.75 ระดับรายได้ 9,001 – 15,000 บาท/เดือนมี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 และรองลงมา ระดับ รายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.25 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้บริการแบบเติมเงิน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 สถานที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ บริการโทรซัพพอร์ตจำนวน 169 คิดเป็นร้อยละ 42.25 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการมากที่สุด คือตัวเอง จำนวน 331 คิดเป็นร้อยละ 82.75 ช่วงเวลาที่ใช้บริการเวลา 19.01 – 22.00 น. จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการ ใช้ บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้ตอบ แบบสอบถาม จำนวน 400 คน ด้านผลิตภัณฑ์พบว่า ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญคือสัญญาณครอบคลุมพื้นที่ที่มี ค่าเฉลี่ยที่ 4.13 รองลงมาคือความเร็วและความเสถียรภาพ ของสัญญาณ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07 อยู่ในระดับมาก ด้านราคา พบว่ามีแพ็คเกจบริการที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 อยู่ใน

ระดับมาก ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายพบว่า ช่องทางใน การชำระค่าบริการผ่านร้านสะดวกซื้อ หรือตู้เติมเงินมี ค่าเฉลี่ยที่ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมทาง การตลาดพบว่า การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ค่าเฉลี่ยที่ 3.93 ระดับมาก ด้านบุคคล พบว่าพนักงานมีความรู้และทักษะ ความชำนาญในการให้บริการ 4.10 ระดับมาก ด้าน กระบวนการ พบว่าระบบการบริการให้ความช่วยเหลือ และ การแก้ไขปัญหา ค่าเฉลี่ย 3.98 และสภาพทางกายภาพ พบว่าความสะอาดและบรรยากาศที่ดีของศูนย์ให้บริการ ค่าเฉลี่ย 4.13 รองลงมาคือป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ ในการ บอกทิศทาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 อยู่ในระดับมาก

3. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strengths : S)

- 1) ศูนย์ให้บริการช่องทางในการ ชำระค่าบริการที่หลากหลาย ผ่านร้านสะดวกซื้อ ตู้เติมเงิน
- 2) เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ของ True Move-H สัญญาณครอบคลุมทุกพื้นที่
- 3) สถานะทางการเงินที่แข็งแกร่ง

จุดอ่อน (Weakness : W)

- 1) การทำสื่อโฆษณา และส่งเสริม การขายไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร
- 2) ตราสินค้ายังไม่เป็นที่ไว้วางใจ เท่ากับคู่แข่ง
- 3) อัตราค่าบริการค่อนข้างราคาสูง

โอกาส (Opportunities : O)

- 1) ลูกค้า TrueMove H กลุ่มลูกค้า ส่วนใหญ่เป็นพนักงานมีอายุช่วง 25-35 ปี มีอาชีพและ รายได้ทำให้มีความสามารถในการชำระค่าบริการและกลุ่ม ช่วงอายุ 18-25 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษา
- 2) พฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของธุรกิจเครือข่าย TrueMove H
- 3) เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็น ธุรกิจที่ต้องใช้งบการลงทุนสูง จึงไม่มีคู่แข่งรายใหม่

อุปสรรค (Threats :T)

1) คู่แข่งขันอย่าง AIS ที่เป็นเจ้าตลาดเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ และเป็นเจ้าแรกที่เข้ามา

ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ดังนั้น AIS จึงเป็นเครือข่ายที่ลูกค้าวางใจมากกว่า TrueMove H

2) การเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด19

4.การกำหนดกลยุทธ์TOWS Matrix

SO (จุดแข็งและโอกาส) รุก	WO (จุดอ่อนและโอกาส) แก้ไข
S1. ช่องทางการจัดจำหน่าย O2. พฤติกรรมของผู้บริโภคมีแนวโน้มสูงขึ้น	W1. การทำสื่อโฆษณา และส่งเสริมการขาย O1. กลุ่มลูกค้าอยู่ระหว่างอายุ 25-35 ปี
ST (จุดแข็งและอุปสรรค) รับ	WT (จุดอ่อนและอุปสรรค) ป้องกัน
S2. เครือข่ายที่ครอบคลุมและฐานะการเงิน T1. ผู้บริโภคยังไม่ไว้วางใจ	W2. การทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างตราสินค้า T2. สถานการณ์โรคโควิด19

ภาพที่ 2 แสดงการกำหนดกลยุทธ์TOWS Matrix

5.การเสนอกลยุทธ์การให้บริการ

ของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

1) การกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) จะได้ว่าจากแนวโน้มผู้ใช้บริการมีปริมาณมากขึ้น บริษัทควรรุก โดยเพิ่มช่องทางการให้บริการ เช่น ศูนย์บริการ ตู้เติมเงิน ร้านสะดวกซื้อ

2) การกำหนดกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) จะได้ว่าต้องทำสื่อโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ให้ตรงกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาและคนทำงาน อายุ 25-35 ปี โดยใช้ตราที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นตามกระแสนิยม เป็นสื่อโฆษณาและทำการส่งเสริมการตลาดด้วยการลดราคาสินค้าหรือเพิ่มความเร็วสัญญาณอินเทอร์เน็ตกลุ่มนักศึกษาและวัยทำงาน

3) การกำหนดกลยุทธ์เชิงรับ (ST Strategy) จะได้ว่าบริษัทมีสัญญาณเครือข่ายที่ครอบคลุมรวดเร็วและมีฐานะทางการเงินแข็งแกร่ง จะทำการลดราคาสินค้าสำหรับผู้บริโภคที่ยังไม่เคยใช้บริการให้ได้ทดลองใช้บริการ

4) การกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT Strategy) จะได้ว่า การเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด19 และตราสินค้ายังไม่จดจำ ควรสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เช่น การทำความร่วมมือกับโรงพยาบาล ศูนย์อนามัย

หน่วยงานช่วยเหลือต่างๆ เพื่อผ่านวิกฤตการณ์โควิดการให้บริการช่วยเหลือโรงพยาบาล เช่น บริจาคเตียงสนามโลโก้ TrueMove H การติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรี เป็นต้น เพื่อสร้างตราสินค้าให้เป็นที่จดจำในหน่วยงานหรือผู้ที่มาใช้บริการ

การอภิปรายผล

1) การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-35 ปี ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปวส. อาชีพพนักงานเอกชนหรือลูกจ้างระดับรายได้ 9,001 – 15,000 บาท/เดือน ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้บริการแบบเติมเงิน สถานที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้บริการทูลุซอปเซ็นทรัล บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการมากที่สุด คือ ตัวเอง ช่วงเวลาที่ใช้บริการเวลา 19.01 – 22.00 น.

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญ คือ สัญญาณครอบคลุมทุกพื้นที่ ความเร็วและความเสถียรภาพของสัญญาณ ด้านราคา พบว่า มีแพ็คเกจบริการที่หลากหลาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ช่องทางในการชำระค่าบริการผ่านร้านสะดวกซื้อ หรือตู้เติม

เงินมีค่าเฉลี่ยที่ด้านการส่งเสริมทางการตลาดพบว่า การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ด้านบุคคล พบว่า พนักงานมีความรู้ และทักษะความชำนาญในการให้บริการ ด้านกระบวนการพบว่า ระบบการบริการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไข และสภาพทางกายภาพพบว่าความสะอาดและบรรยากาศที่ดีของศูนย์ให้บริการ และป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ ในการบอกทิศทางในการใช้บริการ

3) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การให้บริการของ TrueMove H ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จากการศึกษา ด้านข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการ ได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) และการกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix ดังนี้

3.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) โดยเพิ่มช่องทางการให้บริการ เช่น ศูนย์บริการ ตู้เติมเงิน ร้านสะดวกซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิษวัชร ลอแต่ (2561) เรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านการจัดจำหน่ายที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การแบ่งพื้นที่ศูนย์บริการเป็นสัดส่วน เช่น แผนกขาย แผนกชำระค่าบริการ รองลงมาคือ จำนวนศูนย์บริการหลายแห่ง และร้านจำหน่ายมีชื่อเสียงหรือน่าเชื่อถือ ตามลำดับ

3.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) การทำสื่อโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาและคนทำงาน อายุ 25-35 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรী อาจทวีกุล (2559) ศึกษาปัจจัยต่อการเลือกผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดคือ คุณภาพความแรงของสัญญาณ มีค่าเฉลี่ย 4.92 และสัญญาณครอบคลุมพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ย 4.87

3.3 กลยุทธ์เชิงรับ (ST Strategy) บริษัทมีสัญญาณเครือข่ายที่ครอบคลุม รวดเร็วและมีฐานะทาง

การเงินแข็งแกร่ง จะทำการลดราคาสินค้าสำหรับผู้บริโภคที่ยังไม่เคยใช้บริการให้ได้ทดลองใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วศินี นวฤทธิศวิน (2556) เรื่องการศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมาที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งต่อพฤติกรรมการใช้เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยพิจารณาจากหัวข้อย่อยเรียงลำดับที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่จากมากไปน้อย ดังนี้ ความชัดเจนของสัญญาณ การใช้งานครอบคลุมทั่วประเทศและความรวดเร็วในการโทรออก

3.4 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT Strategy) การเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด 19 และตราสินค้ายังไม่จดจำ ควรสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เช่น การทำความร่วมมือกับโรงพยาบาล ศูนย์อนามัย หน่วยงานช่วยเหลือแก้ปัญหาผ่านวิกฤตการณ์โควิด 19 เพื่อสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในหน่วยงานหรือองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถการ สัตยพานิชย์ (2558) เรื่องการสร้างตราสินค้าผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อแนวปฏิบัติในการนำโครงการ CSR หรือกิจกรรมเพื่อสังคม (Social Program) มาใช้ในการสร้างตราสินค้า สิ่งที่ต้องพิจารณาคือกิจกรรมที่ควรสร้างคุณค่าให้แก่ตราสินค้าได้นอกจากนี้กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการต้องเป็นความสามารถขององค์กรที่สาธารณชนนึกถึง และอยู่บนพื้นฐานความรู้รวมทั้งความชำนาญประโยชน์จากกิจกรรมและสร้างการรับรู้ในใจกลุ่มเป้าหมายเพื่อที่องค์กรจะประสบความสำเร็จมากขึ้นในการสร้างตราสินค้าต่อสังคมขององค์กร

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเฉพาะในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ทำให้ข้อมูลตามต่างอำเภออาจมีความคลาดเคลื่อน

2) เนื่องจากมีสถานการณ์โควิด 19 ทำให้การเก็บข้อมูลต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. สุดาตวง เรืองรุจิระ. (2543). **หลักการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ยงพลเทรดดิ้ง.
2. ศิริวรรณ เสรีรัตน์และศุภกร เสรีรัตน์. (2541). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา.
3. ดิษวัชร ลอแต่. (2561). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาด** บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลา, สงขลา.
4. เบญจวรรณ จันทร์จารุวงศ์. (2559). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่เอไอเอสในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. สุนทรี อาจทวีกุล, นันทวัน เทียงธรรม, กันญภัค คล้ายสิงโต. (2559). **ปัจจัยต่อการเลือกผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษารณบุรี**. การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 9 วิทยาลัยอาชีวศึกษารณบุรี, กรุงเทพมหานคร.
6. สยมภู สุวรรณเนตร. (2558). **ศึกษาปัจจัยด้านการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายค่ายโทรศัพท์มือถือคลื่น ความถี่ 4G**. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร
7. อภิชัย ไบประเสริฐ (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อบริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
8. พชระ สุธนฐาน. (2557). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3G ในเขตกรุงเทพมหานคร**. มหาวิทยาลัยเนชั่น, ลำปาง.
9. วศินี นวฤทธิศวิน. (2556). **การศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการใช้บริการ เครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา**. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
10. เอกวิทย์ สุวรรณวงศ์. (2555). **แนวโน้มการใช้งานอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหลังจากการเปิดใช้งานเทคโนโลยี 3G กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
11. ขจร รุ่งศรีรัตนวงศ์. (2551). **การศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพมหานคร.

ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ ย่า ตา ยายและหลาน

The Relationships between Grandparents and Grandchildren

สุธาสินี ศรีภา¹พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งทำความเข้าใจว่า ปู่ ย่า ตา ยายที่ดูแลหลานตามลำพังจะมีชีวิตและความรักต่อหลานอย่างไร ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายและเลี้ยงดูหลาน ที่ถูกคัดเลือกมาโดยวิธีจำเพาะเจาะจง จำนวน 10 ราย ในพื้นที่ตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ถูกนำวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ทั้งหมดทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ของหลานโดยไม่ได้มีการวางแผนหรือคาดการณ์ล่วงหน้ามาก่อน ทั้งนี้เนื่องจากบุตรของผู้สูงอายุไม่สามารถทำหน้าที่เป็นบิดา มารดา และได้นำบุตรของตนมาทิ้งให้ผู้สูงอายุรับผิดชอบเลี้ยงดู ผู้สูงอายุเหล่านี้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูหลานของตนได้อย่างเต็มที่ แม้จะมีความยากลำบากในช่วงบั้นปลายของชีวิต แต่ด้วยความรักและความห่วงใยในอนาคตของหลาน ผู้สูงอายุทุกคนต่างมีความประสงค์และหวังจะได้เห็นหลานของตนเองเติบโตอย่างมีคุณภาพและประสบความสำเร็จในชีวิตที่ดีกว่าบุตรของตน

คำสำคัญ ผู้สูงอายุ, ปู่ ย่า ตา ยาย, ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ ย่า ตา ยายและหลาน

Abstract

This research provides an understanding of the relationships between the grandparents and grandchildren. The researchers collected data through in-depth interviews of 10 purposively selected grandparents in Borabue Sub-district, Borabue District, Maha Sarakham Province. These data were analyzed by the method of content analysis. The results from the analysis indicated that, due to the situations of their children, all the grandparents in this study had to serve as surrogate parents of their grandchildren. This was because it was necessary for the grandparents to look after their grandchildren while their children were absent. None of the grandparents had enough income to provide good lives for their grandchildren. While feeling the hardship during the twilight of their lives, the grandparents in this study provided all they were able to for their grandchildren and were worried about the future of their grandchildren. All of them lived with the hope that their grandchildren would have a better quality of life than their own children.

Keywords: Elderly, Grandparents, Grandchildren

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ในช่วงศตวรรษที่ 21 ทำให้หลายประเทศทั่วโลกเผชิญกับการเพิ่มจำนวนของกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ รวมถึงประเทศไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีอัตราการเกิดลดลง และอัตราการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุมีมากขึ้น ปรากฏการณ์ทางประชากรศาสตร์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทางด้านโครงสร้างครอบครัวและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัว

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากรแล้ว ในประเทศไทยยังได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างครอบครัว โครงสร้างของครอบครัวไทยได้เปลี่ยนจากที่ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) มาเป็นครอบครัวเดี่ยว(Nuclear Family) ที่เปราะบางและมีการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น มีพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว (Single Parenthood) หรือแม่กระแทง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนเพศเดียวกันมีมากขึ้นเช่นกัน (Deborah Chambers, 2012) การที่โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเดิมมีสมาชิก 3 รุ่นวัย มาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิกเพียง 2 รุ่นวัย (ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา พัฒนวงศ์, 2552) เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับปรากฏการณ์การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมในประเทศ และการขยายตัวของตลาดแรงงานทำให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายของคนหนุ่มสาววัยแรงงานจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ จึงเกิดรูปแบบของครอบครัวแบบใหม่ คือ ครอบครัวข้ามรุ่น (Skip Generation Household) หมายถึงครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัว มีเพียงเด็กและผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมกันตามลำพัง สาเหตุมาจากหลายปัจจัย (อรทัย อาจอ่ำ, 2553) เช่น การแยกกันอยู่ด้วยหน้าที่การงาน การหย่าร้าง หรือการเสียชีวิตของคู่สมรส ผลกระทบส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ เด็กที่เกิดจากคู่สมรสจะถูกทอดทิ้งให้อยู่กับปู่ย่าตายาย โดยปราศจากการดูแลที่ใกล้ชิดหรือความอบอุ่นทางด้านจิตใจจากบิดา มารดา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวที่เกิดขึ้นครั้งนี้ส่วนหนึ่งมีสาเหตุหนึ่งมาจากระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงจากการที่ครอบครัวเป็นทั้งแหล่งผลิตในระบบ

เศรษฐกิจและสถาบันทางสังคมอันยิ่งใหญ่ มาเป็นเพียงสถาบันทางสังคม สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยแรงงานต้องออกไปทำงานทำในองค์กรหรือหน่วยผลิตทางเศรษฐกิจบ่อยครั้งคู่สมรสหรือผู้ที่เป็นบิดามารดาจึงจำเป็นต้องทิ้งบุตรของตนเองให้อยู่ในความดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายของเด็ก การเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระหรือมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูหลานมากขึ้น ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนไม่น้อยที่ต้องรับภาระในการดูแลหลานตั้งแต่วัยแรกเกิดไปจนถึงวัยเข้าเรียน (Ochiltree G, 2006)

ในสังคมดั้งเดิมนั้นปู่ ย่า ตา ยายจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่บุตรและหลาน แต่ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันที่คู่สมรสมีการหย่าร้างหรือมีการอพยพไปทำงานในเมืองต่าง ๆ มากขึ้น จึงมีการทิ้งลูกของตนเองไว้กับพ่อแม่หรือปู่ ย่า ตา ยายของเด็ก ในสถานการณ์เช่นนี้ผู้สูงอายุจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นบิดา มารดาของหลาน บทบาทที่ไม่ได้เกิดจากความสมัครใจ แต่บทบาทที่เกิดจากความจำยอม จึงทำให้ปู่ ย่า ตา ยายต้องกลายกลายเป็นผู้ที่ต้องคอยเลี้ยงดูหลานตามลำพัง ในบางครอบครัวปู่ ย่า ตา ยายต้องทำหน้าที่ในการหารายได้มาเลี้ยงดูหลาน ในขณะที่บางคนมีรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนในหมู่ปู่ ย่า ตา ยายบางคนที่ได้รับเงินที่บุตรของตนซึ่งเป็นพ่อแม่ของหลานตนเองส่งกลับมาช่วยเหลือบ้าง แต่เงินที่ได้รับนี้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของปู่ ย่า ตา ยายและหลานที่ต้องดูแลอุปการะ

การที่หลานต้องมาอยู่ภายใต้การดูแลของปู่ ย่า ตา ยายซึ่งเป็นผู้ที่มีวัยและค่านิยมที่แตกต่างกับหลานอย่างมากก่อให้เกิดปัญหาความแตกต่างของช่องว่างระหว่างวัย และปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ส่งผลให้ความอบอุ่นภายในครอบครัวลดน้อยลง เมื่อช่องว่างระหว่างปู่ ย่า ตา ยายกับหลาน ๆ มีมากขึ้น ทำให้เมื่อหลานมีปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตก็จะไม่สามารถหาบุคคลที่จะเป็นปรึกษาหรือเป็นที่พึ่งพาทางด้านจิตใจได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความสำคัญในระดับจุลภาคและมหภาคควรจะได้การวางแผน และกำหนดนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างถูกต้อง แม้จะมีการพูดถึง

ประเด็นเหล่านี้อยู่บ้าง แต่กลับยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์และบทบาทระหว่างกันของปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงดูหลานตามลำพังมากนัก ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างปู่ ย่า ตา ยายกับบุตรและหลาน จึงก่อให้เกิดคำถามว่า ในครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายตามลำพังโดยไม่มีบิดามารดาของตนเองอยู่ด้วย ปู่ ย่า ตา ยายจะมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และบทบาทหน้าที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของทั้งปู่ ย่า ตา ยายและหลานอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลานที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย
2. เพื่อศึกษาถึงชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กที่อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ตามลำพัง

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างหลานกับปู่ ย่า ตา ยายเป็นประเด็นทางวิชาการที่ได้รับความสนใจมากขึ้น (อัมมาร สยามวาลา และคณะ, 2556) งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมาสรุปได้ว่า ปู่ ย่า ตา ยายมีบทบาทอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูหลาน ทำให้ปู่ ย่า ตา ยายมีส่วนสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระลูกของตนด้วยการดูแลหลานแทนพ่อแม่ที่ต้องย้ายถิ่นฐานเพื่อทำงาน ส่งผลให้เกิดครัวเรือนข้ามรุ่น (Skip Generation Household) ครอบครัวเช่นนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่งานวิจัยที่ศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์และความเป็นอยู่ของสมาชิกในครัวเรือนข้ามรุ่นที่ประกอบด้วยปู่ ย่า ตา ยายและหลานยังมีน้อยมาก

ในทางสังคมศาสตร์เราสามารถจำแนกครอบครัวข้ามรุ่นได้ 2 รูปแบบ คือ 1) ครอบครัวที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันของเด็กและผู้สูงอายุที่เป็นปู่ ย่า ตา หรือยาย คนใดคนหนึ่งตามลำพังที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลหลาน (Single Grandparent) 2) ครอบครัวที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างหลานและคู่สมรสที่เป็นผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลหลาน (Couple Grandparents) รูปแบบการอยู่อาศัยร่วมกันในครอบครัวข้ามรุ่น 2 รูปแบบนี้ ได้รับการ

สนับสนุนและเข้าถึงทรัพยากรต่างกัน ส่งผลถึงพฤติกรรมของการอยู่ร่วมกันของคนสองรุ่นในมิติของบทบาทหน้าที่ การมีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนกันทางสังคมที่แตกต่างกัน (วณิชชา ณรงค์ชัย, 2554) การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งหมดรอบตัวเด็กในช่วงขณะนั้น รวมทั้ง ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ในภาพกว้างด้วยเช่นกัน จึงจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบททางด้านลักษณะทางกายภาพของการอาศัยอยู่ร่วมกัน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว สุขภาพและระดับการศึกษาของผู้สูงอายุทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ในครอบครัวข้ามรุ่น ปู่ ย่า ตา ยายจะรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ของหลาน ในสภาพการณ์เช่นนี้อาจเกิดจากภาวะจำยอมหรือเกิดจากความเต็มใจของปู่ ย่า ตา ยายเอง (Kamnuansilapa, Wongwathanakorn, 2003) ซึ่งการศึกษาทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า ปู่ ย่า ตา ยายและหลานได้รับผลกระทบในหลายด้าน ด้านความเป็นส่วนตัวของปู่ ย่า ตา ยายการเลี้ยงดูหลานทำให้เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมส่วนตัวน้อยลง ครอบครัวลักษณะนี้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวต่ำกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่กันพร้อมหน้า (อารี จำปากล้า, 2552) แม้ว่าในบางครอบครัวจะได้รับเงินสนับสนุนจากพ่อแม่ของเด็กมากกว่าครอบครัวอื่น แต่เงินที่ได้รับนี้ไม่ได้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ (เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู และธัญมัทธม สรุประยูรมณี, 2018) ทำให้หลายครอบครัวมีรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย ทั้งยังมีหนี้สินรุมเร้า บางครอบครัวหาเช้ากินค่ำเพียงเพื่อมีรายได้พอประทังชีวิตอีกทั้งปู่ ย่า ตา ยายยังต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับการเลี้ยงดูหลาน ในด้านสุขภาพพบว่า ปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงดูหลานเป็นประจำมักมีโรคประจำตัว คือ ความเครียด ความดันโลหิตสูง และอาการนอนไม่หลับ การใช้แรงงานแรงใจเป็นภาวะความเครียดที่ส่งผลเสียต่อร่างกายของปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงหลาน ในบางรายปู่ ย่า ตา ยายมักเกิดอาการซึมเศร้าจากการดูแลหลานของตัวเอง ด้วยภาระต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ทำให้ ปู่ ย่า ตา ยายเกิดความท้อแท้ ผิดหวัง และรู้สึกไม่มีคุณค่า (Thomson, Mailler, Driver, 1997)

ผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นยังชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบที่เกิดต่อตัวเด็กที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายตาม ลำพังก็ไม่น้อยไปกว่ากัน เด็กเหล่านี้มักจะขาดความรัก ขาดความเอาใจใส่ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กควรได้รับจากพ่อแม่ เด็กที่ อาศัยอยู่ในครัวเรือนข้ามรุ่นจะมีพัฒนาการทางร่างกายและ ความคิดล่าช้ากว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่พร้อม สาเหตุสำคัญเกิดมาจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่ เด็กที่อยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยายมักไม่มีความพร้อม ในหลาย ๆ ด้าน เช่น โภชนาการ และการพัฒนาศักยภาพ ด้านต่าง ๆ ในเด็ก เป็นต้น โดยเฉพาะในเด็กแรกเกิดถึง 3 ขวบ ที่เวลาส่วนใหญ่ของเด็กจะอยู่ที่บ้านกับผู้ดูแลก่อนเข้า ศูนย์เลี้ยงเด็ก (อารี จำปากลาย, 2552) อีกทั้ง การที่พ่อแม่ ไม่ได้อยู่ดูแล เด็กอาจเกิดความรู้สึกด้อยคุณค่า เด็กบางคน ในครอบครัวข้ามรุ่น รู้สึกอับอาย และไม่ต้องการบอกสาเหตุ ที่พ่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเอง ความยากลำบากอื่น ๆ ของเด็กยังรวมถึงการขาดการทะนุถนอมไปจนถึงการ เข้มงวดมากเกินไปของปู่ ย่า ตา ยายซึ่งมักเกิดจากความ คาดหวังต่อพฤติกรรมในหลานของตน ความเป็นอยู่ของเด็ก ที่ได้รับการเลี้ยงดูจากปู่ ย่า ตา ยายขาดความเป็นอิสระ หรืออาจต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มากมายเกินความจำเป็น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ระหว่างหลานที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยปู่ ย่า ตา ยายยังอาจไม่ สมบูรณ์นัก ชีวิตความเป็นอยู่ของทั้งหลานและปู่ ย่า ตา ยายในครอบครัวข้ามรุ่น เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจเป็น พิเศษ โดยเฉพาะปัญหาความเป็นอยู่ของเด็กในครอบครัว ข้ามรุ่นไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในระยะเวลาปัจจุบัน แต่ต้องมอง ไปถึงอนาคตระยะยาวของเด็กซึ่งเป็นอนาคตของประเทศ หากเด็กได้รับผลกระทบจากปัญหาความยากจนในปัจจุบัน ย่อมเป็นที่แน่ใจได้ว่าอนาคตของเด็กย่อมมืดมนไปด้วย ดังนั้น เราจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาใน ประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นวัยหลานกับคนในรุ่นวัยปู่ ย่า ตา ยายให้ละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

แหล่งและวิธีการเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้มุ่งทำความเข้าใจถึงชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาของทั้งเด็กที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายตามลำพัง

และผู้สูงอายุซึ่งทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ผู้วิจัยได้เลือก ตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ วิจัย ด้วยเหตุผลที่ว่า ตำบลบรบือมีครอบครัวที่ผู้สูงอายุ จำนวนมากถึง 3,104 คน ซึ่งคาดว่า ผู้สูงอายุกลุ่มเหล่านี้ ต้องทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูหลานด้วยภาวะจำยอม อัน เนื่องมาจากบุตรของตนอพยพไปทำงานในจังหวัดต่าง ๆ หรือบางรายมีบุตรที่ย่ำแย่กับคู่สมรส จึงนำหลานมาให้ ผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแล จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ ผู้วิจัยสนใจชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาในครอบครัวที่ ผู้สูงอายุเลี้ยงดูหลานตามลำพังกำลังเผชิญ

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกในผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูหลาน และข้อมูลจาก การสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ของหลาน และผู้สูงอายุที่อาศัย อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน การสัมภาษณ์และการสังเกตได้ ดำเนินการที่บ้านของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับหลานตามลำพัง โดยได้รับความยินยอมจากผู้สูงอายุ ระยะเวลาที่ใช้ในการ สัมภาษณ์ผู้สูงอายุใช้ระยะโดยเฉลี่ยประมาณ 30 นาที ส่วน ระยะเวลาในการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้สูงอายุ กับหลานใช้ระยะเวลา 3-5 วัน

การเลือกตัวอย่างของครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็น ผู้ดูแลหลานตามลำพัง เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็น จำนวน 10 ครัวเรือน ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของ ครัวเรือนและผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ดังนี้ 1) ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุ ยังคงสถานะคู่สมรส จำนวน 2 ครัวเรือน 2) ครัวเรือน ที่ผู้สูงอายุไม่มีคู่สมรส จำนวน 8 ครัวเรือน และผู้ให้ข้อมูล หลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงดู หลานตามลำพัง โดยไม่มีบุตรหรือบุคคลอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วย เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลลักษณะการอยู่อาศัย และข้อมูลการสังเกตปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุและหลาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) ส่วนที่ เกี่ยวข้องกับความทุกข์ยากอันเป็นปัญหาและอุปสรรคใน การทำบทบาทหน้าที่เป็นบิดามารดาของหลาน ตลอดจน มุมมองเกี่ยวกับความคาดหวังและอนาคตที่ต้องการให้เกิด กับหลานของตน 2) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และ ความรู้สึกของหลานที่มีต่อปู่ ย่า ตา ยายของตน และสิ่งที่

หลานรู้สึกต่อบิดาและมารดาของตนที่ขาดหายไป ในการวิเคราะห์ประเด็นที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้กระทำโดยการถอดรหัสคำต่อคำของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการถอดถ้อยความจากบันทึกเทป

ผลการศึกษา

ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ เมื่อนำมาวิเคราะห์ทำให้พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ของหลานเนื่องจากสถานการณ์พาไปโดยไม่ได้มีการคาดการณ์หรือวางแผนล่วงหน้ามาก่อน ผู้สูงอายุระบุว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ต้องเป็นผู้รับผิดชอบและเลี้ยงดูหลานของตนเกิดจากการหย่าร้างของบุตรของตน (7 ใน 10 ราย) และมีสาเหตุจากการเดินทางไปทำงานต่างถิ่น (3 ใน 10 ราย) ทำให้บุตรของตนไม่สามารถอยู่ใกล้ชิดและทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง (หลานของผู้สูงอายุ) บุตรของผู้สูงอายุทั้ง 10 ราย (ที่ได้ข้อมูลจากผู้สูงอายุ) เป็นผู้มียารได้น้อยและไม่เพียงพอที่จะรับผิดชอบทำหน้าที่ของการเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรของตน จึงต้องนำบุตรมาฝากให้พ่อแม่ของตนที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายเลี้ยงดู

ภาระหนักในการเลี้ยงหลานตามลำพังของผู้สูงอายุในชนบท เกิดขึ้นเมื่อบุตร (ของผู้สูงอายุ) พบกับปัญหาในครอบครัวอันเกิดจากสภาพเศรษฐกิจและสังคม เมื่อบุตรเริ่มช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทั้งด้านการเงิน ด้านครอบครัว บุคคลที่จะสามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่ถูกปฏิเสธคือพ่อแม่ ผู้สูงอายุ (ที่ศึกษา) จะได้รับการนึกถึงเป็นอันดับแรกและได้รับความไว้วางใจที่จะฝากลูกไว้ให้เลี้ยงดู ผู้สูงอายุต้องแบกรับภาระการเลี้ยงดูหลานของตนเองตามลำพังหลังจากที่พ่อแม่ของเด็กทั้งไป ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนจากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุที่ยังคงสถานะคู่สมภพมีราย (2 ใน 10 ราย) ปู่หรือตาจะมีหน้าที่หลักในการหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เช่น การไปรับจ้างหรือทำไร่ทำนา ส่วนย่าหรือยายที่ไม่ได้มีหน้าที่ออกไปทำงานหารายได้จะมีหน้าที่ในการดูแลกิจการงานภายในบ้าน เช่น การจัดเตรียมอาหาร ซักล้างเสื้อผ้า ดูแลความสะอาดของบ้านเรือน และเลี้ยงดูหลาน ขณะเดียวกัน

ครัวเรือนของผู้สูงอายุที่ไม่มีคู่สมรสและอยู่อาศัยกับหลานตามลำพัง (8 ใน 10 ราย) ภาระในการหารายได้และดูแลรับผิดชอบกิจการต่าง ๆ ภายในครัวเรือน รวมทั้งการเลี้ยงดูหลานจะตกอยู่ที่ผู้สูงอายุเพียงลำพัง ผู้สูงอายุเหล่านี้จึงมีความรู้สึกเหมือนถูกกดดันและมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตมากกว่าครัวเรือนที่ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วยกัน

อุปสรรคสำคัญของผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและเลี้ยงดูหลานตามลำพัง คือ ความขราที่มาพร้อมความเสี่ยงมลายของร่างกาย เป็นเรื่องน่าที่เศร้าผู้สูงอายุวัยหลังเกษียณยังคงต้องทำงานด้วยเชื่อว่าหากไม่ทำไม่มีกิน แม้ว่าในบางครัวเรือนที่ผู้สูงอายุเลี้ยงดูหลานตามลำพังจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบุตรของตนในการเลี้ยงดูหลาน (5 ใน 10) แต่เงินที่ถูกส่งกลับมาจากบุตรนั้นไม่เพียงพออย่างสมำเสมอและมีจำนวนไม่แน่นอนในแต่ละครั้ง ชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุจึงเริ่มไม่มั่นคง เมื่อรายได้จากเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่รัฐบาลจ่ายให้ในแต่ละเดือนมีจำนวนไม่มากพอสำหรับตนเองและหลาน อีกทั้ง ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาผันผวนสร้างรายได้ลดลง จึงไม่สามารถคาดหวังรายได้จากการขายพืชผลทางการเกษตรเมื่อรายได้ที่ได้อาจไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในแต่ละวันอย่างมาก ทำให้ครัวเรือนเกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงิน นำไปสู่ปัญหาการกู้หนี้ยืมสินที่มองไม่เห็นหนทางในการชำระคืนสินทรัพย์ที่มี เช่น ที่ดิน ยานพาหนะถูกนำไปใช้เป็นหลักประกัน และไม่เคยได้ถูกไถ่ถอน ในภาวะการณ์เช่นนี้ผู้สูงอายุจะนำเงินจากแหล่งกู่หนึ่งไปชำระคืนอีกแห่งหนึ่งที่ครบกำหนดชำระก่อน ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีหนี้สินภายในครัวเรือนหมุนเวียนในลักษณะนี้ไม่มีจุดจบสิ้น

ข้อค้นพบอีกข้อหนึ่งในงานวิจัยนี้ พบว่า เด็กที่อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุตามลำพัง (7 ใน 10) ไม่สนิทกับพ่อแม่ของตนเอง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (3 ใน 10) ที่คิดถึงและอยากไปอยู่กับพ่อแม่ของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุยอมอดทนต่อความยากลำบากและเสียสละในช่วงชีวิตบั้นปลายของตน ผู้สูงอายุมีความรักและความต้องการให้หลานกินอิ่ม นอนหลับเหมือนความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก ไม่แปลกอะไรนักที่ความรัก ความเอาใจใส่ของปู่ ย่า ตา ยายที่มีต่อหลาน

เหมือนกับการเลี้ยงบุตรของตน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์และความใกล้ชิดระหว่างกันของคนสองวัยที่ถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่แรกเกิดกระทั่งหลานจำความได้ ทำให้หลานมองปู่ ย่า ตา ยายของตนเป็นเสมือนพ่อแม่

ผู้สูงอายุที่ดูแลหลานที่อายุต่ำกว่า 4 ปี (7 ใน 10) จะใช้เวลาเกือบทั้งวันอยู่กับหลานของตนเอง ทำให้หลานมักจะติดและสนิทสนม เชื่อใจปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงดูมากกว่าพ่อแม่ของตัวเอง และในเด็กที่อายุมากกว่า 4 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุยังมีหน้าที่ในการไปส่งและไปรับหลานของตนที่โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในชุมชนใกล้บ้าน และใช้เวลาด้วยกันก่อนและหลังเลิกเรียน หลานในการอุปการะของผู้สูงอายุจึงมีความผูกพันกับพ่อแม่ไม่น้อยลง และมองว่าปู่ ย่า ตา ยายคือพ่อแม่ของตน

ผู้สูงอายุทุกคนที่ศึกษาครั้งนี้มีทั้งความคาดหวังและความเป็นห่วงในอนาคตและความเป็นอยู่ของหลานของตน อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกและความห่วงใยในอนาคตของหลาน พบว่า เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สูงอายุไม่เพียงแต่ยอมอดทนต่อความยากลำบาก แต่ยังส่งผลให้ผู้สูงอายุอยากมีชีวิตอยู่ไปจนวันที่ได้เห็นอนาคตของหลานของ ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว้าวเมื่อตนเสียชีวิตไปบุตรของตนเองจะไม่สามารถเลี้ยงดูหลานของตนเองได้อย่างที่ตนคาดหวังไว้ และเป็นห่วงหรือกังวลใจว่า บุตรของตนเองจะเลี้ยงหลานของตนได้อย่างไร เมื่อตนเองไม่อยู่บนโลกนี้แล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ค้นพบว่า ความเป็นปู่ ย่า ตา ยายเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ส่งผลบวกและสร้างสรรค์ให้คนสองรุ่นวัยที่มีความแตกต่างกันมากในเรื่องอายุอยากใช้ชีวิตหรือมีชีวิตอยู่ยืนยาวนานด้วยกัน ในส่วนของปู่ ย่า ตา ยายอยากมีชีวิตอยู่จนกว่าจะเห็นวันที่หลานประสบความสำเร็จหรือมีชีวิตที่ดีกว่าบุตรของตน ผู้สูงอายุแม้จะไม่ตำหนิหรือมองว่าบุตรของตนเองประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในชีวิตครอบครัว หรือล้มเหลวในชีวิตหน้าที่การงานที่ไม่มีความมั่นคงและไม่มั่นคงตามที่ตนเองอยากเห็น แต่ผู้สูงอายุทุกคนต่างห่วงและไม่ต้องการให้หลานของตนดำเนินชีวิตเช่นบุตรของตน กล่าวคือ ผู้สูงอายุอยากเห็นหลานของตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าบุตรของตน ทั้งหมดนี้เพื่อเป็นสิ่งทดแทนที่ตนเองไม่สามารถเห็นได้ในชีวิตของบุตร

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

โลกเปลี่ยนผ่านมาหลายยุคหลายสมัย ความก้าวหน้าและนวัตกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงความคิดของผู้คนไปไม่น้อย แต่มนุษย์ยังวนเวียนอยู่กับความหวังในทุกช่วงชีวิต ขณะที่ปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สิ่งที่บุตรพึงกระทำหาใช่การผลัดภาระการเลี้ยงดูหลานไปให้ผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ของหลานที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายตามลำพัง ภาระหนักอันยิ่งใหญ่จึงตกไปอยู่ในความรับผิดชอบของผู้สูงอายุที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย และเป็นความรับผิดชอบที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ถึงแม้จะเป็นภาระจำยอมของผู้สูงอายุที่จะต้องทำหน้าที่ทั้งเป็นปู่ ย่า ตา ยาย และเป็นเสมือนบิดา มารดาของหลาน ผู้วิจัยพบว่า ปู่ ย่า ตา ยาย มีความหวังที่จะเห็นหลานของตนมีความสุขในชีวิต และเหนือสิ่งอื่นใด คือ การมีอนาคตที่ดี ความหวังนี้ได้เป็นแรงส่งเสริมผลักดันให้ผู้สูงอายุต้องการมีชีวิตอยู่จนกว่าจะพบกับวันที่หลานของตนจะประสบความสำเร็จในชีวิต กล่าวคือ การมีการศึกษาสูง มีอาชีพการงานที่ดี มีครอบครัวที่มั่นคง และเลี้ยงดูครอบครัวของตนเองได้ ไม่ทิ้งลูกไว้ให้ปู่ ย่า ตา ยายหรือญาติ ๆ ดูแล แต่ในโลกแห่งความเป็นจริง ผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายในงานวิจัยนี้ทั้งหมดที่ถูกเลือกมา มีความเหมือนกับผู้สูงอายุทั่ว ๆ ไปที่ทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายคือ เป็นผู้ที่มีฐานะยากจน ขาดรายได้ที่เพียงพอจะสร้างอนาคตที่ดีให้แก่หลานของตนอย่างน้อยผู้สูงอายุเหล่านี้จะตระหนักว่าตนเองไม่สามารถหรือไม่มีชีวิตยืนยาวนานพอที่จะเห็นหลานของตนเรียนจบ การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นบันไดขั้นแรกของการมีอาชีพที่มั่นคง แต่ความหวังที่จะเห็นชีวิตที่มีความสุขและมีความสำเร็จในชีวิตของหลานเป็นแรงผลักดันและทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นปู่ ย่า ตา ยายทำหน้าที่เป็นบิดา มารดาของหลานตนเอง และอยากมีชีวิตอยู่ไปจนกว่าจะถึงวันสำเร็จของหลาน

งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงพลังอันยิ่งใหญ่ในเชิงการสร้างสังคมที่ดีระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของชีวิตครอบครัวของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจ หรือตระหนักถึงผลกระทบในระยะยาวจากการขาดการวางแผน

ครอบครัว สังคมไทยควรจะมีการเตรียมความพร้อมของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างอนาคตให้แก่บุตร ธิดาของตนเอง อย่าให้อนาคตของคนรุ่นต่อไปในสังคมไปอยู่ในการดูแลของผู้สูงอายุที่ไม่มีเวลายาวนานพอที่จะสร้างอนาคตของคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันสังคมควรจะมียุทธศาสตร์ที่จะดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในชนบท (เดโช แสงนภักดี, 2561) ไม่ให้ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง การถูกละเลยไม่สนใจปัญหาทางด้านจิตใจและการะับผิดชอบในการเลี้ยงดูหลานมีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคไม่ใช่การเลี้ยงดูหลานตามลำพัง แต่อยู่ที่การต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูหลานและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวบนความเสื่อมโทรมของร่างกายที่เป็นอุปสรรคสำคัญของผู้สูงอายุที่เลี้ยงหลานตามลำพังในชนบท และแม้ว่าบางส่วน (ส่วนน้อย) ของผู้สูงอายุที่รับภาระเลี้ยงดูหลานตามลำพังได้รับเงินสนับสนุนจากบุตรแต่จำนวนเงินที่ได้รับจากบุตรของตนเองไม่เคยเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ชัยยังมีหนี้สินที่มองไม่เห็นหนทางที่จะชำระคืน (ภรณ์กวิณท์ อัครบวรเกียรติ, 2561) ในท้ายที่สุดนี้ผลงานวิจัยยืนยันว่า เส้นทางแห่งชีวิตของผู้สูงอายุ และหลานที่อยู่ร่วมกันตามลำพัง มีแต่ความรู้สึกท้อแท้ ไม่มีคุณค่า ไร้ซึ่งกำลังใจ บางครั้งไร้ซึ่งทางออกในหลาย ๆ ปัญหา อย่างไรก็ตาม แม้สถานการณ์ภายในครัวเรือนจะยากลำบากสักเพียงใดปู่ ย่า ตา ยาย เหล่านี้คือผู้ที่พร้อมจะเป็นที่พึ่งพิงให้กับบุตรและหลานของตนเองเสมอ ดังนั้นผู้สูงอายุและหลานจึงควรได้รับการดูแลทั้งทางร่างกายจิตใจ ตลอดจนสภาพแวดล้อมในชุมชนด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์. (2552). มิติประชากรและครอบครัวของคนสองรุ่น. ใน ชาย โพธิ์สิตา และสุชาดา ทวีสิทธิ์ (บรรณาธิการ), ประชากรและสังคม 2552 ครอบครัวในสถานการณ์เปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล
2. เนื่อแพร่ เล็กเพื่องฟู และ ธีรวัฒน์ สรุงบุญมี. (2018). บทบาทของสภาพครัวเรือนต่อการพัฒนาคุณภาพกำลังแรงงานในอนาคต ในชุดโครงการ พัฒนาองค์ความรู้และนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
3. เดโช แสงนภักดี และคณะ. (2561). สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21: ผลกระทบและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ สุขภาพที่ยั่งยืน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561.
4. ภรณ์กวิณท์ อัครบวรเกียรติ. (2561). ทักษะการเงินกับครัวเรือนไทยที่มีหนี้เกินตัว. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ (เดือนตุลาคม).
5. วณิชชา ณรงค์ชัย. (2554). การอยู่อาศัยร่วมกันของคนข้ามรุ่นในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาสังคมและการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
6. อรทัย อาจอ่ำ. (2553). แก่แล้วไม่มีคุณค่าจริงหรือ?. บทสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของผู้สูงอายุ. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และสวริย์ บุญมานนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553. คุณค่าผู้สูงอายุในสังคมไทย. เอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม
7. อัมมาร สยามวาลา และคณะ. (2556). ชีวิตคนไทยในสองทศวรรษของการพัฒนา. : แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556. 128 หน้า. (สู่อานาคตไทย).สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (PPSI).

8. Deborah Chambers. (2012). **A sociology of family life**. Polity Press (Cambridge [u.a.]
9. Esme Fuller-Thomson, Meredith Minkler, Diane Driver. (1997). **A Profile of Grandparents Raising Grandchildren in The United States**, The Gerontologist, Volume 37, Issue 3, June 1997, Pages 406–411
10. Jampaklay, A. (2009). **Growing up away from parents: Children of migrations living with grandparents**. In Thai family in social and demographic transition. Nakhon Pathom: Institution for Population and Social Research Mahidol University. (in Thai)
11. Ochiltree, G. (2006). **Grandparents, Grandchildren and the Generation in Between**. ACER Press, Camberwell, Vic.
12. Kamnuansilpa, Peerasit, Wongtanavas, Supawatanakorn. (2005). **Grandparents' Relationships with Grandchildren in Thailand: Journal of Intergenerational Relationships** Volume 3, 2005 – Issue 1

การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียน

Analyzing English Poems for Schoolchildren

สนใจ ไชยบุญเรือง¹,กวิสรา นิลมงคล²

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียนในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) หาบทกวีที่ดีที่มีคุณค่าสำหรับเด็กนักเรียน (2) นำเสนอตัวอย่างบทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กที่ผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถนำไปใช้สอนเด็กนักเรียนของตัวเองได้ และ (3) เป็นแนวทางให้ผู้สอนภาษาอังกฤษได้คัดเลือกบทกวีที่ดีที่มีคุณค่าจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อใช้ในการสอน ในการวิเคราะห์บทกวีครั้งนี้ผู้วิเคราะห์ได้ดำเนินการวิเคราะห์บทกวีตัวอย่าง 4 บท ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ตามหลักการที่สรุปได้จากการศึกษาเอกสาร คือ การวิเคราะห์ (1) โครงสร้างและรูปแบบของบทกวี (2) ศัพท์กวี (3) น้ำเสียง (4) ศิลปะการประพันธ์บทกวี และ (5) คุณค่า ผลการวิเคราะห์พบว่าบทกวีตัวอย่างทั้ง 4 บท มีองค์ประกอบที่ดีและมีคุณค่าของกวีนิพนธ์ตามหลักการทั้ง 5 ข้อที่ใช้ในการวิเคราะห์ ครูภาษาอังกฤษสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการสอนได้ และใช้หลักการวิเคราะห์เดียวกันเป็นแนวทางในการเลือกบทกวีภาษาอังกฤษจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อใช้ในการสอนได้

คำสำคัญ บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียน

Abstract

The purposes of analysing English poems for schoolchildren were to (1) find good and valuable poems for schoolchildren, (2) present sample poems that English schoolteachers can use to teach their pupils, and (3) offer means of selecting poems for the teachers to select English poems for schoolchildren from other sources. In analyzing the four sample poems which were purposively selected, the authors used the principles synthesized from the documentary analysis: (1) Poetic Structure and Form, (2) Poetic Diction, (3) Tone, (4) Versification, and (5) Value. The results show that all the sample poems contain all the essential and valuable elements of poetry according to the five principles used in analysing the poems. That is to say, English teachers can use them as sample poems in their teaching. In addition, they can use the same principles in analyzing poems from other sources to teach.

Keywords: English poems for schoolchildren¹ประธานคณะกรรมการและศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย²ประธานหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

บทนำ

การอ่านออกเสียงบทร้อยกรองสั้นๆ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของมาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ของสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 228) ที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในตัวชี้วัดชั้นปีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิเคราะห์ซึ่งมีประสบการณ์ในการเรียนและการสอนภาษาและวรรณคดีอังกฤษมานาน ได้อ่านบทกวีสำหรับเด็กมากมาย และจากการได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง (U-School Mentoring) ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนระดับประถมศึกษาหลายโรงเรียนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 ได้พบเห็นปัญหาของครูและนักเรียนในด้านการอ่าน การออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวกับการอ่านบทกวีหรือร้อยกรอง

ผู้วิเคราะห์จึงต้องการศึกษา วิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษที่ดี มีคุณค่า ที่เหมาะสมที่จะใช้สอนเด็กนักเรียนไทยในการอ่านออกเสียง ให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการอ่านบทกวีที่ดีและมีคุณค่าด้วยความเข้าใจ และเพื่อให้เป็นทางเลือกสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้เลือกนำไปใช้หรือเป็นแนวทางสำหรับการสอนนักเรียนของตัวเอง

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์

การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียนในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. หาบทกวีที่ดีที่มีคุณค่าสำหรับเด็กนักเรียน
2. นำเสนอตัวอย่างบทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กที่ผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถนำไปใช้สอนเด็กนักเรียนของตัวเองได้
3. เป็นแนวทางให้ผู้สอนภาษาอังกฤษได้คัดเลือกบทกวีที่ดีที่มีคุณค่าจากแหล่งอื่น ๆ ไปใช้ในการสอน

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์บทกวีสำหรับเด็กนักเรียน

ในการวิเคราะห์บทกวีสำหรับเด็กนักเรียนในครั้งนี้จะวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้บทกวีดีและมีคุณค่า คือ (1) Poetic Structure and Form (โครงสร้างและรูปแบบ) (2) Poetic Diction (ศัพท์กวี) (3) Tone (น้ำเสียง) (4) Versification (ศิลปะการประพันธ์บทกวี) และ (5) Value (คุณค่า)

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์นี้จะเขียนคำศัพท์หลักเป็นภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับตัวอักษร

line หมายถึง บรรทัดหรือบาทหนึ่งของบทกวี

poem หมายถึง บทร้อยกรอง หรือบทกวี

poet หมายถึง กวี ผู้ประพันธ์บทกวี

poetic diction หมายถึง ศัพท์กวี ศิลปะในการเลือกใช้คำของกวีในการประพันธ์ เช่น denotation (ความหมายโดยตรง) ของคำศัพท์หรือวลี connotation (ความหมายโดยนัย) imagery (กระบวนจินตภาพ) และ figurative language (ภาษาภาพพจน์)

poetic structure and form หมายถึง โครงสร้างและรูปแบบของบทกวี เช่น fixed poetic forms (บทกวีที่มีรูปแบบตายตัว) the lyric (คีตกานท์) narrative poetry (กวีนิพนธ์เล่าเรื่อง) stanzaic verse (บทกวีที่มีเสียงสัมผัสในแต่ละบทเหมือนกัน)

poetry หมายถึง กวีนิพนธ์ คำประพันธ์ที่กวีแต่ง

value หมายถึง คุณค่า คุณค่าของบทกวีทางด้าน emotional and imaginative expression (อารมณ์ การแสดงออกและจินตนาการ) intellect (ปัญญา) ideas/ thoughts, truth/meaning, and morals (ความคิด ความจริง และคติสอนใจ) และ social and cultural perspectives (สังคมและวัฒนธรรม)

verse หมายถึง บทร้อยกรอง บทกวี

versification หมายถึง ศิลปะการประพันธ์บทกวี ซึ่งมี rhyme (สัมผัส) rhyme scheme (แผนสัมผัส)

rhythm (จังหวะ) meter (มาตรา) และ manipulations of sounds (การใช้เสียง)

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียนนี้จะช่วยให้ผู้สอนภาษาอังกฤษได้

1. บทกวีที่ดี มีคุณค่า สำหรับใช้ในการสอนเด็กนักเรียน
2. รู้แนวทางในการสอนบทกวีหรือบทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียน
3. มีแนวทางในการเลือกบทกวีที่ดีมีคุณค่าสำหรับเด็กนักเรียน

วิธีดำเนินการวิเคราะห์

ในการดำเนินการวิเคราะห์บทกวีสำหรับเด็กนักเรียนในครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการอ่านและการวิเคราะห์บทกวี

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกบทกวีที่จะนำมาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์บทกวี

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการอ่านและการวิเคราะห์บทกวี

ในขั้นตอนนี้ผู้วิเคราะห์ได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) ที่เกี่ยวกับหลักการอ่านและการวิเคราะห์บทกวี (Jenkinson & Hawley, 1967; Miller & Greenberg, 1981; Pickering & Hooper, 1981) และสรุปหลักการอ่านและการวิเคราะห์บทกวีสำหรับเด็กนักเรียนได้ ดังนี้

หลักในการอ่านบทกวี

ในการอ่านบทกวี ผู้อ่านควรจะยึดหลักการอ่านดังนี้

1. อ่านบทกวีแต่ละบทมากกว่าหนึ่งครั้งอ่านในใจ
2. ใช้พจนานุกรม หรือสื่อที่จะใช้ค้นคว้าหาความหมายตรงของคำ (denotation หรือ denotative meaning)
3. อ่านบทกวีในใจ อ่านทุกคำในแต่ละบทอ่านจนกระทั่งรู้สึกว่าได้ยินเสียงของคำ รู้ความหมายของคำ (ความหมายของคำในบทกวีจะถ่ายทอดผ่านเสียงและตัวหนังสือที่อ่าน)
4. อ่านและจับใจความว่าบทกวีนั้นสื่ออะไรว่าอย่างไร
5. อ่านบทกวีดัง ๆ อ่านด้วยความตั้งใจ อ่านให้เข้าใจความหมายของทุกคำ (คำทุกคำในบทกวีนั้นสำคัญ) นั่นก็คือ ในการอ่านบทกวีเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ให้มีความซาบซึ้ง จะต้องอ่านในใจและอ่านออกเสียง ต้องรู้ความหมายของคำศัพท์ทุกคำในบทกวีแต่ละบท และต้องอ่านซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

หลักในการวิเคราะห์บทกวี

ในการวิเคราะห์บทกวีสำหรับเด็กครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ใช้หลักในการวิเคราะห์ตามหลักการที่สรุปได้จากการศึกษาเอกสาร คือ

1. Poetic Structure and Form (โครงสร้างและรูปแบบของบทกวี)
2. Poetic Diction (ศัพท์กวี)
3. Tone (น้ำเสียง)
4. Versification (ศิลปะการประพันธ์บทกวี)
5. Value (คุณค่า)

1. Poetic Structure and Form (โครงสร้างและรูปแบบของบทกวี)

Poetic Structure and Form คือ ประเภทหรือวิธีที่แสดงโครงสร้างของบทกวี

Poetic Structure and Form ที่ดี ที่เหมาะสำหรับเด็กนักเรียนมีดังนี้

1.1 Fixed Poetic Forms (บทกวีที่มีรูปแบบตายตัว)

บทกวีที่มีรูปแบบที่ดี ที่มีคุณค่า คือ the haiku (บทกวีไฮกุ)

The haiku แต่ละบทมี 3 บรรทัด รวม 17 พยางค์ แยกเป็น บรรทัดที่ 1 มี 5 พยางค์ บรรทัดที่ 2 มี 7 พยางค์และบรรทัดที่ 3 มี 5 พยางค์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเสียงสัมผัส

The haiku เป็นบทกวีที่ในบทหนึ่งจะนำเสนอเกี่ยวกับภาพความนึกคิด ความฝัน หรืออารมณ์เพียงเรื่องเดียว

1.2 The Lyric (คีตกานท์) คือ บทกวีที่เป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่แสดงถึงจินตนาการ อารมณ์ที่สนุกสนาน ร่าเริง ความรู้สึกที่เป็นส่วนตัวของบุคคล บทกวีในรูปแบบนี้ที่สำคัญที่เหมาะสมสำหรับเด็กนักเรียน เช่น

1.2.1 The Hymn (เพลงสวดสรรเสริญ) เป็นบทกวีที่เป็นบทสวด บทเพลงสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง

1.2.2 The Ode (ดั่งสแกนท์) เป็นบทกวีที่แสดงหรือรำลึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเป็นอมตะ ธรรมชาติของศิลปะและความจริง

1.2.3 The Song (บทร้อยกรอง) เป็นบทกวีสั้น ๆ ง่าย ๆ สะท้อนอารมณ์ มีหลากหลายรูปแบบในรูปแบบเพลงต่าง ๆ

1.3 Narrative Poetry (กวีนิพนธ์เล่าเรื่อง) เป็นบทกวีนิพนธ์แบบเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ในบทหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งของบทกวีแบบนี้อาจมีความยาวมากเป็นพัน ๆ บรรทัด แต่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กนักเรียน คือ the ballad (ลำนำนิทาน) folklore (เหตุการณ์

เหนือธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม และความเชื่อ ของชาวบ้าน) และ the family history (ประวัติครอบครัว)

1.4 Stanzaic Verse (บทกวีที่มีเสียงสัมผัสในแต่ละบทเหมือนกัน) Stanzaic Verse แบ่งเป็น stanzas (บท) ในแต่ละบทจะมี rhyme scheme (แผนสัมผัส) เหมือนกันและมีจำนวนบาทเท่ากัน แต่ structure (โครงสร้าง) ของแต่ละบทอาจจะแตกต่างกัน และในแต่ละบทจะต้องมีอย่างน้อย 2 บาท บาทสองบาทในกวีนิพนธ์ ที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกัน เรียกว่า a couplet (สัมผัสคู่) และถ้าสองบาทที่คล้องจองกันนั้น รวมความได้เป็นประโยค เป็นความที่สมบูรณ์เรียกว่า a closed couplet (สัมผัสคู่ปิด) บทกวีในกวีนิพนธ์แบบ Stanzaic Verse ที่มีจำนวนบาทต่างกันมีชื่อเรียกต่างกัน ดังนี้

Stanza ที่มี 2 บาท เรียกว่า a closed couplet (สัมผัสคู่ปิด) เป็นบทกวีที่มีเพียง 2 บาท พยางค์ท้ายของทั้งสองบาทมีเสียงสัมผัสกัน และเมื่อรวมความแล้วเป็นประโยคหรือความที่สมบูรณ์

Stanza ที่มี 3 บาท เรียกว่า a tercet หรือ triplet (บทสามบาท) เป็นบทกวีที่ทั้งสามบาทลงท้ายด้วยเสียงสัมผัสเดียวกัน

Stanza ที่มี 4 บาท เรียกว่า a quatrain (บทสี่บาท) ซึ่งเป็นบทกวีที่มี rhyme schemes (แผนสัมผัส) ที่หลากหลายเช่น aabb, abab, abba หรือ abcb

Stanza ที่มี 5 บาท เรียกว่า a quintet (บทห้าบาท) ซึ่งมี rhyme schemes ที่หลากหลายเช่นกัน

Stanza ที่มี 6 บาท เรียกว่า a sestet (บทหกบาท) ซึ่งมี rhyme schemes ที่หลากหลายเช่นกัน

Stanza ที่มี 7 บาท เรียกว่า a septet (บทเจ็ดบาท) ซึ่งมี rhyme schemes ที่หลากหลาย

Stanza ที่มี 8 บาท เรียกว่า an octave/octet (บทแปดบาท) ซึ่งมี rhyme schemes ที่หลากหลาย

Stanza ที่มี 9 บาท เรียกว่า a Spenserian stanza (บทแบบสเปนเซอร์) ซึ่งเรียกตามชื่อของ Edmund Spenser (1552-1599) กวีชาวอังกฤษ ใน 8 บาทแรกของบทกวีแบบนี้เป็นแบบ iambic pentameter (มาตราไอแอมบ์ห้าคนะ) และบาทที่ 9 เป็นแบบ iambic hexameter (มาตราไอแอมบ์หกคนะ) หรือ Alexandrine ซึ่งมี rhyme scheme เป็น ababbcbcc

2. Poetic Diction (ศัพท์กวี)

Poetic Diction คือ ศิลปะในการเลือกใช้ถ้อยคำหรือคำศัพท์ของกวีในการเขียน ซึ่งเป็น style (ลีลาในการเขียน) ของกวีแต่ละคน มีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

2.1 Denotation and Connotation

Denotation (ความหมายโดยตรง) คือ ความหมายของคำศัพท์หรือวลีตามความหมายที่แสดงในพจนานุกรม Connotation (ความหมายโดยนัย) คือ ความหมายของคำหรือวลีที่แตกต่างไปจากความหมายโดยตรง เช่น ความหมายของคำว่า home ความหมายที่เป็น denotation หมายถึง บ้านที่อยู่อาศัย แต่ความหมายที่เป็น connotation มีความหมายถึง ความปลอดภัย ความรัก ความสบายใจ และครอบครัว

2.2 Imagery (กระบวนจินตภาพ)

หมายถึง ภาษาที่กวีใช้ ที่ทำให้ผู้อ่านมีมโนภาพ มองเห็นภาพในจินตนาการ ภาพจาก imagery บางอย่าง สามารถมองเห็นได้ และบางอย่างก็รู้สึกได้จาก senses (ประสาทสัมผัส) และรู้สึกได้จากความรู้สึกภายใน เช่น the wind (ลม) เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่จะรู้สึกได้ว่ามีลม หรือเห็นจากผลที่ลมพัด คือใบไม้ที่แกว่งไกว ใบไม้ที่ร่วงหล่นมา

2.3 Figurative Language (ภาษา

ภาพพจน์) เป็นถ้อยคำ สำนวนภาษาที่กวีเรียงร้อยขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดภาพในจินตนาการ หรือให้ความหมายพิเศษที่แตกต่างไปจากคำเดิม figurative language ที่สำคัญๆ มีดังนี้

2.3.1 Allusion (การอ้างถึง)

เป็นการอ้างถึงบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่คาดว่าผู้อ่านคุ้นเคยแล้วอย่างสั้น ๆ เป็นนัย ๆ allusion ที่ใช้กันทั่วไปเช่น Adam (มนุษย์คนแรกที่เกิดขึ้นในโลก) และ Eve (ผู้หญิงคนแรกที่พระเจ้าสร้างขึ้น)

2.3.2 Irony (การแฝงนัย) เป็นการ

พูดประชดประชันหรือการพูดที่ตรงกันข้ามที่ขัดแย้งระหว่างสิ่งที่เห็นและความเป็นจริงเช่น “beautiful and plain” (สวยและไม่สวย) “richer than a king” (ร่ำรวยกว่าพระราชินี) “them” and “us” (เขาและเรา)

2.3.3 Metaphor (อุปมาอุปไมย)

เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น He is an ox. เปรียบว่าเขาเป็นวัวตัวผู้ ซึ่งหมายความว่า เขาเป็นคนแข็งแรงมาก

2.3.4 Metonymy (นามนัย)

เป็นภาษาภาพพจน์ที่กวีใช้สิ่งหนึ่งเรียกอีกสิ่งหนึ่งที่เชื่อมโยงกันได้ เช่น ใช้ the crown (มงกุฎ) แทน the king (พระราชินี)

2.3.5 Overstatement or

Hyperbole (อติพจน์) การใช้ถ้อยคำที่เกินความจริง เพื่อเป็นการเน้นสิ่งที่กวีเขียน อาจจะเป็นในเชิงตลกขบขัน หรือที่เกี่ยวกับความเศร้า ความเลวร้าย ความฝันเฟื่อง

2.3.6 Personification

(บุคลาธิษฐาน) เป็นการที่ทำให้ ideas (ความคิด) abstractions (สิ่งที่เป็นนามธรรม) non-living things (สิ่งที่ไม่มีชีวิต) animals (สัตว์) creatures (สัตว์โลกอื่น ๆ) มีคุณลักษณะหรือความรู้สึกเช่นเดียวกับคน เช่น The leaves and flowers are dancing with the wind. (ใบไม้และดอกไม้กำลังเต้นรำกับสายลม = ใบไม้และดอกไม้พริ้วไหวไปตามสายลม) ที่ใกล้เคียงกับ personification คือ apostrophe (สมมุติภาวะ) ซึ่งเป็นคำพูดที่ใช้พูดกับคนที่ไม่อยู่ ณ ที่นั้น หรือที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือพูดกับสิ่งที่ไม่ใช่คน พูดราวกับว่าสิ่งนั้นมีชีวิตและได้ตอบในเรื่องที่พูดได้

2.3.7 Pun (การเล่นคำ)

Pun เป็นการเล่นคำ เช่น การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน หรือการใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน เช่น

When you go to sea,
What do you see?

2.3.8 Simile (อุปมา)

เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งโดยใช้คำว่า like (เช่น เหมือนกับ) as (เป็นเหมือน) as ... as (เช่นเดียวกับ) หรือ similar to (คล้ายกับ) เช่น He works like an ox.

2.3.9 Symbol (สัญลักษณ์) หมายถึง สิ่งที่เราเห็นและที่มีความหมายยิ่งไปกว่านั้น เป็นสิ่งที่กวีใช้แทน บางสิ่งบางอย่าง เช่น a red rose (กุหลาบแดง) เป็น สัญลักษณ์ของ love (ความรัก)

3. Tone (น้ำเสียง) หมายถึง น้ำเสียงหรือ ท่วงทำนองเสียงที่แสดงทัศนะของกวี เช่น concerned (ห่วงใย เป็นกังวล) amused (ตลกขบขัน เพลิดเพลิน) sympathetic (มีความเห็นใจผู้อื่น) solemn (ซึ้ง เอาจริง เอาจัง เคร่งขรึม) mocking (เยาะเย้ย ล้อเลียน) reverent (ด้วยความเคารพยำเกรง) calm (สุขุม ใจเย็น สงบอารมณ์) หรือ excited (ตื่นเต้น)

4. Versification (ศิลปะการประพันธ์บทกวี)

Versification ที่สำคัญที่จะทำให้บทกวีมีความน่าสนใจ มีความไพเราะ สำหรับเด็กนักเรียนในเบื้องต้น มี rhyme (สัมผัส) rhyme scheme (แผนสัมผัส) และ manipulations of sounds (การใช้เสียง)

4.1 Rhyme

Rhyme คือ เสียงสัมผัสหรือเสียงคล้องจองกันในบทกวี ถ้าเสียงที่สัมผัสกันเป็นคำหนึ่งพยางค์ เช่น time และ dime หรือคำที่มากกว่าหนึ่งพยางค์แต่เสียงท้ายเหมือนกัน เช่น showers และ flowers เรียกว่า เสียงสัมผัสแบบ masculine rhyme (สัมผัสเน้น) ถ้าเป็นเสียงสัมผัสของตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไป เช่น ladies และ babies หรือ spitefully และ delightfully เรียกว่าเสียงสัมผัสแบบ feminine rhyme (สัมผัสไม่เน้น) ถ้าเสียงที่สัมผัสกันอยู่ในบาทเดียวกันเรียกว่าเป็น internal rhyme (สัมผัสในบาท) ถ้าเสียงสัมผัสกันอยู่ท้ายบรรทัดของแต่ละบาทเรียกว่าเป็น end rhyme (สัมผัสท้ายบาท)

4.2 Rhyme Scheme (แผนสัมผัส)

Rhyme Scheme (แผนสัมผัส) คือ รูปแบบการสัมผัสของบทกวี ซึ่งในบทกวีจะมีการใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

- เสียงพยางค์ท้ายของบาทที่ 1 ให้เป็น a

• เสียงพยางค์ท้ายของบาทที่ 2 ถ้าเหมือนกับพยางค์ท้ายของบาทแรกก็ให้เป็น a ถ้าไม่เหมือนกันให้เป็น b

• เสียงพยางค์ท้ายของบาทที่ 3 ถ้าเหมือนกับพยางค์ท้ายของบาทที่ 1 หรือ บาทที่ 2 ก็ให้สัญลักษณ์เหมือนกับบาทนั้น ๆ ถ้าไม่เหมือนบาทใดก็ให้เป็น c

• เสียงพยางค์ท้ายของบาทที่ 4 ถ้าเหมือนกับพยางค์ท้ายของบาทใดก็ให้สัญลักษณ์เหมือนบาทนั้น ถ้าสองบาทของบทกวีมีเสียงสัมผัสกันรวมกันแล้วได้ใจความสมบูรณ์เรียกว่าเป็น a closed couplet (สัมผัสคู่ปิด) เช่น

February brings the rain,

Thaws the frozen ponds again.

Sara Coleridge

4.3 Manipulations of Sounds (การใช้เสียง)

Manipulations of Sounds ที่จะช่วยทำให้บทกวีน่าสนใจ มีความไพเราะมากขึ้น คือ การใช้ alliteration (การสัมผัสอักษร) assonance (การกระทบสระ) และ consonance (การซ้ำเสียงพยัญชนะ)

4.3.1 Alliteration (การสัมผัสอักษร) คือ การสัมผัสคล้องจองกันของเสียงตัวอักษรตัวแรกของคำที่ขึ้นต้นด้วยเสียงตัวอักษรที่เหมือนกันในบาทหนึ่งของบทกวี เช่น

...
March brings breezes loud
and shrill,

...
Sing a song of seasons!

4.3.2 Assonance (การกระทบสระ) คือ การซ้ำของเสียงสระในคำที่มีเสียงสระคล้ายๆ กันในบาทหนึ่ง ๆ ของบทกวี เช่น

And blown by all the winds
that pass

...
A floor too cool for corn.

4.3.3 Consonance (การซ้ำเสียงพยัญชนะ) คือ การซ้ำของเสียงพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่ลงเสียงหนักแต่มีเสียงสระต่างกันในแต่ละคำต่าง ๆ ในบทหนึ่ง ๆ ของบทกวี เช่น

...
And yet she cannot stray,
...
The pleasant light of day;
...
Take your walk

5. Value (คุณค่า)

การวิเคราะห์ value ของบทกวีจะยึดตามหลักคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่สรุปได้ ซึ่งมีดังนี้

5.1 Emotional and Imaginative Expression (คุณค่าทางด้านอารมณ์ และจินตนาการ)

บทกวีที่ดีจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกเพลิดเพลิน ได้รู้ลึกถึงความงดงามของภาษาที่กวีใช้ ที่ทำให้อ่านแล้วเกิดอารมณ์คล้อยตาม จินตนาการตามภาพที่กวีเขียนไว้ได้ เช่น ความรู้สึกรื่นรมย์ สนุกสนาน ตื่นเต้น เศร้า สะเทือนใจ เป็นต้น

5.2 Intellect (คุณค่าทางด้านปัญญา)

คุณค่าของบทกวีที่ทำให้ผู้อ่านเกิดปัญญา คือ บทกวีที่ทำให้ผู้อ่านได้คิดตาม ได้คิดต่อยอดจากสาระที่กวีนำเสนอ ได้เรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ ได้เรียนรู้การเรียบเรียงถ้อยคำให้สละสลวยมากขึ้น

5.3 Ideas/Thoughts, Truth/Meaning, and Morals (คุณค่าทางด้านความคิด ความจริง และคติสอนใจ) แง่คิด คติเตือนใจ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่กวีสอดแทรกไว้ในบทกวีย่อมมีคุณค่าทางด้านศีลธรรมสำหรับผู้อ่าน

5.4 Social and Cultural Perspectives (คุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม)

สิ่งที่กวีแสดงไว้ในบทกวีเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้อ่านได้เพิ่มพูนประสบการณ์ ได้มีความรู้ ได้ชื่นชมวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่กวีแสดงไว้ในบทกวี

โดยสรุปก็คือ เมื่อผู้อ่านได้อ่านบทกวีนั้นๆ ซ้ำๆ หลายครั้งแล้วให้ตอบคำถามต่อไปนี้ ซึ่งเป็นคำถามที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้วิเคราะห์บทกวีในด้านต่างๆ คือ

(1) Poetic Structure and Form, (2) Poetic Diction, (3) Tone, (4) Versification, และ (5) Value

คำถามต่าง ๆ มีดังนี้ (คำถามจะให้เป็นภาษาอังกฤษเพราะผู้วิเคราะห์/ ผู้สอนจะได้นำไปวิเคราะห์หาหรือเลือกบทกวีเพื่อใช้ในการสอน English Poetry)

1. What is the structure and form of the poem?
2. What poetic diction does the poet use?
3. What is the tone of the poem?
4. What versification does the poet use?
5. What is the poem about? (What is the idea presented in the poem?)
6. Do you like the poem? If so, why? If not, why not?

คำตอบจากคำถามเหล่านี้จะแสดงให้เห็นว่าบทกวีบทนั้นดี มีคุณค่าเหมาะที่จะนำไปใช้ในการสอนเด็กนักเรียนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกบทกวีที่จะนำมาวิเคราะห์

บทกวีที่นำมาเพื่อการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นบทกวีจาก **Treasury of Poetry** (Hedley, Alistair, 2000) ผู้วิเคราะห์ใช้วิธีคัดเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกบทกวีที่มีหลากหลายรูปแบบมาวิเคราะห์ 4 บท เพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์บทกวี

1. Happy Thought

The world is so full of a number of things,
I'm sure we should all be as happy as kings.

Robert Louis Stevenson

บทกวีนี้เป็น a closed couplet ที่มี 2 บาท ได้ใจความสมบูรณ์ มี end rhyme (สัมผัสท้ายบาท) ของคำ things - kings และมี internal rhyme (สัมผัสในบาท) ของคำ be - happy

Tone (น้ำเสียง) ของบทกวีนี้บ่งบอกถึงทัศนคติที่ดีของกวีที่มีต่อโลกที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของสรรพสิ่งที่สามารถจะทำให้เรามีความสุขได้เฉกเช่นพระราชากวีถ่ายทอดความรู้สึกเช่นนี้ด้วย denotation (ความหมายโดยตรง) ของคำและการใช้ simile (อุปมา) as happy as kings

Value ของบทกวีนี้ คือ การส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้เห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ มากมายที่มีอยู่ในโลกนี้ และให้เด็ก ๆ ได้คิดว่าเราควรจะพอใจ มีความสุขกับสิ่งที่มีอยู่

2. Whole Duty of Children

A child should always say what's true,
And speak when he is spoken to,
And behave mannerly at table:
At least as far as he is able.

Robert Louis Stevenson

บทกวีนี้เป็น a quatrain (บทสี่บาท) เกี่ยวกับภาระหน้าที่ของเด็กๆ ที่กวีสื่อผ่าน denotation (ความหมายโดยตรง) ของคำ ด้วย tone (น้ำเสียง) ที่ค่อนข้าง solemn (เอจจริงจัง ซึ้งซึ้ง) เพื่อสื่อถึงเด็กๆ ในเรื่องที่เด็กๆ ควรจะทำ

บทกวีนี้มี rhyme scheme (แผนสัมผัส) เป็น aabb เป็น end rhyme (สัมผัสท้ายบาท) ทั้ง masculine rhyme (สัมผัสเน้น) ของคำ true — to และ feminine rhyme (สัมผัสไม่เน้น) ของคำ table — able นอกจากนี้ก็มี internal rhyme (สัมผัสในบาท) ของคำ always - say

กวีเพิ่มความไพเราะด้วย consonance (การซ้ำเสียงพยัญชนะ) ในการใช้คำ as far as he is Value ของบทกวีนี้ คือ คุณค่าทางด้าน social and cultural perspectives (ด้านสังคมและวัฒนธรรม) ที่กวีสื่อ สอนให้เด็กๆ ได้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นด้วยการพูดความจริง มีมารยาทในการพูดคุย มารยาทในการรับประทานอาหาร และให้ทำดีที่สุดเท่าที่เด็กๆ จะทำได้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็น

คุณค่าทาง ideas (ความคิด) และ truth (ความจริง) ที่เด็กๆ ในสังคมใดก็นำไปปฏิบัติได้

3. Ladybird! Ladybird!

Ladybird! Ladybird! Fly away home,
Night is approaching, and sunset is
come:

The herons are flown to their trees by
the Hall;

Felt, but unseen, the damp dewdrops
fall.

This is the close of a still summer day;
Ladybird! Ladybird! Haste! Fly away!

Emily Bronte

“Ladybird! Ladybird!” เป็นบทกวีแบบ a sestet (บทหกบาท) ที่กวีสื่อด้วย denotation (ความหมายตรง) ของคำ และ connotation (ความหมายโดยนัย) ของคำว่า home มี rhyme scheme เป็น aa bb cc ซึ่ง end rhyme (สัมผัสท้ายบาท) เป็น masculine rhyme (สัมผัสเน้น) home - come, Hall - fall, day - away

ในบทกวีนี้ กวีใช้ apostrophe (สมมุติภาวะ) พูดกับ Ladybird ซึ่งเป็นแมลง (เต่าทอง) การเรียกชื่อซ้ำๆ ผสมกับการใช้เครื่องหมาย exclamation mark or point (อัศเจรีย์!) และรูปประโยค the imperative (ประโยคคำสั่ง) ในการพูด แสดงให้เห็น tone (น้ำเสียง) ของความห่วงใยของกวีที่จะสื่อสารให้เด็กๆ รีบทำในสิ่งที่ควรทำเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง เช่นที่ผู้อ่านทำให้กลับบ้านก่อนมืดค่ำ บ้านเป็นที่ที่ปลอดภัยที่สุด Ladybird! Ladybird! Fly away home.

Alliteration (การสัมผัสอักษร) ในบาทต่างๆ เช่น Ladybird! Ladybird! approaching and, damp dewdrops, of a, still summer และ consonance (การซ้ำเสียงพยัญชนะ) ของคำ night - sunset, herons - trees, felt - but นอกจากเด็ก ๆ จะได้เห็นความงดงามของการใช้ภาษา ได้รับข้อคิดในสิ่งที่ควรจะทำแล้ว เด็ก ๆ ยังจะได้ตระหนักว่าในความเป็นจริงแล้ว บ้านเป็นที่ที่ปลอดภัยที่สุดของเด็ก ๆ เสริมให้บทกวีมีคุณค่ามากขึ้น

4. The Months of the Year

January brings the snow,
Makes the toes and fingers glow.
February brings the rain,
Thaws the frozen ponds again.
March brings breezes loud and shrill,
Stirs the dancing daffodil.
April brings the primrose sweet,
Scatters daisies at our feet.
May brings flocks of pretty lambs,
Skipping by their fleecy dams.
June brings tulips, lilies, roses;
Fills the children's hands with posies.
Hot July brings cooling showers,
Strawberries and gilly-flowers.
August brings the sheaves of corn,
Then the Harvest home is borne.
Warm September brings the fruit,
Sportsmen then begin to shoot.
Fresh October brings the pheasant;
Then to gather nuts is pleasant.
Dull November brings the blast,
Then the leaves are falling fast.
Chill December brings the sleet,
Blazing fire and Christmas treat.

Sara Coleridge

“The Months of the Year” เป็นบทกวีที่แต่ละบท (แต่ละเดือน) เป็น a closed couplet ที่มี end rhyme เป็น masculine เป็นคู่ๆ เช่น snow - glow, rain - again, shrill - daffodil, sweet - feet เป็นต้น

กวีสื่อความหมายผ่าน denotation และ connotation ของคำ เช่น the Harvest home (พิธีการฉลองการเก็บเกี่ยว) และวลี เช่น at our feet (ดอกเดซี่มีมากมายไม่ว่าจะเดินไปทางไหนก็มีดอกเดซี่) เพิ่มความไพเราะด้วย alliteration เช่น brings breeze, the dancing daffodil, then the Harvest home เป็นต้น นอกจากนี้ก็

มี consonance เช่น toes and fingers, frozen ... again, at ... feet, และ then begin.

Tone ของบทกวีนี้แฝงไว้ด้วยความตื่นตัว ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเด็กๆ ชาวต่างชาติจะได้ความรู้ได้เห็นภาพจากแต่ละ stanza ของแต่ละเดือนว่ามีอะไรที่เป็นสัญลักษณ์โดดเด่น เช่น ในเดือน June จะได้จินตนาการภาพเด็ก ๆ ได้สนุกสนานกับการเก็บดอกไม้ถือไว้ในมือ

June brings tulips, lilies, roses;
Fills the children's hands with posies.
หรือในเดือน September มีผลไม้อุดมสมบูรณ์ และผู้คนออกไปเล่นกีฬากลางแจ้ง

Warm September brings the fruit,
Sportsmen then begin to shoot.
นอกจากนี้ เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ของแต่ละเดือนมากขึ้น

ในบทกวีนี้มีการใช้ figurative language (ภาษาภาพพจน์) เพื่อให้ผู้อ่านได้จินตนาการตามได้ง่ายขึ้น คือ การใช้ personification (บุคลาธิษฐาน) ของเดือนและสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่เป็นสัญลักษณ์ของแต่ละเดือน เช่น

January brings the snow,
Makes the toes and fingers glow.
เดือนมกราคมเอาหิมะมา
ทำให้นิ้วมือนิ้วเท้าแดง (จากความหนาวเย็น)
February brings the rain,
Thaws the frozen ponds again.
เดือนกุมภาพันธ์เอาฝนมา
ทำให้น้ำในบึงที่เป็นน้ำแข็งละลาย
March brings breezes loud and shrill,
Stirs the dancing daffodil.
เดือนมีนาคมเอาลมมา ...
ทำให้ออกดอกแดฟโฟดิลเต้นตามสายลม
...
Chill December brings the sleet,
Blazing fire and Christmas treat.
เดือนธันวาคมที่หนาวเย็นเยือกเอาสาย

ฝนป่นหิมะมา

ทำให้เตาผิงมีไฟสว่างไสว

และมีการเลี้ยงฉลองวันคริสต์มาส

เด็กนักเรียนต่างชาติจะได้รับคุณค่าด้านต่าง ๆ จากบทกวีบทนี้ทุกด้าน ทั้งด้าน emotional and imaginative expression (อารมณ์และจินตนาการ) ด้าน intellect (ปัญญา) ideas, truth, and morals (ความคิด ความจริง และคติสอนใจ) และด้าน social and cultural perspective (สังคมและวัฒนธรรม)

สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์บทกวีภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียนจะเกิดประสิทธิผลเมื่อได้มีการอ่านบทกวีแล้วทั้งการอ่านในใจและการอ่านออกเสียง ในการอ่านนั้นจะต้องอ่านซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง การอ่านในใจเป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจ ต้องอ่านและเข้าใจความหมายของทุกคำ อ่านจนกระทั่งรู้สึกว่าได้ยินเสียงของคำในบทกวี จากนั้นให้อ่านออกเสียงเพื่อจะได้รสรสของบทกวี

ในขั้นตอนการวิเคราะห์บทกวี เป็นการวิเคราะห์ตามหลักการวิเคราะห์บทกวีที่สรุปจากแนวคิดและหลักการวิเคราะห์ทวินิพนธ์ของผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวรรณคดี (Jenkinson & Hawley, 1967; Miller & Greenberg, 1981; Pickering & Hoepfer, 1981) ในด้านต่าง ๆ คือ (1) Poetic Structure and Form (โครงสร้างและรูปแบบของบทกวี), (2) Poetic Diction (ศัพท์กวี), (3) Tone (น้ำเสียง), (4) Versification (ศิลปะการประพันธ์บทกวี) และ (5) Value (คุณค่า)

ผลจากการวิเคราะห์บทกวีที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์บทกวีทั้ง 4 บท นั้นมีองค์ประกอบที่แสดงว่าเป็นบทกวีที่ดี มีคุณค่าเหมาะที่จะนำไปสอนเด็กนักเรียนได้ทุกบท ซึ่งครูภาษาอังกฤษสามารถนำไปเป็นตัวอย่างใน

การสอน หรือใช้หลักการวิเคราะห์เดียวกันเป็นแนวทางในการเลือกบทกวีภาษาอังกฤษจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อใช้ในการสอนของตัวเองได้

ในส่วนของ Poetic Structure and Form นั้น มีรูปแบบแตกต่างกันเพื่อให้ครูและนักเรียนได้เห็นรูปแบบของบทกวีที่แตกต่างกัน ส่วนความยาวนั้นก็สอดคล้องกับที่มีระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้นักเรียนได้อ่านบทกวีกรองสั้น ๆ บทที่อาจจะมีความยาวสำหรับเด็กนักเรียนไปบ้างเล็กน้อยเช่น “The Months of the Year” ครูอาจแบ่งมาให้นักเรียนได้ฝึกอ่านเป็นตอน ๆ ได้ เช่น แบ่งตามเดือนของฤดูกาลต่าง ๆ ของไทย เพื่อให้นักเรียนได้จินตนาการภาพของเดือนต่าง ๆ ของโลกทางตะวันตกกว่าเป็นอย่างไร แตกต่างกับภาพต่าง ๆ ที่เห็นในเดือนของไทยอย่างไร

Meter (มาตรา) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของ Versification เป็นจังหวะพื้นฐานของแต่ละบทของบทกวี ไม่ได้พูดถึงในการวิเคราะห์เพราะจังหวะพื้นฐานนี้ เป็นส่วนที่จะใช้ในการฝึกให้เด็กนักเรียนได้อ่านได้ถูกต้องตามจังหวะการอ่านเมื่อให้เด็กนักเรียนได้ฝึกอ่านออกเสียง (แต่ในเบื้องต้นต้องฝึกให้นักเรียนอ่านออกเสียงหนักเบาของคำให้ถูกต้องก่อน)

จังหวะพื้นฐานของ the basic metrical unit แบ่งเป็นหน่วยจังหวะพื้นฐานเรียกว่า foot ซึ่งประกอบด้วยคำที่ต้องลงเสียงหนักหนึ่งพยางค์ (-) และอีกหนึ่งหรือสองพยางค์ที่เป็นเสียงเบา ()

The basic metrical unit ที่ใช้กันทั่วไปมี 5 รูปแบบ คือ iambic, trochaic, anapestic, dactylic และ spondaic ในระบบ the syllabic-stress system ซึ่งเป็นการลงเสียงหนักที่พยางค์ของคำในแต่ละบทดังที่แสดงในตารางนี้

Name of Meter	Name of Foot	Example
Iambic	Iamb	Of g ^o ld
Trochaic	Trochee	h ^a ppy
Anapestic	Anapest	In the w ^o ld
Dactylic	Dactyl	y ^e st ^e rday
Spondaic	Spondee	d ^a y-break

(Based on Pickering & Hoepfer, 1981, p. 169)

Technical terms (คำศัพท์เฉพาะ) ต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษที่ผู้วิเคราะห์นำเสนอในการวิเคราะห์ครั้งนี้ก็เพื่อให้ครูที่สอนภาษาอังกฤษได้รู้ ได้คุ้นเคยกับ technical terms ที่เกี่ยวกับบทกวีภาษาอังกฤษ ครูสามารถนำไปใช้ในการสอนนักเรียน เมื่อนักเรียนมีความพร้อมหรือในระดับขั้นที่สูงขึ้นตามความเหมาะสม เท่าที่จำเป็น หรือตามความสนใจของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิเคราะห์ผลงานเขียนภาษาอังกฤษในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อจะได้นำผลงานเขียนที่ดี ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้เพิ่มประสบการณ์ทางด้านภาษาอังกฤษ ผู้สอนควรจะได้วิเคราะห์งานเขียนที่เป็นนิทานหรือเรื่องเล่า หรือบทละคร ตามหลักการวิเคราะห์งานเขียนประเภทนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการสอนให้เด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาอ่านบทกวีภาษาอังกฤษ

2.1 ครูอ่านบทกวีให้นักเรียนฟังทั้งบทอย่างน้อย 2 ครั้ง

2.2 ครูอ่านบทกวีทีละบาท ให้นักเรียนดูตามบาทที่ครูอ่าน

2.3 ครูอธิบายความหมายของแต่ละบาท รวมทั้งความหมายโดยนัยของคำ (ถ้ามี)

2.4 ให้นักเรียนถามคำศัพท์ที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ

2.5 ให้นักเรียนออกเสียงคำศัพท์ที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไปตามครู (ให้มีการลงเสียงหนักของพยางค์ในคำให้ชัดเจน)

2.6 ให้นักเรียนอ่านออกเสียงตามครูไปทีละจังหวะของการอ่านออกเสียงในแต่ละบาท (อ่านอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยที่ไม่ต้องอธิบายหรือพูดถึงคำศัพท์เฉพาะ เช่น meter หรือ foot) เช่น

A child should always say what's true,
And speak when he is spoken to,
And behave mannerly at table:
At least as far as he is able.

2.7 ให้นักเรียนฝึกอ่านเอง (เป็นกลุ่ม)

2.8 ให้นักเรียนสมัครใจอ่านให้ครูและเพื่อน

คนอื่น ๆ ฟัง

2.9 ครูชี้ให้นักเรียนได้สังเกตคำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันและแผนสัมผัสของบทกวี

2.10 ครูชี้ให้นักเรียนได้สังเกตคำขึ้นต้นของแต่ละบาทของบทกวีว่าจะขึ้นต้นด้วยตัวอักษรตัวใหญ่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. (หน้า 228). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน**. (2545, 6 มีนาคม). ค้นเมื่อ 8-29 เมษายน 2564, จาก [https://dict. longdo.com](https://dict.longdo.com)
- Hedley, Alistair, compiler. (2001). **Treasury of Poetry**. London: York House Typographic.
- Jenkinson, Edward B., & Hawley, Jane Stouder. 1967. "On Teaching Poems." (pp. 65-105). **On Teaching Literature**. Bloomington: Indiana University Press.
- Miller, Ruth & Greenberg, Robert A. (1981). **Poetry: An Introduction**. New York: St. Martin's Press, Inc.
- Pickering, James H. & Hoeper, Juffrey D. (1981). **Concise Companion to Literature**. New York: Macmillan Publishing Co, Inc.

การพัฒนาการเรียนการสอนในคลินิกโดยใช้แผนผังความคิดในกรณีศึกษา

รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์

Developing Clinical teaching by using mind mapping to describe and analyze case studies in the course of Maternal and Newborn nursing and Midwifery practicum II

กัลยา ปังประเสริฐ¹,สุภาพร สิทธิกร²,จุฑามาศ นาไชยภูมิ³,วันวิสาข์ ศิริวิทา⁴

บทคัดย่อ

การพัฒนาการเรียนการสอนในคลินิกโดยใช้แผนผังความคิด (mind mapping) ในการอธิบาย วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 โดยใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา (case study) ก่อน และหลังการฝึกปฏิบัติ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่ฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2562 จำนวน 88 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสิ้นสุด การเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยรวม ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.44$) ซึ่งข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือการใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้เห็นภาพรวมของกรณีศึกษา ได้มากกว่าการเขียนอธิบายในตารางแบบเดิม ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.58$) ส่วนหัวข้อการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก คือ นักศึกษาสามารถเขียนแผนผังความคิดได้ดี ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.75$) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการใช้ mind Mapping พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากเพราะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของกรณีศึกษาและทำให้มีความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้ดีกว่าการเขียนในตารางแบบเดิม แต่ยังพบปัญหาและอุปสรรคคือขาดความมั่นใจในการเขียนแผนผังความคิด นักศึกษาได้เสนอแนะให้มีการสอนเพิ่มเติมการเขียน mind mapping โดยรวมแล้วส่วนใหญ่พึงพอใจและเสนอแนะให้มีการใช้ mind mapping ในการอธิบายและ วิเคราะห์กรณีศึกษา ต่อไป

คำสำคัญ : แผนผังความคิด

¹⁻⁴อาจารย์สาขาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Abstract

Research objectives were to 1) compare between the achievement of learning in Maternal and Newborn Nursing and Midwifery practicum II before and after getting trained in field training by using mind mapping method to analyze study cases. 2) observe learners' satisfaction and opinions in applying mind mapping for the analysis in Maternal and Newborn Nursing and Midwifery practicum II course study case including 88 fourth-year nursing students enrolled in Maternal and Newborn Nursing and Midwifery practicum II course which are studying in the second semester of academic year 2019. The result of research found that the students learning by using mind mapping to describe and analyze case studies gained higher posttest mean score than the pretest mean scores with statistically significant at the .01. Most students were overall satisfied with learning through mind mapping at height level ($\bar{X}$ = 4.32, SD = 0.44). The Items with highest level of satisfaction were mind mapping in explaining and analyzing case studies. It gives an overview of the case study more than writing in the previous table ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.58). The Items with the least average score but still at a high level was students are good at writing mind maps ($\bar{X}$ = 3.77, SD = 0.75). Students' opinions on using mind mapping found that the most of student are very satisfied because it helped to see the overview of the case study and could link different data better than writing in a previous table. Some problems and obstacles were the lack of confidence in writing mind maps. The students suggested teaching more about writing mind mapping. Overall, most were satisfied and recommend to using mind mapping to describe and further analyze the case study.

Keyword: mind mapping

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตพยาบาล และมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยอาจารย์ในแต่ละสาขาวิชาได้มีการพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลายรูปแบบวิธี เพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนในภาคทฤษฎี และนำไปสู่การปฏิบัติงานในภาคปฏิบัติได้ ซึ่งในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนการสอนจะเน้นให้นักศึกษาสามารถประเมินผู้มารับบริการ ประเมินปัญหา และสามารถให้การพยาบาลที่เหมาะสม โดยใช้กระบวนการพยาบาลในการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นในการจัดการเรียนการ

สอนภาคปฏิบัติอาจารย์ผู้สอนจึงต้องพัฒนาหาวิธีการสอนหรือจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษา เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถให้การพยาบาลและดูแลผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม การจัดประสบการณ์เรียนรู้ในภาคทฤษฎีปฏิบัติโดยใช้กรณีศึกษาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้ในภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติการดูแลผู้รับบริการให้เหมาะสมตามสภาพจริงและสภาพปัญหาของผู้รับบริการแต่ละราย วิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 เป็นวิชาปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมด้วยความเอื้ออาทร และความเสมอภาคในการดูแลมารดาและทารกที่มีภาวะเสี่ยงต่าง ๆ และมีปัญหาสุขภาพในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ให้คำปรึกษา และเสริมสร้างความสามารถของมารดาและ

ครอบครัว โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลมารดาและทารกที่มีภาวะเสี่ยงและมีปัญหาสุขภาพในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ช่วยเหลือแพทย์และการให้การพยาบาลมารดาและทารกในภาวะที่ทำให้สูติศาสตร์หัตถการ โดยมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ คิดเพื่อแก้ไขปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ แต่ที่ผ่านมาในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ที่แผนกผดุงครรภ์ ซึ่งต้องดูแลสตรีตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพมีความเสี่ยงและมีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยใช้การศึกษาจาก กรณีศึกษารายบุคคล(case study) พบว่า นักศึกษายังไม่สามารถประเมินปัญหา หรือเชื่อมโยงความรู้และวิเคราะห์กรณีศึกษาได้อย่างเป็นระบบและครอบคลุม การใช้แผนผังความคิดในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพยาบาลจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ครูผู้นิเทศเลือกมาประยุกต์ใช้กับนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ และพบว่าการใช้แผนผังความคิดสามารถส่งเสริมหรือเพิ่มศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลในการคิดวิเคราะห์และการมองผู้ป่วยแบบเป็นองค์รวมได้มากขึ้นกว่าการแผนการพยาบาลแบบดั้งเดิม (Mueller et al.2001, Mueller et al.2002, Kern et al., 2006 , Atay and Karabacak, 2012) ซึ่งการเขียนแผนการพยาบาลแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดหลายอย่างที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยการเขียนแผนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลแบบเดิมจะอยู่ในรูปแบบของการเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการที่ได้ทั้งจากการซักประวัติ การตรวจร่างกาย การตรวจครรภ์ ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการตรวจพิเศษต่างๆ เช่น การอัลตราซาวด์ การตรวจภายใน หรือการเจาะตรวจน้ำคร่ำ (Amniocentesis) เป็นต้น เพื่อนำมาศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับผู้รับบริการแต่ละราย (case study) ซึ่งการ

เขียนแผนการพยาบาลแบบนี้ทำให้มีข้อจำกัดหลายอย่างดังนี้ (Mueller et al.2001, Mueller et al.2002, Kern et al., 2006 และยุพาวดี ชันทบัลลัง, 2561) 1.อาจารย์ผู้สอนไม่สามารถมองเห็นถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหนึ่งไปยังอีกข้อมูลหนึ่ง เช่น ข้อมูลที่ได้มาเกี่ยวกับปัญหาของผู้ป่วย พยาธิสภาพในลักษณะเฉพาะ ส่งผลต่ออาการและอาการแสดงที่สัมพันธ์กัน เป็นต้น 2. นักศึกษามีข้อจำกัดในการนำเสนอกระบวนการคิดวิเคราะห์ในเชิงลึกหรือกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการนำเสนอข้อมูลของผู้ป่วยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การภาพประกอบ เป็นต้น 3. นักศึกษาใช้เวลาค่อนข้างมากในการเขียนแผนการพยาบาล ซึ่งใช้เวลามากกว่าการทำความเข้าใจกับข้อมูลต่าง ๆ หรือสิ่งที่เกิดกับผู้รับบริการ จึงไม่มีเวลาในการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง ปัญหาเพื่อวางแผนการพยาบาลให้กับผู้รับบริการที่ได้รับมอบหมาย 4. นักศึกษามีการเลียนแบบหรืออาจมีการคัดลอกการเขียนแผนการพยาบาลที่มาจากหนังสือการพยาบาลต่าง ๆ ที่ไม่ได้เข้ากับบริบทของผู้รับบริการที่ได้รับมอบหมาย การตั้งข้อวินิจฉัยหรือกิจกรรมการพยาบาลจึงไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้รับบริการได้จริง 5. นักศึกษาวางแผนการดูแลผู้รับบริการแบบแยกส่วน ไม่เป็นองค์รวม ไม่ครอบคลุมทุกมิติของการให้การพยาบาลเพราะมองไม่เห็นภาพความเชื่อมโยงกันของแต่ละด้าน จากข้อจำกัดของการเขียนแผนการพยาบาลแบบดั้งเดิมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการสอนในคลินิกโดยใช้ผังความคิดมาช่วยในการวิเคราะห์กรณีศึกษา ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ซึ่งต้องดูแลสตรีตั้งครรภ์ ผู้คลอด และมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาสุขภาพ มีความเสี่ยงและมีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะหลังคลอด โดยใช้การศึกษาจากกรณีศึกษา(case study)เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ คิดเชื่อมโยง และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในรายวิชานี้ได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 โดยใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา (case study) ก่อน และหลังการฝึกปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา(case study) ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2

ขอบเขตการวิจัย

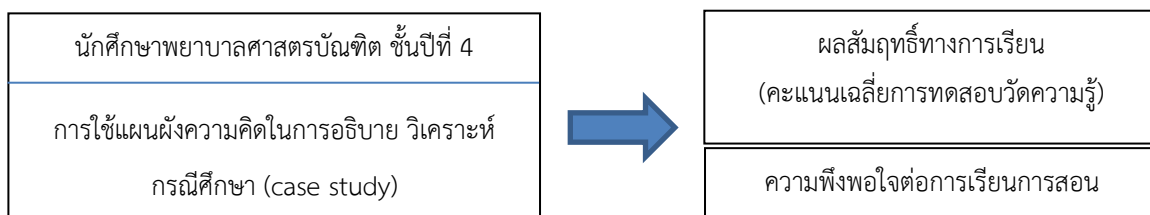
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา (case study) ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่ฝึกปฏิบัติงานที่แผนกผดุงครรภ์ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2562

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้แผนผังความคิดในการอธิบายวิเคราะห์ กรณีศึกษา (case study)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์ กรณีศึกษา (case study) หมายถึง การใช้แผนผังความคิดในการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง ข้อมูลของผู้รับบริการที่ได้รับมอบหมาย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเขียนแผนการพยาบาลให้เหมาะสมกับบริบทของผู้รับบริการในแต่ละกรณี (case study)
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบวัดความรู้หลังการฝึกปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้คือการพัฒนาการสอนในคลินิกภาควิชาปฏิบัติ โดยใช้แผนผังความคิด ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์ คิดเป็นระบบ และคิดเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการพยาบาล

ที่เหมาะสมและครอบคลุมปัญหาของผู้รับบริการในแต่ละราย

และเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดเชื่อมโยง คิดเป็นระบบ และคิดสร้างสรรค์ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่ฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2562 จำนวน 88 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดจัดทำโดยคณาจารย์สาขาวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์
- 2) เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและผดุงครรภ์ 2 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา และแบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการใช้แผนผังความคิด

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยประชุมคณาจารย์เพื่อวางแผนจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือในการให้นักศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาและวางแผนการดูแลรักษาทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะหลังคลอด ในกรณีศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงหรือภาวะแทรกซ้อน ได้มีการจัดกลุ่มนักศึกษาตามเกรดเฉลี่ยปีการศึกษาล่าสุด ให้แต่ละกลุ่มมีผู้ที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อนอยู่ด้วยกัน จากนั้นประชุมชี้แจงให้นักศึกษารับทราบแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยนักศึกษาทุกคนจะได้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการฝึกปฏิบัติ (Pretest) หลังจากนั้นต้องทำกรณีศึกษาและวางแผนการดูแลรักษาโดยสรุปความรู้เป็นแผนผังความคิด ซึ่งจะมีอาจารย์นิเทศประจำกลุ่มคอยชี้แนะ ให้ข้อคิดเห็น และดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน นักศึกษาทุกคนจะได้ทำแบบทดสอบวัดผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน(Posttest) และให้นักศึกษาประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยใช้ จำนวน ร้อยละ ข้อมูลระดับความพึงพอใจวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติ ใช้ Paired t-test

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิงร้อยละ 93.18 และเพศชายร้อยละ 6.82 อายุเฉลี่ย 22.50 ปี และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.70) เกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50-2.99
2. เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติในการเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการฝึกปฏิบัติ (Pretest) $\bar{X} = 36.12$, $SD = 5.80$ ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน (Posttest) $\bar{X} = 39.73$, $SD = 6.74$ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติในการเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2

การทดสอบ	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	SD $\bar{D}$	t	Sig.
Pretest	36.12	5.80	3.61	7.12	4.757	.000**
Posttest	39.73	6.74				

**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา พบว่า นักศึกษา มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.44$ โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.58$ คือการใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้มองเห็นภาพรวมของกรณีศึกษา ได้มากกว่าการเขียนอธิบายในตารางแบบที่ผ่านมา ส่วนหัวข้อการประเมินที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก คือ นักศึกษาสามารถเขียนแผนผังความคิดได้ดี $\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.75$ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้แผนผังความคิดในการวิเคราะห์กรณีศึกษา (n = 88)

ความพึงพอใจ ต่อการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping)	ผลการประเมิน		
	mean	SD	แปลผล
1. นักศึกษามีความเข้าใจวิธีการเขียนแผนผังความคิด	4.33	0.56	มาก
2. นักศึกษาสามารถเขียนแผนผังความคิดได้ดี	3.77	0.75	มาก
3. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะในการนำเสนอเชิงวิชาการ	4.27	0.43	มาก
4. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษามีอิสระและกล้าในการแสดงความคิดเห็น	4.31	0.44	มาก
5. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.44	0.56	มาก
6. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาได้มีการคิดวิเคราะห์	4.32	0.63	มาก
7. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้เข้าใจพยาธิสภาพ การดูแลรักษา ภาวะแทรกซ้อน และการให้การพยาบาล ได้ดี	4.42	0.63	มาก
8. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้มองเห็นภาพรวมของกรณีศึกษา ได้มากกว่าการเขียนอธิบายในตารางแบบที่ผ่านมา	4.55	0.58	มากที่สุด
9. การใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูล และมองเห็นความเชื่อมโยงของโรคและปัญหาต่างๆได้ดี	4.44	0.62	มาก
10. การใช้ mind Mapping ช่วยให้สามารถเขียนการพยาบาลได้ครอบคลุมปัญหาและภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้น	4.35	0.66	มาก
11. โดยรวมแล้ว ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้ mind Mapping ในการอธิบาย หรือวิเคราะห์กรณีศึกษา	4.32	0.44	มาก

4. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการใช้ mind Mapping ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากเพราะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของกรณีศึกษาและทำให้มีความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆได้ดีกว่าการเขียนในตารางแบบเดิม แต่ยังพบปัญหาและอุปสรรคคือ ในช่วงแรกยังขาดความมั่นใจในการเขียนแผนผังความคิด แต่เมื่อได้ทำหลายครั้งจึงเข้าใจมากขึ้น และมีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น มีบางส่วนเสนอแนะให้มีการสอนเพิ่มเติมการเขียน mind mapping มากกว่านี้ โดยรวมแล้วส่วนใหญ่พึงพอใจและเสนอแนะให้มีการใช้ mind mapping ในการอธิบายและ วิเคราะห์กรณีศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

วิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 เป็นวิชาปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมด้วยความเอื้ออาทร ในการดูแลมารดาและทารกที่มีภาวะเสี่ยงต่างๆ และมีปัญหาสุขภาพในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ช่วยเหลือแพทย์และให้การพยาบาลมารดาและทารกในภาวะที่ทำสูติศาสตร์หัตถการ โดยมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ คิดเพื่อแก้ไขปัญหาและคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาการเรียนการสอนในคลินิกโดยใช้แผนผังความคิด (mind mapping) ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษา ในการเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนการคิดอย่างเป็นระบบ มองเห็นภาพรวมของกรณีศึกษา สามารถคิดเชื่อมโยงข้อมูล และทำให้วิเคราะห์กรณีศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษาล้วน

ใหญ่มีความพึงพอใจต่อการกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด (mind mapping) อยู่ในระดับมาก แต่ยังพบปัญหาอุปสรรค คือ นักศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนผังความคิด และขาดความมั่นใจในการเขียน อาจจะต้องมีการสอนแนะเพิ่มเติมจากอาจารย์นิเทศ หรือมีการฝึกทักษะการเขียนมากขึ้นก่อนฝึกปฏิบัติจริง แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะให้ยังคงมีการใช้แผนผังความคิด (mind mapping) ในการอธิบาย วิเคราะห์กรณีศึกษาต่อไป เพราะคิดว่าได้ประโยชน์และช่วยให้สามารถมองเห็นภาพรวม วิเคราะห์กรณีศึกษาได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำแผนผังความคิดไปใช้ในการเรียนการสอนในคลินิก ควรมีการสอนแนะให้ความรู้แก่นักศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเขียนแผนผังความคิด ขั้นตอนการเขียนอย่างละเอียด ยกตัวอย่างและให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทดลองเขียน ก่อนการฝึกปฏิบัติและนำไปใช้กับกรณีศึกษาจริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้แผนผังความคิดเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่น

เอกสารอ้างอิง

1. พรณทิพย์ ชับขุนทด, ปรังทิพย์ ทาสนาะ เอลเทอร์ และ พิศมัย อุบลศรี. (2560) ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดในรายวิชาการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม หน้า 39-48.

2. พัชรี วรกิจพูนผล, นันทา เลี้ยววิริยะกิจ, ร้อย ตำรวจเอกหญิง อมรรักษ์, งามสวย ร้อยตำรวจเอกหญิง จุติมา สุขเลิศตระกูล, ปรีศนา สุนทรไชย, อุษณีย์ จินตะเวช, จุฑารัตน์ มีสุขโข และคณะ. (2552). ความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้ผังความคิดในการเรียนการสอน. **การพยาบาลและการศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2** พฤษภาคม-สิงหาคม หน้า 2-13.
3. ยุพาดี ชันทบัลลัง. (2561). การใช้แผนผังความคิดในการเขียนแผนการพยาบาล: ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในคลินิกสำหรับนักศึกษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤติ (ICU) การประชุมวิชาการระดับชาติการเรียนรู้เชิงรุก ครั้งที่ 6 “Active Learning ตอบโจทย์ Thailand 4.0 อย่างไร”. วันที่ 26 - 27 มีนาคม ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
4. Atay S, Karabacak U. (2012). Care plans using concept maps and their effects on the critical thinking dispositions of nursing students. *Int J Nurs Pract.* 18(3), 233-239.
5. Beitz, J. M. (1998). **Concept mapping: Navigating the learning process.** *Nurse Educator*, 23(5): 35-41.
6. Kern, C. S., Bush, K. L.& McCleish, J. M. (2006). Mind-mapped care plans: Integrating an innovative educational tool as an alternative to traditional care plans. *Journal of Nursing of Education*, 45(4), 112-119.
7. Mueller, A., Jonston, M., & Bligh, D. (2001). Mind-mapped care plans: A remarkable alternative to traditional nursing care plans. *Journal of Nursing of Education*, 26(2), 75-80.
8. Mueller, A., Johnston, M., & Bligh, D. (2002). Joining mind mapping and care planning to enhance student critical thinking and achieve holistic nursing care. *Nursing Diagnosis*, 13(1), 24-27.

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาลงพิมพ์

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ควรเกิน 5-8 หน้า กระดาษ A4 เป็นบทความที่รวบรวมหรือเรียบเรียงจากหนังสือ เอกสาร ประสพการณ์หรือเรื่องแปล เพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่างๆ หรือแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าทางวิชาการ บทความวิชาการควรประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน คำนำ เนื้อความ บทสรุป กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง

บทความวิจัย มีความยาวไม่ควรเกิน 10 หน้า กระดาษ A4 ควรประกอบด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียน ชื่อที่ปรึกษา บทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญ (keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษละ 3-5 คำ เนื้อเรื่อง เอกสารอ้างอิง เนื้อเรื่องประกอบด้วย

- * บทนำ (Introduction) บอกความเป็นมาหรือที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการทดลอง และอาจรวมการตรวจเอกสาร
 - * วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ (Materials and Methods)
 - * ผลการทดลอง (Results)
 - * วิจารณ์ผล/อภิปรายผล (Discussions) อาจเขียนกับผลการทดลองได้
- ทั้งนี้หากเป็นบทความภาษาต่างประเทศจะต้องมีบทความย่อภาษาไทยด้วย

2. คำแนะนำในการเขียนและพิมพ์

2.1 คำแนะนำทั่วไป

บทความที่เสนอต้องพิมพ์ลงบนกระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พิมพ์ด้วย Microsoft Word of Windows การตั้งค่าหน้ากระดาษ ขอบด้านบนและด้านล่าง 2.5 ซม. ด้านซ้ายและด้านขวา 2.5 ซม. พิมพ์ 2 คอลัมน์ กว้าง 7.6 ซม. ระยะห่าง 1 ซม.

2.2 แบบและขนาดตัวอักษร

บทความภาษาไทย ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ชื่อบทความใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา ชื่อผู้เขียน บทความย่อและเนื้อความต่างๆใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ ชื่อหัวข้อและหัวข้อย่อยใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา

2.3 การอ้างอิงและเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในบทความ อาจใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข หรือแบบนาม – ปี ตามมาตรฐานสากล
เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ เอกสารอ้างอิงทุกฉบับจะต้องมีการอ้างอิงหรือกล่าวถึงในบทความรายละเอียดของเอกสารอ้างอิง ประกอบด้วย

ชื่อสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือหรือชื่อของบทความหรือชื่อของเอกสารที่พิมพ์. สำนักหรือสถานที่พิมพ์.

ทั้งนี้การเขียนให้เป็นไปตามรูปแบบของชนิดเอกสารที่อ้างอิงแบบ APA

3. เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะต้องได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น บทความวิชาการและบทความวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกเป็นผู้ประเมิน 2 คน ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและทรงไว้ซึ่งสิทธิ์ในการตัดสินใจตีพิมพ์หรือไม่ก็ได้

เกณฑ์การพิจารณาบทความ มีดังนี้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณค่าทางวิชาการ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาและโครงสร้าง ภาที่ใช่ ความชัดเจนของสมมติฐาน/วัตถุประสงค์ ความชัดเจนของการนำเสนอ และการจัดระเบียบบทความ ความถูกต้องตาม วิชาการ การอภิปรายผล และการอ้างอิงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. คำแนะนำการส่งเรื่องลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จังหวัดขอนแก่น

กองบรรณาธิการมีความยินดีที่จะรับบทความและงานวิจัยจากทุกท่านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกตีพิมพ์และ เผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ขอนแก่น ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจทาน และแก้ไขต้นฉบับ และพิจารณาเรื่องที่ตีพิมพ์เพื่อความสะดวกแก่การพิจารณาจึงขอแนะนำการเตรียมต้นฉบับดังนี้

5. การกำหนดวาระการออกวารสาร

วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีกำหนดวาระการออก 4 ฉบับต่อปี คือ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

6. ประเภทของเรื่องที่จะตีพิมพ์

6.1 บทความทางวิชาการ (Article) เกี่ยวกับการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ นิติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ การบริการนวัตกรรม และอื่นๆ

6.2 บทความพิเศษ (Special Articles)

6.3 รายงานการวิจัย (Research Report)

6.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) รวบรวม หรือเรียบเรียงจากเอกสารหรือหนังสือต่างๆ เพื่อเผยแพร่และฟื้นฟู งานด้านวิชาการ

6.5 ปกิณกะ (Miscellany) เป็นบทความข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ ข่าววิชาการ หรือ สิ่งน่าสนใจ

7. เงื่อนไขการส่งเรื่องตีพิมพ์

7.1 เป็นต้นฉบับที่ยังไม่เคยตีพิมพ์ หรือกำลังรอลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น

7.2 นิพนธ์ต้นฉบับที่เป็นบทความทางวิชาการ และรายงานการวิจัย จะต้องผ่านการประเมินคุณภาพ และเห็นชอบจาก ผู้ประเมิน (Peer Reviewers) ถ้าต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ผู้เขียนต้องส่งนิพนธ์ต้นฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้กองบรรณาธิการ ตามกำหนด

7.3 กองบรรณาธิการจะส่งวารสารให้กับผู้เขียนบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวน 1 ฉบับ

7.4 ความคิดเห็นในบทความที่ลงพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียนี้ เป็นของผู้เขียนเท่านั้นมิได้เป็นความคิดเห็น ของวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

7.5 บทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องอ้างอิงบทความที่สอดคล้องกับบทความของท่านในวารสารของ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย อย่างน้อย 2 เรื่อง

8. การเตรียมนิพนธ์ต้นฉบับ

8.1 ต้นฉบับพิมพ์หน้าเดียวโดยใช้กระดาษ A4 (216 x 279 มม.) จำนวน 8-10 หน้า ส่งต้นฉบับมายัง <https://casjournal.cas.ac.th>

8.2 บทความย่อภาษาไทยไม่เกิน 15 บรรทัด และภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 202 คำ (15 บรรทัด) รวมกันไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ

8.3 กรณีมีภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ ต้องใส่หมายเลขกำกับภาพ ตาราง และแผนภูมิตามลำดับให้ครบถ้วน

9. รูปแบบของการเขียนและการเตรียมต้นฉบับ

9.1 บทความวิจัย

9.1.1 ชื่อเรื่องพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางและมีภาษาอังกฤษกำกับในบรรทัดถัดไป ชื่อผู้เขียนให้ระบุให้ครบทุกคนอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเยื้องไปทางขวามือทำสัญลักษณ์ ¹ เรียงตามลำดับ ส่วนตำแหน่งทางวิชาการและสถานที่ทำงานของผู้เขียนพิมพ์ไว้เป็นเชิงอรรถ

9.1.2 บทความย่อภาษาไทย ระบุคำสำคัญ 3-5 คำ และบทความย่อภาษาอังกฤษระบุ Keywords จำนวน 3-5 คำ

9.1.3 เรียงลำดับเนื้อหาดังนี้ บทความย่อภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย สมมุติฐาน ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัยโดยสรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง (เท่าที่อ้างในบทความ)

9.2 บทความวิชาการ

9.2.1 ประกอบด้วยชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน บทนำ เนื้อหา วิเคราะห์ สรุป และเอกสารอ้างอิง

9.2.2 ชื่อเรื่องพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ชื่อผู้เขียนอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเยื้องไปทางขวามือ ส่วนตำแหน่งทางวิชาการและสถานที่ทำงานของผู้เขียนพิมพ์ไว้เป็นเชิงอรรถ

10. การเขียนเอกสารอ้างอิง

10.1 การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง

ใช้ระบบนาม ปี ชื่อผู้แต่ง

ภาษาอังกฤษให้เขียนชื่อสกุลเท่านั้น กรณีที่ผู้แต่งไม่เกิน 3 คน ให้เขียนชื่อผู้แต่งทุกคน ในการอ้างอิงครั้งแรก และถ้ามีการอ้างอิงอีกให้ใช้ et al หรือคณะ ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรกแต่ในกรณีที่ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al หรือคณะ ในการอ้างอิงทุกครั้ง

10.2 เอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

ควรมีเฉพาะรายชื่อเอกสารที่ได้อ้างถึงในเนื้อเรื่องเท่านั้น โดยระบุชื่อผู้แต่งทุกคน ในกรณีที่ไม่เกิน 6 คน ส่วนกรณีที่มากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al หรือคณะ

10.3 การเรียงลำดับเอกสาร

10.3.1 เรียงเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ

10.3.2 เรียงตามอักษรตัวแรกของชื่อผู้เขียน และใส่หมายเลขกำกับ

10.3.3 ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษเรียงตามอักษรตัวแรกของชื่อสกุล

10.3.4 ถ้าอักษรตัวแรกเหมือนกัน ให้เรียงตามอักษรถัดไปเรื่อยๆ

10.3.5 ถ้าผู้เขียนคนเดียวกัน ให้เรียงลำดับตามปีที่พิมพ์

10.4 รูปแบบการเขียน

10.4.1 วารสารเขียนตามรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้แต่ง. (ปี พ.ศ. หรือ ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ของวารสาร, หน้า.

หรือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปี พ.ศ. หรือ ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), หน้า.

ตัวอย่าง

ถวัลย์วงศ์ ไกรโรจนานันท์. (2549). **การเรียนรู้ตลอดชีวิต**. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 143-150.

10.4.2 หนังสือภาษาไทย ที่มีผู้เขียนคนเดียวหรือมากกว่า 2 คน ให้เขียนเรียงดังนี้

- ชื่อผู้แต่งทุกคน คั่นด้วย , และคนสุดท้ายจบด้วย .
- ปี พ.ศ. หรือ ค.ศ. เขียนอยู่ในวงเล็บ จบด้วย .
- ชื่อหนังสือใช้ ตัวหนา จบด้วย .
- ครั้งที่พิมพ์ เขียนอยู่ในวงเล็บ จบด้วย .
- ชื่อเมืองที่พิมพ์ ตามด้วย :
- สำนักพิมพ์ จบด้วย .

10.4.3 หนังสือภาษาอังกฤษเรียงลำดับเช่นเดียวกับภาษาไทย แต่แตกต่างกันในการเขียนชื่อผู้แต่ง คือ

- ใช้ชื่อสกุลขึ้นต้น ตามด้วย , อักษรย่อ ชื่อต้น , อักษรย่อชื่อกลาง
- ผู้แต่งแต่ละคนคั่นด้วย ,
- ผู้แต่งคนสุดท้าย นำด้วย & และจบด้วย .

10.4.4 หนังสือที่มีบรรณาธิการ

- ใช้หลักการเช่นเดียวกับหนังสือที่มีผู้แต่งคนเดียวหรือมากกว่า 2 คน แต่มีข้อแตกต่างดังนี้
- หนังสือภาษาไทย เดิม (บรรณาธิการ) จบด้วย . ไว้ตามหลังชื่อบรรณาธิการคนสุดท้าย
- หนังสือภาษาอังกฤษ เดิม (Ed.) กรณีบรรณาธิการคนเดียว หรือเดิม (Eds.) กรณี
- บรรณาธิการมากกว่า 1 คน จบด้วย .

10.4.5 การอ้างอิงจากปริญญานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต เช่นวันดี ธารามาศ. (2527). การศึกษาเปรียบเทียบอัตราการขจัดสารของเยื่อปอซ่งทองในการทำเพอริโตเนียลไดอะไดซิส ระหว่างแบบเร่งเวลากับไม่เร่งเวลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

11. การส่งบทความ

เปิดรับบทความจากบุคคลภายในและภายนอกสถาบัน โดยจัดส่งไฟล์มาที่เว็บไซต์วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย <https://casjournal.cas.ac.th> วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เลขที่ 179/30 ถนนประชาสโมสร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โดยมีค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ จำนวนเรื่องละ 3,000 บาท และสามารถรับวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียฉบับที่ตีพิมพ์ โดยให้กรอกใบสมัครตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในใบสมัคร

12. ติดต่อสอบถาม

สำนักบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลลาบ ปุริสาร โทร. 087-2227059

อาจารย์กุสุมา ดำรงชัย โทร 081-6610177

และนางสาวอัญชลี มุลทิพย์ โทร 094-3694258

โทรศัพท์ 0-4324-536-8 ต่อ 625

<https://casjournal.cas.ac.th>

Email : journal@cas.ac.th

